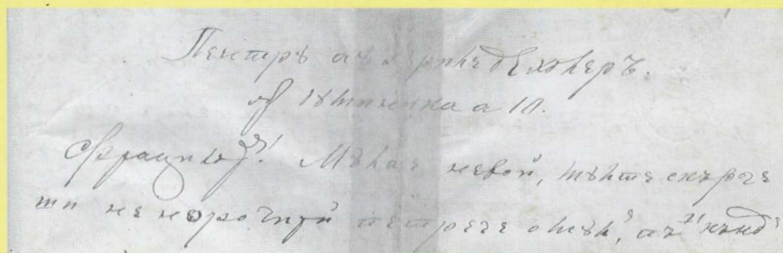
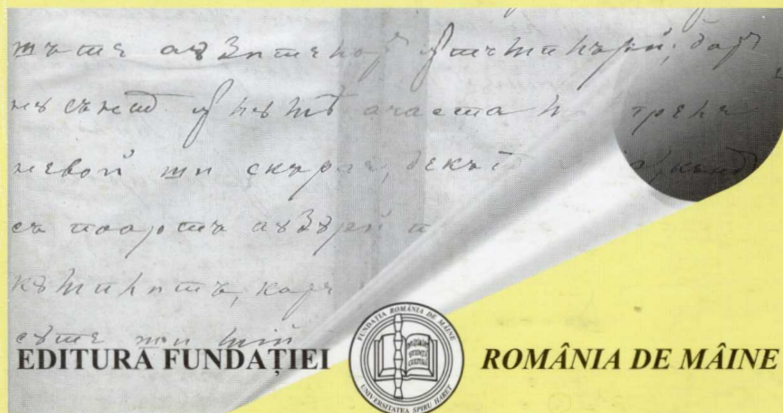

UNIVERSITATEA SPIRU HARET

Zamfira MIHAIL

LIMBA ROMÂNĂ ÎN SCRIERI PARENETICE DIN BASARABIA (1812 - 1865)

ROMÂNIA DE MÂINE

ZAMFIRA MIHAIL

LIMBA ROMÂNĂ

ÎN SCRIERI PARENETICE DIN BASARABIA (1812-1865)

Coperta: Marilena BĂLAN

© Editura Fundației *România de Măine*, 2001
ISBN 973-582-437-X

UNIVERSITATEA SPIRU HARET

ZAMFIRA MIHAIL

**LIMBA ROMÂNĂ
ÎN SCRIERI PARENETICE
DIN BASARABIA (1812-1865)**

*Donatie pentru Biblioteca
Institutului de studii sud-est
europene,*

11 oct. 2020 Zamfira

EDITURA FUNDAȚIEI ROMÂNIA DE MÂINE

București, 2001

SUMAR

Introducere.....	V
I. Loialitate lingvistică.....	IX
Circulația cărții religioase românești în Basarabia în secolul al XIX-lea	XIII
A. Scrieri omiletice tipărite în Basarabia în secolul al XIX-lea.....	XVII
B. Predici din secolele trecute, transcrise în Basarabia	XIX
a. Manuscrisul Cazaniei lui Varlaam.....	XIX
b. Manuscrisul predicilor lui Antim Ivireanul.....	XXI
C. Predici alcătuite în Basarabia în secolul al XIX-lea.....	XXIV
a. Predicile mitropolitului Gavriil.....	XXIV
b. Predicile preotului Gheorghe.....	XXVII
c. Predicile preotului Dumitru.....	XXVII
II. Normă și uz lingvistic.....	XXX
a. Ortografia chirilică românească în secolul al XIX-lea în scrieri din Basarabia.....	XXX
b. Adecvarea la norma literară.....	XXXVII
Bibliografie	XLIV
III. Scrieri parenetice (ediție filologică).....	1
a. Predici ale mitropolitului Gavriil.....	1
b. Predici ale preotului Dumitru.....	5
Nota editorului.....	145
Glosar.....	149
Reproduceri din ms. BCU – Iași, III–160	151

INTRODUCERE

Studiul unor manuscrise în limba română scrise în Basarabia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în condițiile în care predarea limbii române fusese interzisă în școli, în împrejurările în care se tipăreau mai ales texte cu caracter administrativ sau traduceri de literatură ecleziastică, poate contribui la cunoașterea modului în care se folosea limba română literară standard în vorbirea de la amvon.

Scrierile parenetice¹ religioase sunt destinate expunerii orale și folosesc cu deosebire caracteristicile stilului colocvial, pentru accesibilitate și impact asupra ascultătorilor. Termenul de *pareneză* este folosit în literatura teologică ortodoxă din ultimele decenii pentru noțiunea generică de “predică” sau “didahie” susținută cu anumite ocazii. Considerate a fi texte religioase de literatură omiletică, prin conținutul general spiritual, ele sunt integrate în categoria artei oratorice ecleziastice fără a se ridica totdeauna la exigențele tradiționale ale genului. În alcătuirea lor se ținea seama de unele scheme, care includeau referirea obligatorie la versete din sf. Scriptură, citate și explicate în măsura în care vorbitorul urmărea transmiterea unor învățături cu deosebire morale și doar în subsidiar, catehetice. Prin alcătuirea lor scrierile de care ne ocupăm pot fi încadrate stilului beletristic, deoarece nu prezintă trăsături care să ne permită să-l încadrăm stilului științific din care făcea parte, până la sfârșitul sec. al XVIII-lea, literatura religioasă.²

Problemele de lingvistică generală ale normei și uzului lingvistic în aceste texte pot fi urmărite sub o dublă perspectivă, aceea a identității cu norma limbii literare și, sub un alt unghi, mai ales în situația în care autorul (autorii) sunt vorbitori din mediul rural, modul în care în scris se întâmplă să fie folosite, inconștient, forme ale vorbirii populare. Considerăm că textele pe care le vom analiza aici au respectat conștient norma limbii române standard, oscilațiile uzului lingvistic al normei grafice și fonetice literare unitare fiind explicabile prin presiunea vorbirii și absența unui model coercitiv. Model există

¹ *Parenetic* “care îndeamnă la virtute, moralizator”; *pareneză* “discurs moral, exortatie”.

² Cf. Gh.Chivu, *Limba română de la primele texte până la sfârșitul secolului al XVIII-lea*, Ed. Univers Enciclopedic, București, 2000, p.74-143, în spec. p.81-82.

de fapt totdeauna pentru cei care scriu un text, fie că deprinderea este datorită instrucției școlare, fie că reprezintă rudimente de instrucție autodidactă. În cazul autorilor textelor parenetice (a literaturii omiletice în general) aceștia fiind clerici³, instrucția școlară primează, la care se adaugă modelul textelor de cult pe care le foloseau în atribuțiile lor zilnice.

Discuțiile despre așa zisa limbă moldovenească⁴, care s-ar fi "format" doar în interval de câteva decenii din sec. XX, sunt urmărite în paralel cu discuțiile despre situația limbii române din Basarabia care a străbătut, în sec. al XIX-lea, un secol "de singurătate". Deși a fost condamnată să fie exprimată numai cu caractere slavone chirilice românești sau rusești civile, ea a făcut dovada rezistenței sale, de continuitate și unitate cu limba română din țările române.

Cercetarea limbii române din sec. al XIX-lea contribuie cu noi argumente la susținerea adevărului științific că există doar o singură limbă română, cu o singură limbă literară standard, folosită în spațiile largi ale zonelor locuite de români. Intervențiile în discuții ale lingviștilor din întreaga lume, în paginile revistelor de specialitate, cu prilejul unor reuniuni științifice internaționale de prestigiu, precum și studiile publicate⁵ nu au reușit, din păcate, să determine modificarea

³ Nu avem în vedere posibili autori laici de texte oratorice ecleziastice.

⁴ Considerăm că bogata bibliografie tipărită până acum referitoare la situația limbii române din Basarabia, cu deosebire în sec. al XX, poate constitui un bun cadru de plasare a propriilor noastre discuții. A se consulta, în special, volumele *Limba română și varietățile ei locale - Lucrările Sesiunii științifice organizate de Secția de Filologie și Literatură. 31 octombrie 1994*, București, Ed. Academiei Române, 1995; *Limba română este patria mea*. Antologie de texte, selecție și prefață Al.Bantoș, coord. S. Berejan, A.Ciobanu, N.Mătcaș, Chișinău, Fundația culturală "Grai și suflet", 1996; Eugeniu Coșeriu, *Lingvistică în perspectivă spațială și antropologică*, Chișinău, Ed. "Știința", 1994. Cf și Lia Magdu, *Normă și dialect în limba scriitorilor bănățeni de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea*, Novi Sad, 1980. O teză de master la Universitatea din Quebec a publicat Andrei Stoiciu, *Fiction et réalité identitaire. Le cas de la Bessarabie*, Ed. Humanitas/Libra, București, 1995.

⁵ Revista "Limba Română", Chișinău, anul I, 1991- și "Revistă de lingvistică și știință literară", Chișinău, anul I, 1958- publică cu regularitate asemenea studii; de consultat, cu folos, *Probleme de istorie a limbii*, coord. T.P.Iljașenko, R. A. Udler, T. I. Romandaș, V. F. Melnic, A. Cosniceanu, VI

opticii guvernanților de la Chișinău, care urmăresc pervertirea identității românilor din stânga Prutului.

O importanță deosebită în acest context o are viziunea științifică a savanților ruși R.A.Budagov și S.B.Bernstein referitoare la “unitatea de limbă româno-moldovenească”, pe care au susținut-o încă în 1956, analizată de G. Mihăilă⁶. Ei afirmău că: “Nici datele lingvistice, nici datele istorice nu ne-au oferit și nu oferă temeiuri pentru a încadra graiurile moldovenești de la vest de Prut într-o limbă, iar graiurile din R.S.S.M. - într-o altă limbă....Nu se poate să sfășiem și să separăm în mod artificial limba maternă a moldovenilor de cea a românilor”. R. A. Budagov a repetat de mai multe ori aserțiunile sale privitoare la istoria și structura unitară a limbii române, în 1991 afirmând: “adevărul științific [este] unitatea limbii pe care o vorbesc muntenii, moldovenii, bucovinenii, oltenii, bănățenii etc. = limba română”⁷.

Limba nu poate fi scoasă din istorie și istoria limbii române vorbite în Basarabia în perioada 1812-1918 arată că nu s-au petrecut schimbări de structură, că ea a evoluat în aceeași direcție cu limba vorbită în România pentru că la Unirea din 1918 locuitorii de pe ambele maluri ale Prutului au continuat să vorbească o aceeași limbă comună. Pentru a argumenta această afirmație dăm la iveală un manuscris inedit de limbă română scrisă în Basarabia, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Respectarea normei literare unitare considerăm că este dovada situării în același spațiu virtual lingvistic, că este dovada continuității și a loialității lingvistice.

N.B. Mulțumesc, și pe această cale, doamnei prof. univ. dr. Elena Bălan-Osiac pentru sprijinul acordat la publicarea acestei lucrări, doamnei directoare Nicoleta Popescu, Biblioteca Centrală Universitară “Mihai Eminescu” din Iași, pentru facilitățile acordate la consultarea manuscrisului de scrieri parenetice și doamnei Magdalena Georgescu, cercetător științific, pentru bunăvoința de a fi citit manuscrisul lucrării și a ne fi făcut observații, de care am ținut seama.

Chișinău, Ed. “Știința”, 1984, de asemenea studiile publicate în “Dacoromania”, seria nouă, 1994-1995 și 1996-1997, Cluj.

⁶ G.Mihăilă, *Unitatea și specificul limbii române în concepția lui R. A. Budagov*, Ed. Academiei, București, 2000.

⁷ R.A.Budagov, “*Vivat, crescat, floreat*”, “Limba română”, Chișinău, 1991, nr.1, p.3.

٤٠

I. LOIALITATE LINGVISTICĂ

La 16 mai 1812, în urma unor tratative frauduloase, teritoriul românesc din dreapta Prutului, parte a Moldovei istorice, a fost acaparat de către Rusia.

În perioada de stăpânire străină 1812-1918, limba vorbită de populația autohtonă din acest teritoriu a continuat să fie limba română. Ea era denumită ca atare, limba românească. În *Cuvântul înainte* la *Liturghierul* pe care l-a tipărit în 1815, la Chișinău, mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni arăta că tipăriturile sale erau destinate “preoților care slujesc în limba românească”⁸. În *Rânduiala panahidei*, Chișinău, 1817, în titlu se specifică “s-au tălmăcit pe limba românească din cea slavenească... pentru trebuința și înlesnirea slujitorilor bisericești moldoveni din eparhia Chișinăului”; prin urmare, slujitorii (= membrii clerului) “moldoveni” foloseau în oficierea serviciilor bisericești limba română. Autorul, mitropolitul Gavriil, reia formularea sa în “Cuvântul înainte”: “tălmăcind de pe limba slavenească pe cea românească [...] pentru mănăstire și schituri și pentru soboară și bisericile de prin oraș, al doilea pentru bisericile cele de prin sate [...] păstorește îndemnând vă poruncim prea cuvioșiilor voastre arhimandriți, igumeni și cucerniciilor voastre protopopi și preoți din oblastia Basarabiei ca să săvârșiți, negreșit după această bisericească rânduială pe la toate mănăstirile, soboarele și pe la celelalte dîmpreună orașe și de prin sate biserici”⁹, recomandare care confirmă faptul că toate categoriile de slujitori ai bisericii din toate localitățile din dreapta Prutului foloseau limba română.¹⁰ Dar mitropolitului Gavriil nu i s-a mai permis, după 1818, să folosească expresia “limba românească”, cu referire la limba folosită de vorbitorii din Basarabia. După această dată, denumirea de

⁸ Ioan Bianu, Dan Simonescu, *Bibliografia românească veche*, t.IV, București, 1944 (= BRV IV), nr. 879.

⁹ Paul Mihail, Zamfira Mihail, *Acte în limba română tipărite în Basarabia*, vol.I (1812-1838), Ed. Academiei, București, 1993. p. 358-359 (= Mihail, *Acte în limba română*); cf. Ioan Bianu, Nerva Hodoș, Dan Simonescu, *Bibliografia românească veche*, t. III (1809-1817), București, 1936 (= BRV III), nr. 943.

¹⁰ Tipăritura s-a trimis la cele 920 de biserici din satele Basarabiei.

“limbă moldovenească” a fost impusă de către autoritățile țariste să fie folosită în actele oficiale și în publicațiile din provincie.

În 1818, în primul text de lege emis de noua stăpânire, *Așezământul obrazovaniei* [de organizare a] *oblastii Basarabiei*, a fost legiferată o nouă denumire a provinciei. Acest act juridic menționează în primul aliniat: “Pentru numirea oblastii” numele *Basarabia* pe care noua administrație a dat-o provinciei ocupată de ea: “oblastia aceasta să va numi oblastia Bassarabiei”¹¹.

Noul nume al provinciei, *Basarabia*, folosit în toate actele publice, s-a transferat și asupra locuitorilor, denumiți cu acest etnonim, dar nu și asupra limbii (vorbitorii nu au folosit niciodată expresia **limbă basarabeană* sau *basarabenească*). Considerăm că această asimetrie între etnonim și glotonim este o dovadă a faptului că vorbitorii, care au început să se numească și ei pe ei înșiși *basarabeni*, nu au avut niciodată conștiința că ei ar vorbi o altă limbă (sau o nouă limbă) în comparație cu situația de până la 1812¹². În sec. al XIX-lea glotonimul *limbă moldovenească* folosit în *Basarabia* reprezenta, de fapt, afirmarea unității lingvistice a vorbitorilor de pe ambele maluri ale Prutului, deoarece indică proveniența comună din denumirea provinciei istorice Moldova, care se afla în altă țară, și nu o diferențiere față de trunchiul comun al neamului.

Echivalentă a expresiei din limba rusă: *moldavskij iazyk*, sintagma *limba moldovenească* a fost impusă prin aceeași lege din 1818: “pricinile [judecătorești...] să vor lucra în limbile rusască și moldovenească”¹³. Îngrădirea folosirii limbii materne va urma după numai zece ani, în *Așezământul* din 1828 care consfințește că “toate pricinile [...] din oblastia Besarabiei să lucrează pe limba rosienească,

¹¹ Mihail, *Acte în limba română*, vol. I, p. 28. Istoricul denumirii zonei din preajma Mării Negre, de la mijlocul sec. al XIV-lea, Țara basarabilor, de la numele Domnitorului Țării Românești din familia Basarab, la I. I. Nistor, *Localizarea numelui Basarabia în Moldova transpruteană*, “Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice”, IIIe série, t. XXVI, 1943-1944, p. 1-2 și Doru Mihăescu, *La Bucovine et la Bessarabie*, Ed. Fundației Culturale Române, București, 1998, în special p.103-150.

¹² “Limbile sunt numite cu numele popoarelor, dar acest lucru nu se verifică întotdeauna și, de altfel, la origine, nu limbile se denumesc după popoare, ci invers”, Eugeniu Coșeriu, *Sincronie, diacronie și istorie*, Ed. Enciclopedică, București, 1997, p.19, nota 27.

¹³ Mihail, *Acte în limba română*, p.30.

iară când va urma nevoie (subl.n.), cu tălmăcire și pre limba moldovenească”¹⁴.

Autoritățile țariste au urmărit impunerea acestei denumiri specifice pentru limba românilor autohtoni, de asemenea și o politică intensă de deznaționalizare, prin folosirea numai a limbii stăpânitorului în administrație, prin interzicerea învățământului în limba română, ca și prin desființarea unor tipografii care tipăreau texte românești. Restricțiile folosirii limbii române în toate școlile s-au înmulțit și, din 1833 limba română a fost interzisă ca limbă de predare în școli și instrucția s-a făcut în limba rusă. Cursul de limba română a fost predat în locul unei “limbi străine” (germana sau greaca) la liceul regional din Chișinău și la alte câteva școli din celelalte orașe, de asemenea la Seminarul teologic. În școlile comunale și aproape pe lângă fiecare parohie din Basarabia predarea cunoștințelor se făcea, însă, în limba română¹⁵

Totuși glotonimul *român-românesc* a fost folosit cu insistență în secolul al XIX-lea în lucrări de gramatică și în manuale destinate Basarabiei, mai ales în tipăriturile de la St. Peterburg¹⁶ Astfel, Șt. Margela își intitulează lucrarea, tipărită în 1827: *Gramatica russească și rumânească*¹⁷. În *Prefața*, în limba rusă, el folosește etnonimul și glotonimul *român, românesc* pentru a denumi locuitorii Basarabiei și limba vorbită de ei: “mă simt obligat să spun câteva cuvinte despre această gramatică româno-rusă, care nu numai că poate fi folositoare dar este necesară, pentru că ea dă posibilitatea să capete cunoștințe de limba rusă celor opt sute de mii de români care locuiesc în Basarabia, aflată sub stăpânirea Rusiei” (trad.n.)¹⁸.

Tot la Sankt Peterburg tipărește și I.Hinculov, în 1840, în limba rusă, o gramatică a limbii române, pentru care el folosește denumirea limba valaho-moldovenească¹⁹. Însă în Introducere, care este un

¹⁴ *Idem*, p. 128.

¹⁵ Ștefan Ciobanu, *Cultura românească în Basarabia sub stăpânirea rusă*, Chișinău, 1992, p.103. Vezi și p. 127-144.

¹⁶ În secolul al XIX-lea numele orașului a cunoscut două variante Sanktpeterburg și Sankt Petersburg.

¹⁷ Acest titlu apare numai pe foaia de titlu a vol. I, celelalte două volume se intitulează ?оссийская грамматика.

¹⁸ Cf. Zamfira Mihail, *Date noi asupra Gramaticii rusești și românești a lui Șt. Margela*, “Studii și cercetări științifice (Filologie)”, Iași, XII, 1961, fasc. 2, p. 245-251.

¹⁹ *Начертание правил валaho-молдавской грамматики* составленное Я. Гинкуловымъ În 1847 o va retipari într-o varianta prescurtata, *Выводы из валaho-молдавской грамматики*, semnată cu inițialele ? . Г.

adevărat compendiu de istorie a limbii române, va folosi și termenul румынский язык.

În 1865, profesorul de limba română de la Liceul regional din Chișinău, Ioan Doncev publică **prima lucrare cu litere latine din Basarabia**: *Cursulu primitiv de limba rumână, compus pentru șhólele elementare și IV classe gimnasiale* de Ioann Doncev , Kișine , Tipografie lui Akim Popov , 1865. La curent cu reforma ortografică din România, el a considerat normal, simultan cu glotonimul limba *română* pentru limba din Basarabia, să folosească și același alfabet . În același an va tipări ca volum aparte *Abecedarul* din “Cursul primitiv...”, sub titlul *Abecedâ rumână, compusâ pentru scólele elementare* de Ioann Doncev , Kișinë , Tipografié lui Akim Popov , 1865.

Folosirea alfabetului latin în Basarabia a însemnat afirmarea latinității limbii române și aplicarea unitară a normelor ortografice. Lucrările lui Ioan Doncev au reprezentat o victorie a spiritului românesc sub țarism și, din punct de vedere științific, o reușită a școlii pedagogice de predare a limbii române. Publicarea acestor manuale cu litere latine a căpătat o deosebită valoare și pentru că în lunile imediat următoare apariției lor, în februarie 1866, predarea limbii române a fost eliminată din programul didactic de învățământ din Basarabia, din 1867 a fost suspendată predarea ei și din Seminar²⁰. Ea s-a putut menține numai până în 1871 în celelalte școli, primare și parohiale.

De aceea, considerăm că în periodizarea culturii românești din Basarabia în secolul al XIX-lea, anul apariției *primei tipărituri cu litere latine, 1865*, poate să constituie un criteriu de referință pentru o nouă etapă, în care limba română, deși nu a mai fost predată oficial în școli, a putut fi învățată cu alfabetul latin și după normele ortografice din România.

Limba română din Basarabia în perioada 1812-1918 a continuat însă să fie folosită în toate categoriile de texte. Bibliografia tipăriturilor românești din Basarabia din această perioadă numără mai multe sute de titluri. Până la 1830 au fost tipărite circa 200 de titluri, pentru perioada de până în 1918 ponderea publicațiilor religioase reprezintă 70% din tipăriturile în limba română.

²⁰ A.Boldur, *Istoria Basarabiei*, București, 1992, p.465.

CIRCULAȚIA CĂRȚII RELIGIOASE ROMÂNEȘTI ÎN BASARABIA ÎN SECOLUL AL XIX-LEA

În 1812, după anexarea cu forța de către Rusia a unei părți din Moldova, Sinodul rus a înființat, fără nici o consultare cu Mitropolia Moldovei, Arhiepiscopia Chișinăului și Hotinului.

Prevederea Sinodului Bisericii Ruse din 1813 fusese ca în Tipografia Exarhicească din Chișinău, înființată din inițiativa Mitropolitului Gavriil, să se tipărească numai lucrări traduse din slavonă. În realitate, în prima jumătate a sec. al XIX-lea toate cărțile bisericești apărute la Chișinău sunt de fapt retipăriri ale edițiilor de Iași, Neamț, Buzău, Buda, Blaj sau Râmnic, cărora, pentru necesitățile de respectare a “literiei” legii li se puneau pe foaia de titlu un adaos că ar fi fost “traduse din slavonește”.

Mitropolitul Gavriil, considerând că revizuirea vechilor tipăriri și confruntarea cu originalul textului îi permite să dea o anume interpretare acestei obligații foarte restrictive și care ar fi zădărnicit planul său editorial, a răspândit scrierile în limba română prin îmbunătățirea unor apariții anterioare. Astfel, la Chișinău, în *Liturghierul* din 1815 Gavriil aducea modificări textului consacrat, după ce îl confruntase atât cu versiunea slavonă cât și cu cea greacă, încât afirma: “Am socotit a arăta aice de obște la toți iar mai ales preoților care slujesc în limba românească, că aflând într-această *Liturghie* oareșice cuvinte într-alt chip tălmăcite, nu precum să află în cele mai denainte rumânește tipărite *Liturghii*, să nu se mire de aceasta, nici să socotească a fi greșală, ci mai vârtos să știe că este îndreptarea celor mai înainte făcute greșeli” (BRV III, p. 120).

În 1815 apare *Liturghierul* și *Molitfelnicul*, iar *Ceaslovul*, Chișinău, 1817 este, de fapt, retipărirea celui de la Iași, din 1757. *Psaltirea* este una dintre cărțile cele mai citite și de către mireni și numai în anii 1817-1818 această carte a cunoscut 6 ediții în limba română; la Buda, în 1817 se retipărea, a patra oară, o versiune la Tipografia Universității (BRV III, nr. 944), apoi, în 1818, Zaharia Carcalechi reedita *Psaltirea* apărută la Iași sub îngrijirea lui Gavriil Callimachi, Mitropolitul Moldovei, în timpul domniei lui Grigorie Ghica (BRV III, nr. 896). La Iași, mitropolitul Veniamin a îngrijit, cu toată cheltuiala sa, în 1817, apariția unei *Psaltiri* (cu rugăciuni după

catisme, cu psalmi aleși și cu pripealele lor, cu Paraclisul Născătoarei de Dumnezeu și cu pashalie) (BRV III, nr. 945), iar în 1818 a dat la iveală o altă variantă. Și la mănăstirea Neamț, în 1817, tot mitropolitul Veniamin a binecuvântat ediția *Psaltirii* îngrijită de egumenul Silvestru (BRV III, nr. 946). La Chișinău, în 1818, a apărut de asemenea o *Psaltire*, cu blagoslovenia "Prea sfântului îndreptătorului Sinod" [rus, n. n.], retipărire după una dintre versiunile din Transilvania²¹.

În anul următor, 1819, la Tipografia Exarhicească va fi tipărit un *Minei de obște*, tradus de Gavriil, după cum declară în *Cuvântul către cititor*, care trebuia să completeze "lipsa celor mai de trebuință bisericești cărți". Ca și în cazul altor cărți bisericești, și aceasta era recomandată să fie cumpărată și de mireni, pentru ca, atunci când "slujba bisericească nu o pot asculta [la biserică]" să o citească personal din această carte.

În 1820 a apărut la Chișinău un *Molitvelnic*, rezultat al aceleiași griji a Mitropolitului Gavriil de a-și îmbunătăți propriile ediții. El consemnează pe foaia de titlul că *Molitvelnicul* este "îndreptat și adaos neasemănat mai mult decât cel ce au ieșit mai nainte în Iași".

Evenimentul esențial pentru limba română din Basarabia a fost însă tipărirea *Bibliei* în 1819 la St. Peterburg și a unor ediții separate ale *Noului Testament*, în 1817 la Tipografia Sinodului și în 1819 la Tip. Nic. Grecea din același oraș. Istoricul apariției acestui text este semnificativ pentru implicarea Mitropolitului Gavriil în activitatea de editare. La începutul anului 1816 președintele Societății Biblice Ruse i-a solicitat direct o versiune românească pentru a o tipări. Mitropolitul Gavriil a recomandat pentru editare la Sankt Peterburg *Biblia* tipărită de Samuil Micu la Blaj, în 1795 și *Biblia* apărută în 1688, la București, sub îngrijirea lui Șerban Cantacuzino. Comitetul Societății Biblice Ruse este cel care a preferat opera tipărită de Samuil Micu.

Mitropolitul Gavriil a colaborat și a făcut personal corectura primelor coli reeditate, dar a constatat cu acest prilej inadvertențe, greșeli, omisiuni, căci traducerea de la Blaj, afirma el, "este mai apropiată de cea latinească și franțuzească, decât de cea grecească și slavonească". Atunci a propus să revadă întregul text și să-l confrunte cu alte versiuni, dar Comitetul de editare a respins oferta, căci dorea ca lucrarea să apară cât mai repede. Datorită acestor împrejurări *Biblia*

²¹ Cf. argumentarea detaliată în Mihail, *Acte în limba română*, p. XV.
XIV

din 1819 este o reeditare a *Bibliei* din 1795, cu diferențe notabile, totuși, în primele coli.²²

Toate cărțile mitropolitului Gavriil conțin câte o prefață originală, alcătuită pătrunse de respect față de valoarea cuvântului tipărit, față de tradiția limbii române și de justificare a propriilor acțiuni culturale.

Când mitropolitul Gavriil s-a stins la 30 martie 1821, a dispărut un mare susținător al cauzei românilor din Basarabia. Noul arhiereu, arhiepiscopul Dimitrie (lui nu i s-a conferit rangul de Mitropolit, și nici ierarhilor următori, până la 1918), ucenic și continuator al activității sale culturale, a preluat tipărirea scrierilor bisericești în limba română. În Tipografia Duhovnicească (doar denumirea a fost schimbată), a fost tipărit în 1823 *Tipic bisericesc adunat în scurt*, în care va apare, pentru prima dată, apostila cenzurii: "Cu pozvolenia (=aprobarea) Comitetului a Țenzurii ce este așezată în Duhovniceasca Academie a Sanctpeterburgului", ceea ce indică faptul că începuse controlul pentru a se constata dacă lucrările reprezintă într-adevăr traduceri din slavonește. Tipăriturile din anii următori de la Chișinău vor fi mai ales slujbe ocazionale și broșuri.

Abia după 1861 se va relua tipărirea cărților de cult în limba română printr-un *Antologhion*, urmat de un *Octoih* și *Canoanele Maicii Domnului*, reproduse după tipărituri de la Mănăstirea Neamț. Este consemnat faptul că înainte de a fi tipărite, originalele românești au fost trimise unui cenzor, pentru a fi comparate cu cărți rusești (apostilă în limba rusă). În 1862 a fost scos de sub tipar un *Ceaslov* în limba română, apoi, în 1863 un *Triod de post*, reproducere a *Triodului* tipărit la Blaj în 1800.

Subminarea limbii române în biserică începuse de timpuriu și se făcea prin toate mijloacele, deseori cu abilitate. În perioada arhipăstoririi lui Dimitrie Sulima (1821-1844) s-a introdus obligativitatea abonării clerului la reviste bisericești în limba rusă. Ea se cumula cu obligativitatea generalizării limbii ruse în toate lucrările de cancelarie bisericească (oficiul stării civile era îndeplinit de către membrii clerului). Doar slujbele bisericești continuau să se officieze în

²² Zamfira Mihail, *Biblia, St. Peterburg, 1819. Studiu lingvistic*, sub tipar. Cf., de același autor, *Observații asupra vocabularului scrierilor lui Samuil Micu*, "Anuar de lingvistică și istorie literară", XVI, 1965, p. 123-135; *La terminologie socio-politique dans l'oeuvre de Samuil Micu*, "Revue Roumaine de Linguistique", 1980, nr.5, p.555-562.

limba română și, în legătură directă cu această tradiție, și predicile au putut continua să fie expuse în limba română.

În 1821 Sinodul rus a dat dispoziție pentru clerul din întreaga împărăție să se preocupe mai organizat de catehizarea poporului, și, în acest scop, în fiecare biserică trebuia la sfârșitul Liturghiei să se citească catehismul și învățăturile sinodale trimise periodic și fiecare preot trebuia "să le vorbească" enoriașilor. Arhiepiscopul Dimitrie răspunse că el însuși va traduce din limba rusă "învățături pentru duminici și sărbători", dar promisiunea n-a fost dusă la îndeplinire. La Chișinău, așa după cum a arătat N. Popovschi²³, predicile trebuiau alcătuite după un anumit plan aprobat de către arhiepiscop. Toate predicile scrise erau verificate de către cenzori (care în unele situații erau protopopii, în altele, persoane special desemnate) și de către ierarhul eparhial. Arhiepiscopul Irinarh (1844-1858) citea cu o zi înainte predicile care urmau să fie rostite în bisericile din Chișinău, iar pe cele de la bisericile din celelalte localități, la sfârșitul anului²⁴.

Predicile erau rostite, în funcție de limba pe care o cunoștea populația din localitatea respectivă, în limbile rusă sau română. Din terminologia diferită folosită în circularele oficiale adresate tuturor bisericilor din Provincie reiese că suntem în fața a două categorii de activități: una care se reducea la transmiterea unor *învățături* la nivel de catehism și o alta care, sub denumirea de *predică*, avea în vedere un discurs întocmit după toate regulile omiletice. Diferența reiese și din faptul că doar unii dintre preoți, în urma unei desemnări nominale (pentru persoane sau pentru bisericile respective) aveau calitatea de a predica. Aceasta pentru că predica reprezenta fie o "compunere" originală, alcătuită de către slujitorul respectiv care trebuia să explice teologic pericopa evangheliei, fie o adaptare a unor alte predici. Pentru clericii din Basarabia care nu știau limba rusă, după 1860 s-a dat dispoziție să fie traduse volume de predici din limba rusă.

Toți ierarhii din Basarabia, după moartea arhiepiscopului Dimitrie Sulima, din 1844 până în 1918, au fost alogeni și nu au învățat limba română, ci au urmărit să restrângă folosirea limbii române. Din 1858 a fost introdusă obligația ca și în bisericile în care se folosea limba română să se slujească în limba slavonă; însă datorită

²³ N. Popovschi, *Istoria Bisericii din Basarabia în veacul al XIX-lea sub ruși*, Ed. Museum, Chișinău, 2000, p. 51.

²⁴ *Idem*, p. 57, nota 122.

rezistenței preoților și faptului că ei nu cunoșteau această limbă, uzul limbii slavone s-a limitat, de obicei, la rostirea a două-trei ectenii.

O modalitate de continuitate a slujirii în românește a constituit-o faptul că în bisericile din Basarabia vechile tipărituri românești au fost păstrate cu sfințenie de-a lungul deceniilor, deși dispozițiile și circularele preconizau folosirea numai a cărților de slujbă în limba slavonă. Cu prilejul vizitelor sale canonice unul din ierarhi, Serghie (1882-1891) a relevat faptul că, în satele în care serviciul divin se face în limba română, “toate cărțile de cult sunt în limba moldovenească”²⁵. Același arhiepiscop a lăsat însemnări despre satele în care găsisese că în 1884 se foloseau încă registre în limba română pentru înscrierea cununiilor, deși tuturor preoților li se interzisese să mai folosească limba română în cancelariile bisericești²⁶.

A. SCRIERI OMILETICE TIPĂRITE ÎN BASARABIA ÎN LIMBA ROMÂNĂ ÎN SECOLUL AL XIX-LEA

În deceniul al șaselea al secolul al XIX-lea, arhiepiscopul Antonie (1858-1871), în urma repetatelor cereri ale preoților pentru cărți de cult, și-a dat seama că sunt necesare cărți și în limba română. El a dat dispoziție însă să fie tipărite în primul rând lucrări omiletice. Astfel, a fost tradus *Catehismul mare* al mitropolitului Filaret (Drozdov), precum și alte cărți cu conținut spiritual-dogmatic. *Catehismul creștinesc ortodox* a fost tradus și tipărit la Chișinău în 1862, în 1863 a fost tipărită culegerea de îndrumări, *Despre credința și viața creștinească*, în 1867 a apărut traducerea din limba rusă *Învățăături catehizicești* de protoiereul Scvorțov. În 1871 o culegere de articole cu conținut duhovnicesc-dogmatic, alcătuite în limba rusă de protoiereul Evgraf Poniatovschi și traduse de Teodor Baltaga, au fost tipărite într-un serial în “Kišinevskija Eparchial’nyja vedomosti”. Această “Revistă eparhială”, care a apărut în limbile rusă și română începând din 1867 (din 1872 numai în limba rusă), a publicat și textele unor istorioare simple, de factură mai ales hagiografică, alcătuite de

²⁵ “Revista Societății istorico-arheologice bisericești”, Chișinău, XVIII, 1927, p. 68-69.

²⁶ Cf. “Trudy Bessarabskogo Cerkovnogo-Istoriko-Archeologičeskogo Obščestva”, VII, 1916, p. 97.

către profesori ai Seminarului teologic. În 1871 au fost traduse din limba rusă predici pentru combaterea viciilor celor mai răspândite, cu deosebire contra beției de la sate. Ele au fost distribuite tuturor bisericilor, ca supliment gratuit al revistei “Kišinevskija Eparchialnyja vedomosti”, în ultimul an în care a mai apărut și în limba română (1871-1872). În aceeași revistă a fost tipărită și o listă bibliografică de volume de predici (în limba rusă!), ce puteau servi de ajutor pentru întocmirea predicilor de către slujitorii din Basarabia.

Arhiepiscopul Antonie impusese ca protopopii să-i raporteze în fiecare an despre “învățăturile ținute de preoții lor subalterni” și, în același timp, să-i înainteze chiar și predicile²⁷. Aceste predici erau cenzurate, chiar dacă post factum, iar despre ele cenzorul oficial raporta ierarhului. Acest cenzor (sau aceștia, pentru că erau mai multe persoane, fiecare pe lângă “cercul preoțesc al unei zone”) au considerat că ar fi necesare cel puțin zece predici pe an, prezentate de fiecare preot²⁸.

Cu deosebire după 1871, preoții au fost obligați să citească “învățăături bisericești-religioase”, în zile de duminici și sărbători. De obicei, aceste învățături se rosteau în biserică sau în localul școlii, dimineața după utrenie, înainte de liturghie sau în după amiaza zilei de sărbătoare. După mărturisirile preoților, la aceste adunări în care se citeau “învățăături” se strângea multă lume, nu numai din satul respectiv ci și din împrejurimi²⁹.

Sfârșitul secolului al XIX-lea a reprezentat accesul preoțimii la afirmarea convingerilor referitoare la identitatea de neam a românilor din această provincie și reînceperea luptei pentru dreptul de folosire a limbii române în cult, pentru retipărirea cărților necesare cultului, care începuseră să nu se mai găsească.

Legăturile cu România după Unirea din 1859 s-au bazat, în continuare, pe comunicări subterane, necunoscute autorităților. Mulți dintre intelectualii Basarabiei se stabiliseră în țară, însă relațiile culturale au fost limitate, din cauza asprei supravegheri polițienești, la

²⁷ “Trudy...”, VI, 1915, p. 129. Nu putem preciza dacă era vorba de “învățăături” sau de “predici” propriu-zise.

²⁸ “Kišinevskija Eparchialnyia vedomosti”, XIV, 1881, p.1133-1143.

²⁹ N.Popovschi, *Istoria bisericii din Basarabia...*, p.116.

transporturi de cărți dinspre București, și la începutul difuzării cărții românești din Basarabia în România³⁰.

Atragem atenția asupra faptului că în 1853 s-a retipărit la Buzău un catehism apărut la Chișinău, în 1844. Reproducem foaia de titlu: *Catihizis creștinesc dat la lumină mai întâi în limba rusească în Moscva și tradus în limba rumânească, în anul 1844 la Chișinău, unde s-a și tipărit cu binecuvântarea[...] iar acum s-a retipărit cu binecuvântarea[...] în tipografia sf. Episcopii Buzău. Anul 1853, aprilie.*

Aspecte noi ale realității din Basarabia, la sfârșitul secolului al XIX-lea, dezvăluia un corespondent basarabeian anonim al ziarului bucureștean "Telegraful", apoi "Telegraful român", din anii 1880-1890³¹. Ele prezintă similitudini cu stări de lucruri din vremea noastră.

B. PREDICI DIN SECOLELE TRECUTE, TRANSCRISE ÎN BASARABIA

a. Manuscrisul Cazaniei lui Varlaam

Exemplarele tipărite ale *Cazaniei* din 1643 au ajuns în toate părțile locuite de români. Locurile în care au fost identificate exemplare în secolul al XX-lea arată că ea a avut o remarcabilă circulație de-a lungul celor 350 de ani, dovedită, de obicei, pe baza însemnărilor făcute pe aceste exemplare. Trecerea dintr-o provincie românească în alta a cărții a fost obișnuită, pe calea schimbului în natură sau a cumpărării, transmisă prin colportaj (oameni care duceau cărți "în traistă" dintr-o regiune în alta) dar și prin danii. Laicii lăsau cu limbă de moarte să fie dată cartea unui locaș bisericesc, fie biserică de sat fie unei mănăstiri, dar se făceau daruri cu această carte și între mireni și /sau între călugări. Astfel încât itinerarele străbătute de unele exemplare sunt de-a dreptul impresionante.

³⁰ Paul Mihail(ovici), *Răspândirea tipăriturilor românești din Basarabia, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea*, "Luminătorul", Chișinău, 1938, nr.11, p.637-643.

³¹ Bașarab, *Scrisori din Basarabia (1880-1890)*, vol.I, ediție de Aristița și Tiberiu Avramescu, Ed.Știința, Chișinău, Ed.Fundației Culturale Române, București, 1996.

Pe lângă exemplarele tipărite, chiar din a doua jumătate a sec. al XVII-lea au început să se facă transcrieri în copii manuscrise, reproducând integral *Cazania* sau doar unele învățături. A fost firesc, deci, ca și în Basarabia să se păstreze, până în vremea noastră, exemplare ale acestei importante cărți de predici³². O copie integrală a *Cazaniei* datând din 1731 a fost descoperită în Basarabia, la Mănăstirea Noul Neamț, în 1930³³. Exemplarul a fost realizat la comanda unui locuitor din satul Șesuri (azi, jud. Hunedoara), deci din Transilvania. Apoi exemplarul poartă însemnarea: “am dăruit-o părintelui Cozmei sîn preotului Chiriță ot Șesuri” pentru ca, în 1784 să se găsească într-o localitate Dealul Nou, neidentificată, și, de aici, la biserica din Bucșeț (azi, Bucșești), jud. Bacău. Probabil că în Bacău se așezaseră locuitori provenind din Transilvania. În drumul său, presupunem că exemplarul va fi ajuns la un călugăr de la mănăstirea Neamț, de unde apoi a fost “mutat”, odată cu multe alte sute de manuscrise, în mănăstirea nou înființată, în 1865, Noul Neamț. Exemplarul purta și însemnarea unui vestit călugăr pictor de la mănăstirea Noul Neamț, Ioasaf Berghie, care o citise pe când era încă mirean: “Precum să s știe, că după loarea Plevnei, la anul 1877 am vinit acasă ș-am citit pi această ivanghelii românească”³⁴. În Basarabia, ca și în Transilvania aflată și ea atunci sub stăpânire străină, *Cazania* a fost predica pentru tot sufletul creștinesc. Despre soarta acestui manuscris, după 1944 nu am mai putut afla nici o informație.

Pe lângă exemplarele de culegeri de predici păstrate în bibliotecile unor mănăstiri și biserici sau la persoane particulare, textul unor predici a fost copiat pentru a fi introdus în miscelanee, în vederea unor lecturi în chilie, independente de contextul cazaniilor. Cercetarea tematică a conținutului miscelaneelor românești, în general, și a celor din Basarabia, în special, constituie un subiect încă în curs de studiu.

³² Alături de alte exemplare identificate în diferite localități din Moldova, ele au fost descrise de preotul Paul Mihail, în studiile: *Circulația Cazaniei lui Varlaam în biserica Românească*, “Mitropolia Moldovei și Sucevei”, 1957, nr. 10-12, p. 820-828 și *Știri noi privind circulația Cazaniei Mitropolitului Varlaam*, BOR, 1964, nr. 3-4, p. 372-388.

³³ Paul Mihail(ovici), *Varlaam, O copie a cazaniei din 1731*, în “Revista critică”, 1930, nr. 3-4, p. 202-205.

³⁴ “Mitropolia Moldovei și Sucevei”, 1957, nr. 10-12, p. 825.

b. Manuscrisul predicilor lui Antim Ivireanul

La Mănăstirea Dobrușa din Basarabia au fost copiate, într-un manuscris în care este menționat anul 1814 (f.130), 33 de predici. Compararea cu textul din ediția de *Predici* ale lui Antim Ivireanul, tipărită de G. Ștrempel³⁵, a permis istoricului Paul Mihail și Zamferei Mihail să susțină, într-un articol tipărit în revista "Manuscriptum"³⁶, că manuscrisul reprezintă copia predicilor Mitropolitului Antim Ivireanul. Interdicțiile momentului nu au îngăduit folosirea, în cuprinsul articolului, a numelui Basarabia și nici indicarea locului unde s-a făcut copierea. Facem acum cuvenitele completări.

Manuscrisul, în mărime de 32 x 16 cm., acefal, începe de la f.3 și se termină cu f.307 v., neavând sfârșit. Este scris cu cerneală neagră decolorată pe hârtie groasă, albastră-verzuie, care are în filigran literele chirilice A.F.M. (f.209). Filele, în general, sunt curate. Numerotația, cu litere chirilice, cu cerneală roșie-chinovar, de aceeași mână ca și textul. Scrisul unei singure mâini, cursiv, îngrijit, având pe pagină 19 sau 20 de rânduri. Literele începătoare, colontiturile, marginalele și unele fragmente de text sunt cu cerneală roșie. Pe lângă aceasta, titlurile și unele litere sunt ornamentate cu negru și roșu. Finalurile unor predici se sfârșesc în rânduri care se îngustează, până când ultimul rând este format dintr-o singură literă, încât imaginea este a unui triunghi. În vârful lui apare pseudomonograma lui Antim Ivireanul. Legătura manuscrisului este recentă.

Volumul nu are consemnat numelui copistului și nici un fel de altă însemnare. În textul propriu zis, la f.130 este menționat anul 1814 (în ediție, în același loc, apare anul 1710; prin urmare copistul a actualizat referința).

Prototipul de pe care a fost copiat manuscrisul din 1814, la un secol după moartea lui Antim, presupunem că a avut la bază un manuscris apropiat de varianta ms.BAR 3460, despre care se știe că a fost copiat în perioada 1722-1725 de Efrem, grămatic din București

³⁵ Antim Ivireanul, *Predici*, Ed. G. Ștrempel, Ed. Academiei, București, 1962. Cf. și Antim Ivireanul, *Opere*, Ed. Minerva, București, 1972.

³⁶ Document în replică. Un manuscris din 1814 al *Predicilor* lui Antim Ivireanul, în "Manuscriptum", 1973, nr. 2, p.170-173.

(considerat de G. Ștrempel, manuscrisul A, folosit ca text de bază pentru ediția sa).

Comparația textelor arată deosebiri neînsemnate față de manuscrisul A, iar în unele locuri manuscrisul copiat în 1814 se aseamănă cu textul din manuscrisul B (ms. BAR 524, copiat de arhim. Grigorie Deleanu, în 1781).

Manuscrisul de bază de pe care s-a făcut copierea manuscrisului din 1814 presupunem că a fost dus din Țara Românească în Moldova de către Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni, în calitatea sa de Exarh în Principate, începând din 1808.

Locul de copiere a fost în Basarabia, fapt relevat prin aceea că se schimbă titulatura Domnului (cărui i se adresa Antim), cu o titulatură a Împăratului și apare chiar numele lui: "Împărat Alexandru Pavlovici" (al Rusiei n.n.) (f.280^v, r. 8).

Copistul a fost un moldovean, după cum reiese din particularitățile fonetice ale scrisului său (în articolul din 1973 au fost date numai următoarele exemple, primul este din ms. din 1814, al doilea din ediția G.Ștrempel) : bisărică vs. beserică; nu-i trebuiești vs. nu-i trebuiaște; mé vs. mea; să să fie apucat vs. să se fi apucat; clipală de ceas vs. clipă de ceas. Copistul folosește, în unele cazuri, forme lexicale mai vechi decât cele care apar în manuscrisele din Țara Românească.

Dovezi că acest manuscris a fost copiat de pe un prototip foarte apropiat de cel original sunt numeroase. Astfel, *Cuvântul de învățătură la Preobrajenie* conține o alocuțiune care, după opinia lui G.Ștrempel, s-ar fi rostit în ipoteza că Domnitorul se afla de față. Textul, cules în ediția Ștrempel la p.154-155 în subsol, deoarece se află în toate manuscrisele transcris la sfârșitul predicii, în copia din 1814 o parte a acestui fragment este scris la rând, în cursul expunerii, realizându-se o legătură logică între diverse paragrafe. Faptul că în manuscrisul din 1814 dislocarea fragmentului ce urma să fie rostit în fața Domnului nu se face ca în celelalte manuscrise, arată că această copie a fost transcrisă de pe un prototip apropiat de textul autograf.

Sucesiunea predicilor este asemănătoare cu cea din manuscrisul A, cu deosebirea că predicile ocazionale – la pocăință, parastas și la înmormântare – au fost grupate la sfârșitul copiei din Basarabia.

Dovada indubitabilă că manuscrisul din 1814 a fost transcris într-un mediu monahal îl constituie faptul că apar marginalii, scrise cu cerneală roșie, în care se face identificarea izvorului din care s-a

folosit citatul. Astfel, toate referirile la zicerile Sfinților Părinți sau citatele din *Noul și Vechiul Testament* sunt identificate de copist.

Argumente pentru identificarea mediului monahal în care s-a făcut transcrierea manuscrisului se află în text; cu privire la locul copierii, afirmația noastră că el a fost transcris la mănăstirea Dobrușa se bazează pe spusele preotului profesor Constantin Popovici, fost rector al Seminarului Teologic din Chișinău, care a afirmat că a primit în dar manuscrisul de la un călugăr din această mănăstire. De altfel, ea a fost cunoscută ca un scriptoriu de carte veche românească³⁷.

Manuscrisul de față este o dovadă foarte prețioasă despre circulația predicilor mitropolitului Antim, cu atât mai mult cu cât G.Ștrempel a susținut, că “manuscrisele predicilor lui Antim Ivireanu au avut o circulație destul de restrânsă”³⁸. Manuscrisul din 1814 dovedește, din contra, faptul că și după un secol predicile sale erau prețuite și folosite, precum și persistența ascultării, în decursul timpului, a creației omiletice a lui Antim, prin faptul că predicile sale au fost transformate în “cazanii”, care se citeau regulat la sfârșitul Liturghiei (la începutul fiecărei predici este consemnată formula “blagoslovește părinte a cetii”). De altfel folosirea îndelungată a acestui exemplar este demonstrată de gradul de uzură al colțurilor de jos ale paginilor și de urmele de ceară pe unele foi care conțin predici la care se apela mai des (sau care se citeau, poate, la vreme de seară).

Faptul că manuscrisul copie din 1814 era destinat unei folosiri generale se vedește și prin transformarea *Cuvântului de învățătură asupra omului mort*, rostit inițial la moartea Doamnei Pulcheria Mavrocordat și a *Învățăturii când se face parastas*, în cuvântări care se pot rosti la orice înmormântare sau parastas. De aceea, în aceste două predici, formula de adresare: “această de bun neam și cinstită cucoană” (care apare în toate manuscrisele ediției), în manuscrisul din 1814 este generalizată: “acest cinstit boieriu, sau cucoană, sau care a fi” (f.296^v) și, în loc de “Dumnezeu să o ierte”, se invocă “Dumnezeu să-i ierte”.

Existența colontitlului precum și începutul fiecărei predici pe o pagină nouă indică faptul că manuscrisul din 1814 a urmat modelul cărților tipărite și prin însuși acest element dovedește că, de la începutul copierii lui fusese destinat pentru lectură publică.

³⁷ Cf. Paul Mihail, *Mărturii de spiritualitate românească din Basarabia*, cap. *Cărți bisericești, manuscrise și icoane din Basarabia*, Chișinău, 1993, p.162-236.

³⁸ Antim Ivireanu, *Didahii*, Ed. Minerva, București, 1972, p. XLIV.

Credincioșii care veneau în număr mare la slujbele de la mănăstirile din Basarabia, deci și la Dobrușa, au putut să asculte textul poetic al predicilor mitropolitului Antim, căpătând și elemente de vorbire românească frumoasă, care ținea aproape sufletul lor de cel al Neamului.

Acest manuscris a fost înstrăinat după 1973, dar sperăm să avem acces în viitor la el pentru o analiză filologică detaliată.

Discuția noastră despre tradiția prediciei românești din Basarabia am dori să nu se reducă numai la aceste exemple, care ne-au stat acum la îndemână. Considerăm că circulația textelor românești și copierea lor a fost mult mai activă decât ar lăsa să se înțeleagă cele expuse aici. Vicesitudinile istoriei au distrus, mai mult decât în alte provincii românești, urmele de românitate. Nu este un mit faptul că unul dintre arhipăstorii ruși ai locului, Pavel Lebedev, a dispus să fie adunate cărțile românești din bibliotecile bisericilor, pentru a-i obliga pe preoți să-și procure cărți slavonești. Cu exemplarele adunate la Chișinău a fost apoi încălzită Casa Arhierească în cursul unei ierni³⁹.

Cartea veche românească din această provincie nu a avut un regim privilegiat nici după 1918, deoarece considerându-se, în general, că scrisul chirilic nu mai prezintă interes, multe s-au degradat sau au fost înstrăinate. Ocupația sovietică de la 28 iunie 1940, care a durat până la începerea războiului de eliberare a Basarabiei din iunie 1941, a făcut ca multe piese culturale de valoare să fie transportate în Rusia. A urmat, în martie 1944, refugiul în Țară, ceea ce determină ca ceea ce s-a salvat din tezaurul culturii românești din această provincie să se păstreze în locuri foarte diferite.

C. PREDICI ALCĂTUITE ÎN BASARABIA ÎN SECOLUL AL XIX-LEA

a. Predicile mitropolitului Gavriil

În monografia despre *Pareneză*⁴⁰ este analizată o predică [Învățătură către miri], din *Molitfenicul* tipărit la Chișinău, în 1820⁴¹.

³⁹ Boris Buzilă, *Din istoria vieții bisericești din Basarabia*, Ed. Fundației Culturale Române, București, 1996, p. 51, citând bibliografia anterioară.

⁴⁰ Vasile Gordon, *Predica ocazională. Pareneza*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2000, p. 74 și, în Anexă, p. 196-197.

Textul din *Molitfenic* (f.68-71) începe cu enunțul “Și preotul face învățătură celor de nou cununați” care precizează, astfel, că este un text destinat să fie citit sau spus, pentru că preotul “face învățătura”, deci o expunere, pe care o încheie spunând “Și sfârșesc cuvântul meu zicând: Să fie blagoslovenia Domnului preste voi”.

Calitățile stilistice ale textului se datoresc, fără îndoială, talentului oratoric al lui Gavriil Bănulescu-Bodoni, născut pe plaiurile Bistriței-Năsăud, cu studii la Sibiu, Budapesta și Academia Teologică de la Kiev (unde a făcut parte din clasa în care predarea se făcea în limba latină) și cu lungi stagii în Grecia pentru completarea cunoștințelor de limbă greacă și filosofie. A avut multe demnități eclesiastice: a fost Episcop al Tighinei, Arhiepiscop al Poltavei, Mitropolit al Kievului, Mitropolit al Moldovei (1791-1792), Exarh al Moldovei și Țării Românești (1808-1813) și, din 1813, Mitropolit (al Basarabiei), în Arhiepiscopia Chișinăului și Hotinului, nou înființată de autoritățile țariste.

Predica de la Taina cununiei inserată în *Molitfenicul* tipărit de Mitropolitul Gavriil presupunem că a fost introdusă de diortositor prin preluarea unei tradiții în uz în Transilvania de nord încă de la începutul sec. al XVIII-lea. În manuscrisul a două molitfenice copiate de călugărul Selevestru la mănăstirea Runcu la 1717 și 1719⁴², *Taina cununiei* conține obligativitatea împărtășirii mirilor înainte de primirea binecuvântării nunții lor și preotul le adresează, la sfârșitul slujbei, Învățătura bisericii pentru viața de familie. Alte șase manuscrise păstrate la Biblioteca Academiei, mss. 1668, 2383, 4316, 4289, 5963, 3290 sunt similare ca conținut. Or, toate aceste molitfenice au avut ca model *Trebnicul* lui Petru Movilă, tipărit la Kiev în 1646 sau ediția prescurtată apărută la Lwow, în 1695⁴³. Ipoteza științifică susținută de

⁴¹ Cf. și Mihail, *Acte în limba română*, p. 9, nr. 61 din *Bibliografia tipăriturilor românești din Basarabia*. Pe lângă exemplarul *Molitfenicului* păstrat la Biblioteca Academiei, am mai descoperit, în depozitele marilor biblioteci cercetate, doar un al doilea exemplar în România, la biblioteca Arhivelor Statului din Bacău.

⁴² Paul Mihail, *Molitvelnicele de la mănăstirea Runcu din Ardeal comparate cu alte manuscrise din epocă*, “Mitropolia Ardealului”, XXIX, 1984, nr.9-10, p. 663-677.

⁴³ Cf. Paul Mihail și Zamfira Mihail, *L'oeuvre de Pierre Movila en langue roumaine. Témoignage inédits du XVIIIe – XIXe siècles*, in *Pierre Movila et*

pr. Vasile Gordon, că asemănarea izbitoră între partea introductivă a cuvântării lui Petru Movilă la cununia fiicei lui Vasile Lupu cu Janusz Radzwill, din 1642 și introducerea la *Învățătura către miri* din *Molitvenicul* de la Chișinău din 1820 s-ar datora faptului că “autorii [de ce se consideră că sunt mai mulți autori ? Noi presupunem că textul aparține mitropolitului Gavriil] Molitfenicului (din 1820) cunoșteau textul cuvântării mitropolitului Petru Movilă, sau și unii și alții au folosit un text oarecum comun”⁴⁴ este integral confirmată. Textul unei pareneze de la cununie, tipărită în *Trebnicul* său de Petru Movilă, a putut fi astfel preluat din tradiția molitfenicelor românești din ținutul natal de către mitropolitul Gavriil sau direct din *Trebnicul* slavon movilean și transpus în propriul său *Molitfenic*.

Am mai identificat în aceeași lucrare tipărită la Chișinău, în 1820, și o pareneză la botez (f.30-33) alcătuită, presupunem, tot de către mitropolitul Gavriil. Tradiția parezei cu această ocazie [care este una dintre marile taine ale bisericii] a fost ilustrată de marii cuvântători ai Bisericii, printre care Vasile cel Mare are un frumos îndemn la Botez.

Considerăm că pot face parte din categoria parenelor și pastoralele, [*Pastorala contra beției*], din 7 iulie 1819 și o [*Pastorală*] din 2 septembrie 1820, aparținând, de asemenea, mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni⁴⁵, prin care ierarhul îndeamnă pe credincioși să păstreze duminica zi de sărbătoare,

Pastoralele sunt scrisori trimise de ierarhi către cei din subordinea lui, membri ai clerului, dar și către laicii credincioși. Ele conțin obligatoriu formula de adresare a ierarhului: “Cu mila lui Dumnezeu, smeritul Gavriil al prea sfântului îndreptătorului Sinod Țlen⁴⁶ și exarh, mitropolit Chișinăului și Hotinului, tuturor celor ce sânteți în eparhia noastră din tagma duhovnicească: preoților, diaconilor și ȧrcovnicilor, dar și milă vă cerem de la începătorul păstorilor și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, iar de la smerenia noastră arhierească blagoslovenie vă trimitem”. Mitropolitul caută să contribuie la vindecarea celor căzuți în patima beției, cărora le enumeră toate relele pe care ea le aduce și contra cărora invocă

son temps, București, Commission Nationale de la Roumanie pour l'UNESCO, 1996, p.107-124, în spec., p.109-110.

⁴⁴ Vasile Gordon, *Predica ocazională. Pareneza...*, p.74

⁴⁵ Mihail, *Acte în limba română*, p. 7, nr.44 și p. 9, nr.57, publicate integral la p. 254-256 și, respectiv, p. 235-236.

⁴⁶ Cuvânt din limba rusă, cu sensul de “membru, persoană care face parte dintr-o organizație socială, politică sau culturală etc.”.

pedeapsa divină și, în genere face recomandări parenetice pentru toate împrejurările legate de viața bisericească.

Această categorie de texte erau și sunt de audiență publică, pentru că ele sunt destinate să fie citite în biserică, după terminarea Liturghiei. Este o formă intermediată de legătură a ierarhului cu clericii și credincioșii, formulă uzitată și acum prin pastoralele (care sunt, deci, cuvântări) tradiționale de Paști și de Crăciun.

b. Predicile preotului Gheorghe⁴⁷

La Biblioteca Academiei de Științe a Rusiei din Sankt Petersburg se păstrează un manuscris românesc de predici scrise de preotul Gh.Ghepețchi din Chișinău. Însemnările revizorilor (în limba rusă) sunt ale pr. N. Danilevski și N. Ceachir, una datată 17 dec. 1867 (Cuvântarea la sfințirea unei biserici noi). Alte două predici au fost ținute, probabil, la date apropiate, la Intrarea în Biserică a Maicii Domnului (21 noiembrie) și la Duminica a XXVIII după Rusalii (duminica dinaintea Crăciunului); celelalte sunt din alte perioade, deoarece conțin predici la Duminica Floriilor (două), la Paști, la Cincizecime și de Sf.Ilie. Manuscrisul cuprinde 8 predici scrise pe "caiete" nebroșate, reprezentând foi mari îndoite la mijloc, strânse la un loc într-o mapă, în total 37 f. (21,5 x 17,5 cm). Manuscrisul face parte din Colecția A.I.Jacimirskij, nr.58 și a fost descris de bibliografi ruși în 1915 și de Radu Constantinescu⁴⁸. Sperăm să obținem fotocopiile textului, pentru a putea analiza limba română folosită de autor.

c. Predicile preotului Dumitru

Conservarea unor manuscrise cu alcătuiți originale de literatură omiletică (ms. BCU-Iași III-160 și cel aflat astăzi la St.Petersburg) se datorește dispozițiilor administrative, din a doua jumătate a sec. al XIX-lea, care au impus preoților obligativitatea de a formula în scris predicile și a le prezenta pentru viză celor însărcinați cu verificarea textului din punct de vedere dogmatic.

⁴⁷ Mulțumim și pe această cale dr. Valentina Pelin pentru bunăvoința de a ne fi oferit informații despre acest manuscris pe care l-a cercetat *de visu*.

⁴⁸ Radu Constantinescu, *Manuscrise de origine românească din colecții străine. Repertoriu*, București, 1986, nr.1321, p.253.

Și ms. BCU-Iași III-160 este rezultatul acestei măsuri coercitive. El a fost scris de către preotul Dumitru Mihail din localitatea Ciuciulea, jud. Bălți, din apropierea târgului Fălești, care făcuse parte până la 1812 din "ținutul Iași". Împreună cu alte manuscrise și tipărituri ale familiei a fost moștenit de nepotul său Iustin Mihail, care a fost dascăl și învățător în satul Cornova-Orhei. Manuscrisul predicilor a fost păstrat alături de un manuscris al cronicii lui Ion Neculce, de un exemplar al Cazaniei lui Varlaam și de alte tipărituri românești vechi. Fiul lui Iustin, Paul Mihail a dăruit în 1952 manuscrisul predicilor Bibliotecii Centrale Universitare din Iași, unde se păstrează și în prezent, cu nr. de inventar Ms. 445, cota III-160.

Manuscrisul, în mărime de 22,50 x 17,50 cm., este un volum alcătuit din "caiete" de câte 4 - 8 file, reprezentând două - patru file duble îndoite la mijloc, în total 313 file. Au fost numerotate 72 de predici, de fapt ele sunt doar 66, pentru că în trei cazuri au fost numerotate părți de predică iar trei predici sunt rupte de la cotor. Scrisul acoperă întreaga parte recto a filei deoarece marginea albă fiind lăsată la stânga scrisului, reprezintă partea dinspre cotor, și apare la verso-ul filei; doar la f.1-5^v, 46-51^v, 60-67 este lăsată margine albă, de 3,5 cm., pe ambele laturi ale filei. Sunt între 18 și 29 rânduri pe pagină (f. 307).

Se observă urme de folosire a "caietelor" prin faptul că au fost îndoite pe lung, pentru a fi ținute în buzunar și, înainte de a fi fost legate, această linie de îndoire a fost întărită, în multe locuri, cu foiță transparentă. Colțurile din dreapta jos prezintă urme de uzură și pete, iar la f.275 sunt picături de ceară.

Predicile au fost verificate de persoane special desemnate din ierarhia bisericească; la f.6, după trei rânduri în partea de sus a filei (sfârșitul predicii) întreaga filă conține un text în limba rusă de apreciere a conținutului și formei predicii, alcătuit de Grigore Galin, inspector al Seminarului și o însemnare de cititor a preotului M. Lužanskij.

La această predică "verificată" (f. 1-6) se observă intervenții în text cu o cerneală de culoare neagră intens, probabil chimică. (Întregul manuscris este scris cu cerneală neagră decolorată, pentru că era realizată din planta numită *boz*, care pusă la macerat în alcool dă un lichid care a fost folosit în general, în scrisul românesc, drept cerneală; numai la f.180-187^v a fost folosită o cerneală de culoare violet, decolorată.) În aceste intervenții s-a suprascris peste slova ж, slova ъ (marcându-se astfel, considerăm noi, valoarea de [ă] a semnelui ъ),

s-a adăugat slova *î* în cuvinte ca *меѣ*, care a devenit *міеѣ* (f. 5^v), sau *î* a fost suprascrisă peste *ж* și *минцѣй* devine *минциѣй* (f. 4^v), *морцѣй* devine *морциѣй* (f. 4); de asemenea, a fost suprascrisă slova *ѣ* peste *ѣ* în cuvintele *прѣ* (*трѣпѣл*), *ѣ* (*ѣ* *пѣ* *пѣ* *пѣ*) (f. 3^v), sau peste *и* în cuvintele *пригѣтире*, care devine, astfel, *пригѣтире* (f. 2) sau *чи* care devine *че* (f. 1^v). La f. 2 în cuvântul *воѣѣ* a fost suprascrisă slova *ѣ* peste *ѣ*; totuși, în toate celelalte texte, autorul a continuat să scrie cuvântul cu slova *ѣ*, pe care am reprodus-o ca atare. În ceea ce privește slova *ж*, autorul nu a mai folosit-o decât accidental în celelalte texte, în schimb el a continuat să scrie *меѣ*, fără *î*, așa după cum, probabil, pronunța. O altă intervenție în text, în afara propriilor corecturi, este consemnarea, cu creionul, deasupra rândurilor, a unor completări și schimbări de cuvinte, interliniar, la f. 192^v-193, 277^v-280.

Între f. 99-105 a fost intercalată o cuvântare ocazională cu un conținut diferit de textele parenetice, scrisă de altă mână, cu o grafie total diferită, pe o hârtie de altă calitate decât restul hârtiei din volum pe care o vom analiza separat.

Predicile încep pe partea dreaptă a filei, cu excepția a două predici scrise în continuare, și care încep pe verso-ul filei (f. 226^v și 232^v). Titlurile majorității predicilor sunt în limba română iar cele care poartă titlul în limba rusă au fost traduse de noi și redată în paranteză rotundă (f. 7, 13, 17, 27, 88, 92, 113, 121, 127, 136, 142, 150, 154, 158, 162, 194, 210, 226^v, 229, 245, 255, 263, 271, 281, 290, 298, 308). La f. 267 însuși autorul traduce "Поучение / *пѣвѣцѣмѣѣрѣ* /". Probabil că formularea în limba rusă a fost necesară pentru persoanele din ierarhia superioară bisericească care făceau verificarea și nu cunoșteau limba română.

Manuscrisul nu conține nici o dată care să indice perioada de redactare a predicilor. Despre inspectorul G.Galin (iscălit la f. 6) știm că avea funcția de Inspector în 1867 (apare cu acest titlu în paginile din "Kišinevskija Eparhialnyia Vedomosti") dar nu știm de când și până când a exercitat-o. Considerăm că referirea la anul 1833 "să întrebăm de bătrânii noștri, carii țin minte anul 1833, când au fost foamete în Besarabie" (f. 253^v) poate fi un element de datare a manuscrisului. Cuvântul *bătrân* în acest context are sensul "părinte", la pl. "moși, strămoși" (DA), prin urmare intervalul de timp scurs din 1833, presupunând că "bătrânii" la care se face referire ar fi avut atunci 10-20 de ani, ar fi de 30-40 de ani., și, deci, această predică ar putea fi datată din anii '50 –'60. Un alt indiciu îl reprezintă o cuvântare rostită în timpul unui război al rușilor cu "păgânii",

probabil cu turcii: “păgânii[...] din zavistie au rădicat război asupra noastră cătră pacea țării, cu scopos să prădi moștenirea noastră” (f.310). Faptul că războiul este prezentat ca fiind declanșat de forțe ostile ne determină să presupunem că predica va fi fost rostită în timpul războiului Crimeii (1853-1856) și e mai puțin probabil să fie evocate evenimentele din timpul războiului ruso-româno-turc din anii 1877-1878. Înclinăm să credem că referirea se face la războiului Crimeii, pentru că o altă predică (f.304) “anunță” primejdia apropierei unei epidemii de holeră. Or, asemenea epidemii, dintre ultimele în Europa, s-au răspândit dinspre Est. Alt indiciu de datare îl reprezintă sărbătorirea a 5 ani de când împăratul Rusiei, al cărui nume nu este menționat, a scăpat nevătămat, împreună cu întreaga familie, dintr-un grav accident feroviar (f. 7). Bine înțeles referirile din textele respective nu pot fi extinse asupra întregului volum, care este constituit din texte independente, redactate, așa după cum presupunem, la destul de mari intervale de timp.

Limba română a acestei scrieri a constituit obiectul nostru de cercetare. În cele ce urmează vom încadra considerațiile noastre în perspectivă comparată, privind în paralel modul în care era respectată norma literară și aspecte ale uzului lingvistic atât în scrisul preotului Dumitru cât și în parenezele mitropolitului Gavriil, deoarece datează din perioade de timp apropiate și aparțin aceleiași strat lingvistic.

II. NORMĂ ȘI UZ LINGVISTIC

a. Ortografia chirilică românească în secolul al XIX-lea în Basarabia

În scrisul din Basarabia de după 1812 se constată continuarea folosirii caracterelor chirilice românești până la sfârșitul anilor '70 ai sec. al XIX-lea în textele tipărite, după cum erau folosite și în scrisul de mână. Invocând subterfugiul că aceste caractere nu ar mai fi cunoscute de către noua generație, care învăța doar alfabetul rusesc, cei care au vrut să desființeze tipografia românească a Arhiepiscopiei de la Chișinău l-au folosit drept argument⁴⁹ și, astfel, în 1882 a fost

⁴⁹ N. Popovschi, *Istoria bisericii din Basarabia în veacul al XIX-lea sub ruși*, Ed. Museum, Chișinău, 2000, p.209.

anihilată o formă de rezistență și de difuzare a limbii române. De fapt, clerul cunoștea slovele chirilice, pentru că se continua folosirea vechilor tipărituri din prima jumătate a secolului al XIX-lea, fapt confirmat de ierarhii ruși care constatau că la bisericile din Basarabia predomină cartea în limba română. Apoi învățământul de pe lângă bisericile din sate foloseau aceeași carte, ceaslovul, de pe care învățase și Ion Creangă.

Tipografia de la Chișinău dispunea de cele 44 de slove folosite în scrierea chirilică românească, cu care a tipărit textele apărute aici. În același timp, începând din 1812 în Basarabia erau difuzate oficial tipăriturile oficinelor de la Moscova și St. Petersburg, care foloseau caractere rusești, așa numite "civile", pentru textele în limba română, pe lângă chirilicele românești. Dar, în toate tipografiile seturile de slove erau vechi și incomplete și deseori se foloseau unele caractere în locul altora. Aceste particularități au determinat inconsecvențe în cuprinsul aceluiași text și diferențe între redarea grafică a acelorași cuvinte în texte provenind de la aceeași tipografie, dar, mai ales, mari diferențe între tipăriturile în limba română din Rusia și cele de la Chișinău.

Discuțiile din presa românească din anii 1830-1840 "cu privire la problema unificării limbii literare" atestă că "procesul de constituire a românei literare nu luase sfârșit în prima jumătate a secolului al XIX-lea"⁵⁰. Faptul s-a repercutat și asupra normelor ortografice luate în considerație de către românii din afara granițelor țărilor române.

Intellectualii din acele zone se ghidau după situația din țară, așa cum o dovedește atitudinea lui Șt. Margela din 1827, care considera că numai scriitorii constituie model de urmat în scrierea corectă, și recomanda: "fiindcă uniori în locul unor semni altile se întrebuintăzi, și pentru că opștești la toate prilejurile nu se pot da reguli cu de-amănuntul asupra drept-scrierei, drept aceia sfătuim a urma întru aceasta scriitorilor, ci sânt vrednici de toată credința și știu bini regulile gramaticești"⁵¹. Dar normele recomandate în lucrările lui I. Heliade Rădulescu și ale altor autori de gramatici și dicționare nu au fost cunoscute nemijlocit în Basarabia⁵².

⁵⁰ Ion Gheție, *Introducere în studiul limbii române literare*, p. 58.

⁵¹ Ștefan Margela, *Gramatica russească și rumânească*, St. Petersburg, 1827, vol. II, cartea a doua, p. 159 (capitolul *De semnele punctuirii*).

⁵² Zamfira Mihail, *Date noi asupra gramaticii rusești și rumânești a lui Șt. Margela*, "Studii și cercetări științifice (Filologie)", Iași, XII, 1961, fasc. 2, p. 248.

Ștefan Margela și-a exprimat părerea despre unele aspecte ale scrisului românesc, pledând în gramatica sa pentru reducerea numărului de caractere chirilice folosite în scrisul limbii române⁵³. El a caracterizat ca fiind “de prisos” un număr de 17 caractere chirilice românești, pentru că zece semne “de prisos” sunt inutil considerate drept litere (Ѣ, и, ѡ, ѡ, ѡ, ѡ, ѡ, ѡ, ѡ, ѡ) dintre care șapte, pentru că “în pronunție le sunt corespondente alte litere cu același sunet” (corespondentul “pronunției” fiind redat cu literele alfabetului rus, noi le echivalăm cu litere latine): “lui и îi corespunde i; lui ѡ - u; lui ѡ - o; lui ѡ - ia; lui ѡ - f sau t; lui ѡ - i și lui ѡ îi corespunde ж”. Șt. Margela preferă pe ж lui ѡ “pentru necesitățile de rapiditate ale tiparului” iar pe i, în loc de и “pentru că e întrebuințată de toate națiunile Europei”. Pe lângă cele 24 de litere “adevărate” pe care Margela le folosește (а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, у, ф, х, ц, ч, ш, щ, ѡ, ѡ) (f. I) el mai enumeră 9 “abrevieri” [adică scrierea unui singur semn pentru două sunete] pe care le consideră necesare “pentru că asemenea ‘abrevieri’ se găsesc și în alte limbi”. Ele sunt: “ѡ (se pronunță ca ts), ѡ (se pronunță ca tș), ѡ (se pronunță ca dz sau dj), ѡ (se pronunță ca șt), ѡ (se pronunță ca ps), ѡ (se pronunță ca cs), ѡ (se pronunță ca ie), ѡ (se pronunță ca iu), ѡ (se pronunță ca ia)” (f. III’).

Este evident că Șt. Margela a pornit de la realitatea lingvistică rusă atunci când s-a referit la limba română. Dar încercarea sa de reducere a alfabetului chirilic românesc trebuie apreciată în contextul discuțiilor despre ortografia chirilică, a propunerilor lui I. Văcărescu și I. Heliade Rădulescu de renunțare în scris la unele caractere chirilice și, în ansamblu, prin expunerea considerațiilor sale despre pronunția unor slove. Contribuția lui Șt. Margela la unificarea ortografiei chirilice românești atestă interesul pentru respectarea normelor limbii române. Însă recomandările sale nu par să fi avut ecou, căci nu au fost luate în considerație în tipăriturile românești din Basarabia și nici în scrisul altor intelectuali.

Modelul urmat de cărturarii din Basarabia era cel al normelor uzitate în textele religioase de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, pe care le foloseau în lecturile cotidiene.

⁵³ Șt. Margela, *op. cit.*, vol. II, cartea a doua, III foi legate la sfârșit, cu textul în limba rusă, intitulat (*Despre literele românești*). Dăm citatele în traducerea noastră.

În textele tipărite ale mitropolitului Gavriil se observă faptul că tipografiile se confruntau cu lipsa setului de litere tipografice, căci folosesc simultan caractere chirilice și rusești-civile. De aceea, apariția unor caractere diferite nu semnifică totdeauna diferențe de pronunțare, după cum uneori lipsa unor semne (de exemplu a lui А) nu înseamnă neapărat o opțiune, ci dovada precarității mijloacelor tipografice.

Stabilirea valorii fonetice în cazul slovelor **ia**, **ea**, **ie**, are în vedere faptul că ele au valoare atât de diftong cât și, în anumite cazuri, de vocală, deci *ea*, *ia* sau chiar *a*, *e*.

Slova *ia* reprezintă în genere diftongul *ia*, dar a fost interpretată în unele cazuri și ca *ie*, în altele ca *e*. În sprijinul acestei interpretări este grafia *ectē* căreia îi corespunde în câteva exemple *actē*, diferență perpetuată prin tradiție grafică.

Slova **▲** are valoare de diftong în cuvinte ca **▲Ч▲** (pl.), **▲МПРЬЦ▲**, pe care le-am transcris *acea*, *împărăția*, pe când în cuvinte ca **▲Ч▲** (sg.), **▲** (pron.), am interpretat pe **▲** ca *ea*, deci, *aceea*, *ea*. Această slovă reprezintă, de asemenea și diftongul *ie*: **съшь ▲е** = *să-și iee*, și chiar vocala *e*. O grafie de tipul **при▲тенеши▲**, în care nu poate fi presupus *е* ci *e* sprijină ipoteza că **▲** are și valoare de vocală.

Slova **ѣ** notează diftongul *ea*, **вѣклѣнѣа** – vicleanul. În poziție accentuată **ѣ** are și valoare de *е* și a fost transcrisă *e*, dar redă și pe *e* obișnuit în cuvinte ca **асѣментѣ**, **вѣмцѣ вѣчникѣ**, *asemenea, viața vecinică*. În finalul verbelor la imperfect și în finalul altor părți de vorbire am interpretat pe **ѣ** ca diftong, deci **авѣ**, **кѣприндѣ**, **ачѣ**, **карѣ** **нрѣ** au fost transcrise *avea, cuprindea, acea, carea, prea*; este posibilă și valoarea de *е*, dar preotul Dumitru a folosit litera *е* în finalul aceluiași cuvinte, atunci când a vrut să consemneze pronunția diferită, de aceea am respectat variantele.

Am considerat că -u marchează nu numai înmuierea lui -r în general, și în sufixele -tor, -ar în special, ci conține și sunetul -u, de aceea am transcris *ceriu, prăznuitoriu, Ziditoriul*.

Textele tipărite ale mitropolitului Gavriil sunt similare, din punctul de vedere al ortografiei, cu celelalte publicații apărute în tipografia de la Chișinău, de asemenea valoarea caracterelor chirilice este aceeași și în scrisul preotului Dumitru. De aceea, transcrierea s-a făcut în mod unitar.

Preotul Dumitru în scrierile sale autografe a folosit un inventar de 37 semne chirilice vechi românești amestecate cu câteva caractere rusești și grafia unor semne a fost făcută în maniera unor litere latine

sau grecești. Slovele chirilice românești folosite sunt următoarele: а, б, в, г, д, е, ж, з, н, ѝ, р, с, т, ф, х, ѡ, ч, ц, ш, щ (pentru џ), ѡ, Ѣ, ю, ѳ, ѵ, ѧ, Ѩ, ѫ. Nu au fost folosite slovele ѕ, т, ѡѣ, ѣ; ѡ, ѧ, ѣ, ѥ, Ѧ.

Spre deosebire de copişti şi autori care au renunţat la slovele **ж**, **ѣ**, încă de la sfârşitul sec. al XVIII-lea, preotul Dumitru a folosit aceste slove, însă scriindu-le într-un fel propriu. Astfel, **ж** nu mai are bucla sus, ci doar liniuţa dreaptă a triunghiului din care coboară o linie scurtă; seamănă cu **п** însă nu poate fi confundat, pentru că acesta are o linie verticală bine marcată, care depăşeşte totdeauna înălţimea rândului. În textul primei predici autorul a întrebuinţat numai slova **ж**, cu valoare de **я**, în cuvinte ca **дѣкж**, **кж** **прежѣм**, **моамж**, **сж** **факж**. Această particularitate grafică a fost corectată de revizor, care a suprascris peste **ж** slova **ѣ**. Slova **ж** nu a mai fost folosită decât cu totul sporadic în textele următoare, mai ales în cuvântul **жл** (f. 115, 123).

În ceea ce privește slova **A**, ea a fost scrisă peste tot ca un **e** din care a pornit, de la călcâiul literei o buclă lungă în jos cu vârful arcuit spre stânga sau spre dreapta. Această slovă are valoare de [ea], căci astfel este scris pronumele feminin pers.3 sg. (f. 123), de [e], în cuvintele *este*, *el*, dar și de [ia], căci cuvântul *iată* este scris cu această slovă urmată de *ma*.

În deprinderile sale grafice autorul dovedește consecvență, grafia slovelor fiind cam la fel în tot manuscrisul. Ductul scrisului are trăsături regulate, ceea ce dovedește un îndelung exercițiu de scris.

Unele slove sunt scrise în maniera limbii ruse: ш, ш ia, ђ = д; forma de scriere a lui ia este și de grafie latină. O singură dată a fost folosită litera rusească ы.

Grafia literei *v* este identică cu *υ* din alfabetului grecesc; în cuvântul *μῦρ*, scris etimologic, a fost folosită litera *ϋ*, cu tremă, care are valoare de [i]. În cuvintele *καύ*, *αύ*, *παρῡν*, *νού* (f. 113) litera *υ* ar avea valoare de semivocală [u]; am putea considera însă această "literă" rezultă din deprinderea de a scrie pe *ϝ* ascuțit în partea de jos și fără buclă și de a-i adăuga totdeauna accentul ascuțit (iericul); însă cuvântul *κῡρ* (*passim*) este scris peste tot cu *ϝ* bine marcat. :

и, ѝ, ї, і, у În cuvântul *и́род* (f. 27) este folosit и majuscul, însă Iisus este scris totdeauna prescurtat J sau *іе*, dar fără tildă. Grafia lui і se realizează, de fapt, în forma unui *i* latin, care se folosește la începutul și în interiorul cuvintelor: *іаръ* (f. 246) sau *вііаца* (f. 246). În finala cuvântului este folosit totdeauna ѝ, cu valoare de [-i̯]: *висьричѝ* (f. 70), *поѝ* (f. 81), *гъсьѝѝ* (f. 81), *ноѝ* (f. 156), *съ ѝѝ* (f. 174), *ѡѝѝ* și

и pentru notarea lui [-i] în conjuncția ши (passim), în *тревѣи* (f. 246) și în formele verbale ale verbelor de conj. IV: *пѣзи* (f. 140). Folosirea lui *v* cu tremă se reduce la notarea cuvintelor *мвр* și *морси*.

o, w Slova o, este folosită în general, în toate pozițiile din cuvânt, cu valoare de [o] și de diftongi [ɔa], [uă], [uo] sau de semivocalele [ɔ] și [u] din acești diftongi: *оцилоръ* (f. 209^v), *роагъ* (f. 209^v) *боалъ* (f. 206^v), *плоао* (f. 224^v), *доw / доaw*, pe care le-am transcris fără intercalarea elementului semivocalic.

Litera *т* a fost totdeauna redată ca *m* deasupra căruia a fost trasă o linie, ca în scrisul cursiv rusesc, iar *м* este scris *m*, identic cu caracterul latin, grafie întâlnită, de altfel, și în alte manuscrise românești de la începutul sec. al XIX-lea, și din alte provincii⁵⁴.

Singura literă suprascrisă este *н* în cuvintele *нѣн* și *дин* iar *с* este ortografiat la sfârșitul cuvintelor de multe ori sub forma unui punct cu o acoladă deasupra *^*, de exemplu *дus*, *scopos*, *sus*, *trebuincios*, *Hristos*, *fioros*.

Slova *ш* este scrisă cu deprinderea ductului (grafiei) din limba rusă, adică codița este pusă la sfârșit, încât seamănă perfect cu litera rusească *ш*, deși în toate cazurile are valoare de [ʃt], cu o singură excepție: la f. 227 este folosit de două ori cuvântul *товаръшъ*, pe care l-am transcris *tovarășci*; pluralul a fost marcat prin paieric, după regula ortografică slavă⁵⁵.

Autorul folosește paiericul cu valoare fonetică zero după consoanele *m*, *l*, *r*, *d*, *t*, *c*, *n*, *прѣимимъ*, *дарѣлъ* (f. 227^v) *пѣкатъ*, *кѣндъ*, *дѣ аръ фи* (f. 200), *нѣдѣждѣскъ* (f.1) *капѣлъ* (f.134), *крециниъ* (f. 74) și după africata *tʃ*, *прецъ* (f. 182); el este deseori marcat ca o continuare în sus chiar din grafia consoanei finale, este în ligatură cu ea. După șuierătoare însă paiericul avea rolul de a vocaliza consoana; am dedus această funcție a lui din faptul că în cuvântul *лѣкашъ* (*ачест сф. лѣкашъ*) (f. 1) el a fost anulat; a fost folosit însă și cu valoare fonetică zero, *ѣн пѣгън ши вавешъ* (f. 183). În schimb, în alte situații, sunt folosite forme de plural fără paieric, cu *ș* dur: *тоцѣ чѣпѣлалцѣ слѣжбашъ* (f. 119^v), pe care l-am transcris fără *-i*. În majoritatea cazurilor, de exemplu, *съ ювѣщѣ пре врѣжмашъ* (f. 162), *аѣ фост алешъ* (f. 168), *ничѣ нѣшъ бѣтѣ капѣлъ* (f. 134), *іаръшъ* (f. 228^v) cuvintele cu paieric au fost

⁵⁴ Veronica Vasilescu, Aneta Boiangiu, *Scrierea chirilică românească*, București, 1982, pl. 69 (Cluj), 76 (Brașov), 93 (Iași), ș.a.

⁵⁵ Cf. Emil Vărtosu, *Paleografia româno-chirilică*, București, 1974, p.120.

redate după normele ortografice actuale: *vrăjmași, aleși, nu-și bătea capul, iarăși*.

În transcriere au fost menținute oscilațiile grafice care ilustrează variația uzului lingvistic⁵⁶ precum și variantele care reflectă oscilația normei lingvistice (sau grafice). Unele grafii sunt susceptibile de mai multe interpretări dar, trebuie să acceptăm că uzul lingvistic lăsa libertatea de notare a lor: *sint / sânt, doao / doo, să iai / să iei*, de multe ori chiar pe aceeași pagină apar forme diferite. Consemnarea lor exactă ne dă posibilitatea să constatăm în ce măsură autorul era consecvent în folosirea scrierii corecte a limbii române.

Conștiința că unele particularități ale vorbirii regionale trebuie evitate în scris a existat, dovada fiind tratamentul special al lui *ğ*. În scrisul preotului Dumitru *j + o, u* latin e redat totdeauna prin *j*: *joc, judec, ajunge*; nu au fost folosite variante cu *ğ*, din contra se întâlnesc foarte multe cazuri de “hiperliterarizare”, în care *ğ*. este înlocuit cu *j* chiar atunci când nu este cazul, ca în *jeambași, mejieși*. Evitarea acestei consoane se poate explica prin faptul că în alfabetul rusesc civil nu există un caracter corespunzător lui *ı* chirilic românesc și, de aceea, opțiunea pentru *ж* reprezintă o manieră grafică, nu reflectarea pronunției. Și în alfabetul rusesc folosit în R. Moldova în ultimele decenii se adoptase litera *ж* cu un semn diacritic deasupra, ca echivalent al lui *ğ*.

Folosirea generalizată, în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea a alfabetului rusesc pentru scrierea limbii române din Basarabia a determinat deprinderi noi de echivalare a sunetelor limbii române, în această situație fiind nu numai *ğ*, ci și *ă*; *h-* este transcris în limba rusă prin *g-*, ceea ce s-a repercutat asupra antroponimiei (românești), de exemplu Hâncu a devenit Гинку(лов), Harting s-a ortografiat Гартинг, Hârșova – Гирзова, Hasan-pașa – Гасан. Litera *я* a fost folosită atât pentru [ea] cât și pentru [ia]. Grafia cu litere rusești a continuat să desfigureze, până în 1918, limba română scrisă în Basarabia. Inițiativa particulară a lui Ioan Donceev nu a avut șanse de aplicabilitate în insula lingvistică românofonă din oceanul slav, dar a arătat că acțiunea este posibilă. Interesul de-a lungul deceniilor pentru manualele sale cu grafie latină arată cât de deschisă a fost societatea

⁵⁶ Cf. principiile folosite de Magdalena Georgescu în editarea unor cărți populare în seria *Cele mai vechi cărți populare în literatura română*, I, II, III, sub red. I. Gheție și Al. Mareș, București, Ed. Minerva, 1996, 1997, 1999. XXXVI

civilă față de o asemenea schimbare, care a și avut loc imediat după Unire.

Așa după cum s-a demonstrat, influența ortografiei asupra pronunțării literare rezultă din interferarea sistemului ortografic cu cel ortoepic⁵⁷. Sunetele-tip, considerate variante de pronunțare literară, unități ale sistemului ortoepic, au fost puse în relație cu semnele alfabetice. Astfel, Flora Șuteu a stabilit un principiu de bază al cercetării limbii literare anume că "unitățile cu care operează un istoric al limbii literare trebuie să fie așa-numitele sunete-tip, adică modele de pronunțare constituite prin sistemul normativ"⁵⁸. Ea a avut în vedere sistemul ortografic româno-latin și a atras atenția asupra faptului că "nu a urmărit crearea unui procedeu de analiză aplicabil, în orice condiții, pentru orice tip de scriere"⁵⁹. De aceea, cercetarea sistemului ortografic chirilic românesc folosit în Basarabia reprezintă, în viitor, o etapă necesară pentru studierea limbii literare unitare române.

b. Adecvarea la norma literară

În aceste scrieri parenetice se poate afirma că respectarea normei literare s-a făcut deseori conștient, prin opoziția față de unele forme regionale, chiar dintre cele recomandate de către revizor, de exemplu refuzul de a scrie *mieu*, și prin exacerbară formelor așa numite hiperliterarizate, atunci când vorbitorul (și scriitorul) nu era sigur dacă forma pe care o întrebuințează este cea corectă.

Principalele *norme literare*, cu tradiție în scrisul din întreaga Moldovă încă din perioada de la sfârșitul sec. al XVIII-lea, le înregistrăm folosite în ms. III-160 și în predicile mitropolitului Gavriil⁶⁰.

⁵⁷ Flora Șuteu, *Influența ortografiei asupra pronunțării literare românești*, Ed. Academiei, București, 1976.

⁵⁸ *Idem*, p. 28.

⁵⁹ *Ibidem*, p. 29.

⁶⁰ Am avut în vedere și rezultatele cercetărilor Florentinei Zgraon, publicate în studiul *Normele limbii române literare la jumătatea secolului al XVIII-lea (tipărituri religioase de lectură, tipărituri laice, manuscrise)*, în *Contribuții la studiul limbii române literare secolul al XVIII-lea (1688-1780)*, Ed. Clusium, Cluj, 2000, p.112-152, în spec. 115-117.

Vocalele

(1) - *ă* proton este general “în poziția” *a*⁶¹: *bărbat* (f. 27, 28^v, 47^v, 72^v, 279^v și G 69^v) (în această poziție nu este înregistrată nici o ocurență cu *a* proton); *răsplătire* (f. 17, 43, 142^v, 262^v, 266^v și G 33), *sărăcia* (f. 134^v, 151);

(2) - *e* medial aton a fost în general păstrat⁶²: *oameni* (f. 6^v, 7^v, 12^v, 23^v, 24^v, 27) în toate ocurențele, trecerea lui *e* medial aton la *i* în cuvântul *oamini* nefiind atestată, în timp ce *omenesc* (f. 105^v) prezintă și forme cu *i*: *ominesc* (f. 14, 20, 105^v); cf. *fărădelegi* (f. 91^v, 252), *îndeletnicesc* (f. 75), *îndelungat* (f. 272), *noroadelor* (f. 14, 16, 282^v). Trecerea la *i* a fost notată și în: *dischis* (f. 269), *disfătare* (f. 142^v), *disfătat* (f. 174), *dispărți* (f. 189^v), iar *adivărat* are 47 de ocurențe, fiind unul dintre cuvintele mult întrebuițate.

(3) - *e* final este bine păstrat⁶³, *nume* și *numele* prezintă numai forma cu -*e* (f. 261, 282^v, 301^v, 309^v), ca și *anume*, *passim*, *zilele* (f. 249^v, 251, 253^v, 265), cf. și *zilile* (f. 269^v, 302), dar și *ușili* (f. 309^v).

(4) -*ea* final sub accent este în genere păstrat⁶⁴, dar, atunci când se dorește marcarea formei verbale cu -*e* în loc de -*ea*, aceasta este scrisă cu slova *e*: “ar *ave* lipsi” (f. 181^v)

(5) -*i* este “diftingat”⁶⁵ în majoritatea atestărilor cuvintelor de tipul *mîine* (f. 169^v, 181^v, 192^v, 213^v, 214^v, 280) și *câine* (f. 114, 134, 135); apare și forma *mâne*, “astăzi și *mâne*” (f. 93), “purtăm *mânele*” (f. 114), *mânule* (f. 117, 162^v, 204^v, 302^v); *câne* nu este atestat.

⁶¹ Cf. Ion Gheție, *Baza dialectală a românei literare*, Ed. Academiei, București, 1975 (= Gheție BD), p. 516, care a arătat că formele corespunzătoare normei erau majoritare în limba română literară.

⁶² Cf. Gheție BD, p. 516, care a arătat că trecerea lui *e* la *i* este mai puțin răspândită în limba română literară.

⁶³ Cf. Gheție BD, p. 516, care a arătat că fenomenul închiderii lui -*e* la -*i* devine mai puțin întâlnit în limba română literară, aspect care poate fi constatat și în cazul de față.

⁶⁴ Cf. Gheție BD, p. 517, care consemnează prezența fonetismului la scriitorii moldoveni, dar și respectarea normei literare în curs de generalizare.

⁶⁵ Cf. Gheție BD, p. 516, care constată respectarea normei muntenesti destul de puțin, în timp ce în cazul de față constatăm încercarea de folosire generalizată a normei literare.

Consoanele

(6) Labiala *f* este nealterată la majoritatea cuvintelor⁶⁶, *firește* (f. 184), “omul *firește* să abate” (f. 219), palatalizarea apărând la substantivul *hiară* (f. 194^v), *hiarile* (f. 221).

Labiodentala [v] apare păstrată în *svânt* și întreaga familie de derivate, alternanța cu [f] este aleatorie, ocurențele cu [f] fiind mai numeroase, ambele variante fiind întâlnite pe aceeași pagină, cf. *sfințaniei* (f. 73^v), *svințirea* (f. 72^v), *să vor svârși* (f. 75^v, 115), *sfadă – svăzi* pe aceeași pagină (f. 166). În schimb, pentru cuvântul *jertvă* (f. 230) și familia, *järtvi* (f. 31^v), nu am înregistrat nici o variantă cu [f].

(7) Labialele moi în poziție tare sunt generalizate⁶⁷, cu deosebire în rădăcina sau terminația verbelor, cf. *meargă* (f. 74, 174^v), *lumească* (f. 90, 111^v), *trupească* (f. 13, 42, 45, 154), *iubească* (f. 179), *primească* (G 32, 12, 68^v), *grăbească* (f. 48), *scârbească* (f. 228^v), *vorbească* (f. 29^v), pentru cele mai multe nefolosindu-se variante durificate, deci nu sunt atestate *lumască*, *trupască* ș.a.; incidental doar apar asemenea forme la substantive: “*clipală* de ochi” (f. 273^v), *batul* (f. 280^v).

(8) – dentala *d* este, de asemenea, în general cu timbru moale⁶⁸ nu sunt înregistrate rostiri cu durificare: *adevărat* (145^v, 160^v), *depărta* (116, 260^v, 280), *departe* (250, 267^v), *depărtat* (145^v, 149), *deplin* (271), *destul* (142^v), *îndestula* (116), *îndestulări* (143, 150, 151, 190^v), *desăvârșit* (107^v) *deșteptarea* (173^v), *deșteptați-vă* (196^v), *pedepsește* (279^v), *deșchid* (204^v), *deșchisă* (179^v) *a deșchide* (269). Rostirea cu *ă* se întâlnește accidental: *dăpărteazi* (f. 212^v).

Și dentala [t] are, de asemenea, timbru moale: *așteptăm* (f. 164), *așteptarea* (f. 169^v), *deșteptați-vă* (f. 296^v), *deșteptarea* (f. 173^v).

[t] a fost conservat în prepoziția *supt* (f. 184^v, 223^v, 243^v).

(9) – *s*, *z*, *ț* prezintă timbru moale⁶⁹ în: *aseminea* (f. 218), *asemănarea* (f. 221), *însemneze* (G 70), *însemnează* (f. 109), *semănat*

⁶⁶ Cf. Gheție BD, p. 517, arată că în scrisul din Moldova se respecta norma literară, ceea ce constatăm și în cazul de față.

⁶⁷ Cf. Gheție BD, p. 517, care atestă generalizarea normei muntenești, respectată și în cazul de față.

⁶⁸ Cf. Gheție BD, p. 517: “durificarea dentalei *d* nu apare atestată în nici un text moldovenesc din această perioadă [1836-1881]”.

⁶⁹ Cf. Gheție BD, p. 517: “cuvintele prezentând durificarea lui *s*, *z*, *ț* sunt în sensibil regres, deși apar în toate textele cercetate” [din perioada 1836-1881]”, situație analogă în cazul de față.

(f.138), *veselitu-m-am* (f. 111, 132), *mărturisească* (f. 1, 86), *rusească* (f. 7^v) și, mai ales, *biserica*, *passim*; *buzele* (G 31), *razele* (G 31, 5^v), *păzească* (f. 61), *păzește* (f. 274^v); *înțelege* (f. 280), *înțelegirea* (f. 208), *înțeleptul* (f. 198), dar și timbru dur în: *asămănarea* (f. 282^v), *asăminea* (f. 252^v, 266^v, 206^v, 310^v), *dânsăle* (f. 268, 302), *însămnite* (f. 269^v), *însămneazi* (f. 72^v, 260), *mărturisăști* (f. 160^v), și *mărturisească* (f. 83), *păzăsc* (f. 145, 203^v, 257), *putrezăște* (f. 17^v), *sfințaniei* (f. 73^v), și *svințaște* (f. 72^v), *înțălege* (f. 7^v, 72, 73^v, 80, 83^v, 92, 280, 290^v), *înțăleagă* (f. 8^v), *înțăles* (f. 15^v, 16), *înțălept* (f. 23, 101^v), *înțălepti* (f. 27), *înțălepciune* (f. 267^v), *înțăleptim* (f. 253^v), *neînțălegători* (f. 268); în *sâmță* “simțea” (f. 300) avem a face cu reducerea diftongului -*ea* final sub accent la [e], care, la rândul său, trece la [ă], ca urmare a rostirii dure a lui [t].

(10) – Africata [dz] nu mai era folosită în Moldova în a doua jumătate a secolului al XIX-lea; în textele de față nu apare niciodată, de altfel nici slova *s* nu a fost folosită;

(11) – Africata [g̃] nu constituie o caracteristică a manuscrisului de față, familia cuvântului *ajutor* apare numai cu *j*⁷⁰, ca și a cuvântului *judecată*, *passim* (și în scrisul lui Gavriil), de asemenea, *împrejur* (f. 274, 298^v), *dîmprejur* (f. 195), *încunjurând* (f. 183^v), *prilejuri* (f. 231, 242^v); perpetuarea unei sintagme tradiționale conservă, totuși, grafia cu *u*: *clasa de gios* (f. 96^v).

Rostirile *atinje* (f. 244), *jeambașii* (f. 195^v) pot sugera o legătură cu textele din Transilvania care au circulat intens în Basarabia.

(12) – *ș*, *j* moi înainte de *e*⁷¹: *deșert* (f. 71^v), *greșelele* (f. 165), *pășește* (f. 229^v); *jertvă* (f. 108^v, 230), *jertvi* (f. 82^v), *slujesc* (f. 222); totuși numărul ocurențelor cu *ș*, *j* duri este mai mare: *așăzat* (f. 185, 306), *deșărt* (f. 181^v, 227^v), *deșărtăciuni* (f. 229^v), *înșălându-să* (f. 221^v), *înșălătoare* (f. 172, 248^v), *mișălii* (f. 204); *jărtvi* (f. 31^v), *slujăsc* (f. 204, 297^v, 233^v), *slujăște* (f. 181^v);

⁷⁰ Cf. Gheție BD, p. 518: “în privința lui *g/j*, situația variază de la un text la altul.[...] La scriitorii de după 1870 apare numai fonetismul *j*”. Situația este ilustrată și în cazul de față, prin respectarea normei literare muntenești.

⁷¹ Cf. Gheție BD, p. 518 : “*ș*, *j* durificați [...] nu sunt majoritari în nici unul din texte”, concluzie identică pentru situația în cazul de față.

(13) – ș, j duri înainte de e (în poziție moale)⁷²: *greșaste* (f. 70^v, 74), *împărtășaste* (f. 34^v), *înșale* (f. 115), *îngrijaște* (f. 47, 73^v), *necăjaște* (f. 292^v, 308^v), *săvârșaste* (f. 15^v, 27, 90, 137, 145, 223^v, 274^v), *sfârșaste* (f. 137^v), *slujaște* (f. 155^v, 156^v).

(14) [r] final este moale, notat cu un Ț, care ne face să presupunem că se pronunța ca atare, mai ales că apariția lui ȣ final este curentă, ortografiată într-o formă chirilică românească, nu cu ȣ rusesc: *buzunari* (f. 276), *cârșmari* (f. 192), *gospodariul* (f. 275^v), *oltari* (f. 294^v), [Zavedei era] *păscari* (f. 146^v), *tâlhari* sg. (f. 270), ș.a. Considerăm că presiunea pronunțării prevala asupra normei grafice⁷³, astfel că preotul Dumitru notează cu foarte multă grijă semnele Ț și ȣ în finalul, la sg., al tuturor cuvintelor din această categorie: *ceriul*, *învățători*, *judecători*, *lucrători*, *păstoriu*, *stăpânitori*, *passim*

[r] este rostit moale cu deosebire în: *ceriurilor* (f. 255^v, 273, 299^v, 300, 312), în timp ce fonetismul *cerului* (f. 114) a fost notat o singură dată; varianta durificată predomină în adjectivul (substantivizat) *ră, răle* (f. 112^v, 138, 311). Ocurențele sunt aproape egale pentru *vreo* (f. 208, 259), *vreodată* (f. 105), ca și pentru *vro* (f. 26, 42, 44^v, 304).

În cuvintele formate cu sufixele *-tor*, [r] își păstrează timbrul palatal: *ajutori și izbăvitori*, sg. (f. 160), *Botizătoriul* (f. 275), *chemători*, sg. (f. 274), *Făcătoriul* (f. 274^v), [el este] *învățători* (f. 147^v), [nu fi] *jăfuiitori* (f. 108^v), [dreptul] *judecători* (f. 112^v, 142), *Mântuitoriul* (singura formă folosită), *mijlocitori* (f. 274^v), *nebăgători*, sg. (f. 136, 302), *sprijinitoriul* (f. 292^v), *Ziditoriul* (f. 274^v, 286^v, 288^v); ocurențele cu *-r* dur sunt mai puțin numeroase: *Atotțiitorul* (f. 115^v), *dătătorule* (f. 90^v), *întimiitorul* (f. 1^v), *Ziditorul* (f. 110^v).

(15) I. Gheție a înregistrat faptul că “moldovenii crează forme hipercorecte [*serbătoare, sinul, văzindu-l*], adeseori sub influența modelului latin”⁷⁴. Și în textul preotului Dumitru am întâlnit foarte multe cazuri de forme “hipercorecte”: *adincă* (f. 15, 288), *bătrîn*

⁷² Cf. Gheție BD, p. 518: “Fonetismul muntenesc cu *ș*, *j* apare extrem de rar până la 1860 [în scrisul din Moldova]”, fenomen ce pare să fie contrazis de situația din cazul de față.

⁷³ Cf. Gheție BD, p. 519: “textele moldovenești prezintă un număr crescut de exemple cu *r* dur, în timp ce cuvintele cu *r* moale sunt, treptat, eliminate”.

⁷⁴ Gheție BD, p. 518.

(f. 271), *cuvintul* (f. 142), *greunte* (f. 17^v), *îndreznesc* (f. 298^v), *înfrinare* (f. 138) *întimpinare* (f. 15^v, 168, 265), *oserdia* (f. 136), *tegădui* (f. 142) *treiesc* (f. 203^v), *să vedesc* (f. 196^v).

Morfologie

(16) Articolul posesiv este variabil și corect folosit în majoritatea cazurilor⁷⁵: *al meu* (f. 188), *al tău* (G 70, G 71^v, f. 83^v, 163^v, 164^v, 171^v, 264^v), *al lui* (f. 32, 138, 147, 288^v, 298), *al ei* (f. 25), *al său* (f. 133^v, 236), *al nostru* (f. 93, 140, 190), *al vostru* (f. 135), *al lor* (f. 114^v), *al doilea*⁷⁶ *venire* (f. 17), *al darului* (G 30^v), *al ghienii* (f. 5), *al 11 ceas* (f. 49), *al pământului* (f. 181^v), *Doamne al puterilor* (f. 111), *al vieții* (f. 137), *ale mele* (f. 91^v), *ale lui* (f. 2, 34^v, 264^v), *ale sale* (f. 8), *ale prorocului David* (f. 67^v); lipsa de acord este accidentală: *a nostru trup* (f. 301^v). O formă de hipercorectitudine este acordul, greșit, *marginie al Împărăției* (f. 47) Considerăm că aspectul supravegheat al folosirii în scris a normei literare este semnificativ pentru conștiința acestei norme, cu atât mai mult cu cât articolul posesiv era invariabil pe arii regionale largi.

(17) Sunt folosite numeroase forme verbale iotacizate, mai ales verbele cu radicalul în n, la conjunctiv prezent pers. 3 sg. și pl. au forme iotacizate⁷⁷: *spuindu-le* (f. 2), *puind* (f. 89), *să spuie* (f. 80), *să vie* (f. 45, 70^v, 113^v, 175), *să-ți vie* (f. 71, 74^v), *viind* (f. 45, 196, 308), *țiind* (f. 164^v), *să-l înghiță* (f. 291), *să scoață* (f. 13^v), *să-i vânzi* “să-i vândă” (f. 300^v); alături de acestea apar și forme verbale cu dentala refăcută: *să nu ne ardă* (f. 5^v), *ne va arde* (f. 108), *cad* (f. 134), *pot* (f. 135, 185, 188, 246), *spun* (f. 166), care constituie regula în toate textele cercetate de I. Gheție; prin urmare formele din manuscrisul de față sunt similare cu cele care respectă norma literară.

În perioada analizată, așa după cum a arătat I. Gheție: “spre sfârșitul secolului al XIX-lea sunt acceptate numai *principalele norme literare românești* [subl. noastră]. În privința unui șir întreg de norme mai puțin importante, uzul nu impusese peste tot aceeași formă”. O altă observație se referă la abandonarea și înlocuirea unor norme

⁷⁵ Gheție BD, p. 519 menționează că “articolul posesiv invariabil *a* apare din ce în ce mai rar după 1860-1870”.

⁷⁶ Folosirea incorectă este a numeralului, nu a articolului posesiv.

⁷⁷ Cf. Gheție BD, p. 519 a constatat că “formele [iotacizate] cu *z* se întâlnesc extrem de rar”; în schimb “la persoana 3 sg. și pl. a conjunctivului se întâlnesc, la cei mai mulți autori, forme iotacizate” [p. 520], ca și în cazul de față

preconizate în anii 1830-1840 și acceptate ulterior, proces început curând după 1860 și ajuns la amploarea lui maximă în anii 1880-1918”⁷⁸, deci într-o perioadă ulterioară celei analizate în lucrarea de față.

Respectarea normelor unitare ale limbii române se realiza în Basarabia în contextul unui sistem ortografic alogen. Obligativitatea folosirii alfabetului rusesc civil devenea generală, încât în a doua jumătate a secolului al XIX-lea asistăm la trecerea de la un cod la altul în scrierea limbii române. Persistența folosirii caracterelor chirilice românești poate fi considerată, în această perspectivă, o manifestare de loialitate lingvistică de respectare a codului tradițional.

⁷⁸ Ion Gheție, *Introducere în studiul limbii române literare*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1982, p. 60.

Bibliografie

- AVRAM, Mioara, *Considerații asupra situației limbii române în Republica Moldova*, "Limba Română", XLI, 1992, p.249-260
- BEREJAN, Silviu, *Aspecte ale studierii limbii române în Republica Moldova*, "Limba Română", Chișinău, IV, 1994, 3, p.29-38.
- CIOBANU, Ștefan, *Cultura românească în Basarabia sub stăpânirea rusă*, Ed. Enciclopedică, Chișinău, 1992 (retipărirea ediției apărute la Chișinău, 1923).
- Contribuții la istoria limbii române literare în secolul al XIX-lea*, vol.I, 1956, vol. II, 1958, vol.III, 1962, Ed. Academiei, București.
- Contribuții la istoria limbii române literare, secolul al XVIII-lea (1688-1789)*, autori Gheorghe Chivu, Magdalena Georgescu, Ion Gheție, Alexandra Moraru, Emil Suciu, Floarea Vârbă, Florentina Zgraon, Ed. Clusium, Cluj, 2000.
- COȘERIU, Eugeniu, *Introducere în lingvistică*, traducere de Elena Ardeleanu și Eugenia Bojoga, Cuvânt înainte de Mircea Borcilă, ed. a II-a, Ed. Echinoc, Cluj, 1999.
- COȘERIU, Eugeniu, *Lingvistica integrală*, interviu realizat de Nicolae Saramandu, Ed. Fundației Culturale Române, București, 1996.
- COȘERIU, Eugeniu, *Determinare și cadru. Două probleme ale unei lingvistici a vorbirii*, trad. parțială a lucrării *Determination y entorno. Dos problemas de una lingüística del hablar*, "Romanistisches Jahrbuch", VII, 1955-1956, p. 24-54 de Constantin Dominte, în *Lingvistica saussuriană și postsaussuriană. Texte adnotate*, volum editat de L. Wald și E. Slave, București, 1985, p. 208-248 (adnotările aparțin lui C. Dominte) și traducere integrală, de același autor, în "Forum" XL, nr. 469-470 și 471, 1998, p. 22-28 (I) și în *rev.cit.*, XL, nr. 472-473-474, 1998, p. 13-22 (II).
- COȘERIU, Eugeniu, *Lingvistică din perspectivă spațială și antropologică*, Chișinău, Ed. Știința, 1994.
- COȘERIU, Eugeniu, *Prelegeri și conferințe (1992-1993)*, Supliment la "Anuar de lingvistică și istorie literară", t. XXXIII, 1992-1993, A., p.1-182.
- COȘERIU, Eugeniu, *Sincronie, diacronie și istorie*, versiune în limba română de Nicolae Saramandu, Ed. Enciclopedică, București, 1997.

- DAVID, Alexandru, *Tipăriturile românești în Basarabia sub stăpânirea rusă (1812-1918)*, ed. a 2-a, Chișinău, Ed. Universitas, 1993 (retipărirea ediției apărute la Chișinău, 1934).
- DIACONESCU, Paula, *Elemente de istorie a limbii române literare moderne*, Ed. Universității București, 1974.
- GHEȚIE, Ion, *Introducere în dialectologia istorică românească*, Ed. Academiei, București, 1994.
- GHEȚIE, Ion, *Introducere în studiul limbii române literare*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1982.
- GHEȚIE, Ion, *Istoria limbii române literare*, București, Ed. Științifică, 1978
- GUȚU ROMALO, Valeria, *Obiectiv și subiectiv în evoluția limbii române*, București., Ed. Academiei, 1999.
- GUȚU, Valeria, *Indicații de metodă în vederea studierii sintaxei limbii române literare din sec. al XIX-lea*, "Limba Română", IV, 1955, nr. 6
- Limba română și varietățile ei locale* - Lucrările Sesiunii științifice organizate de Secția de Filologie și Literatură [a Academiei Române], 31 octombrie 1994, București, Ed. Academiei Române, 1995.
- LOBIUC, Ioan, *Au putut "crea" influențele o nouă limbă est-romanică (<moldovenească>)*, "Limba Română", Chișinău, IV, 1994, nr. 3, p.90-100.
- MAZILU, Dan-Horia, *Proza oratorică în literatura română veche*, București, Ed. Minerva, vol. I, 1986, vol. II, 1987.
- MIHAIL, Paul și MIHAIL, Zamfira, *Acte în limba română tipărite în Basarabia I (1812-1830)*, Ed. Academiei, București, 1993.
- MIHAIL, Paul și MIHAIL, Zamfira, *Un manuscris din 1814 al predicilor lui Antim Ivireanul*, "Manuscriptum", IV, 1973, nr. 2, p.170-174.
- MIHAIL, Zamfira, *Date noi asupra Gramaticii russești și rumânești a lui Șt. Margela*, "Studii și cercetări științifice. Filologie", Iași, XII, 1961, fasc.2, p.245-251.
- MIHAIL, Zamfira, *Observații asupra vocabularului scrierilor lui Samuil Micu*, "Anuar de lingvistică și istorie literară", XVI, 1965, p.123-134.
- MIHĂILĂ, G., *Unitatea și specificul limbii române în concepția lui R.A.Budagov*, Ed. Academiei, București, 2000.

- NISTOR, Ion, *Istoria Basarabiei*, Chișinău, 1991 (retipărirea ed. a 3-a, Cernăuți, 1923).
- POPOVSCHI, Nicolae, *Istoria bisericii din Basarabia în veacul al XIX-lea sub ruși*, ed. de Iurie Colesnic, Chișinău, ed. Museum, 2000
- SALA, Marius, *Limbi în contact*, Ed. Enciclopedică, București, 1997.
- SPENCE, N.C.W., *Spre o nouă sinteză în lingvistică: opera lui Eugenio Coșeriu*, "Echinox", Cluj, XXVIII, 1996, nr.10-11-12, p.10-13
- ȘTREMPEL, Gabriel, *Catalogul manuscriselor românești* (B.A.R. 1-5920), IV vol., Ed. Științifică, București, 1978-1992.
- ȘUTEU, Flora, *Influența ortografiei asupra pronunțării literare românești*, Ed. Academiei, București, 1976.
- VÎRBAN, Floarea, *Împrumuturi rusești în graiul românilor basarabeni din satul Izvoarele*, "Limba Română", LXIII, 1994, nr. p.211-234.

III. SCRIERI PARENETICE

a. Predici ale mitropolitului Gavriil

(F. 30) CUVÂNTUL CARE FACE PREOTUL CĂTRĂ NAȘUL DUPĂ LUMINAREA PRUNCULUI CU SFÂNTUL BOTEZ

Binecredinciosule și cu numele lui Hristos numite nașule, domnule (cutare), cu darul și cu îndurările iubitorului de oameni Dumnezeu, care voiește toți oamenii să se mântuiască, duhovnicească astăzi s-au săvârșit în biserica lui Dumnezeu naștere prin apă și prin duh, pentru care însuși Hristos Domnul care ne-au dat noao lege pentru acea naștere, au zis cătră Nicodim așa: amin, amin zic ție, dacă cineva nu să va naște prin apă și prin duh, nu poate intra întru împărăția lui Dumnezeu. Și după învierea sa au poruncit pentru nașterea aceasta ucenicilor săi, zicând: Datu-mi-s-au mie toată puterea în ceru și pre pământ, drept aceea mergând învățați toate neamurile/ botezându-i pre ei în numele Tatălui și al Fiiului și al sfântului Duh, învățându-i să păzască toate, câte au poruncit voao. Întru acest prea sfânt nume a prea dumnezeieștii Troițe, s-au botezat astăzi noul luminat, robul lui Dumnezeu (cutare) și s-au născut duhovnicește. Căci s-au făcut din fiul întunerecului, fiul luminii, din fiul mâniei, fiul darului lui Dumnezeu și s-au mutat din laturea umbrii morții în laturea soartei sfinților, întru lumină și s-au scris în cartea vieții.

Pentru aceasta să veselesc în biserica cea prăznuitoare îngerii, ca unii ce sânt obicinuiți a avea bucurie mare pentru un păcătos ce să căiește, pentru că văd pre om, care spre a umplea căderea vra să se așaze în ceata lor. Bucurămu-ne și noi în biserica cea nevoitoare, ca în adevărată *viță* care este Hristos Domnul, s-au *altuit* mlădița cea noao, ca cu grăsimea darului lui să se învieze și struguri/ (f. 31) a faptelor bune să aducă.

Iară mai ales blagocestiei tale să cuvine a te veseli, căci pre acea mlădiță duhovnicească, pre acel fiu al darului și al luminii ai priimit din dumnezeiasca scăldătoare și te-ai făcut tată duhovnicesc cu chizășluirea și cu primirea pre pământ a aceluia, căruia acum s-au făcut tată după dar, Domnul care lăcuiește în ceru. Iată tu, fiind tată duhovnicesc ți să cade a ști, că datoriu ești a păzi dragostea

părintească către fiul cel ce de Dumnezeu ți s-au dat ție, în toate zilele vieții tale. Și când va da lui Domnul a câștiga bună întrebuințarea minții, atunci să-l povățuiești, ca toate închieturile pravoslavnicocatolicești credințe și toate cele ce sânt de trebuință pentru cei binecredincioși spre mântuire, să le știe și să le păzască fără prihană; și viață să petreacă cu vrednicie după chemarea creștinească. Ca precum astăzi fiind luminat cu razele darului prin nașterea cea duhovnicească / în mâinile tale s-au dat de către mine, păcătosul; așa neîntunecat după nașterea cea noao la alt veac să ste înaintea Tatălui ceresc. Și precum astăzi[i] curat și mai vârtos decât zăpada albit la suflet, au ieșit din baia nașterii de a doao, așa fără prihană și neînegrit cu faptele cele rele ieșind din trup, să ste înaintea judecătorului celui nefățarnic, carele va să răsplătească fieștecăruia după faptele lui. Și precum luminat astăzi prin buzele tale s-au lepădat de satana, cel blăstemat și de toate lucrurile lui și s-au priimit fiu Ziditoriului a toate și Dumnezeului prin darul ce au câștigat cu duhovnicească naștere și mădulariu bisericii lui Hristos s-au făcut prin mărturisirea adevăratei credințe creștinești, așa în toate zilele vieții sale să rămâie întru unirea credinței nedejghinat de la biserică, și în Darul cel neschimbat a primirii de fiu lui Dumnezeu; și să nu să întoarcă / (f. 33) la lucrurile vicleanului satana nici odinioară și însuși lui ca unui vrăjmaș, pierzătoriu de suflet pururea să ste împotrivă și cu ajutorul Domnului să se arăte surpătoriu tare a tuturor meștersugurilor lui, ca un ostaș a lui Hristos, cu pecetea Darului Duhului Sfânt întărit spre războiu asupra lui.

Iară după acestea plăcute lui Dumnezeu podviguri, să primească de la rânduitoriu de nevoie cinstea vieții vecinice întru împărăția cerească. Și de te vei sârgui a te învrednici, ca prin povățuirea ta nou luminatul prunc să se facă vrednic a primi o atâta fericire, apoi și a ta blagocestie nu se va lipsi de vrednică răsplătire de către Domnul Dumnezeu. Ci pentru dragostea ta, care o arăți către fiul tău cel duhovnicesc, vei fi iubit de Tatăl ceresc, care este dragoste, după cuvântul acesta: Dumnezeu dragoste este.

Pentru povățuirea cea folositoare de suflet, vei fi povățuit, ca / să călătorești pre calea dreaptă a poruncilor Domnului la viață vecinică. A căriia moștenirea ca să dobândești după mulți ani a bunelor zile, eu, atât pentru tine însuși cât și pentru fiul ce ți s-au dat ție de la Dumnezeu, sânt cald rugătoriu și oserdnic și adevărat voitoriu.

(F. 68) ȘI PREOTUL FACE ÎNVĂȚĂTURA CELOR DE NOU CUNUNAȚI

Blagocestiva și drept credincioasa cea întru Hristos Domnul împreună însoțire, preacinstite mire (cutare) și tu de Dumnezeu dăruită lui mireasă (cutare), marea holdă a Bisăricii, a marelui Stăpânitoriului / Dumnezeu, în trei chipuri lucrându-se, cu trei feliuri de săcerături și de roduri să împodobeste.

Partea cea întâia a aceștii holde să lucrează de cei ce au iubit fecioria, și o păzască până la sfârșitul vieții sale nestricată, și aduce această parte în jitnița Domnului însutite rodurile faptelor bune. Partea a dooa a aceștii holde este care să lucrează cu înfrânarea la vădovie și aduce roduri de șasăzeci. A treia să lucrează de cei ce prin nuntă s-au împreunat să viețuiască împreună, carii dacă cu bună credință în frica lui Dumnezeu petrec, apoi rodește holda în treizeci. Deci pe o holdă sânt feliuri de părți, care aduc feliuri de roduri. Dar toate fericite și lăudate după vrednicia sa. Căci așa zice de Dumnezeu înțeleptul Amvrosie: „propoveduim fecioria, ca și pre văduve să nu le lepădăm.“ Așa pre văduve le cinstim, ca și nunta întru a sa cinste să se păzască. Deci cinstită este nunta, cu a cărei lege voi acum/ (f. 69) v-ați împreunat, ca împreună viețuind să priimiți de la Domnul rodul pântecelui, spre moștenirea neamului vostru, spre înmulțirea sămânții omenești, întru slava Ziditoriului a toate și Domnului, ca să se păzască legătura dragostei și a prieteniei nedezlegată și spre ajutorul unuia către altul, și spre a să feri de păcatul curviei.

Cinstită este nunta, căci pre aceea însuș Domnul Dumnezeu în raiu o au așăzat, când din coasta lui Adam făcând pe Eva, i-au dat-o lui spre ajutoriu. Și în darul cel nou Însuș Domnul Hristos au binevoit a o învrednici pre dânsa marii cinste, pentru că nu numai cu venirea sa au înfrumșetă nunta în Cana Galileii, ci încă și cu facerea minunii ceii întâi, adevă cu prefacerea apei în vin o au mărit. Au fericit prea binecuvântatul Domnul fecioria, binevoind din curată Fecioară a să naște cu trupul. Cinste au dat văduviei în vremea când dus au fost în biserică și de către Ana văduva care era ca la optzeci și patru de ani, au priimit mărturisirea și prorocia, când adevă ea s-au mărturisit Domnului și au grăit pentru dânsul tuturor celor ce aștepta mântuire în Ierusalim. Au mărit și nunta cu venirea Sa, precum și mai nainte cu nașterea Sa din Fecioara, ceea ce prin logodnă era legată cu bărbat. Fericită, deci, cinstită și sfântă stare ați ales pentru petrecerea voastră, numai căutați, ca întru dânsa cu sfințenie și cu cinste viața voastră să

petreceți. Iară aceasta va fi atunci când în frica lui Dumnezeu trăind, vă veți depărta de tot răul și vă veți sili a face bine. Va fi viața voastră și fericită dacă unul altuia cele ce sânt cu datorie veți da.

Tu, dar, cinstite mire datoriu ești a avea cătră soția ta credință întru viețuirea cea împreună, dragostea cea dreaptă și cătră neputințele fâmeiești îngăduință. Și tu, iarăși cinstită, mireasă datoare ești a avea pururea cătră bărbatul tău așijderea credință întru viețuirea cea împreună/ (f. 70) dragoste nefățarnică și ascultare poruncilor lui, ca unui cap al tău: căci precum Hristos este cap Bisericii, așa și bărbatul este cap muierii. Iară amândoi împreună sânteți datori a purta grija pentru casa voastră și cu ostenelele cele de a pururea și cu îngrijirea pentru casnici. Și amândoi sânguiți-vă neîncetat a arăta unul cătră altul nefățarnică și neplecată cătră alții dragoste, ca împreunarea voastră, care este taină mare, după acest cuvânt al Apostolului Pavel: „Taina aceasta mare este, iar eu zic de Hristos și de Biserică“, desăvârșit să însemneze împreunarea Hristos și a Bisericii ce s-au făcut. Iară prin curata și călduroasa dragostea voastră să se arăte curată și caldă dragostea a lui Hristos și a Bisericii

Tu, bărbatule, ca unul ce ești cap, să iubești pre muieria ta ca pre trupul tău, precum Hristos iubește duhovnicescul trupul său, care este Biserica.

Tu, muierie, ca una ce ești trup, să iubești pre bărbatul tău/ ca pre unul ce-ți este cap, precum și Biserica iubește pe Hristos. Și așa, cu voi și întru voi va fi Hristos Dumnezeu, Împăratul păcii: pentru că Dumnezeu dragoste este, și cel ce petrece în dragoste, întru Dumnezeu petrece și Dumnezeu întru dânsul. Iară fiind Dumnezeu cu voi, va da voao pacinică viețuire cea împreună petrecere întru zile bune, hrană îndestulată pentru însuși voi și pentru cei de casă. Va dărui blagoslovenia sa cea sfântă preste toate ostenelele voastre, preste țarinele și câmpii, preste casele și dobitoacile voastre, ca toate să aibă înmulțire și îndelungată petrecere.

Și preste toate acestea va da voao a privi rodul pântecelui vostru, ca pre niște tinere odrasle de maslin, împrejurul mesii voastre, și a vedea și pre fiii fiilor voștri. Acestea bunătați toate și altele întocmai ca acestea, eu cu osârdie dorind voao, sfârșesc cuvântul meu zicând: să fie blagoslovenia Domnului preste voi, totdeauna/ (f. 71) acum și pururea și în vecii vecilor. Amin./

[Transcris după *Molitfelnic*, Chișinău, 1820,
BAR, CVR, 1077, p.30-33, 68-71]

b. Predici ale preotului Dumitru

(F. 1) ÎNVĂȚĂTURĂ PENTRU ÎMPĂRTĂȘIRE

Mă bucur, fiilor, sufletește mă bucur că sămânța învățaturii mele au căzut pe pământ bun și nădăjduiesc că va aduce roduri bune; mă bucur pentru aceia că și astăzi, spre lauda lui Dumnezeu voi v-ați adunat întru acest sfânt lăcaș pentru obșteasca rugăciune și mă găsesc îndatorit ca nici astăzi să nu vă slobod din bisărică fără povățuiri și învățături. / Pentru ce dar mai întâi trebuiește noao a vorovi astăzi? Ce mai deosăbit în zilele acestea a postului cere de la noi legea pravoslavnică fiindcă Domnul nostru Iisus Hristos întîmiitorul legii noastre, care pentru noi au pătimit munci cumplite și mai la urmă și răstignire pre cruce ca să ne izbăvească pre noi din păcate, mai înainte de începerea propoveduirii s-au postit în pustie patruzăci de zile și patruzăci de nopți nimic gustând, arătând pildă ca și noi, următorii legii lui, zilele acestea să petrecem în post și în rugăciuni și să ne împreunăăm cu Dânsul prin / (f. 2) priimirea cinstitului trup și sânge a Lui ce s-au vărsat pentru noi și pentru toată lumea; apoi eu de cuviință găsesc ca astăzi, după puțința mea să vă lămuresc voaună ce pregătire trebuiește să facă creștinul cătră priimirea înfricoșatelor ale lui Hristos Taine. Și așa, astăzi vom vorbi pentru împărtășire.

M-am încredințat precum că unii din poporării mei și cei mai mulți să apropie cătră Sfintele Taine fără de nici un felu de frică și pregătire, ca cătră un lucru totdeauna obicinuit în lume, nesocotind nici când însămnarea și puterea acestora înfricoșate Taine care sânt pentru cel nevrednic cărbune / arzătoriu, ca cum ar face aceasta nu după datoriia creștinească și pentru folosul sufletesc, dar după obiceiul obștesc și măcar că mai înainte de împărtășire își mărturisăsc păcatele sale prin duhovnic, ci și aceasta o fac cu nebăgare în samă pentru că nu adună în cugetul său toată mulțimea păcatelor și atuncia mergând la duhovnicul și spuindu-le cu de-amăruntul să priimească printr-însul de la însuș Domnul dreapta canonisire și dezlegare, dar ei și aceasta o fac tot după obicei și de frică, ca nu cumva să fie de cineva vădiți că nu au fost la ispovedanie și cele mai multe și grele păcate / (f. 3) le trec cu vederea.

Fiilor! Deacă pre împăratul pământesc nu îl priimește cineva cum s-ar întâmpla, ba nici de haina lui nu să atinge cineva prost cu

Și așa, fiilor, să ne apropiem către înfricoșatele Taine cu multă credință și cu cutremur, că deacă ceea ce s-au atins numai de margenea hainii Lui au tras atâta putere, cu cât mai mult cei ce îl priimim pre El întreg vom câștiga vindecare iară apropiindu-ne cu nevrednicie să nu ne ardă focul cel dumnezeiesc și nu înșine să fim lepădați de la masa cea cerească, ci ca să dobândim bunătățile cele ce vor să fie cu darul și cu iubirea de oameni / (f. 6) a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia slava în vecii vecilor, amin. /

(F. 7) (DUMINICA A 22-A)

Astăzi avem sfânta Duminică, pre care pravoslavnica bisărică o au afierosit-o slujirei lui Dumnezeu, și în care omul trebuiește să să odihnească de truda lui ci au avut-o în trecutele șasă zile a săptămânei; dar deosăbit de aceia zioa de astăzi este zi însămnată cu deosăbită facere de bine a lui Dumnezeu, tuturor fiilor țării noastre a Rosiei. Cinci ani în urmă puțin nu s-au săvârșit mare nenorocire în împărăția Rosiei. Poezdul împărătesc întru care era toți casnicii împărătești cu/ împăratul, împărăteasa și clironomul s-au zdrobit (sfărmat) în vremea mergirii sale așa, că nici un vagon nu au rămas nesdruncinat; mulți oameni au pățimit, mulți au fost uciși întru acela vagon unde era împăratul, împărăteasa, clironomul și ceialalți casnici a împărăteștii sale mării; dar o deosăbită milă a lui Dumnezeu către toată împărăția rusească au păzât nevătămați pre împărat, împărăteasa, clironomul prestolului rusăsc și pre toate persoanele a casii împărătești. Aceasta întru adivăr au fost mare minune ci au făcut Dumnezeu cu noi, supușii (podanii) Rosii. Spre a înțelege toată mărimea dumnezeieștei buneivoinți către noi, în minunea / (f. 8) aceasta trebuiește a pune în minte grozăvia acestei întâmplări. Strașnica cartină a pierzării nu poate s-o închipuluiască mintea ominească și astăzi fiori pătrunde nu numai pre aceia cari au fost de față în strășnicia aceasta, ci și pre aceia cari aud numai de grozăvia întâmplării aceștia. Sfânta Bisărică, privighind toate mișcările a inimei norodului rusăsc au așăzat ca zioa de astăzi în toți anii să să prăznuiască; ca toți podanii Rosiei, fără de împiedecare să să roage lui Dumnezeu, milostivul, pentru mântuirea împăratului, sănătate, zile bune și îndelungate.

Dar plecând astăzi/ genunchile înaintea prestolului dumnezeiesc și cu umilință râdecând glas către Domnul pentru mântuirea împăratului să țanem minte, fraților, că, Acela carele omoară și face

viu; Acela carele face sărac și îmbogățește, este Dumnezeu. El trimite facerile de bine ale sale și împlinește cererile numai acelora cari cu dragoste și inimă curată împlinesc voia Lui, ci este descoperită noau în sf. Scriptură. Așa în auzita de noi sf. Evanghelie de astăzi, Domnul ne-au pus noau înaintea pilda pentru bogatul și Lazăr. Pilda aceasta este atâtă de prost spusă că fiecarele poate să s-o înțeleagă. Au fost, să povestește în Evanghelie un bogat carele avea casă mare. / (f. 9) Să împodobească mândru, benchetuluia și trăia desfătăt. Era și un sărac cu numele Lazar carele trăia la poarta bogatului, gol și flămând. Poate sârmanul Lazar nu o dată cerea milostenie și să ruga bogatului să-l ajute, dar bogatul nu lua în băgare de samă cererea săracului și să făcea a nu vedea punerea lui. Pre cine încălzește soarele norocirei, acela nu vede pre cel gol tremurând de frig. Lazar prăvea cum să arunca slugile bogatului în toate părțile cu blidurile de bucate, ca la vreme să slujască desfătătului bogat. El ar fi dorit măcar cu sfărmaturile ci cad din masa bogatului să să hrănească, dar și acestea lui nu i să da./

La sfârșit au murit săracul, au murit și bogatul. Știut este că pre săracul l-au îngropat săracii în neajunsuri, iară pre bogatul l-au îngropat bogații cu cînste și țărămonie mare. Și cu aceasta toate s-au mântuit, s-au mântuit și petrecerile cele desfătate, și viața bogatului. Ce au fost după aceasta în ceialaltă viață? Pre Lazar l-au dus îngerii în sânul lui Avraam, iară bogatul s-au trezit în fundul iadului, în văpaia focului celui nestins. S-au întâmplat așa, după voia lui Dumnezeu, că bogatul de departe au văzut pre Avraam și pe Lazar cu dânsul și au început a striga către Avraam, zicând: Părinte Avraame, miluiește-mă și triimite pre Lazar să-și întingă vârful degetului în apă și să-mi răcorească limba mea, că mă chinuiesc în văpaia aceasta. Ruga bogatul pre Avraam pentru o picătură de apă, dar și această cerere nu o au împlinit. Ruga, ca să triimată pre / (f. 10) Lazar la frații lui care asăminea lui trăia, ca să le mărturisască pentru muncile păcătoșilor, dară și această cerere au fost în deșărt. Au pre Moisei și pre proroci, i-au zis Avraam, pre aceia să-i asculte deacă pre Moisei și pre proroci nu-i ascultă, apoi măcar de s-ar scula cineva din morți nu vor crede. Fraților, noi avem înaintea noastră nu numai pre Moisei și pre proroci ci și sf. Evanghelie întru care sânt cuvintele lui Hristos Dumnezeu, care lămurit ne spune că păcătoșii – cine nu ar fi – au bogat sau sărac vor suferi grozave munci în iad. Și ce prăvim în lumea aceasta? Prăvim, că nu numai bogații nu cred sf. scriptură, nu numai bogații nu îmblă la biserică să asculte învățăturile și povățuirile ei, nu numai

bogații nu țin posturile și sărbătorile dar și cei săraci urmează asămenea bogaților. Și bogații/ cheltuiesc la desfătări din prisosurile sale, dar și cel sărac răsăpește cea mai de pre urmă copeică agonisită cu sudoare, la blestematele desfătări. Bogatul mai ușor poate să să pocăiască, el poate din prisosurile averii sale să zidească bisărici, să miluiască săracul, să facă milostenie la feliuri de lucruri bune numai de ar cunoaște căile vieții sale, iară cel sărac cu greu să pleacă la asămenea fapte. Săracul mai cu ohotă cheltuiește prisosurile sale la beție și la alte urâte lui Dumnezeu fapte; pre săracul nu îl miluiește îndreptându-să, că și sângur îi nevoieaș, dar la mișalii nimică nu cruță. Săracul nu să uită când să zătonește la beție, că fimeia îi goală, copiii plâng de foame, el bea și hăulește negândind pentru bisărică, pentru suflet, pentru moarte și pentru viața vecinică./

(f. 11) Fraților, noi astăzi cu rugăciune pomenim mila lui Dumnezeu ci au fost arătată cătră pre scumpul nostru împărat cu casnicii săi; pentru această milă a lui Dumnezeu ne învață și pilda ci am auzit-o în Evanghelie. Bogatul pentru care să povestește în Evanghelie, îndeletnicindu-să numai cu îndestulările lumești și îngrijindu-să numai pentru sâne și pentru avere, au uitat poronca lui Dumnezeu: să iubești pre cel de aproape al tău ca însuși pre sine. El pân la atâta au fost cufundat în desfătări că nu-l vede pre sărămanul Lazar zăcând la poarta sa, gol și flămând. Vedeți, plecarea cătră bogăție și îndestulări pân la ce măsură/ au îndărătnicit inima bogatului. Iată pentru ce bogatul carele cu totul au uitat pre Dumnezeu și poroncile lui au fost aruncat în iad: judecată fărăde milă, celui ce nu face milă (Iac., 2, 32).

Fraților, Domnul ne triimite avere în viața aceasta nu pentru aceia ca să ne mângâiem noi cu dânsa și să o întrebuițăm la mulțămirile trupești, dar pentru aceia ca cu averea noastră să câștigăm lăcașuri fericirelor în viața de veci; dar fericite lăcașuri în viața viitoare noi vom câștiga atuncea când aicea, pre pământ, vom fi milostivi cătră cei de aproape ai noștri. Noi am văzut din Evanghelie ci strașnică pedeapsă în iad/ (f. 12) au priimit bogatul, carele în toate zilele petrecea dăsfătat, dar sărămanului Lazar nu-i împărță nici fărâmurile de la masa sa.

Noi sânguri astăzi, 5 ani în urmă, am priimit mare milostivire a lui Dumnezeu cătră noi, păzând nevătămat pe pre scumpul pentru noi împărat. Nu ne vom sângui, dar, mult pentru avere pământească, ca să nu fim răpiți la locul unde să osândeă bogatul. Averea ci ni-o triimete Dumnezeu să nu o întrebuițăm la mulțămirea patemelor trupești, dar

să miluim pre cel sărac și să o chieluim la fapte bune. Aceasta și sf. ap. Pavel, în cartea către Timotei, ne învață: Celor bogați în veacul de acum poroncește să [...] cu mintea, nici să nădej[...] avuția cea nestătăt[...]. Dumnezeu cel viu, nici să dă noau toate de presosit spre desfătare; învață-i să facă bine, să să îmbogățască în fapte bune, să fie lesne dătători agonisându-și lor temelie bună în cel viitori, ca să primească viața de veci.

Înălțând astăzi, fraților, rugăciuni către Domnul Dumnezeu pentru pre mari și pre mult mili ai Lui, ci au arătat către noi, păcătoșii, și necontenit arată, vom chielui prisosurile din binele nostru ci ne-l triimete Dumnezeu la fapte bune, la faptele milostivirei către cei de aproape ai noastră. Amin./

(F. 13) (ÎNVĂȚĂTURĂ [...])

În cetirea Evangheliei de [...] voi, fraților voroava domnului Iisus Hristos [...] la fântâna patriarhului Iacov [...] de Sihem.

Ostenit fiind de cale, Hristos Mântuitoriul s-au pus la fântâna aceasta ca să să odihnească, în vremea aceea când ucenicii lui s-au fost dus în oraș să cumpere ceva de mâncare. La izvor vine o fimeie din oraș să scoată apă – și Mântuitoriul cere de la dânsa să-i dea apă să bea și văzând pre Samarineanca plecată și prigătită către întoarcerea ei la calea mântuirii au început a-i descoperi adivărurile cele mai înalte, adivărurile duhovnicești: prin asămănarea apei sântitoare cu apa cea vie duhovnicească, Mântuitoriul îi / [...]tru darul sv. duh, [...] înnoiește sufletele, [...] totodată samarinencii, [...] este știută toată viața [...] fimeia din început arată osârdie către ascultarea cuvintelor Mântuitoriului, vedi și credi că înaintea ei stă nu om prost, ci prorocul lui Dumnezeu, îl întreabă pe Hristos nu pentru sănătatea trupească și vremelnică, nu pentru binele pământesc, nu pentru bogăție pământească, ci pentru neunirea samarenilor și iudeilor în adivărurile legii – pentru locul unde să cuvine a să închina lui Dumnezeu Mântuitoriul îi descopere ei că de grabă să va schimba nu numai locul ci să închipuirile slujirii lui Dumnezeu. Lui Dumnezeu carele este duh fără de trup și slujirea i să cuvine să să aducă în suflet și în minte curată, că va veni vremea și acum (f. 14) este când adivărății închinători să vor închina Domnului în Duh și în adivăr.

Când Mântuitorul i-au descoperit samarinencii cine este El, atuncea samarineanca au crezut într-însul și, uitând toate cele lumești, au lăsat vasul său și alergând în oraș au binevestit tuturor noroadelor pentru Hristos și pentru toate cele ce i-au descoperit ei Hristos; și mulți din samarineni au crezut în Domnul Hristos, că El este adevăratul mântuitori a neamului omnesc.

Fraților, ne vom învăța de la samarineanca a asculta și a lua în mintea noastră cuvintele lui Hristos, pentru adevărurile credinței Lui. Vom urma ei în rugăciunea noastră, ne vom învăța din Sf. Scripturi a cunoaște pre Dumnezeu și sf. porunci a Lui, care este a noastră creștinească datorie. Amintelea, noi vom fi creștini numai cu numele și nu ne vom numi închinători lui Dumnezeu cu duhul și în / adevăr. După cuvântul lui Hristos Dumnezeu noi trebuiește a ne închina Lui, cu duhul și în adevăr – nu numai cu trupul, ci și cu sufletul. Noi sântem datori să ne rugăm în bisărică și acasă, să facim sămnul sf. cruci, să plecăm capetele noastre și genunchele, să sărutăm sv. Evanghelie, sv. cruce, sv. icoane, să aprindem înaintea sv. icoane lumini, cu cuviință împodobindu-le.

Dar cea mai întâi băgare în samă să avem noi slujirea lui Dumnezeu cea din lăuntru – închinăciunea duhovnicească din adâncul inimei și din tot cugetul și sufletul nostru. Trebuiește în vremea rugăciunei să înălțăm mintea noastră către nevăzutul Dumnezeu, plecându-ne pre sine voii lui Dumnezeu, și păzindu-ne de cugete necurate și de fapte nevrednice, să ne sârguim pentru împlinirea poruncilor lui Hristos. În vremea rugăciunii în mintea noastră trebuiește să gândim numai pentru Dumnezeu, iară în inimă / (f. 15) să avem adincă smerenie înaintea lui Dumnezeu, să avem desăvârșit dragoste cătră Dumnezeu, plecându-ne milostivirei Lui, cerșând de la dătătorul tuturor celor bune și de folos milă și îndurări, făcând și sânguri lucruri bune și milă celor de aproape ai noștri.

Trebuiește să slujim și lui Dumnezeu cu frică și cu cutremur să-L proslăvim nu numai cu buzile ci și cu viață blagoceștivă și creștinească, după cum ne-au învățat și ne-au arătat pildă Hristos Dumnezeu. Asăminea slujire este plăcută lui Dumnezeu și întru asăminea urmând și rugându-ne, noi vom avea viață norocită, pacinică, viață bună și îndelungată. Spre încredințare în adevărul acesta voi aduce dovadă din viața sf. Pahomie, a căruia pomenire să săvârșaste astăzi.

În vremea războiului, împăratul Constantin cel Mare, cu Maxentii au fost luat la oaste un tânăr / de legea păgânilor, cu numele

Pahomii și au fost îndată trimis la Vitanda, supt aspră strajă, fiindcă în vremea aceea mulți fuge de la oaste, din aciaa ostaș cari era de legea păgânilor, neavând dragoste cătră patriia sa. Când au ajuns oastea la orașul Oksirnih, târgoveții ai ieșit întru întimpinarea ostașilor spre ajutorință în război. Pahomii au întâles că ostașii din orașul Osirnih sânt creștini și nici unul dintr-înșii nu arăta nici un feli de împotivire de a merge la război asupra vrăjmașilor săi și nu au aflat între dânsii nici unul care ar vra să să împotivească puterii și poroncii împărătești. Din împotivă, ei gata era toți să / (f. 16) versi sânge pentru legea creștinească, pentru patriia sa și pentru împăratul. Au văzut iarăș că bisăricile în orașul acela sânt cele mai vederate zidiri și mai împodobite între celelalte lăcașuri a târgoveților. Au întâles și aceia că lăcuiitorii orașului, fiind creștini, împlinea datoriile slujbei sale cu osârdie, era blagocestivi și temători de Dumnezeu și pentru aceia toți trăitorii în orașul acela avea deplin toate cele trebuincioasă în viață.

Pahomii au iubit legea creștinească, s-au împlut de frica lui Dumnezeu și au dat făgăduință să să botezi și să împlinească poroncile lui Hristos; cei ce au făgăduit Pahomii au și împlinit înapoindu-să la patriia sa după bătălie.

Așa sânt, fraților, rodurile adivăratei legii creștinești!

Să țanem în minte aceasta și să dăm hotărâre, că vom sluji lui Dumnezeu în duh și în adivăr și vom trăi totdeauna / adivărat creștinește! (Această sfântă hotărâre va fi cel mai scump și cel mai mare dar pentru preaiubitul nostru împărat în zioa sfintei coronații Lui – dar – pentru dânsul priincios de la supușii lui, asăminea svântă viață va fi a lui Dumnezeu, plăcut și pentru noi mântuitori și folositori dar păzind adivărata credință și blagocestivă viață, noroadele tuturor orașilor să vor îndulci cu norocire și bine, dar patriia noastră cu slavă și putere. Și toate neamurile pământeste (asămine sv. Pahomii) vor cunoaște rodurile credinței, vor întâlege că cu noi este Dumnezeu, vor iubi credința creștinească și să vor împle de frica lui Dumnezeu./

(F. 17) (ÎNVĂȚĂTURĂ ÎN SÂMBĂTA LUI LAZAR)

Învierea cea de obște mai înaintea patemei Tale încredințându-o, pre Lazar ai sculat din morți, Hristoase Dumnezeule.

Ca să ne încredințazi pre noi în adivărul învierii cei de obște, care va fi la al doilea venire a lui Hristos pre pământ, Domnul

Mântuitorul mai înainte de patima sa, au înviat din morți pre Lazar cel mort de patru zile. Așa, fiilor, niminea să nu să teamă de moarte, pentru că toți cei morți vremelnicește în vremea sa să vor scula; sufletele să vor împreuna iarăș / cu trupurile sale cu care au viețuit pre pământ și vor viețui în veac cu viață înnoită. Dumnezeu nu o au făcut-o pre moarte. Moartea ci o prăvim în despărțirea sufletului de trup, și în vremelnica putrejune a trupului s-au arătat în lume ca o pricină a voii omului cei slobode, pre care o au însuflețit-o în strămoșii noștri diavolul și ca o răsplătire pentru păcatul nesupunerii lui Dumnezeu.

Poate cineva va întreba, cum poate trupul omului cel putred și întors în pământ să să scoale? Dar cum din greunte, care zace în pământ și putrezăște răsare și crește stibă și pe stibă spic și greunte? Cum s-au ivit toată lumea cea văzută din nimica? / (f. 18) Cum Mântuitorul au înviat pre Lazar a căruia trup începuse[a putrezi? Cine poate să cunoască tainele lui Dumnezeu celui Atotputernic?

Crede, fratele meu întru Hristos, crede în atotputernicia lui Dumnezeu celui pururea viu ce este închinat în sv. Troiță. Crede că au trăit pre pământ cele ce s-au întrupat, Fiiul lui Dumnezeu, carele ne-au dat noau toate cele ce trebuiesc pentru mântuirea noastră și cu patemele sale, cu moartea sa pe cruce și învierea sa pren care noi o vom prăznui preste o săptămână au sfârșat [...] noastră. Viețuiește [...] lui Dumnezeu întru / o unire cu sf. bisărică împlinind ustavul și povățuirile Ei. Atuncea și sângur nu te vei teme de moarte și pre cei răposați ai tăi, părinți, prietenii, cunoscuții nu îi vei număra fără de întoarcerea pierduți. Roagă-te numai mai mult pentru dânșii Domnului Dumnezeu, ca El dupa a sa nespusa milostivire să ierte păcatele lor și să-i odihnească în împărăția sa dimpreună cu toți dreptii². [...]/

(F. 19) ÎN A 5 SĂPTĂMÂNĂ A POSTULUI

Fiii mei și fiicele mele! sv. Post să apropie cătră sfârșit. Preste puțin zile sosăște sărbătoarea cea mai mare pentru creștini – sărbătoarea și doamna sărbătorilor – sv. Înviere a Domnului nostru Iisus Hristos.

Ci sărbătoare poate să fie mai mare decât această sărbătoare, când Domnul nostru Iisus Hristos, pentru mântuirea noastră, a

² În continuare patru file lipsă (tăiate de la cotor).

păcătoșilor, s-au pogorât din ceri, s-au întru/pat de la Duhul Sfânt și de la Maria Ficioara au trăit pre pământ, au pățimit pentru noi, au fost răstignit și îngropat ș-a 3-ia zi au înviat din morți! Uitați-vă în zioa de paști în fața fiecăruia creștin și fără îndoială veți cunoaște oareșcare prefacere, oareșcare deosăbită bucurie la dânsul. Toți creștinii îs voioși, toți îs bucuroș, toți dănțuiesc pentru zioa prazdnicului, a învierii lui Hristos. /(f. 20) Mă bucur și eu, fiilor și fiicilor, preotul și duhovnicul vostru. Mă bucur! Însă numai pentru aceiia din voi carii ați spălat cugetele voastre cu cinstit sânge a lui Hristos. Dar totodată, foarte mă scârbesc pentru aceiia, că iată postul trece, dar mulți încă până acum nu au vrut să să stăruiască să să împărtășască cu cinstitul trup și sânge a lui Hristos.

Așa creștini oare gândesc că nu sânt păcătoși? Dar cuvântul lui Dumnezeu zice: „de vom zice că păcat / nu avem, pre sâne ne amăgim, și adevăr nu este întru noi“ (I. Ioan, 1,8). Gândesc, poate, că să poate să să mântuiască fără împărtășire a trupului și sângelui lui Hristos? Dar Hristos Mântuitorul însuș zice: De nu veți mânca trupul Fiiului omnesc și de nu veți bea sângele Lui, viață nu veți avea întru voi. Cela ce mănâncă trupul Mieui și bea sângele Mieui are viață vecinică și Eu îl voi învia pre el în zioa cea de apoi (Ioan, 6, 53-54). Sau socot că Domnul dupa nemărginita milostivirea Sa /(f. 21) va ierta tot păcatul și fără dezlegarea lui de către preot? Dar cuvântul lui Dumnezeu poruncește: „Să nu zici mila lui Dumnezeu este mare, va curăți mulțamea păcatelor mele; căci mila și mânia de la Dumnezeu este și preste cei păcătoși va odihni mânia lui“ (Sir., 5-6, 7). Sau gândesc că preste măsură sânt mari păcatele lor, așa că nu pot să fie iertate. Dar sângele lui Iisus Hristos, zice sv. ap. Pavel, ne curăți pre noi de tot păcatul (I. Ioan, 1-7). Sau mută din zi în zi sv. împărtășire, mângâindu-să cu acela gând, că va fi încă vreme de pocăit și de priimit sf. Taine? Dar / cuvântul lui Dumnezeu zice: „Nu întârziia a te întoarce cătră Domnul și nu lăsa din zi în zi, că fără de veste va ieși mânia Domnului și în vremea izbândirei te va pierde (5. Sir., 8-9).

Pentru aceiia, vă rog pre toți carii pân acum nu v-ați curățiți cugetele sale de păcate și nu v-ați împărtășit cu sf. Taine a lui Hristos, nu zăboviți ci împliniți această scumpă datorie creștinească. Acum este cea mai potrivită vreme. Luați în minte că viața noastră este scurtă aicea pre pământ și niminea nu știe svârșitul ei; /(f. 22) că nu cumvai moartea să te găsească linivindu-te și neîngrijindu-te pentru suflet și atuncea sufletul tău va fi înghițit de vecinicul bălaur în muncile iadului./

(F. 23) LA ZIUA INTRĂRII ÎN BISĂRICĂ

Astăzi prăznuim noi întrarea în bisărică a Pr. Născătoarei de Dumnezeu Maica Domnului cu întrarea sa în bisărică ne arată noăă poartă spre învățătură, ca și noi urmând sfinții sale, adesiori să venim la bisărică și în priajma ei să viețuim. Nici un înțelept a lumii aceștie nu ne va învăța pre noi așa precum ne învață Scripturile apostolilor, prorocilor și a însuș Domnului Hristos, pre care le vom auzi aicea în bisărică. Deacă Hristos au zis că unde vor fi doi sau trii adunați / întru numele meu, vor avea sfat pentru Mine, acolo voi fi și Eu în mijlocul lor, – apoi nu aicea, nu în acest sf. hram, unde nu doi sau trii sânt adunați, dar mai mulți creștini la rugăciune, la ascultarea dumnezeieștilor lui învățături, nu aicea El măcar nevăzut, dar adivărat și fără îndoială viețuiește? Aicea El ascultă rugăciunile noastre, aicea ne lumineazi cu Duhul sfânt, aicea El liniștește cugetele noastre, odihnește sufletele noastre cele îngreoiete cu păcate, învăluite de nenorociri, scârbe și omor. În scârbe, în omor noi căutăm oameni ca să ne mângâie pre noi, să liniștezi sufletul nostru, căutăm dar nu găsim pentru că tot omul are scârba lui, are supărarea lui. Unul nu să poate răsplăti cu datorinici, altul – judecățile îl supără, pre altul dușmanii îl sapă, la altul / (f. 24) casnicii nu sânt bine, unul să însănoțazi, altul să bolnăvește, la unul dobitoacele pier, la altul casa au ars, altul cu fimeia nu să împacă și alte nenumărate scârbe.

O, Dumnezeule! Cât de nenumărate sânt scârbele noastre. Adivărat zice ap. Pavel: „Primejdii în ape, primejdie de cătră tâlhari, primejdii de cătră neamuri, primejdii de cătră păgâni, primejdii în cetăți, primejdii în pustie, primejdii în mare, primejdie între frați”. Dar încă ci primejdie, ci nenorocire acolo unde copiii rămân fără părinți și fără ocrotire în viață, unde copii sânt unul decât altul mai mic, unde nu este cu ce să hrăni, nu este în ce să îmbrăca, nu este cu ce încălzi casa. Nenorocita maica deacă nu s-au lipsit și de dânsa copiii, nu dovedește să liniștezi supărarea copiilor, de la unul șterge lacrimile / altul începe a plânge; împrejur amar, împrejur lacrimi și bicisnicie. Și după acestea toate, au doară poți să aștepți mângâiere de la oameni carii și a lor însuș scârbe nu le pot liniști? Și ce mângâiere poți să aștepți de la lumea această îngreoiată cu valurile ispitilor? Nu-i oare mai bine în supărări să alergăm la sf. bisărică, să cădem cătră ajutoriul Domnului, a Maicii Lui, cătră mijlocirea sf. apostoli, proroci și a tuturor sfinților? Toți ei au trăit pre pământ, sânguri s-au scârbit în

viață, știu nevoile noastre și la dâșii numai vom afla adivărată mângâiere și liniștire.

Să luăm sama, fraților, că în hramul Ierusalimului, unde au viețuit Maica lui Hristos, nu era acești prietini /(f. 25) a lui Dumnezeu, dar Ficioara Mariia au aflat acolo tot ce-au³ dorit sufletul ei, dar în bisărica noastră sânt toți plăcuțai lui Dumnezeu și însuș Maica lui Hristos, care au băut păharul scârbelor și în Nazaret și supt cruce pe care în munci au adormit Iisus Hristos, cel iubit al ei Fiiu⁴. Sângură ea stă aicea și primește jalobele creștinilor, însuș ea tuturor ajută, numai de ar fi năzuirea noastră cătră dânsa cu lacrimi din inimă și din suflet!

Și așa, fraților, au doară vom părăsi noi a îmbla la bisărică? Părăsi-vom să cădem la picioarele Mântuitorului nostru, la milostivirea lui și să ascultăm cuvintele lui cele mântuitoare? Învățătura Lui ne suie la ceriu, dar la ceri a te sui este mult mai greu decât a te pogori la / iad. La ceri ne suim noi prin scara faptelor bune, iară la iad ne pogorâm prin scara păcatelor.

A face fapte bune ne să pare noao mult mai greu decât a păcătui; cătră păcat ușor omul să pleacă, dar cătră fapte bune cu greu să năvoiește. Iată pentru ce noi sântem datori totdeauna a asculta învățăturile sf. bisărici, cuvintele dumnezeieștii scripturi și să le ascultăm aicea, în sf. bisărică, unde este sângur învățătorul Iisus Hristos, lasă iubitorul celor lumești să-ș facă mulțămirile sale, lasă curvariul să-ș spurce sufletul său, lasă bețâvul să-ș umple pânțelele său încă nu au lovit cel de pre urmă ceas a viețai lor, încă nu s-au ivit pi fereastră moartea, încă nu s-au auzit tunetul mâniei lui Dumnezeu. /(f. 26) Când boala îi va încleșta gura, când va sta cu piciorul deasupra gropii, când va duce pe ceia lume mulțame și nenumărate păcate, atuncea va fi târziu a plânge pentru păcate, atuncea va sâmți în inima lui toată greutatea răspunderilor.

Fraților, milioane de drepti sau cu sânge mucenicesc s-au cumpărat loruș ceriul, sau în pustietăți cu postul sau cu lacrimi și cu mare truzi s-au zădit loruș scară cătră fericirile cerești; dar, să gândim, făcut-am noi vro asăminea faptă spre câștigarea ceriului, mult bine am făcut noi în lume? Ce va fi deacă noi în lume am făcut mai mult rău decât bine? Ci va fi deacă în cugetul nostru vor fi mai multe fapte rele

³ Scris: чѣ ѿ

⁴ Scris: фїи

decât bune? Ci va fi cu noi deacă noi vom muri în fapte / rele, dar nu în bune?

O! Să ne ferească Dumnezeu de așa primejdie! Iată pentru ce ne trebuiește noau adesiori a îmbla la bisărică, pentru ce de câte ori ai pus tu în gând să mergi la bisărică și nu te-ai dus, îngerul au scris după tine acest păcat, dar adesiori acest feliu de făgăduinți nu să împlinesc; bogații nu pot veni la bisărică că nu-i slobod lucrul, dar cei săraci să jăluiesc asupra sărăciei sale, că nu au cu ce vini și toți deopotrivă greșesc de moarte.

Să gândim pentru aceasta, fraților, să ne aducem aminte că precum la bătălie numai unul Dumnezeu știe cine va fi ucis și cine va scăpa, așa și aicea unul Dumnezeu știe cine să va mântui și cine va pieri. Deacă cel drept abie să va mântui, apoi ci va fi cu noi, păcătoșai? Pre Sfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuiește-ne pre noi! /

(F. 27) 29 AVGUST

Astăzi sf. bisărică săvârșăște pomenirea tăierei cinstului cap a Mergătorului-înainte sfântului Ioan. Cel mai mare propoveduitor pocăinții și vestitor a venirii lui Hristos, botizătorul Mântuitorului să omoară astăzi de Irod, după voiia Irodiadii muiarii cei răzvrătită și fără de lege. Grozavă scârbă la tot norodul creștinesc pentru așa fioroasă a lui Irod faptă! Irod omoară pre dreptul Ioan, pre așa drept, căruia în lume nu era asăminea bărbat născut din muiere, dar scârba adivăratului creștin încă mai mare se mărește, luând în băgare de samă că și în vremea aceasta între creștini sânt oameni cu haractirurile / și năravurile sale asăminea lui Irod, Irodiadei și jucăușii Solomii; sânt și pătimaș fără de vinovăție asăminea sv. Ioan. Fioroasă scârbă pentru noi să auzim aceasta, dar așa este. Când cineva uită cu totul pre Dumnezeu, uită muștrarea cugetului, tot ci-i mai sv. în lume, nu vra să ia în băgare de samă sfaturile celor înțelepți, fără de măsură întrebuițazi toate îndestulările cele simțitoare și vătămătoare pentru trup și suflet; pre acestea le caută, numai pentru acestea gândește, la acestea răsăpește toată averea sa, cine-i asăminea om, deacă nu-i într-un gând cu Irod, carele trăia numai pentru trup și pentru mulțămirile trupești?

Dar câți sânt astăzi asăminea? /(f. 28) Când cineva știind după sâne acelea sau celalalte neajunsuri în loc să plângă pentru asăminea

neajunsuri și să se smirească înaintea tuturor, să se numere pre sâne mai rău decât toți, el în răutatea inimii sale, în îndărăpnicia cugetului său, îndrăznește să ocărăscă pre oamenii cii vrednici, înalțați cu viața, carii sânt în băgare de samă la obștii; când ei caută neajunsurile acelora, vorbesc pentru dâșii de rău, clevetesc asupra lor, întrebuițazi toate măsurile ca, deacă s-ar putea să-i piiarzi de pre fața pământului, – atuncea așa feli de oameni ce lucreazi, deacă nu asăminea lui Irod carele / fiind sânghur cel mai fără de lege, au strâmtorat și la sfârșit au omorât pre cel mai mare drept înainte-mergătoriul. Dar câți sânt asăminea?

Sânt, asăși fimei, asăminea Irodiadii și Salomie. Când fimeia își leapădă bărbatul pentru aceia ca să trăiască cu altul, când mama în ochii copiilor să poartă răzvrătit și cu asăminea purtări răle răzvrătește și-i piiarde sufletește pre copii sufletește, spuneți, ce sânt aceste fimei deacă nu asăminea Irodiadei, care așa întocma s-au purtat? Când fimeile, inimile sale cele din fire blânde în loc să se stăruiască să le întărească în sântirile dragostei creștinești /(f. 29) și a binelui cu toți să se poarte blând în dragoste creștinească, când ele, din împotrivă, să poartă cu zavistie cătră prietenul său, vorbesc de rău, judecă, îndeamnă pre fratele său cătră păcate, să bucură de căderea fratelui său și de pierzarea lui, spuneți, așa fimei nu sânt asăminea Irodiadii și Salomie? Bolește pentru acestea și te roagă milostivului Dumnezeu suflete creștinesc, ca să nu se lărgească asăminea răutate în lumea aceasta, dar să se întărească împărăția Lui – împărăția adivărului, curățânii, sfințeniei și a dragostei.

Dar iată ne stă noau înainte chipul sf. Ioan Botezătoriul, a pătimitoriului de astăzi. /

Oare să vor găsi astăzi asăminea lui pătimași? Sânt, fraților, și astăzi nevinovați pătimași. Cine sânt acești pătimași? Acești pătimași sânt acia, carii, asăminea sv. Ioan iubesc dreptatea, iubesc să vorbească și să judece drept, să urmeazi cu dreptate, aceștia sânt acia, carii trăiesc după cuget, după poroncele lui Dumnezeu, carii să tem de judecata lui Dumnezeu mai tare decât de judecata oamenilor, carii urmeazi în viața sa așa, ca mai mult să placă lui Dumnezeu decât oamenilor. Dar asăminea oameni nu sânt plăcuți obștei în lumea aceasta, nu sânt plăcuți mai vârtos oamenilor celor iubitori de minciună, zavistnici, îndărătnici și celor ce caută să placă /(f. 30) numai oamenilor, dar nu lui Dumnezeu. Și mult rabdă de la așa oameni iubitorii de dreptate pentru cuvântul dreptății.

Da, dreptatea și astăzi adesiori îi prigonită, pre dânsa și astăzi mulți nu o iubesc, o prigonesc, o strâmtoreazi, pot și pân la moarte să-l aducă pe omul drept.

Frați ascultători – Nu-i aicea vremea și locul prăznuirii dreptății. Dreptatea va prăzni în veacul ce va să fie, atuncia va sosi împărăția ei. Dar aicea, pân când trăim pre pământ, trebuiește să fim gata a răbda pentru dreptate și pentru fapte bune, toate, și nu trebuiește să ne minunăm de aceasta; pentru că însuș Mântuitoriul au zis: deacă pre Mine m-au / izgonit și pre voi vă vor goni.

Și însuș Mântuitoriul nefiind părtaș păcatului au pătimit și prin patemele sale ne-au arătat noau pildă, că și noi nu vom putea scăpa de scârbe și de patimi de la oamenii cei vicleni. Numai nu nenorociți dar norociți și fericiți i-au numit Hristos pe asăminea pătimaș și le-au făgăduit lor mare plată – împărăția ceriurilor.

Fericiți cii izgoniți pentru dreptate, că acelora este împărăția ceriurilor. Ne vom mângâia, fraților, cu această plată și, necăutând la toate prigonirile pentru dreptate, vom iubi dreptatea mai mult decât pre toate celelalte în lume, ca nu oamenilor ci lui Dumnezeu să plăcem. /

(F. 31) ÎN ZIUA BUNEI VESTIRI

Cum va fi aceasta, deacă nu știu de bărbat? (Luca, 1, 34)

Aceste cuvinte a Preasvinței Ficioarei Mariei mărturisesc că ea au fost ficioară dupa făgăduință și totodată arată aciiia tărie cu care Maica Domnului să uita la această făgăduință și aceia adâncă hotărâre cu care o păziia pre ea. Să arată arhanghelul și bine vestește că ea va naște Fiiu⁵, a căruia împărăție nu va avea sfârșit. Dar nu deodată credi ea cerescului binevestitori, și-i răspunde / că, dupa făgăduința dată de cătră dânsa, că va păzi ficioaria, nu să poate să fie maică. Numai cea din nou încredințare a arhanghelului, – că va veni preste dânsa sfântul Duh au plecat-o pre ea cătră o așa prea înaltă chemare.

Pilda Maicii Domnului ne învață pre noi, fraților, cu ce tărie datori sântem și noi a împlini făgăduințele care le dăm lui Dumnezeu. Cinstea omului cere ca el să fie statornic în cuvântul său și nu-i cinstit

⁵ Scris: Фію

acela om carele nu împlinește făgăduința sa. Dar în făgăduințele cele sfinte, creștinul se îndatorește nu înaintea oamenilor, ci înaintea lui Dumnezeu, și pentru aceea, cela ce nu împlinește făgăduința sa, amăgește pre Dumnezeu. (Lui Anania, carele au jărtvit averea sa la plăcutele / (f. 32) lui Dumnezeu lucruri și mai pre urmă au vrut să tăgăduiască o parte din avere, sv. ap. Petr, certându-l, i-au zis: pentru ci Satana au împlut inima ta, ca să mințâști Domnului sfânt? Nu omului ai mințat, dar lui Dumnezeu (Fapt., 5, 3).

Toate cele făgăduite lui Dumnezeu să fac moștenire dumnezeiască și sfântă. Pentru aceia cela ce nu împlinește făgăduința lui Dumnezeu, acela rămâne nu numai amăgitori, ci și ca un prădător de cele sfinte. El au putut să făgăduiască și să nu făgăduiască. Dar deacă au făgăduit un lucru lui Dumnezeu, apoi acela lucru din minutul ci l-au făgăduit nu este mai mult al lui, ci al lui Dumnezeu.

Omul în scârbă și nenorocire dă făgăduință lui Dumnezeu, dar vrednic este judecării acela carele în nenorocire îl milostivește pre Dumnezeu cu făgăduință, dară în norocire nu împlinește. /

Când copilul cel dizmierdat face vo vinovăție pentru care părinții îl ceartă, atuncia el dă mii de făgăduinți, plânge și încredințazi pe părintz că nu va mai adaogi asăminea faptă. Dar cum au trecut primejdiia certării, el cu grăbire să abate la asăminea sau și mai mari năzbâtii. Asăminea urmeazi nu numai copiii. Omul în boală. nevoi, scârbe, pătruns fiind, dă făgăduință că și la bisărică va jertvi și săracilor a ajuta și va posti și cu totul să va lepăda de năravuri răle, dar cum trece grozăviia acestor certări și i se zimbește norocire, el cu grăbire uită făgăduința și să abate cătră / (f. 33) asămeneas slăbăciuni. Dar neschimbat este cuvântul lui Dumnezeu. Domnul zice: „De te vei lega⁶ cu făgăduință Domnului Dumnezeului, să nu întârzii a împlini, că cerând va cere de la tine Domnul Dumnezeul tău și va fi ție păcat. (A daoa Lege, 23-22).

Măcar ca asăminea certare a lui Dumnezeu nu este cunoscută totdeauna omului, și pentru aceea neîmplinitoriul făgăduinților să amăgește, dar ea este neschimbată și netrecătoare de la om, și nu aduce cătră bine. Ea este sămn că omul rămâne nebăgători de samă cătră datoriile sale cătră Dumnezeu, dar Dumnezeu ocărănt nu este. Adesiori se întâmplă așa, că omul neîmplinind făgăduința sa cătră Dumnezeu, în mai grea patimă cade. Sânt întâmplări, / când omul pre împiedecare pentru împlinirea făgăduinții sale – adecă când neașteptat

⁶ Scris: АѢГА.

să lipsăște de averea sa din feliuri de primejdii sau cineva mai puternic din casnici sau rudeni îi stă împotrivă la aceasta, atunci răspunderea cade pe acela care i-au făcut împiedecare.

Dar de privezi oareșcare împiedecare la împlinirea făgăduinții tale, lui Dumnezeu, și de ți să par făgăduințele tale cu neputință de a le împlini îndată, apoi mai bine este de a mai îngădui cu făgăduința ta lui Dumnezeu, sârguindu-te ca îndată să împlinești aceea, la ce ai pus gând, când la aceea vei / (f. 34) avea scopos și putință ca să nu te arăți ispitori de Dumnezeu. Zaihei, om păcătos fiind, au făgăduit să împarti la jumătate de averea sa săracilor și Mântuitorul, văzind că va împlini Zaihei făgăduința, au zis: „Astăzi s-au făcut mântuire casii aceștie”. (Luca, 19, 9).

Dar sânt, fraților, așa feliu de făgăduinți pre care nu numai că nu este cu neputință din partea noastră a le împlini, ci și a îndelunga împlinirea lor este păcat înaintea lui Dumnezeu și rușine înaintea oamenilor.

De câte ori unii din noi dau făgăduință că se vor lepăda de oareșcare păcate, care sânt mai deosăbit vătămătoare pentru sănătatea lor și pentru suflet? Să zăcem măcar de beție sau de alt nărav rău și cum împlinesc ei făgăduința. / Numai o trecut nevoia care îl supăra pe el când au dat făgăduința, și el nu numai au u<i>at să împlinească făgăduința, ci încă mai cu mare râvnă s-au pornit cătră aceleaș păcate.

Au și aceasta făgăduință este cu neputință de a o împlini? Au și aicea să încape îndelungare? Și cine nu o face această faptă vătămătoare pentru trup și pentru suflet nu numai părinții, ci și copiii lor.

Aceasta este de obște obicinuită la toți. Iată acum avem sf. post. Creștinul dator este în truspatru posturile să să îngrijască pentru curăție sufletului mai deosăbit decât în altă vreme a anului și a să împărtăși cu sf. și cereștile înfricoșatele ale lui Hristos Taine.

Acela creștin care nu să împărtășaște are în aceasta păcat; însă mulți au priimit aceasta mântuitoare pentru suflet taină? Ba! / (f. 35) Unii câte doi, trii sau și mai mulți ani nu să împărtășesc, dar cătră fapte răle, cătră gâlceavă, cătră aceia ca să judece pe cine ar fi pe strâmbătate, sânt foarte grabnici și nejudecați la minte. A cliviti și a vorbi de rău limba lor nu găsaști nici o împiedecare.

Și tot asăminea creștini pentru grijirea sufletelor și pentru împărtășire nici nu gândesc ca cum nu ar găsi în priimirea sf. Taine nici un folos. Măcar dupre cum eu socot că mulți dintr-înșii dau sute făgăduinți că vor împlini această / mântuitoare și de suflete folositoare

datorie creștinească, ci îndată după ce au trecut viforul scârbelor prilungesc făgăduința din zi în zi, din an în an.

O, Doamne, că cât vei răbda și vei îndelunga milostivirea ta⁷. / (f. 36/r. 3 jos) Fraților, să ne rugăm pre blagoslovitei Prea Sfintei Născătoarei de Dumnezeu ca cu rugăciunile sale înaintea Fiului / și Dumnezeului nostru să ne întărească și pre noi și să ne ajute să împlinim făgăduințele care vom da înaintea lui Dumnezeu pentru iertarea păcatelor noastre. Maica Domnului vede necazurile și nevoițele noastre, știe și slăbăciunea noastră și, de ne vom pocăi și vom da făgăduință să nu ne mai întoarcim către păcate și să nu călcăm făgăduințele, ea, ca o bună și grabnică spre ajutori ne va întări în urmări bune și ne va povățui către / (f. 37) viață lină și fără de gâlceavă. Pre Sfântă Născătoare de Dumnezeu mântuiește-ne pre noi. /

(f. 35^v)⁸ Mulți din creștini nădăduiesc să se veselească în praznicile viitoare și mai desfătat să pitreacă, dar nu gândesc ei că poate nu vor ajunge pân la sv. Paști, poate de mult sânt gătite pentru dânsul scândurile din care i să va închie lui secii.

Sânt creștini care la nevoie și mai vârtos la scârbe și boale sânt gata toate să făgăduiască și toate de curând să le împlinească, numai să să milostivească Dumnezeu să-i izbăvească de boale și scârbe și făgăduiesc că și pre săraci îi vor milui și / (f. 36) la bisărică vor îmbla și vor jertvi: tămâie, untdelemn, lumini și celelalte din averele sale care sânt cu puțință și, cum au căpătat ușurare și vindecare de boale, s-au abătut către mai mari răzvrătiri și mișelii. Și nu numai că nu au împlinit ceea ci au făgăduit, ci cu totul au păsirit de a-și gândi pentru aceea și a veni la bisărică.

Doamne, a Ta zidire sântem, pre Tine te cunoaștim, Ziditori și Atotputernice! Părinte ceartă-ne și Te milostivește, bati-ne și ne miluiește după mare mila Ta⁹. /

⁷ Pentru intercalarea ce urmează se face trimitere la fila 36 printr-un semn grafic.

⁸ Revenirea se face la semnul grafic anterior.

⁹ În continuare una sau mai multe file lipsă (tăiate de la cotor).

(F. 38) ÎN DUMINECA A 17 DUPĂ 50-MEA

Fiica mea rău se îndrăcește (Mat., 15, 22)

Astăzi la liturghie s-au cetit Evangheliia pentru o muiare din neamul hananeilor, a căriia fiică era îndrăcită. Această muiere, auzind de minunile ci făcea Hristos, s-au apropiat către Dânsul strigând în urma Lui: Doamne, miluiește-mă! Fiica mea rău să îndrăcește. Așa striga, fraților, hananeianca în urma Mântuitorului, ca să pleci către pătimirea fiicei ei mila Domnului nostru Iisus Hristos; strigă în urma noastră muierea, nu ne dă noau pace, zice apostolii, așa că Domnul Hristos au intrat într-o casă, ca să nu auzi suspinurile ei; dar nenorocita maică și aicea l-au urmat pre Mântuitorul și cu adâncă sa smirenie ruga pre Domnul, ca să vindece / pre fiica ei. Pre câini nu-i alungă flămânzi, dar le împart și lor din fărâmurile ci cad din masa domnilor săi, așa, Doamne, împarte-mi și mie măcar o fărâmurică din dumnezeiescul tău dar. Așa striga cea de alt neam către Domnul și au arătat cu aceea mare credință. O, Doamne, cât de mulți sânt astăzi îndrăciți cu faptele sale și cât de puțâni strigă către Mântuitorul pentru vindecarea lor. Punerea celui îndrăcit este cu bună samă vrednică de jale, dar noau ne să pare că starea păcătosului este mai de primejdie și mai fioroasă. Pre diavolul poți să-l izgonești cu rugăciunea, postul și cu crucea, dar păcatul, de să va rădăcina în om, nici cu una, nici cu alta nu poți / (f. 39) să-l tămăduiești. Diavolul muncește trupul, dar de suflet nu să atinge, dar păcatul muncește mai vârtos sufletul. Diavolul la moarte îl lasă pre om, dar păcatul dimpreună cu sufletul rămâne și merge în ceea viață. Dar iată ce este de merare, că oamenii mai mult să tem de diavolul decât de păcat, atuncea când păcatul arată în om sălășluirea diavolului.

Hananeianca au cerut de la Domnul numai fărâmături din dumnezeiescul său dar și au priimit fata ei vindecare. Iată noi nu cu fărâmături, dar îndestul ne folosim cu darurile lui Dumnezeu și cuvântul lui Dumnezeu totdeauna îl auzim și ne folosim cu toate tainele și sântem în toată vremea în casa Domnului / și avem unire cu sfințai; dar tot greșim și greșâm și sfârșât nu mai au păcatele noastre.

Noi păcătuim în taină ca să nu ne vazi oamenii, dar nu gândim că Dumnezeu vede toate urmările noastre și știe toate tainele noastre, pentru că ochii lui Dumnezeu sânt de mii de mii de ori mai străluciți decât soarele.

Noi păcătuim, dar ne arătăm în vederea oamenilor blagocești; uneori noi plângim și suspinăm pentru păcate, dar tot păcătuim; și încă avem îndrăzneală a spune tuturor că noi sântem creștini blagocești și adevărați fii lui Dumnezeu. Iată până la ce fără de rușane noi ajungem, atuncea când în taină Dumnezeu vede cum ne aruncăm noi către cele mai grele păcate, vede / (f.40) Dumnezeu, că noi am pierdut cugetul și sântem plecați către cele mai urâte și de rușane fărădelegiuri. Ci judecată va face Domnul? – Judecată strașnică și feroasă.

Nimica așa nu scârbea pre Domnul când era El pre pământ, ca fățăriia iudeilor, iată păcat carele astăzi îngreioiezi pre creștini, fățăriia aceasta acopere păcatele noastre, aceasta este pricină către aceea că păcatele noastre din an în an să înmulțesc și mâniia lui Dumnezeu să mărește și moartea răpește pre mulți dintre noi fără de veste și fără de prigătire.

Fraților, noi nu sântem nici iudei, nici închinători de idoli, noi ne-am născut creștini și gândim și să / murim creștini; dar de te vei uita la viața noastră, apoi noi sântem mai răi decât iudeii și cei de alt neam. Noau Dumnezeu ne-au dăruit nu fărături, dar cele mai înalte daruri al<e> sfinției sale. Noi ne naștim prin taina sf. Botezi, ne folosim cu toate tainele bisăricești, avem lege adevărată, avem nedejde către viața ci va să fie dar trăim mai rău decât iudeii și închinătorii de idoli. Sărbătorile și posturile iudeii mult mai bine păzesc decât noi, creștinii¹⁰. / (f. 41) La bisărică noi îmblăm rar, cu sf. trup și sânge a lui Hristos noi ne cuminicăm încă și mai rar, celelalte taine a bisăricei le priimim mai numai de formă.

Hananeianca au strigat din inimă și cu credință către Hristos: Doamne, miluiești-mă și vindecă pre fiica mea cea îndrăcită; iar noi, cei îndrăciți de mulțamea păcatelor, deși strigăm cândvai către Dumnezeu, apoi străgăm numai cu buzăle, dar inemile noastre departe de la Dânsul stau.

Apoi ni să va da noau oare cele mai mici fărături de la masa cerească / din care vor gusta prorociei, apostolii, mucenicii și toți sfinții.

Și așa, fraților, să cunoaștem că noi sântem creștini, adevărați¹¹ fii lui Dumnezeu, dar să fim creștini nu numai cu numele, ci și cu

¹⁰ Scris: крещиѣ

¹¹ Lectiune nesigură; altă lectiune posibilă: *adivarați*.

fapta. Să ne sânguim a împlini poruncile lui Dumnezeu și atunci vom moșteni și fericirile ci sânt făgăduite fiilor lui Dumnezeu.

O, Dumnezeule, cât sântem noi de nenorociți că sufletul nostru rău să îndrăcește și nu are cine să scoată dracii dintr-însul. Miluiește-ne pre noi, Doamne, miluiește-ne pre noi și ne vindică cu milostivirea Ta.

(F. 42) <PREDICĂ>

Cinstiți și binecredincioșilor poporâni,

Astăzi la noi este zi de lucru; lăcuiitorii din sate nu au nici obicei, nici vreme, de a veni la bisărică în zile de lucru, având trebele gospodăriei – unul în câmp, altul pe lângă casă, dar la bisărică, în zile de lucru trăitorii în țară vin numai atunci când au vro trebuință de rânduialele bisericești. Apoi, ci dară trebuință v-au adunat pre / voi astăzi la bisărică? Voi ați venit astăzi la Casa Domnului să dați laudă și mulțămire lui Dumnezeu, carele v-au fost spre ajutori cătră isprăvirea meremetului acestui sfânt lăcaș a Domnului. Că cu bună samă, de n-ar zidi Domnul lăcașul Lui, în zădar s-ar osteni ziditorii.

Fraților! Frumos ați împodobit lăcașul lui Dumnezeu și Dumnezeu va prigăti voau lăcașuri în Sionul Său cel ceresc /(f. 43) potrevit dupa osârdiia fiecăruia din voi. Știe Domnul inima și cugetul fiecăruia și nu va zăbovi întru răsplătire dreaptă.

Dar, fraților, după cum să vede puțini din ctitorii aceștii bisărici au venit astăzi la bisărică, ca să dea laudă lui Dumnezeu pentru isprăvirea lucrului. Eu nu gândesc că din linevire este aceasta. Nu, dar poate din pricina împresurărilor gospodării. De va fi pricina aceasta, apoi / Dumnezeu va împlini ceia ce nu ne ajunge noau. Iară de va fi aceasta din linivire, din răceală cătră credință și bisărică, apoi aceasta este vrednică de jale și de judecata lui Dumnezeu.

Și așa, fraților, după cum ați avut obșteasca dragoste cătră meremetisirea bisăricii, așa să aveți râvnă și osârdie și a îmbla la bisărică. Aicea în bisărică creștinul să liniștește de toate supărările¹² lui în viață; aicea el împreună rugăciunile sale cu rugăciunile sf. bisărici, care să roagă pentru noi ca o maică duioasă /(f. 44) pentru fiii

¹² Scris: сѣпърълиѣ.

săi. Aicea aflăm noi liman vieții noastre cei înviforate de multe feliuri de ispite și cerem de la Tatăl ceresc mare milă și iertare de păcate.

Unde vom afla noi mai multă mângâiere sufletelor noastre, cele înnegrite de păcate, deacă nu în Casa Domnului, în lăcașul Lui cel sfânt? Unde mai potrevit este de a vărsa înaintea Domnului simțirile noastre, cugetele noastre, inimile noastre, deacă nu în lăcașul Lui cel sfânt?

Așa, frate, de te supără pre tine scârba, grăbește / la bisărică și te vei liniști; de te-au întimpinat pre tine vro nenorocire sau boală sau altă nevoie, vino la bisărică, că aicea vei afla mângâiere și vendecare de boala ta; sau gospodăria nu-ți sporește, sau țarina nu-ți rodește, aleargă cătră rugăciunile sf. bisărici și nu fi la îndoială, că cererea ta să va împlini și tu vei afla mângâiere sufletească; sau cugetul te mustră pentru vreun păcat, fii nedejduit că cu rugăciunile sf. bisărici vei căpăta iertare.

Așa, fraților, la toate nevoile voastre, la toate primejdiile /(f. 45) voastre, la toate întâmplările voastre, grăbiți cătră rugăciunile sf. bisărici și vă veți liniști. Luoți sama bine, că când te rogi lui Dumnezeu cu căldură, atuncea sâmti în sufletul tău oareșcare ușurință. Rugăciunea cea fierbinte cătră Dumnezeu este cea mai de folos doftorie sufletească și trupească.

Da, fraților, viind la bisărică trebui să stăm aicea cu cuviință, amintelea nimica nu vom câștiga pentru suflet. Nu să cuvine nicidecum a vorbi în bisărică, a îmbla din loc în loc, pentru că asăminea purtări a noastre împiedică și smintesc pre aceia carii ar dori să să roage / cu căldură în bisărică și cu luarea aminte să asculte cetirile și cântările bisăricești, pentru care lucru au și venit ei la bisărică. Nu să cuvine a veni la bisărică în podoabe scumpe cu scopos ca să să uite la tine toți și să-i aduci cu aceasta la sminteală. Pre asăminea oameni îi așteaptă mâniia lui Dumnezeu, dar nu mila.

La bisărică să cuvine să vie omul în minte limpede, curățal și potrivit îmbrăcat, fără mândrie, în bisărică să stea liniștit, râdecând ochii și mintea cătră ceri și sf. icoane. Întru asăminea stare oftezi, omule, cătră Dumnezeu, cătră Maica lui Hristos și cătră sfinți. Ascultă cu luare aminte cântările și cetirile, adună-ți în minte păcatele tale, varsă¹³-le pre ele către Sionul cel de Sus, cere de la Dumnezău milă și ajutori; oftează, lăcră/(f. 42)mezi, plângi și suspină și vei ieși din bisărică ca vameșul îndreptat și toate cererile tale să vor împlini. Să ne

¹³ Scris: ВЪРСУ.

ajute Dumnezeu întru asămenea feli să stăm în bisărică, ca să aflăm odihnă și liniște sufletească și trupească. /

(F. 46) CUVÂNT LA SFINȚIREA BISĂRICEI

Una am cerut de la Domnul, aceasta voi căuta (Mat., 26-7)

Cetind psalmurile lui David am întimpinat o mare dorință a lui. David zice: „una am cerut de la Domnul, aceasta voi căuta.”

Fraților! Oare ce au cerut împăratul David cu așa mare dorință de la Domnul? Au / nu David cu acestea cuvinte cere de la Domnul biruință asupra protivnicilor, fiind el împărat? Au nu cere el cu aceasta bogăție, mărime și cinste, fiindcă el lăcuia în curți de chedru, în palaturi bogate? Să cetim cuvintele Psalmului mai înainte: „una, zice David, am cerut de la Domnul, aceasta voi căuta, ca să lăcuiesc în Casa Domnului”. Este dorința curată, cerească, îngerească!

Fraților! Eu socot, că de ne vor întreba pre noi cineva ci cerim sau ce dorim, unii din noi neghindind mult, ar răspunde: /(f. 47) Cerim și dorim ca să ne izbăvim de necazurile și nevoile, ci ne-au împresurat, cerem și așteptăm avere, cinste și bogăție, ca să ne mântuim de ostenelele care îngreioazi trupurile noastre, să ne odihnim și să ne împodobim trupurile noastre potrivit cu lumea; dar iată bărbat care să îngrijește nu numai pentru sine, ci și pentru norodul ci-i este încredințat lui; bărbat pentru care nu este nici zi, nici ceas ca să nu aibă ce lucra, nu este loc, nici margine al Împărăției Sale unde să nu tre/buiască ochiul împărătesc, și acest bărbat toate dorințele sale cu una le hotărăște: „una am cerut de la Domnul, aceasta voi căuta, ca să lăcuiesc în Casa Domnului”.

Fraților, unde vom putea noi dobândi hrană duhului nostru celui nemuritori? Unde vom afla saț inimei noastre? Unde vom pute stânge supărările sufletului nostru. Unde? – deacă nu în lăcașul Domnului, în curtea cea sfântă a Lui. Aicea toate cuvintele, toate cântările sânt de Dumnezeu aşazate și însuflețate /(f. 48) care adapă sufletul cel însătat și necăjit și alineazi valurile cele îngreioiete cu multe feliuri de necazuri, aicea este lumina vieții și odihna sufletilor noastre. Să binecuvântăm dar pre Domnul, căci ne-au învrednicit pre noi a înnoi această sfântă Casă a Domnului; să ne bucurăm astăzi și să uităm¹⁴

¹⁴ Scris: ҃ѣтѣмѣ

scârbele ci ne-au fost împrejurat la vremea zidirii acestuie lăcaș. Putem a crede că unii din frați ce, din nevoile sale sau din netragirea de inimă către lucrurile cele bune și plăcute lui Dumnezeu / când cineva îi îndămna să grăbească cu sâlnța la meremetul bisericei, întindea mâniia și supărarea sa pân la aceea că cu ciudă da careșcare ajutori la acest lucru, socotindu-l nu de mare trebuință; altăi – și pân astăzi poate au rămas neplecați către cererea obștiei și nu i-au lăsat inima măcar din prisosurile sale să dea cât de mic ajutori – altăi poate judeca pre aceia carii au fost începere de îndemnare către acest lucru. Ci să facem, știut este că diavolul /(f. 49) începerea răutății, bate totdeauna război la asăminea plăcute lui Dumnezeu lucruri, el prigătește feliuri de împiedicări și scoposuri ca să înrazvrătească pe fiii lui Dumnezeu și să-i depărtezi de la căile mântuirii.

Dar nu vă scârbiți, fraților, și nu judecați unii pre altăi; și aceia ci nu s-au ostenit la lucrul acesta cu dragoste, să nu să deznădăjduiască, căci că milostivul Dumnezeu primește pre cele ci au început a să osteni la al 11 ceas, ca și pre cel ci s-au ostenit de la întâilea ceas; acestuia răsplă/tește, iar aceluia dăruiește; grăbiți dar cu inima curată către milostivirea lui Dumnezeu și niminea de nimica nu să va lipsi.

Prorocul David zice: inima mea și trupul meu s-au bucurat de Domnul cel viu. Fericiți carii lăcuiesc în casa ta, Doamne. Cu adivărat dulce este a privi cu ochiul credinței la fromseța hramului dumnezeiesc. Pentru aceasta prorocul ne îndestulându-să nu numai cu privirea la podoabele sf. bisărici, au dorit a cerceta în toată ziua hramul Domnului, căci de a hrăni sufletul său cu frumsăța dumnezeieștilor /(f. 50) îndestulări nu numai toată viața omului este scurtă, ci și multe veacuri nu sânt de ajuns.

Așa și noi, fraților, mai adivărat ne-am dobândi mijlocire de a ne împreuna cu Dumnezeu, deacă mai adesăori cu cucernicie am cerceta sf. bisărică a Lui.

De ești tu supus grijăi gospodăriei sau lucrurilor slujbei, creștinule, mergi totdeauna la bisărică sărbătoarea și duminica, după poronca lui Dumnezeu: a șaptea zi să o sfințești Domnului Dumnezeului tău; cel îngreoiet de nevoile cele vremelnice grăbește la sv. bisărică cu credință, aicea tu vei dobândi la vreme ajutor. Precum casa împărătească pentru cei ce merg într-însa este / comoară de milă și de îndurări, așa și casa Domnului este corabie de izbăvire pentru cei ce sânt cuprinș¹⁵ de valurile mahnirei și a nevoilor; sau scârba

¹⁵ Scris: кѣприишъ

strămtoreazi sufletul tău, aleargă la sf. bisărică și aicea în cuvintele ei vei afla mângâiere; sau pământul pentru păcatele tale nu sloboade rodurile sale, grăbește la bisărică și Dumnezeu, după rugăciunea bisăricei, îți va triimite țâie buna prifacire a văzduhului; sau alte supărări sau neajunsuri vei întâmpina în viața ta, la toate acestea, și mai multe decât acestea, vei căpăta liman în bisărică / (f. 51) – și în cetirile și cântările ei cele sfinte.

Și așa, fraților, să urmăm în viața noastră vieții sf. proroc David, să păzăm poruncile lui Dumnezeu precum David și cu aceasta vom împlini¹⁶ legea lui Hristos și vom moșteni viața cea de veci și făgăduințele cele fericite.

Dumnezeu, cu rugăciunile sf. proroc și înainte-mărgători Ioan, păzarei căruia este afierosit hramul acesta și cu ale prorocului David și a tutu<ror> sfinților să ne miluiască și să ne mântuiască pre noi, amin¹⁷. /

(F. 68) <PREDICĂ>

Astăzi, pravoslavnici și cinstiți poporâni, cu darul lui Dumnezeu, prin rugăciunile noastre, nevrednicilor, s-au sfințit înnoirea hramului acestuia a căruia voi sânteți ctitori. Mulțamiți Domnului că v-au ajutat la acest sfânt lui Dumnezeu plăcut lucru și noau trebuincios spre mântuire. Ci poate să fie mai greu pentru sufletul creștinesc deacă nu aceia când el în zile de duminici și sărbători nu are norocire să să roage lui Dumnezeu în bisărică, nu are putință să înalță rugăciuni către prestolul / celui Prea Înalt în bisărica Lui cea pământească, să fie față la săvârșirea sv. liturghii și să primească blagoslovenie de la păstoriul său. Dar slavă lui Dumnezeu, voi ascultători nu aveți neajuns întru aceasta: voi aveți bisărică cu toate potrivit împodobită, voi vă îngrijiți spre țânerea bisăricii în buna stare, adesiori o mirimitisiți, jertviți cele trebuincioasă la bisărică, voi sânteți norociți întru aceasta.

Să vedem dar cum poate să fie creștinul norocit cu bisărica? A noastră norocire și cel mai înalt bine este Dumnezeu. Bisărica este văzut lăcaș a nevăzutului, dar dumnezeiesc. Și așa nu-i vederat de

¹⁶ Scris: **АПЛИНѢ**

¹⁷ F.51^v este nescrisă.

aicea /(f. 69) că bisărica este loc pre fericit? Ci însămnă la Răsărit în Edem pentru strămoșai noștri raiul, aceia însămneazi și pentru noi astăzi bisărica. Acolo în rai, cea mai întâi norocire pentru Adam și Eva era Dumnezeu: și aicea, acelaș¹⁸ Dumnezeu stă de față noau nevăzut. Acolo era prisos rodurilor duhovnicești, câte au fost de trebuință pentru duhul omului; acolo era mângâincicoasa cântare a păsărilor, și aicea auzim unita cântare a psalmurilor duhovnicești, care îndulcesc sufletul creștinului. Acolo era pomul vieții, cu a lui pre minunate roduri, care da omului nemurire; și aicea să dă sf. trup și sânge a lui Hristos, care / ne dă noau nemurire și viață vecinică.

Și așa, sv. bisărică este adivărat rai și nu numai asăminea raiului din Edem, dar fără de asămănare mai folositori decât dânsul. Acela rai au fost numai într-un loc, dar bisărici sânt în toate locurile. În raiul acela strămoșai noștri, prin călcarea poruncii dumnezeiești, au căzut în păcat și s-au izgonit din rai, dar aicea păcătoșai să curăță de păcate, cei depărtați de la Dumnezeu să apropie cătră dânsul, nenorocițai să norocesc și să învrednicesc fericirilor celor vecinici.

După aceasta, nu vă minunați, creștini, deacă noi având cu apropiere bisărici la care /(f. 70)cu puțință ne este a alerga în scârbile noastre, adesiori sântem împresurați cu scârbe și nevoi. La aceste nenorociri noi sânguri sântem pricină, noi sânguri răsăpim norocirea noastră, neavând dragoste cătră sf. bisărică, neîmplinind poruncile lui Dumnezeu și a sf. bisărici.

Nu este vreme aicea cu de-amăruntul a descoperi aceea cu ce anume greșim noi înaintea lui Dumnezeu și sf. bisărici, dar mai bine vom da povățuire cum trebuiește a cinsti sf. bisărică.

Țâneți minte, fraților, că bisărica este lăcașul lui Dumnezeu, unde El stă nevăzut și privește toate mișcările noastre, apoi purtați-vă cătră bisărică și în bisărică așa ca purtările voastre în bisărică să fie plăcute / lui Dumnezeu. Pentru aceasta mai întâi îmblați la bisărică totdeauna și mai neapărat duminicile și sărbătorile. Acela de moarte greșaste care având puțință să vie la bisărică și să să roage, rămâne acasă, socotind că și acasă să va ruga ca și în bisărică. Acasă roagă-te totdeauna, dar când te chieamă pre tine la bisărică la rugăciune, leapadă toate și te du la bisărică și acolo împreună rugăciunea ta cu rugăciunile sf. bisărici. Hristos au zis: „Unde sânt doi sau trii adunați în numele meu acolo voi fi în mijlocul lor”. (Mat., 18, 20) Și așa mergi acolo unde și Hristos stă de față cu credincioșai.

¹⁸ Scris: АЧЕЛШ'.

Al doilea, când stai în bisărică leapădă de la sine toată grija, toate gândurile și simțirile, cele necurate, /(f. 71) care te smintesc pre tine. Nu uita, că tu în bisărică stai înaintea lui Dumnezeu, Împăratului împăraților și Domnului domnilor, judecătorului tuturor gândurilor și cugetelor noastre. Aicea nevăzut stau îngerii și sfinții, au doară nu te vei rușana tu în ființa strașnicului judecatori a îngerilor și sfinților, a gândi și a cugeta rele. Dar de ți să va întâmpla din ispita diavolească să-ți vie ție în gând ceva necurat, apoi însămnă-te cu sămnul crucei, zi rugăciunea lui Iisus și îndată ți să va limpiți mintea ta și te vei păzi de păcat.

Al 3-lea, trebuiește și acasă să te porți, creștinule, cu cuviință, pentru că și fiecare casă a creștinului este o mică bisărică; pentru aceea ci este păcat în bisărică, / aceea-i păcat și în casă. Nu să cuvine acasă să te îndeletnicești cu beția, cu cânteci netrebnice, mai ales duminicile și sărbătorile. Păcat este în casă a vorbi de rău pre fratele tău, a judeca pre cineva, a obijdui, a lua numele lui Dumnezeu în deșert¹⁹, a mânca preste măsură, a nu cinsti părinții și pre cel de aproape al tău. Asăminea purtări și fapte sânt urâte înaintea lui Dumnezeu și pentru dănsule vei da răspuns cândva judecătorului.

Dar mai vârtos, creștinule, și în bisărică și pe la casile noastre trebuiește a țane minte că noi sântem mari păcătoși; pentru că noi în toată vremea – și noaptea și zioa, și în minte și în cuget, și cu lucrul și cu gândul – îl scârbim pre Dumnezeu. Pentru aceea, pentru curăția noastră de păcate, trebuiește adesiori a ne ruga lui Dumnezeu, zicând: Dumnezeule, milostiv fii mie păcătosului. Și alte cuvinte de rugăciuni.

Sf. ierarh Nicolai, căruia ieste afiero/(f. 68)sât acest sfânt hram să fie rugător înaintea lui Dumnezeu, pentru păcatele noastre, îndreptătoriu credinței, sf. ierarh Nicolae, îndreaptă credința noastră cătră împlinirea poruncilor lui Dumnezeu, spre mântuirea noastră. /

(F. 72) <PREDICĂ>

Întra-voi în Casa Ta, închinamă-voi în bisărica Ta cea svântă întru frica Ta (Is., 5, 7).

Așa striga totdeauna împăratul izrailteanilor, sv. proroc David. Fraților, cine nu va înțalege din acestea cuvinte ace blagocestivă râvnă

¹⁹ Scris: дершѣм.

și osârdie pre care le avea acest sf. bărbat cătră Dumnezeu și cătră bisărica Lui cea sfântă, cine nu vede ace cucernică evlavie și cinste pre care fericitul acest bărbat aduce acestui dumnezeiesc lăcaș pre pământ? Deacă așa urma blagocestivii bărbați în legea vechie, apoi cu cât mai vârtos ni să cuvine noau, creștinilor, să dăm cuviincioasa cinste sv. bisărici, – noau, carii am primit [...] lui Dumnezeu / cel mântuitori pentru tot omul?

Cătră noi, creștinii, Dumnezeu atâta au apropiat darul și milostivirea sa, că pretutindinea s-au zidit sieși bisărici spre proslăvirea numelui său și au făgăduit să fie cu noi în toate zilele vieții noastre și să ne mântuiască pre noi. Ci dar însămneară astăzi biserica lui Dumnezeu, însămneară, fraților, casă întru care nevăzut viețuiește prea bunul Dumnezeu.

Dupa ce bisărica lui Dumnezeu să zădește și să svințaște cu rugăciunile așazate pentru svințirea ei, de atuncea să sălășluiește întru dânsa însuși Dumnezeu și rămâne aicea pe totdeauna, vărsând preste cei ce să roagă într-însa cu credință neprețăluitele daruri a milostivirii sale. Au nu-i vederat de aicea [...] [ne]mărginitele mile a lui / (f. 73) Dumnezeu cătră noi? Au nu să vede de aicea nespusa dragoste a lui Dumnezeu cătră noi? Fie Dumnezeu binecuvântat în veci!

Noi vedem astăzi nu numai orașăle, ci și satele împodobite cu înfrumusețatele bisărici. Câtă mângâiere creștinului văzând în satul său între celelalte lăcașuri și sf. bisărică, ca o podoabă satului. Câtă bucurie creștinelor văzând că în mijlocul lor lăcuiește în casa Domnului însuși Dumnezeu – Ziditoriul a toate și Mântuitoriul de toate!

Dar, fraților, Hristos Domnul nostru lăcuiește în bisărica lui cea pământească nu pentru sâne, ci pentru noi. Pentru dânsul este bisărică în ceri, care este plină de nespusa și necuprinsa de minte ominească lumină și slavă. Acolo el lăcuiește cu sf. îngeri și cu fericții / drepti. Dar aicea pre pământ, lăcuiește El numai pentru noi și pentru mântuirea noastră, iubindu-ne pre noi ca pre fiii săi, pentru mântuirea căroră s-au și pogorât din ceri, au pătimit pân la moarte pe cruce.

Al doilea, pe lângă aceasta, bisărica este lăcaș sfânt de la care să varsă credincioșilor izvorul bunătăților și darurilor dumnezeiești, pre care credincioșii le primesc spre mântuire.

Așa, în bisărică să săvârșăște obșteasca slujire lui Dumnezeu și în rugăciuni se cere de la Dumnezeu milă, iertare de păcate și mântuire. În bisărică noi priimim duhovniceasca naștere în taina botezului, în bisărică luam duhovniceasca curăție în taina pocăinții,

duhovniceasca sfințaniei în taina împărtășirei, în bisărică noi auzim cuvintele lui Dumnezeu, înțălegem viia Lui și ne învățăm să fim / (f. 74) adivărați creștini și fii supuși întru toate bisăricii și patriei noastre. În bisărică noi priimim blagoslovenie și rugăciuni când ne petrecim din viața aceasta la viața cea vecinică și nemuritoare.

Pentru aceasta – mai întâi – îmblați, fraților, la bisărică totdeauna și mai neapărat duminicile și sărbătorile. Acela creștin de moarte greșăște, care, având puțință să meargă la bisărică și să să roage, rămâne acasă, socotind că și acasă să va ruga ca și în bisărică. Acasă roagă-te totdeauna, dar când te chieamă la bisărică la rugăciune, leapadă toate și te du la bisărică și acolo împreună rugăciunea ta cu rugăciunile sf. bisărici. Hristos au zis: „Unde sânt doi sau trii adunați întru numele meu acolo voi fi în mijlocul lor“ (Mat., 18, 20).

Și așa, mergiți acolo unde și Hristos stă de față cu credincioșii săi.

Al doilea, când stai în bisărică leapadă de la sâne toată grija, toate gândurile și sâmtirile cele necurate care te smintesc pre tine. Nu uita că tu în bisărică stai înaintea lui Dumnezeu, Împăratului împăraților și Domnului domnilor, judecătoria tuturor gândurilor și cugetelor noastre. Aicea nevăzut stau îngerii și svinții, au doară nu te vei rușana tu în ființa strașnicului judecători, a îngerilor și a sfinților a gândi și a cugeta răle. Dar de ți să va întâmpla din ispita diavolească să-ți vie ție în gând ceva necurat, apoi însămnă-te cu sămnul crucii, zi rugăciunea lui Iisus și îndată ți să va limpezi mintea ta și te vei păzi de păcat. / (f. 75)

Al 3-lea, trebuiește și acasă să te porți, creștinule²⁰, cu cuviință pentru că și fiecare casă a creștinului este mică bisărică, pentru aceia ci este păcat în bisărică, aceiași păcat și în casă. Nu să cuvine acasă să te îndeletnicești cu beția, cu cântece netrebnice, mai ales duminicile și sărbătorile. Păcat este în casă a vorbi de rău pre cinevai, a judeca, a obijdui, a lua numele lui Dumnezeu în deșart, a mânca preste măsură, a nu cinsti părinții, pre nacealnici și pre cei bătrâni și făcători de bine noau; asăminea purtări și fapte sânt urâte înaintea lui Dumnezeu și vom da răspuns cândva pentru dânsile înaintea judecătoriaului.

Dar mai în svârșit, fraților, și în bisărică și pe / la casili noastre să ne purtăm așa, ca să nu ne iasă din minte aceia, că noi sântem mari păcătoși, pentru că noi în toată vremea și noaptea, și zioa, și în minte și în cuget, și cu lucrul și cu gândul îl scârbim pre Dumnezeu; pentru

²⁰ Scris: крещ.

acea trebuiește adesiori a ne ruga lui Dumnezeu, zicând: „Dumnezeule, milostiv fii mie păcătosului” și alfe cuvinte de rugăciune. Adesiori și totdeauna să cădem înaintea lui Dumnezeu, cela ce lăcuiește întru sfinții Lui și din izvorul vieții să scoatim darurile curățaniei, a sfințănirii și a mântuirii. Roagă-te, creștinule, fiecarele cu cuvintele sf. pr. David: una am cerut de la Domnul, aceasta voi căuta ca să lăcuiesc în casa Domnului întru toate zilele vieții mele. / (f.72) Ca să vezi frumsătea Domnului și să cercetezi biserica Lui cea sfântă (Is., 26, 7)²¹. /

(F. 80) < PREDICĂ >

„Dișărtăciunea dișărtăciunilor și toate sânt dișărtăciuni”.

Este vremea tăcerii, zice preaînțeleptul; au nu deasupra gropii este această vreme? Ci poate să să spuie din acest sf. loc întru învățătură, pentru care nu ar propovedui însuș moartea. Ci cuvânt poate mai adânc să pătrundă inima omului decât racla ci o prăvim. Să zicim pentru dișărtăciunea lucrurilor lumești, au doară moartea nu îndestul ne arată că toate sânt dișărtăciuni în lume!// Să vorbim oarece pentru puterea păcatului, căruia s-au dat omul pentru călcarea poruncii în Edem?

Prăviți la racla aceasta și veți înțălegi cât de adânc au pătruns pre om otrava păcatului. Să vorbim pentru neschimbarea hotărârei dumnezeiești, uitați-vă la această raclă întru care vederat veți prăvi săvârșirea celor zise de Dumnezeu, strămoșului nostru în rai: pământ ești și în pământ vei merge.

Dar poți să le numeri toate câte ne învață pre noi mormântul? Uitați-vă la acest frate a nostru /(f. 81) ci zaci înaintea noastră și fiecarele în fața lui vei afla învățătură – numai niminea nu uita, că asăminea sfârșăt pre fiecarele ne așteaptă; țane minte ca astăzi sau mâine, de curând sau mai târziu asăminea lui vei zăcea și tu în raclă.

Moartea toate ne învață, numai una nu ne descopere, că puterea ei pentru adivăratul creștin este surpat de însuș Mântuitoriul nostru, carele ne-au răscumpărat pre noi cu patimile Lui și cu moartea Lui de păcat.

²¹ Filele 76-79 lipsesc (tăiate din cotor).

Este unde poți să găsești tu, adivăratule creștin, mângâiere! Este unde este nedejdea și limanul tău! Creștinul este slobod de frica morții / pentru că el este încredințat că mormântul nu este sfârșitul vieții lui. Că ci este moartea mai mult decât mutare din această lumi vremelnică și plină de supărări la lumea cea vecinică și fericită? Moartea nu este feroasă pentru adivăratul creștin, dar ea este strașnică pentru cei necredincioși, minciunoși, carii sânt aceia din creștini carii numai cu buzile îl mărturisesc pre Hristos, dar inimile lor departe de la dânsul stau. Pentru aceia ne vom sârgui, fraților, ca să fim adivărați creștini, cu gândul, cu cugetul /(f. 82) cu inima și cu fapta. Vom înrădăcina în noi moartea lui Hristos care este sămânța vieții de veci. Mai vârtos vom iubi pre Hristos, dragostea cătră dânsul va priface întru noi toate câte trebuiesc pentru biruința fricei de moarte.

Astăzi noi avem mulți mângâitori, mulți sfeatnici, mulți prietini, dar în ceasul morții unul ne va fi noau mângâiere – Iisus.

Noi nu îndrăznim întru Hristos frate, ca să te întrebăm pre tine pentru cele ci le-ai ispitit tu în ceasul morții, dar sântem încredințați că de ar fi dezlegată limba ta de moarte, tu ne-ai spune noau că numai unul Iisus / este adivărată mângâiere pentru celi ci mor, dupre cum El, Unul, este nedejdea celor ci trăiesc.

Noi, frate, sântem încredințați că pre tine cea ci ai trecut umbra morții te-au mângâiat și te-au întărit cea fără de sânge jertvă a lui Hristos Dumnezeuul nostru, pre care tu în curgirea de²² a preoției tale o ai adus înaintea jertvălnicului Dumnezeuului nostru pentru toți creștinii și mai vârtos pentru turma ci ți-au fost încredințat ție.

Pentru aceia noi, dând ție cea mai de pre urmă datorie a frăției noastre, aicea pre pământ, vom împreuna /(f. 83) toată dorința noastră întru o rugăciune și e dorință, ca Domnul Hristos să-ți fie ție ajutori și sprijineală în viața de veci; ca înaintea prestolului celui fără de moarte stând tu să auzi glas de mângâiere din gura Lui: vino, blagoslovitule, și moștenește întru împărăția Mea; ca tu fără de frică să zici înaintea Lui: iată eu și fiii ci mi s-au încredințat mie.

Odihnești-te, iubitul a nostru frate, în lăcașurile Tatălui ceresc, care sânt gătite pentru noi de Hristos. De curând sau mai târziu și noi / vom veni la tine și ne vom împreuna cu tine în școala cereștii înțelepciuni.

Du de la noi veste iubitelui tău frate, ci de curând s-au pristăvit, că noi tot întru acele scârbe, tot întru acele ispite trăim, pre care el le știe. Vestești-i de la noi că pân când noi înotăm pe marea vieții aceștie, pân când ne luptăm cu valurile ispitelor ei, nu vom uita înaintea presto<lu>lui ceresc în rugăciunile noastre numele lui și al tău, frate.

²² Urmează spațiu alb.

Vecinica pomenire Țaie, frate, vecinica pomenire fratelui tău I. M.
Și mă iertați pre mine, păcătosul, pentru cele ci am greșit voau în
viița aceasta.²³ /

(F. 88) (ÎNVĂȚĂTURĂ LA SFINȚIREA HRAMULUI)

Pravoslavnice creștine, [...] împăratul David șază[...] Nathan în casa sa au [...] îmi este mie! Iată, să [...] trăiesc în curți de chedru [...] secriiul Legii Domnului ș-a [...] în mijlocul cortului. Prorocul Domnului au înțales dorința împăratului și o au îmbunătățat și împăratul din aceia vreme au început a să sârgui pentru zidirea hramului Domnului (2²⁴, 1-3)

[...] și fice! Pre [...] rușănea aceia [...] pe sv. împărat [...] David, pentru că voi [...] lui Dumnezeu și [...] voastră aveți bisă<i>că [...] și vă sârguiți pentru [...] ei în buna stare și pen[tru] [...] împodobirea ei. Ce fericire și ce mare și neprețăluită norocire este pentru creștin, când el are în sat lăcașul Domnului, unde și în scârbe poate să versă lacrimi în rugăciunea înaintea Ziditoriului său Domnul Dumnezeu, cerând mângâiere de la Acela, carele este izvorul bunătăților și a mângâierii /(f. 89) – și în bucurie îi este cu înlesnire a aduce tot Aceluia Atotputernic mângâitor cuvinte de laudă și de mulțămire!

Unde poate să afle creștinul mai mare odihnă și ușurare înotând în marea vieții aceștia și învăluindu-să de viforul ispitilor, de nenumărate scârbe și de necazuri deacă nu în sv. bisărică, unde aude el cuvinte dumnezești, pline de mângâiere duhovnicească, unde stă nevăzut Împăratul împăraților și Domnul domnilor, unde să aduce jertva cea fără de sânge a Fiiului lui Dumnezeu, carele s-au dat pre sâne, de bună voi, răscumpărare pentru noi toți și pentru mântuirea noastră.

Dar uitându-ne noi, fraților, la podoaba hramului și puind²⁵ în bă/gare de samă darurile Lui cele scumpe, care să varsă preste noi cu așa mari îndurări, să ne atârnăm cu mintea și cătră starea sufletelor noastre.

Cine din noi nu va zice, ca prorocul David: rușăne îmi este mie! Iată acest hram este înnoit, curățat, înfrumusețat, dar în sufletul meu

²³ Filele 84-87 lipsesc.

²⁴ Urmează u, lecțiune nesigură.

²⁵ Scris: ПРАНА.

cel înnegrit de păcate nu este loc vrednic pentru sălășluirea Domnului meu – prestolul cel dinlăuntru al sufletului meu este pustii de fapte bune! Deacă așa feli de muștrare ne îngreioiază pre noi, dar aceasta trebui să ne îngreioiezi, apoi să hotărâm și noi, după cum sf. proroc David, să ne / (f. 90) îngrijăm pentru împodobirea hramului nostru celui dinlăuntru, pentru zidirea lăcașului lui Dumnezeu înlăuntru nostru, în sufletul nostru. Pentru aceasta vom îmbla mai adesiori la sf. bisărică, pentru că lăcașul Domnului acest văzut este cel mai înlesnicios loc pentru zidirea lăcașului lui Dumnezeu celui nevăzut în sufletele noastre.

Nicăierea nu-i atât de lesne și fără de împiedecare de a gândi pentru împodobirea sufletului, ca în Casa Domnului. Aicea, în bisărică, toată grija cea lumească să leapădă: aicea vezi și auzi numai aceia ce trebuiește pentru mântuirea sufletului – și sv. liturghie să săvârșăște pentru suflet, și rugăciunile să cetesc pentru suflet, și cuvântul lui Dumnezeu să propovăduiește pentru suflet.

Pentru aceia / adesiori prăvim noi că în lăcașul lui Dumnezeu stau cu cucernicie și cu frică și aceia din oamenii carii vinind la bisărică nu au avut plecare cătră rugăciune. Și cum să nu te înfricoșăzi, cum să nu uiți toate cele pământești atunci când stai în Casa Domnului – dreptului Judecători –, când Împăratul împăraților și Domnul domnilor vine să se dea pre Sâne într-o mănăcare dreptilor! Când, căutând la frumsăța și podoaba lăcașului lui Dumnezeu, cum să nu strigi din adâncul sufletului cătră Dumnezeu: Cămara Ta văd, Mântuitorul meu, împodobită și îmbrăcăminte nu am ca să într<u> într-însa, luminează dar îmbrăcăminte sufletului meu, dătătorule de lumină și mă mântuiește.

Așa, fraților, împodobind lăcașul lui Dumnezeu / (f. 91) aicea pre pământ, carele este neapărat trebuincios pentru mântuirea noastră și pentru liniștea vieții pământești, să ne stăruim, fraților, și pentru împodobirea lăcașului lui Dumnezeu celui sufletească, carele neapărat este trebuincios în viața cea vecinică, după moartea noastră. Și având în vedere scurtarea vieții noastre, aceștii pământești, ne vom abate mai adesiori la acest sf. lăcaș al lui Dumnezeu, cu umilință vom căde înaintea sv. icoane a Domnului Hristos, și Maicii Preacuratiei și a tuturor sfinților, carii au plăcut lui Dumnezeu în viața sa aicea pre pământ și s-au învrednicit după moarte de viața raiului, vom striga / mai adesiori, din inimă curată: „Miluiești-mă Dumnezeule, după mare mila Ta! Inimă curată zădește într-o mine, Dumnezeule, și duh drept înnoiește într-o cele dinlăuntru ale mele! Curățăște, Dumnezeule,

fărădelegele mele! Mai vărtos vom certa acest sf. lăcaș în zile de duminici și sărbători, când trebuiește să uităm toate grijele lumești și să avem numai o grijă – grijă pentru suflet, pentru viața ci va să fie după moarte.

Să ne ferească Domnul de aceia slăbăciune a noastră, care vine prin lucrarea diavolului să ne abatim în zilele aceste sfinte la crâșmă sau și la alte locuri spurcate și urâte înaintea lui Dumnezeu.

Dumnezeule! Vezi neputința noastră, miluiește-ne pre noi, zidirea Ta sântem, nu ne duce pre noi în ispite, ci ne izbăvește de cel viclean, amin. /

(F. 92) (CUVÂNT LA ÎNMORMÂNTAREA UNUI CONFRATE)

Este vremea tăcerii, zice prea înțeleptul Solomon; au nu deasupra gropii este această vreme? Ce să poate a spune din acest sfânt loc spre învățatura noastră, pentru care nu ne-ar spune vederat moartea? Ce cuvânt poate mai adânc să pătrunzi inimile noastre, deacă nu racla pre care o prăvim. Să vorbim pentru dișărtăciunile lumești? Au doară moartea nu îndestul ne arată că toate sânt deșărtăciuni în [...]

Să vorbim pentru [...] păcatului căruia s-au dat omul pentru călcarea poruncii în Edem? Prăviți la racla aceasta și veți înțalege cât de adânc au pătruns pre om otrava păcatului! Să zicim pentru neschimbarea hotărârii dumnezeesti – uitați-vă la această raclă, întru care vederat veți cunoaște săvârșirea celor zisă de Dumnezeu strămoșului nostru în rai: pământ ești și în pământ vei merge.

Dar poți să le numeri toate / (f. 93) câte ne învață pre noi mormântul? Uitați-vă la acest frate al nostru, ci zace înaintea noastră și fiecarele în fața lui vei afla învățătură, numai niminea nu uita, că asăminea sfârșit pre fiecarele ne așteaptă, țane minte, frate, că astăzi sau mâne, de curând sau mai târziu, asăminea lui vei zace și tu în raclă. Nu uita că poate și scândurile din care ți să va închie și ție secriiul de mult sânt prigătite. Toate să prifac în lume – să prefacă bogăția, trece curând slava, cinstea, mărirea, ca visurile toate pier, dar moartea / rămâne neschimbată de la întimierea lumii pân la sfârșitul ei; moartea, deopotrivă în suliță și pre cel bogat, și pre cel sărac, și pre cel slăvit, și pre cel mișăl, culege pre împărat și pre ostaș, pre dreptul și pre păcătosul. De aicea moartea toate ne învață, numai una nu ne

descopere că puterea ei pentru adivăratul creștin este surpată de însuși Mântuitorul nostru, carele ne-au răscumpărat pre noi de păcat cu patemele sale și cu moartea sa.

Iată unde /(f. 94) poți să găsești, tu, creștinule, mângâiere! Iată unde este nedejdea ta și mângâierea ta? Adivăratul creștin nu să teme de moarte, pentru că el trebuie să fie încredințat că moartea nu este sfirșătul vieții lui. Că ce este moartea mai mult decât mutare din această lume vremelnică și plină de supărare, la lumea cea vecinică și fericită?

Moartea nu este feroasă pentru adivăratul creștin, dar ea este strașnică pentru cii necredincioși, carii numai cu buzile mărturisăsc pre Hristos; dar inimile lor departe de la dânsul stau. Pentru aceia ne vom sirgui, fraților, ca să fim adivărați²⁶ / creștini cu gândul, cu cugetul, cu inima și cu fapta. Vom înrădăcina în inimile noastre moartea lui Hristos, care este sămânță vieții de veci. Mai vârtos vom iubi pre Hristos – dragostea cătră dânsul va preface întru noi toate câte trebuiesc pentru biruința fricei de moarte.

Astăzi noi avem mulți sfatnici, mulți prietini, dar în ceasul morții unul Hristos ne va fi noau mângâiere.

Noi nu îndrăznim, iubitule întru Hristos frate și părinte, ca să te întrebăm pre tine, ci ai ispitit tu în ceasul morții, dar sântem încredințați, că de ar fi limba ta dezlegată /(f. 96) tu ne-ai spune că numai unul Hristos cel de obște al nostru mângâitori și în viață și la moarte, este adivărată mângâiere. Unul Hristos cătră care tu în viața ta ai avut dragoste caldă, credință neclătită, căruia tu, cu toată inima, cu tot cugetul și cu tot gândul ai slujit și ai fost cu adivărat îndreptători credinții cii adivărate și pildă blândeților ț-au fost ție mângâiere în ceasul cel grozav a morții.

Sântem noi toți încredințați că pre tine, cela ce ai trecut umbra morții, te-au mângâiat și te-au întărit cea fără de sânge / jărtvă a lui Hristos, pre care tu în curgirea de 20²⁷ de ani în sanul preoției tale, fără linivire și cu mare băgare în samă o ai adus înaintea jertvenicului lui Dumnezeu pentru toți creștinii și mai vârtos pentru turma ci ț-au fost încredințată ție.

Pentru aceia noi, dând ție cea mai de pre urmă datorie a frății noastre aicea pre pământ, vom împreuna toată dorința noastră întru o rugăciune și dorință, ca Domnul Hristos să-ți fie ție ajutori și

²⁶ F. 94^v și 95^r – rămase albe.

²⁷ Urmează: 42, cifră ștearsă de alcătuitorul manuscrisului.

sprijinitori în viața de veci; ca înaintea prestolului ceresc stând tu, să auzi glas de mângâiere /(f. 97) din gura cerescului Părinte: Vino, blagoslovitule, și moștenește întru împărăția Mea; ca fără de frică să zăci înaintea Lui: Iată eu și pruncii ci mi s-au încredințat mie.

(Nu prisosesc în voroava mea pentru răposatul frate, nu împletește limba mea laude cu fățarie, ci descoperit și întru adivăr vorbesc, că răposatul în viața sa au fost drept creștin și slujitori sf. bisărici, au fost blagocestivi, păzit la vorbă și la faptă, mângâios la sfaturi și blând în urmările sale, iubitori de săraci / și grabnic cătră ajutorință celor nevoiași. Nu au fost răpitori, nu au fost jăfuitori)

Apropiete-te, duioasă soție și voi, iubiților fii și fiice, și dați sărutarea cea mai de pre urmă răposatului, că de acum nu veți mai auzi din gura lui cuvinte dulci și sfaturi mângâioasă, că iată să duce de la tine (voi) mângâierea și povățuirea ta (voastră).

Veniți și voi, fiilor duhovnicești, luați de la duhovnicul vostru cea mai de pre urmă blagoslovenie, că de acum va despărțiți de dânsul în viața această vremelică, rugați-vă, ca să fie rugători /(f. 98) înaintea lui Dumnezeu și acolo în ceri, precum au fost rugători aicea pre pământ în curgirea de 16²⁸ ani pentru păcatele voastre.

Țineți minte că învățăturile pre care le-ați auzit voi aicea din gura lui au fost învățături dumnezeiești și cuvintele lui au fost cuvintele lui Hristos din sf. Evanghelie a Lui. Să nu uitați dar aceste cuvinte, că ele sânt mai scumpe decât biserul și nu vor rămâne numai aicea pre pământ lucrătoare, ci vor face voao cale cătră viața de veci, deacă numai le veți păzi și le veți împlini întocma după / sfățuirea lui.

Odihnește-te, iubitule a nostru frate și părinte, în lăcașurile Tatălui ceresc, care sânt gătite pentru adivărații creștini de Hristos. De curând sau mai târziu puțin și noi vom veni la tine și ne vom împreuna cu tine în școala cereștii înțelepciuni.

Vecinica pomenire ție, frate, și ne iartă pre noi întru cele ce Ț-am greșit ție.

Mergi cu pace cătră Hristos Dumnezeuul nostru, căruia tu în viața /(f. 99) aceasta cu credință și cu dragoste ai slujit și te roagă lui Dumnezeu, pentru noi păcătoșii.

Odihnește Doamne sufletul răposatului, robului Tău, în împărăția Ta cea cerească.^{29/}

²⁸ Urmează cifrele 42 și 20, șterse succesiv.

²⁹ F. 99 este nescrisă.

(F. 105) LA SCHIMBAREA LA FAȚĂ

Noi, în tot anul prăznuim Schimbarea la față a Domnului nostru Iisus Hristos, dar gândim noi oare pentru ce însușirea sărbătoarei aceștia?

Gândim noi vreodată, cum Domnul Hristos, fiind în trup, priimind firea omenească afară de păcat, dumnezeirea lui s-au amestecat cu omenirea și s-au arătat Dumnezeu și om; cum Domnul s-au născut pre pământ, ca un om, au crescut ca un om, au priimit mâncare, au băut apă, ca un om, odinioară pân la pătimirea și moartea sa – s-au suit pe muntele / Tavor cu oareșcare ucinici ai săi și în vremea rugăciunei sale îndată așa s-au schimbat că veșmintele Lui s-au făcut albe ca zăpada și fața Lui au strălucit ca soarele – și de la fața Lui au ieșat o lumină așa de strălucitoare, că apostolii au căzut cu fețele la pământ, neputând căuta spre fața Domnului.

Această lumină atâta de departe s-au prevăzut, că însuș trăitorii în ceri au fost pătrunș de dânsa și doi dintr-înșăi, Moisé și Ilie, s-au pogorât din ceri pre pământ. Acești lăcuttori ai ceriului vorbea cu Domnul pentru pătimirea Lui care va fi în Ierusalim, pentru neamul ominesc; în vremea voroavei aceștia lumina / (f. 106) s-au ascuns. Și îndată un noor i-au umbrit pre toți și s-au făcut nevăzuți prorocii Domnului, Moisei și Ilie. Iată în ce feli au fost Schimbarea Domnului la Față. Iată pentru ce trebui noau a gândi astăzi.

Ascultătorilor! Pentru noi nu este aceea de mirare că Domnul au arătat apostolilor săi dumnezeiasca mărirea sa, ca să nu să smintească ei în credință, în vremea pătimirei Domnului, dar aceea este de mirare că el, fiind în trup asăminea noau, s-au schimbat. Așa ne vom schimba și noi după moarte. Necăutând la aceea că trupul nostru acum este slab și plecat cătră putrejune, el după moarte va fi luminat ca soarele; prificirea / aceasta va fi cu puterea precinstitului trup și scump sânge a lui Hristos Dumnezeuul nostru, pre care noi în viața această vremelnică priimim spre curățâia sufletelor și a trupurilor noastre.

Împărtășirea acestor taine noi primim pentru aceea ca trupurile noastre după moarte să să dea putrejunei, dar trupul lui Hristos pre carele noi prin milă să acopere sufletele noastre și să le facă în viața viitoare strălucitoare ca soarele. Duple cum din greuntele de grâu ci putrezăște în pământ crește spic, duple cum din sâmbure crește copac, așa din trupul nostru cel întru putrejune să va arăta trup fără putrejune, asăminea prea curatului trup a lui Hristos în muntele Tavorului. Cum

va fi aceasta, noi nu știm /(f. 107) pentru că aceasta este taină dumnezeiască. sf. ap. Pavel zice: trupurile noastre aicea pre pământ, nu sânt deopotrivă, nu vor fi deopotrivă ele și după moarte; sânt trupuri duhovnicești, sânt trupuri sufletești, sânt trupuri mai pline, sânt trupuri suptiri, sânt trupuri mai întunecate, sânt trupuri mai luminoasă: alta este slava soarelui, alta este slava lunei, alta este slava stelii; nu deopotrivă strălucesc toate stelile, așa nu deopotrivă vor străluci și trupurile noastre după moarte în viața de veci.

Pentru că faptele cele bune mai mari vor da trupurilor mai mare strălucire, iară faptele cele bune mai mici vor da trupurilor mai mică strălucire. Dar a păcătoșilor trupuri vor fi înnegrite ca tina, pentru că păcatele înnegresc trupurile, / pentru că păcatele vor face trupurile nepotrevite și grozave; iar trupurile întru care au petrecut suflet împodobit cu blândeță, cu smirenie, cu curățanie, cu milostivire și alte fapte bune, duple cum au fost și trupul lui Hristos asămenea trupuri vor fi albe ca zăpada și sufletele lor vor străluci ca soarele.

Iată pentru ce sv. ap. Pavel ne poroncește noau să avem un duh și o faptă cu Domnul; fiți milostivi, duple cum Tatăl ceresc este milostiv; fiți desăvârșit, duple cum Tatăl ceresc este desăvârșit.

Și așa, de dorim ca trupurile noastre după moarte să să proslăvească și să strălucească ca soarele, apoi să ne stăruim să fim asămenea lui Hristos cu faptele noastre. /(f. 108) Să avem smirenia lui Hristos, blândețale Lui, înfrânarea Lui, milostivirea și dragostea Lui și alte fapte bune. Să nu uităm aceea că după moarte, deacă vom duce cu noi vistierie de fapte bune, la ceialaltă viață, apoi vom fi în rai și vom lumina cu dreptii în lăcașurile cele fericite; iar de vom duce acolo păcate, apoi vecinicul întunerice ne va curpinde pre noi și ne va arde vecinicul foc în iad.

Să gândim pentru aceasta, fraților, și să ne sârguim pentru fapte bune. Dar poate va zice cineva: cum putem noi, fiind oameni slabi, a urma lui Hristos–Dumnezeu cu faptele sale, fiind noi slăbănogiți cu firea și plecați cătră păcate. La aceasta voi răspunde / că cele ci sânt cu neputință la om, sânt cu puțință la Dumnezeu. Cu puțință este la noi a ne ruga neîncetat lui Dumnezeu, nu este nicicum greu pentru noi, duminicile și sărbătorile a veni la bisărică, a împreuna rugăciunile noastre cu rugăciunile sf. bisărici, care ca o maică a noastră neîncetat să roagă lui Dumnezeu pentru noi; nu este greu a face, după puțință milostenie, a nu obijdui pre fratele său, a nu fi jăfuitori, a nu ne mândri, a nu bețâvi, a nu curvi și a ne păzi și de alte fapte rele – toate acestea sânt la noi cu puțință, apoi să urmăm întru asămenea chip și ce

nu ne va mai ajunge, Dumnezeu cu mila sa va împlini. Să gândim că mare bucurie va fi dreptilor în rai, iară amară, amară va fi păcătoșilor în iad.

Doamne, Cela ce Te-ai schimbat la față în muntele Tavorului, schimbă și viața noastră către fapte plăcute ție. Amin./

(F. 109) <PREDICĂ>

Intra-voi în Casa Ta, închina-mă-voi în bisărica Ta cea sfântă, întru frica Ta (Is., 5, 7)

Așa striga totdeauna împăratul izrailitenilor, svântul proroc David. Fraților, cine nu va înțelege din aceste cuvinte ace blagoceștivă râvnă și osârdie pre care le avea acest sf. bărbat către Dumnezeu și către biserica lui cea sfântă, cine nu vede ace cucernică evlavie și cinste pre care fericitul acest bărbat aduce acestui dumnezeesc lăcaș pre pământ? Deacă așa urma blagoceștivii bărbați din legea vechii, apoi cu cât mai vârtos ni se cuvine noau creștinilor să dăm cuviincioasa cinste sv. bisărici, noau, / cari am priimit darul lui Dumnezeu cel mântuitori pentru tot omul.

Cătră noi creștinii Dumnezeu atâta au apropiat dorul Lui și milostivirea că pretutindinea s-au zidit sieși bisărici spre proslăvirea numelui său și au făgăduit să fie cu noi în toate zilele vieții noastre și să ne mântuiască pre noi. Ce însemnează astăzi biserica lui Dumnezeu? Însemnează fraților casă întru care nevăzut viețuiește prea înțeleptul și prea bunul Dumnezeu. După ce biserica lui Dumnezeu se zidește și se svințește cu rugăciunile așazate pentru svințirea ei, de atunci se sălășluiește în bisărică însuși Dumnezeu și rămâne într-însa totdeauna, vărsând preste cei ci se roagă într-ânsa neprețăluitele și necuprinsele de mintea ominească darurile milostivirii sale.

Au nu-i vederat de aicea sămnlul nemărginitei milei lui Dumnezeu cătră noi? /(f. 110) Au nu să vede de aicea nespūs dragoste a lui Dumnezeu cătră noi păcătoșii?

Fie Dumnezeu cu noi, cu toți. Noi vedem astăzi nu numai orașele ci și satele împodobite cu înfrumusețate bisărici. Câte mângâiere pentru adivăratul creștin văzând în satul său, între celelalte lăcașuri, și sf. bisărică ca o podoabă satului. Câtă bucurie au creștinii văzând că în mijlocul lor lăcuiește în casa Domnului însuși Dumnezeu – ziditorul a toate și mântuitoriul de toate!

Dar, fraților, Hristos Domnul nostru lăcuiește în bisărica Lui cea pământească nu pentru sâne, ci pentru noi. Pentru dânsul este bisărică în ceri care este plină de nespusa lumină și slavă. Acolo El lăcuiește cu sf. îngeri și cu fericirii drepti. Dar aicea pre pământ lăcuiește El numai pentru noi și mântuirea noastră, iubindu-ne pre noi ca pre fiii săi, pentru mântuirea căroră s-au și pogorât din ceri, și au pățimit pân la moarte pe cruce.

Al doilea, bisărica este lăcaș sfânt, de la care să varsă izvorul bunătăților și a darurilor dumnezești către credincioșii Lui și întru care credincioșii primesc darurile lui Dumnezeu cele mântuitoare. Așa în bisărică să săvârșaste obșteasca slujire lui Dumnezeu și în rugăciuni se cere de la Dumnezeu milă, iertare de păcate și mântuire. În bisărică noi priimim duhovniceasca naștere în taina botezului. În bisărică luăm duhovniceasca curăție în taina pocăinții, duhovniceasca sfințanie în taina împărtășirei, în bisărică noi auzim cuvintele lui Dumnezeu, înțelegim voia (f. 111) lui Dumnezeu și ne învățăm să fim adivărați creștini și fiii buni și supuși întru toate bisăricii și patriei noastre. În bisărică noi priimim blagoslovenie și rugăciuni când ne petrecim din viața aceasta la viața cea vecinică și nemuritoare.

De este, fraților, așa svântă și mântuitoare bisărica, apoi să poate creștinului să nu vie la bisărică la rugăciune? Din împotrivă, noi lăsând toate lucrările în viața, să cuvine în toate duminicile și sărbătorile să venim la bisărică, să venim cu osârdie și dragoste. În bisărică lăcuiește nevăzut Tatăl ceresc, cum dar să nu venim noi către Dânsul. De la bisărică să varsă noau toate darurile, cum să nu venim ca să priimim și să ne folo/sim cu dânsile spre mântuirea noastră? Bisărica vederat ne închipuiește noau ceriul, cum să nu grăbim noi la bisărică să prăvim frumsețea și slava cerească?

Așa, fraților, noau ne să cuvine să gândim, să sâmțăm și să grăim dimpreună cu David: „Cătu-s de iubite lăcașurile Tale Doamne al puterilor. Dorește și să săvârșaste sufletul meu spre curțile Domnului, inima mea și trupul meu s-au bucurat de Dumnezeul cel viu” (Is., 83).

Sf. proroc David să bucura cu duhul când era chemat la Casa Domnului: Veselitu-m-am de cei ci mi-au zis mie, în Casa Domnului vom mergi (121 Ps.). Și noi, fraților, să ne bucurăm când vom auzi că ne strigă sunetul clopotului la bisărică, atuncea să să depărtezi de la noi toate gândurile cele rele, toată grija cea lumească să piară de la noi și îngrădindu-ne cu sămnul sf. cruci, să grăbim la bisărică la/ (f. 112) rugăciune, duple cum urma părinții și bătrânii noștri. Sf.

proroc David, arătându-ne pildă către umblarea la bisărică, totodată ne învață cum trebuie să stăm în bisărică: întra-voi în Casa Ta, zice el, mă voi închina în bisărica Ta cea sfântă întru frica Ta”. Că precum sânt ochii slujnicii în mâinile stăpânii sale, așa ochii noștri către Domnul Dumnezeu nostru, pân ci să va milostivi spre noi. (Is., 122, 3).

Așa, noi, trebui să avem cucernicie către hramul lui Dumnezeu, carele prăvește toate mișcările noastre și știe toate necazurile noastre. Când trecem alături de bisărica, sau ne apropiem către bisărică, să cuvine să închipuim sămnuțul crucii pe trupurile noastre. Când stăm în bisărică, să cuvine să stăm cu cucernicie și cu frică, știind că stăm înaintea înfricoșatului Dumnezeu, carele uraște pre toți cii ci lucrează fără de lege. (Is., 5, 6). Să cuvine să avem osârdie și neapărată grijă / pentru împodobirea și curățenia bisăricii.

Deacă ne îngrijim noi să împodobim și să mirimitisim casele noastre, apoi cu cât mai vârtos să cuvine să ne îngrijim pentru împodobirea sv. bisăricii, care este lăcașul lui Dumnezeu? O, noau să cuvine cu toată osârdia să împodobim bisărica, cu toată osârdia și cu toată dragostea să aducim jărtvă la bisărică, fără.îndoială crezând că jertva ci să aduce la bisărică, spre împodobirea ei și ținerea ei în buna stare, să aduci lui Dumnezeu, să scrie de degetul Lui în cartea vieții și la vremea scârbii noastre, aceia jărtvă ne va ușura pre noi.

Fraților, iubiți svintele bisărici și vă îngrijiți pentru împodobirea lor! Purtați-vă cu cucernicie înaintea acestui sfânt și dumnezeiesc loc și cu credință și cu osârdie, cum mai de multe ori, îmblați la bisărică. Cădeți cu rugăciunile înaintea feții lui Dumnezeu, cela ce lăcuiește întru sfinții Lui (Is., 21, 4) și din izvorul vieții scoateți darurile curățării, a sfințeniei și a mântuirii.

Roagă-te fiecarele cu cuvintele sv. proroc David: una am cerut de la Domnul, aceasta voi căuta, ca să lăcuiesc în Casa Domnului în toate zilele vieții mele /(109) ca să văzi frumsăța [...] și să cercetezi bisărica lui întru toate zilele vieții mele (Is., 26, 7). /

(F. 113) (DESPRE STRAȘNICUL JUDEȚ)

Moartea și judecata! – iată neapărată soartă a omului, iată două stări de care nu va putea nici un om pe lumea aceasta să scape. Aceia, că fiecarele din noi, mai de curând sau mai târziu va muri, întru aceasta nimine nu poate să stea la îndoială. Aceia că tot neamul ominesc va sta oarecând înaintea strașnicului județi a Domnului nostru

Iisus Hristos, sângur Domnul când au trăit pe pământ dimpreună cu oamenii, au spus și cuvântul Lui este neminciunos / crezind și mărturisând că Domnul nostru Iisus Hristos iarăș va veni pre pământ să judece viii și morții, sv. bisărică, ca o maică îngrijându-să pentru mântuirea noastră, înaintea sosirii sf. Post, ne aduce aminte pentru strașnicul județi, dorind ca această aducere aminte să ne diștepte pre noi din somnul păcatului cătră mântuitoarea pocăință.

Acum îi cei mai scumpă vreme ca să ne aducim aminte pentru cuvintele sv. Scripturi: Luați aminte ca să nu să îngreoaiezi inimile voastre cu sațiul mâncării și cu bețiia și cu grijile lumii, și fără de veste să vie asupra voastră zioa aceia (Luc., 21, 34).

Cartina strașnicului județ ne arată noau sv. Evanghelie: cine din noi, fraților nu au stătut cu cutremur ascultând cuvintele pentru strașnicul județi? Cine nu s-au cutremurat auzind grozavele pentru cei păcătoș cuvinte a sv. Evanghelie pentru strașnicul județi? Și cine, afară de cei înrădăcinați în păcate, nu ar dori ca să auzi răspuns bun la strașnicul județi? Pentru / (f. 114) că noi toți trebuie să ne arătăm înaintea judecării lui Hristos, ca să ie fiecarele cele ce au făcut în trup, ori bune ori rele (2, Cor. 2, 10).

După învățătura sv. Evanghelii la strașnicul județ să vor arăta mulțimea noroadelor carii să vor învrednici să auzi glasul cel plin de mângâiere a dreptului judecător: veniți, blagosloviții Părintelui meu, moșteniți împărăția care este gătită voau de la întimierea lumii. (Mat., 25, 24). Și atuncea dreptii vor lumina ca soarele în împărăția Tatălui ceresc (Mat., 13, 43).

Cu ce limbă vei pute să spui aceia bucurie care va lumina fețele acelor blagosloviți de Tatăl ceresc? Ce poate să să asămănezi cu aceia fericire a fi în veci în unire cu Domnul și a gusta binele carele este gătit celora ce Îl iubesc pre Dânsul. Fericirii în împărăția cerului să vor învrednici de așa bine, pre care ochiul nu au văzut și urechele nu au auzit și la inima omului nu s-au suit (1, Cor., 2, 9).

Mintea lor desăvârșit și vederat vor cunoaște pre Dumnezeu, voia lor va fi slobodă de tot păcatul / și de toată necurăție. Dar ce va fi atuncea cu nepocăiții păcătoș, când ei iarăș se vor arăta la judecată? Al lor lăcaș va fi iadul, carele este gătit diavolului și îngerilor lui!

Strașnicile munci a iadului îi vor aduce pe păcătoș la scrâșnirea dinților, ei vor plânge, vor suspina, dar nu vor afla pentru sâne mângâiere, nici ușurare. A lor munci încă mai mult să vor mări, când vederilor lor vor sta înaintă fericitele lăcașuri a dreptilor în toată strălucirea raiului. Iată nenorocitul rob a păcatului rădică ochii săi și

prăvește dumnezeiescul rai cu toată a lui cereasca frumsață! Pre dânsul nespun îl muncește aceiia, că și el ar fi putut să dobândească fericirile raiului, de s-ar fi folosit /(f. 115) în lumea această pământescă cu înțelepciune. Pre dânsul îl va muștra cugetul și întru așa jalnică stare și diznedejduire cu amar va striga: O, fericite loc, tu nu ești al meu și niciodată nu vei fi al meu. Eu te-am pierdut pe toată vremea, cu faptele mele cele urâte și grozave! Vor trece veacuri și milioane de veacuri, dar muncile iadului nu numai că nu să vor svârși, dar nici nu vor slăbi în strășniciile lor.

Iată, fraților, ce soartă așteaptă după strașnica judecată pre cei drepti și pre cei păcătoș. Având în vedere, iubiți<ii> mei, așa soartă în viața vecilor pentru cei drepti și pentru cei păcătoși, cine nu să va aprinde cu dragoste cătră fapte bune și cătră împlinirea poruncilor dumnezeiești, care drept și adivărat îl petrec pre om cătră vecinicile fericiri a raiului?! Și cine nu va grăbi să să lepede de păcate și fărădelegiuri, care duc cătră / munca vecinică ce este prigătită celor păcătoș.

Noi stăm acum înaintea ușilor sv. post. Pân când este vreme, pân când îndelunga răbdare a lui Dumnezeu ne cruți pre noi, pân când nu s-au închis ușăle milostivirei lui Dumnezeu, ne vom întoarce, fraților cătră calea mântuirii! Nu vom prilungi din zi în zi pocăința, că să apropie zioa strașnicului județi, la care noi datori sântem a da răspuns, nu numai pentru faptele, ci și pentru gândurile cele răle. Iată, vin de grabă, zice Domnul Atotțiitorul și plata mea cu Mine este, ca să răsplătesc fiecăruie după faptele lui (Ap., 22, 12).

Fraților, firea noastră cea plecată cătră cele pământești ne înșală și ne leagă cătră bunătățile cele lumești, dar dulceața bunătăților lumii aceștiia, cu totul orbește pre păcătoș și el nu vede pre cele ce vor să fie. Cuprins fiind cu mintea, cum /(f. 116) mai deplin am îndestula patimile, noi uităm ce scârbe ne așteaptă pre noi în zioa judecării lui Dumnezeu; păcătosului nici în cap nu-i vine că îndestulările cele pământești, care îl îndulcesc pre dânsul numai pe un minut, vor fi pricinuitoare pentru vecinicile munci.

Creștinule, ține minte că tu de grabă vei sta la judecată înaintea lui Dumnezeu. Ține minte ce soartă amară te așteaptă pre tine în viața de veci, deacă tu nu te vei pocăi în păcatele tale, deacă tu nu vei striga cu smirenie cătră Domnul: Ușile pocăinții dișchidi-mi-le mie, dătătoriule de viață!

Fraților să nu ne amăgim cu mintea că păcatele noastre nu sânt atâta de vajnice. Dimpună cu păcatele cel grele ne vom depărta și de

păcatele acelea care ni sã par noau nu pre grele. Nu numai păcatele cele grele ne vor vãdi pre noi la judecata dreptului, judecãtori. Va veni Domnul și va lumina ascunsele întunericului și va arãta sfaturile inimilor (1. Cor., 4, 5). / Atuncea sã vor judeca aspru și drept toate cele mai dinlãuntru a gãndului și a inimii noastre cãtrã Dumnezeu și cãtrã de-aproapele a nostru și toate poftele cele rãle, toatã cãutãtura cu smintealã, tot gãndul, toatã voiie și simțirile, cu un cuvânt toate în ce am păcãtuit noi cu cuvântul, cu gãndul, cu lucrul, cu inima, cu limba, toate vor sta la vedere înaintea îngerilor și a oamenilor și toate sã vor judeca de dreptul și nefãțarnicul judecãtori.

Fraților, știind aceasta, nu vom fi neîngrijiți pentru mântuirea noastrã. Pentru noi acum este mai deosãbit vreme potrivită! Sã aducim dar din inimã pocãințã pentru păcatele noastre. De curând noi am auzit de pocãința vameșului, am vãzut adivãratã pocãințã a fiului celui curvari, pre carele l-au îmbrãțoșat milostivul pãrinte. Ne vom învăța dintru aceasta, cã fiecarele păcãtos, cãt de adânc de ar fi rãzvãrit, nu va fi lipsit de mila Împãratului ceresc și va priimi parte de moștenire deacã va aduce adâncã pocãințã pentru păcatele sale.

Fraților, vom vãrsa rugãciunea noastrã cãtrã Domnul și Lui vom spune scãrbele noastre cã (f. 113) Viiãta noastrã de iad s-au apropiat. Vom striga din adâncul inimii ca vameșul: Dumnezeuule, milostive fii mie, păcãtosului! Vom zice ca fiul cel curvari: Pãrinte! Nu sânt vrednic de a mã numi fii Ție, priimește-mã ca pre unul din argații Tãii! /

(F. 117) ÎNVĂȚĂTUR[...] DASCALULUI

Fraților creștini, vi[...] pre pãmânt este necont[...] [...]tã – de la naștere, din minutul ci[...] vãzut lumina lumii, de la leagãn și pân la groapã. Unde vei afla om carele nu ar rãbda o nevoie a sã trudi și a sã lupta! Îngrijire pentru hrana de toatã zilele nenumãrate scãrbe în viiațã, feliuri de ispite pre care Dumnezeu le triimeate omului – toate acestea au nu cer de la om fierbinte și grea luptã? Dar mai de primejdie este pentru om lupta împotriva ispitelor, care ne vin noau / [...]astrã, cea îndãrãp [...]mintelele lumii [...] ta aceasta tre[...] [...]jiruiesti sau sã [...] sã fi biruit [...], birui, apoi capul nostru sã va încununa cu cununa biruinții în vecinica viiațã dupã moarte, iarã de vom fi biruiți apoi atuncea vom cãdea în mãnule vrãjmașului. Dar vom ști cã cãderea nostrã în mãnule necruțãtorului vrãjmaș este din

vinovățiile noastră, pentru că Dumnezeu carele ne triimete noau ispite și pătimiri, nu ne dă așa ispite care ar fi mai presus de puterea noastră și totodată ne dă și ajutori ca să putem /(f. 118) răbda și să putem birui toate ispitele.

Oare când din început tot neamul ominesc au fost legat în temnița vrăjmașului nostru – diavolului. Dar Dumnezeu, milostivindu-să spre neamul ominesc au triimis pre unul născut fiul său, carele cu patemele sale, cu răstignirea pre cruce au izbăvit pre om din obezele diavolului și a păcatului. Fiiului lui Dumnezeu au dat oamenilor lege ca să nu trăiască în fărădelegiuri, au așăzat rânduiei, în care să urmezi omul în patemele sale și au dăruit oamenilor putere a să numi fii lui Dumnezeu. Cine urmeazi legii și rânduielelor Fiiului lui Dumnezeu, acela nu va umbla în întunericul patemelor și aplecărilor către păcate, dar va umbla în dumnezeiasca / lumină a credinții, a nedejdii și a dragostii. Cine va urma învățăturilor Fiiului lui Dumnezeu, acela niciodată nu să va poticni cătră deșărtăciunile lumești, dar va merge pre calea cea dreaptă către cereasca patrie și moștenirea cea vecinică; cine crede în Iisus Hristos, zice sv. Evanghelie, acela va fi viu și după moarte.

Fraților, noi bine știm că și iubitul nostru frate Ioan ci au răposat și zace acuma fără glas și fără suflare înaintea noastră, multe scârbe au avut în viața sa, multe amaruri l-au învăluit. Ce scârbă au putut să fie pentru dânsul mai mare, când el au petrecut la groapă fiică căsătorită, doau fiice, care era de dat la casele lor? Dar la toate scârbele acestea numai credința în /(f. 119) Hristos, fiul lui Dumnezeu, l-au întărit și l-au îmbărbătat. Credința aceasta la răposatul au fost viața sufletului lui, această credință au fost pentru dânsul lumină în viață și nedejde la moarte.

Da, fraților, în credința aceasta răposatul au viețuit și pentru aceia inima lui nu au știut nici o frică când au sosit întunecata umbră a morții și au închis ochii lui; din împotrivă, – o, minunată, plină de oareșcare bucurie, nedejde, putei să prăvești la dânsul în minutele aceste amară a despărțirii sufletului de trup! Așa feliu de stare înaintea morții poți să întâlnești numai la aceia din oameni carii în viața sa neconținut s-au abătut cătră patriia cerească. /

De ne vom înturna cătră slujba răposatului, nimica nu vom afla în viața lui, ci ar fi nepotrevit cu pravilele slujbei. 49 de ani au fost răposatul în slujba dascăliei și în atâta îndelungată vreme cu nimica nu au pătat datoriia sa. Eu știu și mărturisăsc că în vremea slujbei mele în acest popor, în curgerea de 27 ani, răposatul au fost pildă pentru toți

ceiialți slujbaş. Nu au fost slujbă ca să nu fie el întâi la bisărică; dar cetirea lui, dar cântarea lui – ci mângâiere pentru norod. Nici tina, nici ploaia, nici vicolul, nimica nu-i face împiedecare cătră împlinirea slujbei. De ar fi fost trebuință în popor la miezul nopții, de ar fi fost întuneric, ca să nu poți vede înaintea ochilor, la răposatul nu au fost linivire, nu au fost împiedecare. Pentru linivire aceasta răposatul au murit cu /(f. 120) fericită moarte, cu moarte adivărată, creștinească. Îngerul Domnului nevăzut i-au dat lui în mână mlădița păcii! După dreptate să cuvine noau a ne tângui pentru prestăvirea răpostului și a-i da lui sărutarea cea mai de pre urmă.

Dar, fraților, ceasul morții ci au sosit pentru răposatul va sosi de curând și pentru noi. Când și unde? Aceasta noi nu putem să o știm; știe unul Dumnezeu. Și de dorim să avem și noi sfârșit cu pace și creștinesc, apoi să trăim așa, precum au trăit răposatul. Să ne luptăm cu lupta credinții, să ne ținem de vecinica viață, cătră care noi sântem chemați și pre care am mărturisit-o înaintea a multor marturi, ca cel mai de pre urmă cuvânt a buzilor noastre să fie acea slobodă mărturisire care au fost la sv. ap. Pavel. El înaintea morții au scris: Cu nevointă bună m-am nevoit, / curgerea am săvârșit, credința am păzit, și acum mi s-au gătit mie cununa dreptății, pre care în va da mie Domnul, judecătorul cel drept în zioa aceiia (2, Tim., 4, 7).

Și așa, fraților, viața răposatului să fie și pentru noi pildă de viața aceasta și măcar că numele lui noi nu îl vom auzi de acum între noi, dar pentru aceiia mai adesiori să ne aducim aminte în rugăciunile noastre cătră Dumnezeu, pentru dânsul, rugându-L pre Dumnezeu ca să dea odihnă sufletului lui, neuitând în rugăciunile noastre și pre toți prav[oslavnicii] creștini, ci s-au mutat din viața aceasta la viața cea vecinică, pentru că mare mângâiere, mare folos au sufletele răposatilor, pentru care să roagă creștinii dimpreună cu sf. bisărică. Mai înainte de a ne răzliți cu răposatul frate a nostru (f. 117) Să ne rugăm Tatălui ceresc în sânurile lui Avraam [...] durere, nici scârbe [...]/

/(F. 132) ÎNVĂȚĂTURĂ ÎN 22 IULIE

Părinte Avraame, miluiește-mă și trimite pre Lazar să-ș întingă vârful degetului în apă și să-mi răcorească limba mea că mă chiruiesc în văpaia aceasta. (Luc. 16, 24); așa, fiind în munci în iad, văzând de departe pe Avraam și pre Lazar în sânul Lui striga bogatul, cela ce

s-au veselit în toată viața aicea pre pământ, pentru care să povestește astăzi în Evanghelie. Dar suspinurile nu l-au plecat pre dreptul părinte Avraam ca să-i ajute nenorocitului pătimas.

Așa, fraților, în viața cea după moarte nu va fi aceia ci pravim noi astăzi în viața aceasta. În veacul acesta Domnul [...] ita mila sa către toți [...] torii pre pământ. Poroncește soarelui său să răsăie și preste cei drepti și preste cei nedrepti, trimite ploi preste cei buni și preste cei răi (Mat. 5, 45). Pre toți îi miluiește cu bunătăți; dar de multe ori pre cei răi mai presus decât pre cei buni, așteptând pocăința lor. Nu așa va fi în veacul ci va să fie. Atuncea vederat să va arata dreapta judecată a lui Dumnezeu și mila lui Dumnezeu vor primi numai aceia care să vor învrednici de această milă prin faptele sale, aicea pre pământ.

Bogatul, pentru care s-au cetit în Evanghelie, trăind pre pământ în desfătări, nu au fost vrednic de așa mare milă, duple cum sânt vecinicia fericiri, el de prisos vesălindu-să în toate / (f. 133) zilile aicea pre pământ, ș-au priimit de ajuns plata sa în zile bune și în norocirea pământească. Fiiule, i-au zis lui Avraam, adu-ți aminte că tu ai luat cele bune în viața ta și Lazar cele rele. Deci acum acesta să mângăie, iară tu te chinuiești și preste toate acestea, între noi și între voi prăpastie mare s-au întărit, ca cei ce ar vrea să treacă de aicea la voi să nu poată, nici de la voi la noi să treacă.

Și așa, bogatul, dupa moartea sa, au fost hotărât către vecinica muncă în iad, în văpaia chinurilor, dar sărămanului lazar ci așa greu s-au pedepsit aicea pre pământ, au mers după moarte către vecinica bucurie. Dintru aceasta lămurit să vede, fraților, că mai bine este a fi sărac / și să trăiești în lipsi aicea pre pământ, ca după moarte să te îndulcești cu vecinicia fericiri, decât să fi bogat, să te vesălești aicea pre pământ, în scurtă vreme, ca după moarte în veci să te muncești în iad.

Bogatul trebuia să înțeleagă că de la Dumnezeu i s-au dat lui bogăția, și pentru aceia pute el mult bine să facă celui de aproape al său. Înaintea ușii lui zăcea Lazar, plin de bube, dorind să să hrănească cu sfărâmurile care cădea din masa bogatului; acest pătimas au putut să pătrundă inima bogatului și să-l plece către milostivire, pute el să gândească că sărămanul Lazar îi om ca și dânsul, este zidirea lui Dumnezeu, este frate lui, cum să nu jălească pe fratele său, cum să nu-i fie milă de patima lui? Cum să nu-i ajute? / (f. 134)

Putea bogatul, dupa aceasta, să-i împartă un ungheraș în curțile sale, dar să nu-l aducă pân la aceia, ca și câinii să lingă bubele lui;

putea să-l hrănească din multe prisosurile sale, dar să nu-l aducă la aceea stare, ca să dorească el să hrănească ca un câine din sfărmăturile ci cad din masa lui.

Dar, fraților, bogatul numai pentru sâne gândea, numai pentru mulțămirile sale, dar de amarul pățimașului Lazar el nici nu-ș bătea capul. Pentru aceasta Domnul și sfinții Lui nu l-au cruțat și pe dânsul, lăsându-l să chinuiască în văpaie; pentru că după cuvântul Scripturii, numai cei milostivi aicea vor fi miluiți după moarte, dar pre cei nemilostivi îi așteaptă pe cea lume judecată fără de milă (Iac., 2, 13).

Așa, iubiților, deacă vă dă Dumnezeu avere, apoi nu / socotiți că sânteți deplin stăpâni pe averea aceasta; nu uita, frate, că bunătățile să dau de la Domnul nu numai pentru folosul tău, dar pentru aceia ca din binele ci îl ai să împarți celui sărac, să hrănești pre cel flămând, să îmbraci pre cel gol, să cerți pre cel bolnav și nenorocit, să ștergi lacrima de la ochii celui ce plânge; nu trece alături cu pățimașul, făcându-te a nu-l vedea întrebuițazi binele tău spre folosul sufletesc. Nu fii nemilostiv duple cum au fost pomenitul din Evanghelie bogat, ca să nu te trezești și tu în văpaia chinurilor, de unde și tu vei striga: Mă chinuiesc în văpaia aceasta și nu va fi cine să-ți ajute.

Dar, fraților, Lazar au priimit în ceia lume vecinicile fericiri, nu pentru aceia că au fost sărac și bolnav, dar pentru aceia că sărăciia și boala le-au petrecut în răbdare /(f. 135)

Iată, el, bolnav în bube zace la poarta bogatului. De toți uitat zace el între câini și se hrănește ca un câine. Ce fioroasă punere! Dar din gura pățimașului acesta niciodată nu i-au auzit răpștire asupra sorții lui, asupra oamenilor și asupra lui Dumnezeu.

Să vede că și sărăciia, și boala, și pătimirea el le petrece în smerenii, înaintea lui Dumnezeu și în răbdare, plecându-să voi lui Dumnezeu, carele ne trimite scârbe și pătimire pentru curățirea păcatelor noastre.

Pentru asăminea răbdare în petrecirea scârbelor și a pătimirei, Lazar după moarte au și fost dus în sânul lui Avraam, la fericita viață. Și așa – cei săraci și bolnavi și patima, or de ce pătimire, nu vă nădăjduiți că a voastră sărăcie, a voastră boală, al vostru amar și pătimire sângure de sâne vă vor aduce cătră mântuire, ele pot să fie de folos numai atuncea când le veți suferi cu răbdare și / și în smerenii. Nu vă diznedejduiți în scârbe și nenorociri, nu răpștiți asupra sorții voastre, asupra oamenilor și lui Dumnezeu. Nu zavistuiți celor bogați și norociți. Aveți credință cătră milostivirea și dreapta judecată a lui

Dumnezeu. Crediți că scârbele și pătimirea ce le trimite Dumnezeu pentru mântuirea noastră; credeți că deacă cu răbdare veți petrece aicea scârbele, apoi veți fi părtași fericirelor acelora, de care s-au învrednicit pătimășul Lazar în rai.

Și toți noi, fraților, să nu uităm că cu sfârșatul vieții noastre să sfârșaste și bogăția, și sărăcia. Dupre cum bogatul nu va lua nimica din bogăția sa pe cea lume, așa și săracul nu va duce acolo nimica din cârpele sale. Cu noi în cea lume va merge numai sufletul – faptele cele bune și cele rele, pentru care vom și primi răsplătire.

Să nu uităm niciodată aceasta, și după cuvântul lui Dumnezeu: pân când aveam vreme să facem lucruri bune către toți. (Gal., 6, 10)./

(F. 136) (ÎN DUMINICA 21)

În Evangheliia de astăzi s-au cetit pilda pentru sămănături, pentru care îmi va și fi mie nevoi în voroava de astăzi.

Astăzi am găsit de cuviiță să vorobesc cu voi, fraților, pentru sămănătura duhovnicească. Știut este că dupa sămănătură urmeazi sicerușul și ce omul va sămăna, aceia va și săcera. Deacă omul samănă cu stăruința și oserdie, deacă samănă sămânță bună, plină la miezi, deacă el alegei sămânța cea bună din cea rea, apoi poate să fie nedejduit că și rodurile vor fi bune și săcerușul va fi cu mulțămire, și de folos, iar deacă omul îi leneș, nebăgători de samă, deacă el samănă sămânță ră, nealeasă / nu curată, apoi trebui să aștepte și săceruș rău.

Așa-i și viața creștinească, viața creștinească este sămănătură duhovnicească și după moarte va sosi și săcerușul duhovnicesc, – și ce omul va sămăna în viața această pământească, aceia va săcera după moarte: dupa sămănătură bună urmeazi săceruș bun, după sămănătură rău urmeazi săceruș rău. Sau cum zice sf. apostol Pavel: cela ce samănă în trupul său, din trup va săcera stricăciune, iară cel ce samănă întru duhul, din duh va săcera viața vecinică. (Gal., 6, 8).

Din minutul din carele am început noi a înțalegi, din carele am început a cunoaște ci este bine și ce este rău /(f. 137) ci să cuvine a face și ce a nu face, ca să întrăm dupa moarte în cerescul rai, pân la ce mai de pre urmă minut al vieții noastre, când sufletul va ieși din trup, să prilungește pentru fiecarele om vremea sămănătorei. Omul necontenit samănă, în fiecarele ceas, în fiecarele minută samănă sămânță ori bună ori ră. Ce feli de sămănătură este aceasta?

Fiecarele lucru pre carele el îl săvârșăște, fiecare faptă cu care el să îndeletnicește, fiecarele pas a lui, fiecare purtare a mâinilor, a picioarelor, fiecarele cuvânt, fiecarele gând – toate acestea sânt sămânță pre care el samănă./

Dară sămânța este nu de un feli, unul samănă sămânță bună, altul samănă sămânță ră. Sau după zisa Apostolului: Unul samănă fapte trupești, altul samănă fapte duhovnicești. Unul samănă fapte răle – trupești nu din inimă curată, din zavistie, din trândăvie, altul samănă fapte duhovnicești – adecă: dragostea cătră Dumnezeu, răbdare, blândeță, curățănii inimei, înfrinare.

Și când vom săcera noi, fraților? Vom săcera în zioa răsplătirei. Această zi a răsplătirei va fi după moartea noastră și după aceia va sosi zioa cea mai de pre urmă a răsplătirei, care este zioa cea mare și mai depre urmă /(f. 138) a săcerușului – strașnicul și obștescul județi al lui Dumnezeu.

Atuncea, Dumnezeu, fiecăruia va răsplăti după faptele lui. Ci nenorocit săceruș va fi atuncea pentru aceia din creștini carii în vremea vieții sale aicea pre pământ au samănat numai sămînță răle, adecă au lucrat numai fapte răle. Ei atuncea ar trebui să culeagă, ar trebui să săcere, să legi snopii săi, ei ar trebui să ducă în jitnițele cerești grâu curat, dar ei nimica nu au, ei au numai pleavă sau iarbă netrebnică, neghină, dar neghina să va lega snopi și va fi aruncată în focul cel vecinic. /

Iară deacă noi, fraților, am samănat bine, deacă noi am făcut pre pământ bine, atuncea și săcerușul nostru va fi bun. Cine este plecat cătră milostivire, acela va fi binecuvântat. Și cine au semănat dreptate, acela va săcera milă.

Ci săceruș de bucurie! Ci fericită zi a săcerușului pentru toți blagocestivii și temătorii de Dumnezeu creștini! Au trecut vremea truzilor, vremea ostenelelor și a pătimirei, au sosit vremea săcerușului, vremea odihnei, vremea biruinții și a liniștei. Atuncea să cuvine a zăce pentru dâșii cuvintele lui David: cii ci vor samăna /(f. 139) cu lacrimi, cu bucurie vor săcera. Au nu să cuvine noau, creștinilor, să întrebuițăm toată stăruința, toată truda ca să avem după moarte săceruș bogat, mai vârtos când vom gândi, că viața noastră este scurtă? Vom samăna acum, vom samăna fără de a sâmți osteneală fapte bune, măcar cât de multă trudă de s-ar cere de la noi la aceasta, vom samăna în toată zioa, în tot ceasul, în toată minuta a vieții noastre, știind că ce va samăna omul, aceia va și culege și cine va samăna cu duhul, acela cu duhul va / și săcera viața vecinică.

Cum va fi sămănătura așa va fi și săcerușul. Doamne, ajută nouă să facim numai fapte bune și triimete pre îngerul tău să ne ferească de toată fapta răă, care ne lipsăște pre noi de viața vecinică.

Luoăți aminte ceia ce s-au cetit astăzi în Evanghelie. Pecetluiți pe totdeauna în inimile voastre cuvintele acestea pentru sămănătură. Nu uitați, că ce veți sămăna în viața aceasta, vei săcera în viața de veci și cum vei sămăna aicea, vei culege acolo. Vei sămăna fapte bune, vei culege roduri bune. Vei sămăna fapte răle, vei culege roduri răle. / (f. 140)

Fraților, viața noastră aicea pre pământ să asămăneazi vremelor anului. Este în viața noastră primăvară, când noi sântem tineri, creștim și ne interim cătră lucrare, sămănăm sămânțuri, ca să avem preste vară cu ce să ne îndeletnicim. Vine vara când sântem noi bărbați în puteri a lucra și a păzi sămănăturile noastre. Sosăște dupa aceia toamna, vremea bătrâneților noastre, când noi strângim ceia ce am sămănat, ca să avem cu ce ne hrăni iarna, care de curând sosăște după toamnă.

Așa-i și viața noastră cea duhovnicească. În tinereță sămănăm sămânțuri duhovnicești, / în bărbăția noastră le lucrăm, la bătrâneță le culegim, ca să avem hrană pe la iarna vieții noastre, care negreșit va sosi după moartea noastră.

Vederat că este că omul cel leniș care nu samănă primăvara, nu lucreazi vara, nu are ce culegi toamna și nu are cu ce să hrăni iarna.

Au nu-i așa și în viața duhovnicească? Nu ai sămănat sămințuri bune în țarina inimii ta<le>, nu le-ai crescut în fapte bune, nu vei culege roduri bune, nu vei avea cu ce te îndulci când va sosi iarna vieții tale, când / (f. 141) trupul tău cel muritori să va acoperi cu pânză și să va da pământului, și de acolo putrejunii, iară sufletul cel nemuritori să va întoarce către Ziditoriul său, de la carele au fost priimit din început. De la acela Ziditor și nefățarnic judecător va priimi sufletul dreaptă răsplătire pentru truda lui în toată viața lui aicea pre pământ.³⁰ /

(F. 142) ÎN DUM [INICA] 22

Odinioară, Domnul Iisus Hristos, au spus ucenicilor săi o pildă, zicând: era un om bogat, carele avea un ispravnic și acesta au fost pârât că rășapește averea lui. Și chiamându-l pre el, i-ai zis: dă-ți sama pentru deregătorii ta (Luca, 16, 1).

³⁰ F. 141 – albă

Cuvintul acesta, fraților, și către noi să atârnă. Va veni vremea când și de la noi, stăpânul vieții noastre va cere sama pentru toate, nu numai făcute, ci și gândite de noi, în viața noastră. Vom sta și noi cândva înaintea strașnicului judecători și nimica nu vom putea tegădui din faptele noastre, nici bune nici rele, pentru că judecătorul este Atotvăzător și Atotștiu/tori.

Sama să va cere de la noi pentru toată viața noastră, pentru tot binele nostru, carele ni s-au încredințat noau de la Dumnezeu. Și ce urmări vor fi, tuturor acestora destul ne arată noau pilda ci ați auzit-o în Evanghelia de astăzi pentru bogatul și Lazar.

Bogatul, pentru care să povestește în Evanghelie, să împodobească mândru și trăia vesel și desfătat. El nu gândea că va veni cândva vremea să dea samă pentru asămenea viață Judecătorului și să-și priimească răsplătirea de la Dânsul, răsplătirea potrivită cu purtările lui. El în disfatări nu-l vedea pre sărămanul Lazar, carele zăce la poarta lui plin de bube, gol și flămând. Poate Lazar /(f. 143) nu o dată întindea mâna sa să-l ajute, dar bogatul orbit fiind de veselie și îndestulări, trăcea alături cu dânsul și să făcea a nu-l vede. Pre dânsul îl încălză soarele norocirei și el nu-l vede pre Lazar gol și tremurând de frig.

Și ce au fost după moarte? Bogatul s-au trezit în văpaia focului, în chinurile iadului, iară săracul în sânul lui Avraam, în desfătările raiului. Cât de grozave au fost muncile bogatului să vede dintru aceia că el să ruga lui Avraam ca să triimească pre Lazar măcar vârful degetului lui să-ș ude în apă și si-i răcorească limba lui, atâta de cumplite au fost chinurile bogatului.

Fraților, pilda din Evangheliia de astăzi să să pecetluiească în mintea noastră și în inimele / noastre și să nu o uităm pân la svârșitul vieții noastre. Să certăm cu de-amăruntul, au nu și la poarta noastră zace în gunoi și în golecione sărămanul Lazar și noi nu ne îndurăm si-i întindim mâna spre ajutorință? Au nu și noi răsipim averea ci ne-au dat-o Dumnezeu la fapte rele, la beție, la furtușaguri, la curvie și la alte lucruri netrebnice? Au nu cândva să întâmplă cu noi și aceia când preotul săvârșăște sf. liturghie în duminici și sărbători noi grăbim la locuri netrebnice, la locuri tănuite și ne astupăm urechele ca să nu auzim clopotul, ci ne strigă la sf. rugăciune? Au nu jăfuim averea săracului, /(f. 114) mișălului și a vădovei și ne folosim cu dânsa bucurându-ne că am putut amăgi și am putut câștiga cu așa ușurință? Au nu judecăm pre fratele nostru, uitând că un Judecători avem toți, și Lui vom da samă pentru toate faptele noastre?

O, de-am ispiti cu de-amăruntul cugetele noastre, de am străbate inimele noastre, apoi am cunoaște că nu numai întru acestea toate sântem vinoveți, dar de mii de ori mai presus sântem greșiți, și de mii de ori mai cu multe Îl scârbim pre Dumnezeu și răsipim averea Lui.

Noi nu numai nu împlinim cu cuviință datoriile vieții creștinești, ci și sămnul Sf. Cruci, / pre care s-au răstignit Domnul și Mântuitorul nostru, pentru răscumpărarea noastră ne lenevim să-l închipuim cu statornicie și cu nebăgare în samă purtăm mânele pe trupul nostru, ca cum am face un beilic de sâlință. Unii din noi la bisărică cu anii nu vin și când să întâmplă de vin, stau la rugăciune fără luarea aminte, vorbesc, rād, să mută din loc în loc, iesă din bisărică pân la svârșatul Sf. Liturghii, dar deși stau într-un loc, apoi cu mintea să abat la lucruri lumești și necurate, nu bagă în samă ci să cetește în bisărică, ci să cântă /(f. 145) și ce să săvârșăște. Duminicile și sărbătorile nu păzască pân la zioa, înjugă, înhamă și pornesc la lucru, deacă nu pleacă încă la mai nesuferite înaintea lui Dumnezeu fapte. Nu gândesc că toate acestea sânt avere de la Dumnezeu, pentru care va cere Dumnezeu de la noi cândva socoteala cu de-amăruntul, ne va cerceta și ne vom rușana înaintea Lui.

Creștinule! Deșteaptă-te din somnul lenevirei, adă-ți aminte cine ești tu și nu uita că tot pasul tău îl prăvește Ziditoriul, nimica nu vei ascunde dinaintea Lui și vei fi muștrat pentru toată călcarea poruncilor Lui, pentru toată neîmplinirea pravelilor Sf. bisărici.

Încălzește întru sine darul lui Dumnezeu, pre carele l-ai primit de la scăldătoarea sv. botezi, lucrează talantul ci ți s-au încredințat cu dragoste și cu neleneviré, ca să crească în fapte bune și să aducă roduri blagoslovite și dulci pentru suflet. Nu depărta în deșărt de la tine pre săracul, nu obijdui și mișălul, nu judeca vecinul și pre fratele tău, fii blând către neajunsurile celui de aproape al tău, nu îndelunga din zi în zi venirea la bisărică, bagă în minte și în inima ta cetirile și povățuirile ci ți să dau ție în bisărică, urmeazi după pravilile sf. bisărici și a sf. părinți, și întru acesta chip viețuind cu îndrăznire vei sta înaintea Judecătoreiului după moarte, te vei izbăvi de soarta bogatului pentru care ai auzit astăzi și te vei învrednici stării lui Lazar în lăcașurile plăcuților lui Dumnezeu. /

(F. 146) ÎN DUMINICA A 18

Preste puține zile, adică la 26 zile a aceștia luni să prăznuiește de noi, creștinii, mutarea din viață a Sf. slăvitului evanghelist Ioan Bogoslovul, și fiindcă acum la noi este vremea lucrului și poate la zioa aceia încă mai puțini vor veni la bisărică, apoi am socotit de cuviință a spune ceva din viața acestui slăvit sfânt spre învățătura noastră și spre povățuire în viața aceasta. /

Sv. evanghelist Ioan Bogoslovul au fost ficior lui Zavedei, carele trăia în Vitsaida și frate sf. apostol Iacov. Zavedei era păscari, cu acest meșteșug să îndeletnicea el cu fiii săi și își ținea casa sa. Sf. Ioan întâi au fost ucenic sf. Ioan Botezătoriu. Cătră slujirea apostolicească el au fost chemat de Domnul Hristos dimpreună cu fratele său Iacov, în vremea când ei pe Marea Galileii prinde pește. Alegându-l pre el în treapta apostolicească, Iisus Hristos l-au numit fiul tunetului, mai înainte înșămănând cu aceasta / (f. 147) pre acel prea înalt adivăr pre care Sf. Ioan l-au vestit la toată lumea.

Sf. Ioan dimpreună cu Petr și Iacov au fost cel mai iubit al lui Hristos ucenic și pentru aceia au fost martur la toate întâmplările, la toate minunile pre care le-au săvârșit Hristos vederat de toți și în taină. El au fost față când Hristos au înviat din morți, pre fiica nacealnicului Sinagogăi. El s-au învrednicit de vederea slavei lui Hristos în muntele Tavorului, când s-au schimbat la față. El la Cina cei e Taină s-au culcat pe brațile Mântuitorului / când slugile arhieresti l-au luat pre Hristos din grădina Ghetsimanului. Ioan unul au urmat dupa dumnezeiescul învățători, atuncea când ceilalți apostoli s-au împreștiat. În vremea răstignirii lui Hristos, Ioan sta față și Hristos spânzurând pe cruce i-au încredințat lui pre mumă-sa; din aceia vreme Maica Domnului au trăit la Ioan și el să îngrija pentru Dânsa, ca pentru mumă-sa. După adormirea Maicii Domnului, care au urmat la anul 48 după nașterea lui Hristos, Sv. Ioan s-au dus la Efes, unde pre mulți i-au adus la legea lui Hristos. / (f. 148).

Dar multe au și pătimit acest sf. Apostol pentru Hristos: în prigonirea, care au ridecat asupra creștinilor împăratul Domițian, Ioan au fost aruncat într-o căldare cu untdelemn foarte înfierbântată, de unde sf. au ieșit nevătămat; după aceia au fost trimis la ostrovul Patmos. După moartea lui Domițian, sf. Apostol iarăș au fost înapoit la Efes. Așa toată viața, sf. Ioan au fost pătrunsă de dragoste cătră Hristos, pentru care multe au răbdat și au pătimit. Nici o bunătațe, nici o fericire în lumea aceasta nu era puternică ca să abată pre acest sfânt de la dragostea lui / Hristos Dumnezeu și de la slujirea apostolicească.

Să gândim, fraților, ci ne învață pre noi viața și nevoițele sf. Apostol Ioan. Ne învață pre noi a avea tare și neclătită dragoste către Hristos și către toți frații noștri întru Hristos, Domul nostru. Sf. Ioan foarte tare l-au iubit pre Hristos, după cum în viața lui cea pământească, așa și în vremea pătimirii lui, când spânzura pre cruce, când au murit și au fost îngropat. El nu au avut frică să stea de față când iudeii, orbiți fiind cu ochii inimii și a gândului, își bătea joc și întrăbuința cele mai aspre și mai nesuferite / (f. 149) munci asupra dumnezeiescului Învățători și Mântuitoriul lumii.

Asăminea și noau ne să cuvine să iubim per Hristos. Să-l iubim și în norocire, folosându-ne cu darurile dumnezeieștii mili și în nenorociri, așteptând de dânsul bogată milă și îndurări. Noi fiind răscumpărați de Hristos cu scump sângele Lui, sântem datori a-i sluji Lui cu tot sufletul și cu toată vârtutea și să împlinim toate poruncile Lui. Dar amar noau, păcătoșilor, nimene din noi li să pare nu poate să zică că împlinește toate poruncile lui Hristos. Din pildă, au greșit cel de aproape al nostru, noi ne bucurăm de greșala lui și îl judecăm ca cum noi niciodată nu am face asăminea greșăli. De-l vedem pre de-aproapele nostru norocit, apoi, noi, în loc să ne bucurăm de norocirea lui, îi pizmuim. Să află cinevai în nevoi sau supărări din pricina oareșcărura întâmplări, noi u numai că nu îl mângâiem sau să-l ajutăm, dar nici nu ne uităm la dânsul și în tot chipul ne stăruim ca să nu-i auzim văitarea lui în ceasul cel amar. Întru asăminea purtări a noastre către fratele nostru nu să vede dragoste creștinească, dragoste asăminea aceia pre care au avut-o către Hristos sf. Ioan.

Sf. ap. Pavel zice: dragostea îndelung rabdă, să milostivește, dragostea nu pizmuiește, dragostea nu să îndărătnicește, nu să trufește. (I. Cor, 13, 4). Așa dragoste să cuvine a ave noau către Hristos și către cel de aproape a nostru. Dar noi sântem depărtați de împlinirea acestor porunci a lui Hristos.

Să ne rugăm dar, pr/avoslavnici/ creșt/ini/, sf. Ioan propoveduitoriului dragostei, ca să ne trimeată noau, de la [...] duhul dragostei cei adevărate și a blânde/(f. 146)ții creștinești./

(F.150) (ÎN DUMINICA 26)

În Evangheliia de astăzi, am auzit, fraților, pilda pentru un om cu avuție, căruia Dumnezeu i-au trimis roadă în țarină. S-ar fi cuvinit, omul acela să mulțamească lui Dumnezeu și să trăiască mulțamind Atotputernicului dăttori de toate. Dar bogatul nu gândea pentru aceia,

dar să bucura întru sine socotind că viața lui este sigurișită pe totdeauna și el va petrece / în mulțămiri, îndestulări și desfătări. Voi zice sufletului meu, au gândit bogatul: suflete, ai multe bunătăți strânse pe mulți ani. Odihnește-te, mănâncă, bea și te vesălește. Iară Dumnezeu i-au zis lui: nebune, întru această noapte vor să ceară sufletul tău de la tine, dar cele ci ai gândit cui vor fi?

Fraților, bogatul pentru care s-au povestit mai sus au uitat sau n-au vrut să bage în seamă că bogăția și prisosurile să dau de la Dumnezeu și să dau nu pentru îndestulările lumești; au uitat / (f.151) bogatul și aceia că în mâna lui Dumnezeu este și bogăția și sărăcia. El sărăcește pre cel ci nu-l caută pre El, și îmbogățește pre cel sărac, dar blagocistiv. Au uitat bogatul că și viața noastră, a tuturor făpturilor, este în mâna lui Dumnezeu. Dar Dumnezeu au adus lui aminte cu grozavă hotărare: nebunule, întru această noapte vor lua de la tine sufletul, dar cui vor fi cele ci ai agonisit?

Iată, fraților, unde este sfârșitul tuturor, mulțămirilor și îndestulărilor noastre celor lumești. Astăzi trăiești, ești / sănătos, ai avere, mulțămire, îndestulări, gândești numai pentru aceia, cum te-ai folosi mai simțitori, cum ai petrece mai vesel, cum ai câștiga slavă, cinste și laudă de la vecini și cum te-ai trufi înaintea lor, dar uiți că întru această noapte sufletul vor lua de la tine și cui vor rămânea avuțiile tale, cine să va folosi cu toate ale tale?

Dumnezeu, uneori, din nimică rădică pre cel mișal, îmbogățește pre cel sărac și ce vedem noi? Cum întrebuițazi omul darurile sale? Să mărește, să trufește, / (f.152), strâmtoreazi pre cel slab, obijduiește pre cei mai jos decât dânsul, uită că toate ale lui sânt date de la Dumnezeu, nu de la voinicia și hătriia lui, și toate acestea Dumnezeu întru o clipeală de ochi puternic este a le lua de la dânsul; uită că îndată poate să auzi groznicul glas: nebunule, întru această noapte vor cere de la tine sufletul tău.

Să trudește săracul zi și noapte, nu doarmi, rabdă necazuri și neajunsuri, dar, dându-i Dumnezeu, el grăbește cu darul lui Dumnezeu să să folosască cu îndestulări / trupești, mănâncă, bea și să vesălește, să împodobeste, jăfuieste, să trufește și niciodată în mulțămiri trăind nu gândește de groznicul glas al lui Dumnezeu: nebunule, întru această noapte vor lua sufletul tău.

Să cunoaștem dar, fraților, mișăliia noastră. Evangheliia de astăzi să fie învățătură pentru noi. Să gândim că și cele ci s-ar păre că le avem nu sânt ale noastre, ci de la Dumnezeu, și cele nu ne aduc / (f.153) noau de la Dumnezeu să le așteptăm și de la Dânsul să le

cerem cu răbdare: bateți, au zis Domnul, și să va deschide, cereți și să va da. Și cu cele ci să vor da noau de la Dumnezeu să ne folosim înțelept, să nu ne sârguim, să ne strângem noao comoară aicea, pre pământ, unde furii o pradă și rugina o mănâncă, dar să ne prigătim noau comoară în ceri, unde vecinic a vețui cu îngerii și cu plăcuții lui Dumnezeu. Să ne ferească Dumnezeu de glasul / cel grozav a Lui: Nebunule, astăzi să va lua sufletul tău, dar cui vor fi adunările tale? Doamne miluiește, Doamne miluiește! /

(F.154) (ÎN DUMINICA 12)

Auzind tânărul cuvântul acesta, s-au dus scârbit (Mat., 19, 22)

Nenorocit tânăr este închipuit în Evangheliia ci s-au cetit astăzi. El să deperteazi de la Isus Hristos, se depărteazi de la Acela, venirea căruia au așteptat lumea mii de ani, pre carele îl vedea, îl asculta, căruia îi³¹ urma. Este fericire pentru om cu nimica neasămănată. Ce orbire sufletească și trupească! Și pentru ce? Pentru aceia că Isus Hristos i-au dat lui sfat cătră câști/garea vieții ceii de veci. El l-au sfătuit: să-și vânză averea, să împartă banii săracilor și să-i urmezi Lui.

Bogăția pământească pentru tânărul acela au fost mai scumpă decât aceia bogăție pre care i-ar fi dat-o lui Domnul Hristos. Ami scumpă i s-au părut tânărului averea cea degrab trecătoare, decât viața cea vecinică și nesfârșâta fericire pre care ar fi priimit-o el de la Hristos. S-au dus de la dânsul întristat.

Fraților, ceia ce au fost cu tânărul acesta, aceasta și astăzi este cu noi, creștinii. Cum de multe ori pentru binele sâmpător și astăzi creștinii / (f. 155) pierd aceia ci-i neasămănat mai scump pentru dânsii – pierd viața de veci, pentru care omul și trăiește pre pământ! Dupa aceasta au doară Domnul dă omului bine aicea prea pământ, spre pierzarea lui? Nu, fraților, Dumnezeu este bun și tuturor împarte toate spre bine. Deacă la mulți binele acest vremelnic slujaște spre pierzanie, apoi vederat lucru că omul sângur este pricina la aceia, el sânguri nu vra, ca să să folosească cu binele său, duple cum să cuvine – creștinește.

³¹ Scris: *av'*

Cum dar s-ar cuveni creștinului să să / folosească cu binele său acest pământesc, creștinește? Bogăția de ar curge, nu vă lipsiți inima (Is., 61, 11).

Și așa, cea mai întâi îngrijire a creștinului trebuiește a urma întru aceia ca inima sa să să ție departe de bunătățile lumești, ca să nu să îndulcească cu dânsile, ca îndulcindu-să să nu uite pre acela carele este mai presus și mai neprețluit decât toate în lume. Cu toată inima ta iubește pre unul Domnul, dar celelalte lasă să-ți fie ție, întru Dumnezeu, și pentru Dumnezeu.

Dar, fraților, deacă moștenitoriului binelui / (f. 156) pământesc să cuvine să nu-ș lege inima sa către binele acesta, apoi încă mai mult i să cuvine lui să întrebuițazi binele acela cu dreptate. Noi, în mâinele lui Dumnezeu sântem nu mai mult decât slugi ai Lui, căroră ni s-au încredințat averea lui, dar toate cele ci ni să dau noau sânt darurile Lui. Acest adivăr niciodată să nu lipsască din gândurile și inimile noastre și atuncea aceasta va fi pentru noi cel mai adivărat scopos către clironomisirea vecinicii împărății și / vecinicilor bunătăți în împărăția cerească.

Și așa, creștinule, fii credincios lui Dumnezeu, împarti darurile lui Dumnezeu celor săraci, slujaște tuturor în darurile care ți s-au dat de la Dumnezeu; tu viețuiești în ascunsuri – grăbește cu ajutorința celor ce nu au ajutori și nevoiaș, păharul amărăciunii a vieții lor îndolcește-l cu părâul milosteniei, adă în casa ta pre cel lipsit / (f. 157) și mișăl, cerceteazi pre cel bolnav și pre cel închis în temniță. Și bine ne va fi noau deacă pân în sfârșit vom împlini acestea. În zioa strașnicului județi și a dreptei răsplătiri noi vom auzi cel plin de mângâiere glas a dreptului și nefățarnicului Judecător: Slugă bună și credincioasă, întră în bucuria Domnului tău! Amin./

(F.158) (ÎNVĂȚĂTURĂ ÎN DUMINICA 12)

Când domnul nostru Isus Hristos s-au schimbat la față în muntele Tabor, atuncea unul din ucenicii lui au zis: Doamne, bine este noau aicea.

Fraților! Oare este pentru noi aicea pre pământ vreun loc așa, ca să zicem: bine ne este noau aicea? Este, fraților, este cu bună samă așa loc, avem noi, sf. Bisărică. Aicea aflăm noi adivărată odihnă sufletelor noastră, mângâiere în scârbele noastre. Aicea putem să găsim împlinirea tuturor dorințelor noastre celor sufletești. /

Uitați-vă la acest loc de unde vi să propoveduiește voau. De aicea vi să propoveduiesc voau pre scurt adivăruri, de aicea vi să arată voau adivăratul scopos cătră câștigarea tuturor celor trebuincioasă pentru noi în lumea aceasta, de aicea vă învățați voi a cunoaște pre adivăratul Dumnezeu în nemărginita lui dragoste cătră noi și în pre înalta Lui sfințanie. De aicea vă învățați voi a vă păzi de toată minciuna, de toată vorba cea în zădar, de toată sminteala, de aici cu dragoste vă sfătuiesc pre voi și vă îndreaptă și vă întăresc în răbdare, de aicea multe cuvinte veți / (f.159) auzi voi spre mângâiere. Deacă-i e așa adivărat, apoi nu-i pentru noi bine aicea? Dar cel mai înalt și prescump bine este pentru noi aicea aceia că noi ne împărtășim cu cinstitul trup și sânge a lui Hristos, Dumnezeuul nostru. Spuneți, poate a fi pentru noi mai mult bine și mai mult milă decât aceasta?

Gândiți dar ci norocire creștinului a să uni cu Hristos Dumnezeu și a fi atâta de aproape cătră Dânsul, a avea pre El în mijlocul nostru, ca pre cel înalt și necuprins de mintea ominească, păzători și apărători întru toate mișcările / în viața sa.

Tu vrei să afli dragoste? Aicea și stă de față Iisus ce desăvârșit și prea înaltă dragoste. Tu îți cauți pre prietinii, dar poate să fie cineva mai bun, mai adiverat, mai răbdători și mai puternic prietin decât Iisus Mântuitorul tău care atâtea patimi nesuferite și moarte au răbdad pentru răscumpărarea ta din păcat? Tu cauți să te bucuri, unde dar vei afla tu mai multă bucurie, deacă nu aproape de Dumnezeuul tău? Tu cauți ajutorință în nevoile tale, aicea-i cel mai puternic / (f.160) ajutori și izbăvitori. Tu cauți mângâiere? Vino aicea, că numai aicea vei afla așteptata și trebuincioasa mângâiere. Ție îți trebuiește svătuire? Mă crede că numai aicea vei găsi tu, vei afla cel mai bun și cel mai de nedejde sfat. Te uraște și te prigonește pre tine lumea? Unde vei afla tu sprijineală deacă nu la Dumnezeu, în bisărică? Unde de toate acestea poți să te liniștești? La oameni? Dar tu nu o dată ai ispitit și mult ai putut tu să razimi în mângâiere și sfaturile oamenilor. Tu spui Lui durerea ta și te jăluiești pentru nevoia ta, dar el neașteptând să-ți mântui tu vorba, începe a să jălui ție și a-ți spune / pentru a lui neajunsuri și nenorociri. Tu mergi la dânsul ca să te mângâie, iară el cu nerăbdare te așteaptă să-l mângâi. Apoi lui adevărat că aicea și numai aicea este locul pentru care putem fără de îndoială a zice: bine este noau aicea.

În sfârșit, voi aduce aminte și pentru acela loc în bisărică unde voi mărturisiți păcatele. Știut este ci greutate pentru om este păcatul. El ne depărteazi pre noi de la Dumnezeu, ne apropie cătră pierzare și

vecinica osândire. Păcătosul nu este într-o dreptate a să numi pre sâne fiii lui Dumnezeu. Poate să fie pentru creștin mai mare osândă decât aceasta?

Și iată, tu vii la ispovedanie, mărturisești / (f. 161) păcatele tale înaintea duhovnicului și din gura lui auzi cuvintele: iartă-ți-se ție păcatele tale.

Ai luat tu sama cum din acest minut toate s-au prifăcut întru tine, tu ai sâmtit îndată că ca cum o piatră foarte grea s-au luat de pe spatele tale. Ci odihnă, ci adincă pace dumnezeiască au împărțit în sufletul tău! Cu ce bucurie te-ai înapoit tu de la bisărică la casnicii tăi!

Nu avem noi după aceasta dreptate să zicem: bine este noau aicea. Cu adivărat – bine este noau aicea. Veniți, dar, fraților, mai adesiori aicea, ca să auziți cuvântul vieții. Veniți mai adesiori către Mântuitoriul nostru Iisus. / Atuncea veți pute fi încredințați că Iisus și pre voi, duple cum oarecând pre Petr și pre Iacov și pre Ioan va învrednici să vedeți a lui mărire și bunavoință. Atuncea și voi vă veți apropiia către vecinica fericire și într-o adivăr veți pute zice: Doamne, bine este noau aicea, vom rămânea aicea în veac! /

(F.162)(ÎN DUMINICA 11 LA CINCIZECIME)

Iubiți pre vrăjmașii voștri, grații de bine pre cei ci vă grăiesc pre voi de rău, faceți bine celor ci vă urăsc pre voi și vă rugați pentru cei ce vă asupresc și vă gonesc pr voi. (Mat., 5, 44)

Nici o poroncă date noau de Hristos nu să pare mai grea către împlinire ca poronca ci numai ci v-am cetit-o, adecă să iubești pre vrăjmaș. Când cineva ne asuprește pe noi cu cuvântul sau cu lucrul, atuncea în ce stare venim noi? Noi îndată ne aprindim de mânie către dânsul și de nu am stăpâni inima noastră, gata am fi să răsplătim vrăjmașului nostru cu cele mai nesuferite ocări, dar uneori / rădicăm și mâinile și tulburați fiind de mânie cu ce putem ne silim că să-l biruim îndată pre vrăjmașul nostru și să ne arătăm nevinovați. Dar deacă cu aceasta nu putem dovedi, apoi înrădăcinăm în inima noastră atâta răutate, că nici să ne întâlnim cu cel ce ne-au scârbit pre noi nu dorim și de l-ar întimpina pre el vro nenorocire, noi ne bucurăm ca cum mare bine am câștiga.

Dar Mântuitoriul zice ca să iubim pre vrăjmașii noștri. Deacă cineva te-au rușinat pre tine, tu nu îl rușina, deacă te-au lovit, tu nu îi

răsplăti cu aceeaș, deacă te-au adus la pagubă, tu nu-i vroi pagubă. Urmeazi cătră dânsul din împotivă, fă-i bine pentru răul ci ți l-au făcut? / (f. 163)

Fraților! Oare nu este această poroncă pre grea, pre aspră? Da, măcar că ea să pare can aspră, dar nu putem zice că este greu de a o împlini. De vom începe cu Dumnezeu, apoi putem să o împlinim, și cu cât mai aproape ne vom uni cu Dumnezeu, cu atâta mai ușor ne va păre împlinirea ei. Înșuș Hristos ne arată noau foarte bună povățuire cătră aceasta în Evangheliia de astăzi. El zice în pilda ci ați auzit-o în Evanghelie, că un împărat au iertat datoriia slugii sale: zăce mii de talanți, adecă mare datorie, pentru că zăce mii de talanți, dupa banii noștri, sânt aproape de 25 milioane de ruble, dar fiindcă această slugă s-au arătat nemilostivă cătră datornicul său care îi era datori numai cu o sută de denari, ci să asămăneazi în banii noștri / aproape de 20 r[uble], apoi împăratul s-au mâniiat și i-au zis lui: Slugă vicleană, toată datoriia am iertat ție, pentru că m-ai rugat, au nu să cădea și ție să-ți fie milă de cel împreună cu tine slugă, precum și mie mi-au fost de tine?

Fraților, aceste cuvinte să atârnă și cătră noi; nu ți să cuvine și ție să-ți fie milă cătră cel de aproape al tău, precum și mie mi-au fost milă de tine? – zice Domnul fiecăruia dintre noi. Și ce scârbă ne-ar și face noau vecinul nostru, aceasta este nimica împotiva acelor nenumărate scârbe, care în toată vremea le facem noi lui Dumnezeu.

Nemărginita mărire a lui Dumnezeu, înaintea căriia să cutremură îngerii și arhanghelii au doară nu însămneazi mai mult decât noi din toate părțile sărămanii oameni? Vra să zică și scârba care o pricinuim noi lui Dumnezeu nu este fără / (f. 164) de asămănare mai grea decât toate acelea și am pute noi a suferi de la oameni asăminea noau.

Spuneți sânguri: pute-vom noi să așteptăm de la Dumnezeu iertarea greșalelor noastre și a vinovăției noastre atuncea când noi nu vroim să iertăm mult mai mică vinovăție a fratelui nostru, cu care s-au vinovățit el înaintea noastră? Pute-vom noi zăce: iartă noau, Doamne, greșalele noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri, atuncea când noi nici vroim să pomenim de iertarea greșalelor fratelui nostru?

Nu-i cu dreptul ca Dumnezeu să ne depărtezi pre noi de la sine afară dimpreună cu sluga, pentru care să pomeneste în Evanghelie / deacă noi asăminea lui nu avem milă către fratele nostru?

Și nu să poate, fraților, să zici că cu greu este a ierta pre fratele tău, când tu vei pune în mintea ta și în inima ta hotărâre ca să-l ierți, pentru că nimica nu poate să fie cu neputință a împlini deacă numai ai

pus hotărâre cum să cuvine. Întimiiazi, frate, hotărârea aceasta pe cuvintele lui Hristos, pune nedejdea ta cătră Maica lui Dumnezeu, nu mai pomeni răul cu care te-au scârbit cel de aproape al tău, fiind minte că și tu ești om păcătos, că și tu nu o dată ai scârbit pre fratele tău și vei vede cât de ușor vei birui mâniia / (f. 165) ta și cât de lesne vei împlini datoriia ta. O, de ne-ar da noau Dumnezeu așa minte și așa inimă!

Iubitul întru Hristos frate! De te-au amărât pre tine fratele tău și tu sâmti greutate la inima ta, atuncea ascultă ci trebui să faci ca să te liniștești și să aibi înlesnire de a-l ierta pre frate. Cadi la genunchi înaintea icoanei Mântuitorului sau rădică ochii tăi spre ceri și zi: Doamne, tu toate le vezi și le știi; tu știi cât de greu m-au amărât pre mine fratele meu; dar, Doamne, din dragostea care eu o am cătră tine, pentru patemile tale și moartea care ai răbdat pentru mine, și eu gata sânt să răbd această obijduire din dragostea mea ce cătră tine și îl³² iert pre obijduitoriul meu din toată/ inima mea. Iartă-mi și tu mie grașelele mele.

Dupa aceasta, cetește rugăciunea „Tatăl Nostru” și când îi ajunge la cuvintele „Iartă noau greșalele noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri” – zi aceste cuvinte de 2 sau și mai multe ori; zi și stă și gândește ci zăci; și atuncea, fără de îndoială, te vei duce de la icoana Mântuitorului ușurat și mângâiat. Tu ai făcut după voia lui Dumnezeu și Dumnezeu îți va ajuta ca să te împaci cu vrăjmașul tău.

Dar de voiești, poți încă mai mult să faci. Roagă-te pentru vrăjmașul tău că și Hristos s-au rugat pentru vrăjmașii săi pe cruce. Dupa aceia stăruiește-te de te întâlnește cu vrăjmașul tău și, întâlnindu-te, dorește-i sănătate. Nu te sminti deacă el nu îți va răspunde ție. Stăruiește-te și / (f. 166) te mai întâlnește, dorește-i iară sănătate, și așa să prilungești pân când vei dobândi pre fratele tău și să va curma mâniia între voi.

Iară de te sâmti că tu ești vinovat la pricinuirea supărării aceștiia, apoi grăbește sânguri și te împacă cu el.

De vor urma asăminea creștinii, apoi nu ar fi între dânșii atâtea svăzi, vrajbe și neuniri; și toate acestea mai mult să măresc și să înviforeazi atuncea când obijduiții de cineva să jăluiesc și spun obijduirea sa înaintea oamenilor neînțelegători și nevoitor de pace, care, în loc / să potoale focul mâniei, mai tare îl zădăresc, în loc să dea sfat jăluitoriului cătră împăcaciune, mai mult îl pornesc cătră mânie.

³² Scris: ea

De vroiești tu, frate, să afli mai de curând liniște în svada ta cu de-aproapele tău, apoi taci. Deacă te-au scârbit pre tine cineva, jăluiește-te lui Dumnezeu, și poți să spui și la un prietin al tău, pre care îl cunoști cuminte și nefățarnic, ca să te sfătuiești și cu dânsul, și numai acela sfat îl priimește, care va fi potrivit cu porunca lui Hristos și te/ (f. 167) va îndemna pre tine ca să ierți obijduirea ci ȝ-au făcut-o de aproapele tău și să te împaci cu dânsul. Numai întru așa feliu poate să să păzaască și să să lărgească pacea și liniștea întru norod.

De veți urma, fraților, întru asăminea chip, apoi veți afla milă înaintea lui Dumnezeu; pentru că cu cât este Dumnezeu aspru răsplător cătră cei nemilostivi, cu atâta este blând și milostiv cătră acia care iartă pentru Hristos Dumnezeu cele mai grele obijduiri.

Alergă, frate, mai întâi în mâniia ta și supărarea ta la Bisărică; spune-ți nevoia / ta lui Hristos Dumnezeu și mă crede că te vei liniști. Roagă-te din inimă: Doamne Iisuse, pentru numele Tău, pentru nemărginita mila Ta eu iert din inimă, iert pre toți carii cândva m-au obijduit pre mine; ajută-mi mie întru aceasta cu darul Tău și mă învrednicește să aflu³³ milă înaintea ochilor tăi în ceasul morții mele.

(F.168) ÎN ZIOA ÎNTIMPINĂRII DOMNULUI

Împăratul Ptolomei, când au pus începutul slăvitei bibliotice din Alexandria, au hotărât a tălmăci cărțile legii ceii vechi de pe limba evreiască pe limba grecească. Atuncea din izrailiteni au fost aleș 72 de bărbați învățați, care adânc știie limba evreiască și grecească.

În numărul acestor 72 de învățați izrailiteni au fost oarecarele Simeon, bărbat drept și blagocestiv / dupa sorți i-au venit acestui blagocestiv înțelept Simeon să tălmăcească cartea Prorocului Isaia și îndeletnicindu-să el cu aceasta au ajuns la locul unde zice: „Iată ficioara în pântice va lua și va naște fiiu“. Aicea el s-au îndoit și gândind puțan au luat cugetul și au vrut să șteargă locul acesta ca cum el nu ar fi de crezare vrednică. Atuncea îndată înaintea lui s-au arătat un înger și, ȝiindu-i mâna lui, au zis: Crede ceia ce este scris! Tu cu ochii vei vedea împlinirea aceștii necuprinsă de mintea omenească prorocie. / (f.169) Din vremea aceia dreptul Simeon au început a aștepta împlinirea cuvintelor prorocului Isaia.

³³ Scris: אפא'.

În legea vechi era obicei, după care născătoarele de prunci parte bărbătească, în curgirea de 40 de zile, nu pute să între în bisărică! Legea aceasta să împlinește și la noi astăzi: la 40 de zile, născătoarele acestea datoare era a veni la bisărică ca să priimească rugăciune cea de curățare de la preot și să aducă în jărtvă doi porumbi sau un miel, căutând după stare.

Împlinind acest sf. obicei și Maica Domnului, la 40 de zile după nașterea domnului Iisus au luat doi porumbi și au mers la bisărică cu pruncul Iisus. /

Tot în vremea aceia vine la bisărică și dreptul Simeon. Și văzând pre dumnezeiescul prunc și cunoscând într-însul după însușiarea Duhului Sfânt mântuirea lui Israil, primește pre mâinele sale pre Iisus, strigând: „Acum slobozește pre robul Tău, Stăpâne, că văzură ochii mei mântuirea Ta, care o ai gătit înaintea tuturor noroadelor”. Și așa cuvintele sv. Proroc Isaia s-au izbândit și așteptarea dreptului Simeon s-au împlinit. El a văzut cu ochii săi pre acela pentru care i-au fost spus îngerul și l-au întimpinat în bisărică, pentru aceea și sărbă/toarea (f.170) de astăzi să numește Întimpinarea Domnului.

Pr. ascultători, Învățătura credinței noastre încheie întru sâne multe tănuir și de minte necuprins: temiți-vă a sta la îndoială la ceva, cum îi scris / așa și crediți. Nu este cu puțință pentru mintea ominească a cuprinde toate tainele dumnezeiești, dar nici trebuință întru aceia nu este. Nu trebuiește noau a aștepta arătarea îngerilor din ceri ca să ne tălmăcească noau tainele lui Dumnezeu și să ne povățuiască, la noi este înger svânta bisărică, care de la nașterea noastră și pân la moarte ne povățuiește pre noi. / Și după moarte nu ne lasă pre noi, pre aceasta să o ascultăm și învățăturilor ei să urmăm.

Dreptul Simeon au văzut înaintea morții împlinirea tainei cei necuprinsă de mintea ominească, pentru împlinirea căraie odinioară el sta la îndoială; înaintea morții, ascultători, și la noi să vor descoperi ochii, și noi vom cunoaști aceia ci acum nu vroim a ști și noi atuncea ne vom încredința întru aceia la ce astăzi stăm la îndoială.

Așa, înaintea morții vom cunoaște și ne vom încredința că după moarte este altă viață, viață vecinică, de care noi acum /(f.171) așa cum puțan ne îngrijim; înaintea morții vom cunoaște și ne vom încredința că în viața viitoare pre cei păcătoși îi așteaptă muncile cele vecinice, de care acum noi așa puțan ne temem acum; înaintea morții vom cunoaște și ne vom încredința că este dreptul judecători Dumnezeu, care va răsplăti fiecăruia după fapte, de care noi astăzi așa puțan ne înfricoșăm; lămurit vom cunoaște și desăvârșit vom fi

încredințați atunci întru toate, de ce ne învață pre noi astăzi sf. bisărică, pre care noi astăzi așa puțin o ascultăm. Ci vai! Poate nu spre bucurie să vor dișchide noau atunci / ochii noștri.

Dreptul Simeon au văzut înaintea morții mântuirea. Iară păcătosul va vedea atunci pierzarea sa; inima lui Simeon s-au împlut de bucurie, iară inima păcătosului să va împlea de scârbă; Simeon înaintea morții au zis: „Merg cu pace”, iar păcătosul va fi silit să zică: „Merg cu cutremur, așteptând muncile iadului”.

O, Doamne! Dă-ne noau înaintea morții a ne pocăi; nu ne lăsa prea noi a muri în păcate, trimiți-ne noau așa moarte, cu care au murit dreptul Simeon: dișchide noau acum ochii noștri, ca noi să vedem și să ne înfricoșăm de strașnicul județ al Tău. /

(F. 172) ÎN DUMINICA A 3 A SV. POST

Pentru ce sv. bisărică astăzi ne pune noau înainte sv. cruce? Pentru că când noi postim și adesiori umblăm la bisărică și ne rugăm, atunci puterea noastră slăbește de post și de rugăciune și diavolul, dușmanul mântuirii noastre, mai vartos atunci bate război asupra noastră și întrăbuințazi toată puterea sa, toată hătrii sa ca să ne smintească, să ne înșale – sau gânduri rele aduce în sufletele noastre, sau visuri înșălătoare, sau cătră mânia ne pornește, sau pre vreun dușman din vecinii³⁴ noștri / înfocazi asupra noastră; și așa, și cu una și cu alta ne ispitește pre noi ca să ne înșale și să ne aducă la greșală. Și ce?

În toate smintelele acestea numai sămnelul crucii să faci și cu totul vei rămânea nevătămat de diavolul, îndată vei cunoaște că toate gândurile cele rele ca fumul să împrăștie și creștinul rămâne ca un veteaz în război, neclătit și nevătămat.

Iată ce putere are sv. cruce! Ea este sămnelul mântuirii noastre, ea este cea mai puternică și mai adivărată armă asupra dușmanilor celor văzuți și nevăzuți.

Fraților! ... ce oare crucea are / (f. 173) așa mare putere? Pentru că pe cruce au fost răstignit Iisus Hristos, Dumnezeu și Mântuitorul nostru; pentru că crucea au fost stropită cu sfântul sânge a Lui și s-au făcut înfricoșată dracilor, pre carii puterea crucii îi arde mai vartos

³⁴ Scris: ВЕЧИНЕЙ

decât văpaia focului celui materialnic. Crucea au omorât moartea, crucea au sfârmat vrajba ci au fost între Dumnezeu și om, crucea au împăcat ceriul cu pământul, crucea au curățit văzduhul, au sfințit pământul și toate creșterile pe fața pământului; crucea poate să vindece pre cei bolnavi, care cu³⁵ credință vor alerga către puterea ei; crucea poate să facă mari și ne [...] minuni./

Cum dar noi să nu ne folosim cu dumnezeiască putere a cinstitei cruci? Cum dar să nu întrebuițăm noi această mântuitoare armă la rugăciune, la începutul și sfârșitul lucrurilor noastre, înaintea somnului, la deșteptarea din somn, la năvălirile asupra noastră a feliuri de ispite, a feliuri de sminteli și bicisnicii; cu un cuvânt, în tot locul și totdeauna, zioa și noaptea, în casă și la drum, în norocire și în nenorocire?

Fă, creștinule, sămnul crucii și nu te teme de nimica. Vedeți, pe cruce au fost răstignit Fiiul lui Dumnezeu carele au suferit pentru noi grele munci, pre carele îl privim noi în chipuit pe cruce.

Pentru ce să închipuiește Hristos pe cruce? Pentru ca tu, creștinule, să-ți aduci mai desiori aminte cine te-au [...] pre tine de pierzare /f. 174) și cu ce armă te-ai mântuit; ca să știi tu, și să cunoști calea prin care te vei sui și tu la ceri către Mântuitorul tău – ca să știi tu, că și tu ești datori să porți crucea pân la sfârșitul vieții tale; crucea pre care Dumnezeu îți va rândui să o porți cu adincă smirenie și bucurie, precum și Hristos au dus crucea la Golgota, unde l-au răstignit pre El.

Dumnezeu Tatăl nu au cruțat pre Fiiul său cel unul născut și l-au trimis ca să pătimească grele munci pentru păcatele tale. Apoi au doară vei cruța tu patimile tale? Au doară vei prețului tu averile tale și toate care te smintesc pre tine în lumea aceasta înșălătoare [...] pofta ochilor, pofta trupească și [...] vieții. /

Din aceasta viderat este au nu nebunește urmezi aceea cari să leapădă de cruce, carii merg pe calea cea largă, trăiesc neînfrânat, să hrănesc disfatat, nu păzesc posturile, zădăresc patimile, nu vroiesc să meargă pe calea cea strâmtă, pe calea pătimirei, care duce la odihna de veci, la lăcașurile dumnezeiești?

Grele sânt pătimirile crucii, dar ele sânt vremelnice, ele sânt întru nimica împotriva acelor munci pre care le așteaptă păcătosul în iad. Aceste munci sânt vecinice și nesfârșite.

³⁵ Scris: Къ

De aceste munci nu va scăpa acela carele nu vra să poarte astăzi crucea vieții / (f. 175) carele nu se leapădă de năravuri rele, nu înfrânge voia sa cea plecată către păcate, nu stăpânește dorințele sale, care mai adesiori sânt pornite către fapte rele, decât către fapte bune.

Hristos Domnul au zis: Cine vra să vie după mine, să să leapede de sâne, și să ia crucea sa și să vie după mine. Că cela ce va vrea să mântuiască sufletul său piierde-l-va, iar cela ce va piierde sufletul său pentru mine și pentru Evanghelie, afla-l-va pre el.

Că ce folos omului de va dobândi tot binele în lume, iară sufletul iș va piierde! Așa, fraților, scump este la noi sufletul cel nemuritori, dar nu trupul cel pătimitori; sufletul rămâne viu și după moarte, în viața cea viitoare, nesfârșită, iară / trupul rămâne de noi aici, pe pământ, și să face pământ, din carele au fost el din început luat.

Așa, fraților, pentru suflet să ne sânguim mai adesiori, pentru aceasta să cuvine noi, adesiori, a umbla la bisărică, a asculta cetirile și cântările sf. bisărici, care ne este povățuitoare nou și mijlocitoare înaintea lui Dumnezeu și a împlini poroncile dumnezeiești.

Sau gânduri rele îți vin, sau patimile te supără, sau nevoile te asupresc – grăbește la bisărică, roagă-te cu credință, îngrădești-te cu sâmnul crucii, strigă din inimă către Hristos cel răstignit pe cruce și te vei liniști. Și la aceasta nu te îndoi că nu este păcat sau fărădelege care să biruiască milostivirea lui Dumnezeu către om.

Țâne minte, creștinule, acestea toate, și nu vei [...] nici în viața aceasta, nici [...] să fie. Amin.

(F. 176) HRISTOS AU ÎNVIIAT!

Astăzi noi creștinii prăznuim învierea din morți a Domnului nostru Iisus Hristos. Sf. Bisărică sărbătoarea de astăzi o numește praznicelor praznic și sărbătoare sărbătorilor, adecă: sărbătoare mai întâi și mai presus de toate sărbătorile – doamnă sărbătorilor. Și cu adivărat sărbătoarea aceasta, are o deosăbită însușire. Astăzi fiecarele creștin sânte întru sine o deosăbită bucurie și nu numai oamenii, / ci și toată firea pământească dimpreună cu oamenii este plină de bucurie.

Să luăm³⁶ în băgare de samă și hiritisirea ci să face astăzi după obicei, întră creștini cu cuvinte: „Hristos au înviat!” și vom cunoaște

³⁶ Scris: 𐌹𐌸𐌰𐌿𐌹𐌸𐌴𐌹𐌸𐌴𐌹𐌸𐌴

că hiritisirea aceasta, ca cum ar ieși din inimă, ca cum ai sâmti o deosăbită bucurie în inima ta, când vorbești cuvintele acestea. Așa-i însușirea sărbătoarei aceștii. Și cu bună samă zioa de astăzi pentru creștini este mai scumpă decât toate zilele și praznicile. Astăzi ne-au strălucit noau din groapă Luceafărul mântuirii, astăzi au înviat Hristos și ne-au izbăvit pre noi de moarte, ne-au / (f. 177) dăruit noau viiață vecinică, au sfărâmat împărăția întunericii și încuiturile iadului; astăzi să bucură îngerii în ceri văzând prăznuirea noastră.

Fraților! Oare tuturor să cuvine astăzi să ne bucurăm? Oare și păcătoșii trebui să să bucore și să să vesălească? Ba, nu-i cu cuviință ca și păcătoșii astăzi să să bucuri și să dăntuiască dimpreună cu cei drepti. Hristos au înviat, iară în sufletul celui necăit el nu au înviat. Cel necăit nu s-au slobozit din robii diavolului, nu va scăpa de focul ghienii și de moartea cea vecinică. Și pentru ce să te bucuri tu astăzi, necăitul! Au doară l-ai căutat tu pre Hristos ca să te afle și El astăzi pre tine? Au doară ai păzit / legea Lui, ca să te îndulcești și tu dimpreună cu cealalți creștini din masa bucuriei și a veseliei?

Tu nu ai vrut să te înfrânezi în zilele trecute a postului, tu nu ai spălat cu lacrimile înfrânării păcatele tale, nu le-ai curățit în baiia pocăinții, nu ai hrănit sufletul tău nici cu cuvintele lui Dumnezeu, nici cu trupul și sângele lui Hristos, prin împărtășirea Sf. Taine; au doară dupa aceasta poți să te bucuri? Cum de nu te-ai și înfrumusăta tu pe dinafară, cum de nu ai și împodobi trupul bucurie astăzi la tine nu mai este. Cum de nu ai și găti tu masa ta, să vede că tu tot flămând / (f. 178) ai să fi astăzi, pentru că tu nu ți-ai hrănit sufletul tău; încotro ai și purcede tu – pretutindinea vei întâlni supărare și scârbă, pentru că-ți va ieși săracul, pre carele nu l-ai miluit, vei întâmpina pre cel obijduit de tine, pre cel amăgit, pre cel clevetit, cu care tu nu te-ai împăcat – toate acestea vor turbura sufletul tău și-ți voi aduci scârbă în loc de bucurie.

Fă-ți pace, năcăitule, pentru că tu nu ești așa de deznădăjduit, tu încă nu ai ajuns la răspectul cel mai de pre urmă, pentru că tu ai venit astăzi la / bisărică, să vede cu scopos să te împaci cu Hristos; să vede că încă nu s-au mistuit cu totul în inima ta scânteia dragostei cătră pricinuatoriul sărbătoarei aceștii.

Grăbește dar, nu zăbovi, vremea nu au trecut; Hristos este blând și lesne iertători, El așteaptă de la tine în tot minutul pocăința ta și gata este să te îmbrătoșazi, gata este să te priimească întru bucuria Sa. Ușa pocăinții încă nu-i închisă pentru tine, și prin această ușă tu vei intra întru plina bucurie a zilei / (f. 179) de astăzi. Dorește pre Iisus, aleargă

cătră Dânsul, El te iubește pre tine mai mult decât ar pute să te iubească toată lumea. El zice: cela ce Mă caută pre mine, mă va afla. Caută-L pre Iisus, ca să-L afli și să fii fericit întru El și în lumea aceasta și în cea viitoare – vecinică. Plângi dar și ofteazi cătră Dumnezeu pentru că dulce este a plânge pentru păcate. Întru tine va învia Hristos; tu te vei slobozi de robii diavolului și vei scăpa de focul / ghenii; tu nu vei muri cu moarte vecinică, și de tine să vor bucura îngerii în ceri, văzând lacrimile tale cele de pocăință.

Hristos este blând și lesne iertător. El primește pre cel ci s-au ostenit numai din al 11 ceas, ca și pre cel ci s-au trudit din ceasul întâi. El unuia îi iartă și altuia îi dăruiește.

Așa niminea din noi astăzi să nu să întristezi; ușile veseliei pentru toți sânt deschisă, intrați fără îndoială, râurile bucuriei pentru toți curg – scoateți fără de frică. Să ne³⁷ însuflețăm cu sărbătoarea de astăzi, să ne îmbrățoșăm unul cu altul; celor ci ne urăsc pre noi să iertăm toate pentru cel ci au înviat și să cântăm cu buzile și cu inima: Hristos au înviat din morți *i proc*³⁸. /

(F. 180) <PREDICĂ>

Muiere, credi-mă că va veni vremea când nici în muntele acesta, nici în Ierusalim vă veți închina Tatălui... Ci vine vremea și acum este când închinătorii cei adevărați să vor închina Tatălui cu duhul și cu adevărul. Duh este Dumnezeu și cine să închină Lui să cade să se închine cu duhul și cu adevărul (Ioan, cap. 4, st. 21, 23, 24).

Iată ci au răspuns Mântuitoriul la nedomerirea muierii samarinencii, care dorea să înștiințazi de la Dânsul unde să cade a să ruga / și a să închina lui Dumnezeu – în Ierusalim, pe muntele Sionului, carele să număra munte sfânt la iudei, sau pe muntele Garizin, ci să număra sfânt la samareneni.

Mântuitoriul dezleagă nedomerirea samarenencii întru așa chip, că pentru închinare lui Dumnezeu nu trebuiește hotărât loc sau munte, dar din împrativă, adevăraților credincioș să cuvine a să închina lui Dumnezeu cu duhul și cu adevărul și vra să zică în tot locul și aceasta

³⁷ Scris: *me*

³⁸ În text în limba slavă, în traducere: *și celelalte*.

pentru aceea zice Mântuitorul că Dumnezeu este Duh și ca un Duh El este pretutindinea, necuprins de acela sau celalalt loc, de aceea sau ceialaltă vreme, dar / (f. 181) este înființat fiecărie suflări în tot locul.

De aice, lămurit vedem, fraților, că bisărica ca o zidire afierosită lui Dumnezeu are vajnică însemnare în relighiia creștinească, nu sângură de la sine, nu Dumnezeu ca un Duh viețuiește, nu, Dumnezeu ca un Duh viețuiește nu în zidite de mâini ominești lăcașuri.

Păgânii nu mai pute a cugeta din împotrivă pentru că capiștile dumnezeilor lor era neapărat trebuincioasă pentru sălășluirea aceluia sau celuiualt dumnezeu, pentru că ei cugeta a fi mulți dumnezăi și la dânșii să înțelege dumnezeu ființă viețuitoare în trup, având pentru aceasta trebuință de sălășluire în loc hotărât. Dar în relighiia creștinească, relighiia duhovnicească nu poate fi, nici să cuvine a fi asăminea / predstavisire pentru Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu este Duh în tot locul și nu are trebuință de zidire mâinilor ominești.

Ap. Pavel zice: Dumnezeu, cel ce au făcut lumea aceasta și toate cele ce sânt în ea, fiind Domnul ceriului și al pământului, nu în bisărici de mâni făcute lăcuiește, nici de mâni ominești i să slujăște, ca cum ar ave lipsi de ceva, de vreme ce El dă tuturor viață și suflare și toate (Fapt. Ap. 17, st. 24-25).

Deacă adivărat este așa, apoi nu de prisos sânt bisăricile în relighiia noastră? Nu în deșărt v-ați ostenit voi zidind din nou acest lăcaș dumnezeiesc / (f. 182) ci astăzi să sfințește? De veți pune hotar scoposului vostru cătră cinstirea lui Dumnezeu numai în zidirea bisăricii, apoi ostineala voastră și osârdiia nu vor avea nici un preț înaintea lui Dumnezeu. Dar de aveți voi în vedere în hramul acesta dimpreună să vă rogați lui Dumnezeu în toate sărbătorile și duminicile, deacă voi numind cu acest scopos ați zidit acest hram, cu scopos să proslăviți aicea dimpreună pre Ziditoriul nostru, să-I mulțămiți Lui pentru facirile Lui de bine și să vă rugați Lui, apoi voi ați săvârșit un lucru deplin plăcut lui Dumnezeu, ați urmat așa după cum și să cuvine creștinului.

Insuș / Mântuitorul ne arată că rugăciunile obștești și adunările credincioșilor sânt neapărat trebuincioasă spre proslăvirea lui Dumnezeu și spre mărturisirea simțirilor relighioznice; trebuința aceasta în obșteștile adunări spre proslăvirea lui Dumnezău să dovedește cu aceia că adivărul numai în obșteasca adunare rămâne neclătit și neschimbat în bisărică, pre care porțile iadului nu sânt în putere să o biruiască. (Mat., 16, 18).

Atuncea când un om sângur de ar fi cât de statornic la minte, nu poate să fie siguripsit de către căderea în greșală și rătăcirea în idei pentru adevărurile legii. Mântuitoriul zice: / (f. 183): De va greși ție fratele tău, ceartă-l pre el între tine și între el sângur, deci de te va asculta, ai dobândit pre fratele tău; iară de nu te va asculta, ia împreună cu tine încă pre unul sau pre doi, ca în gura a doao sau a trii mărturii să stea tot cuvântul; iară de nu va asculta de ei, spune bisăricii, iară de nu va asculta nici de bisărică, să-ți fie ție ca un păgân și vameș.

Vedeți, fraților, cât este de greu păcatul neascultării de bisărică. Pravilile sf. bisărici sânt datorie pentru fiecarele din noi, pentru că bisărica este fără greșală. Așa-i tâlcuirea adunării credincioșilor într-un loc spre proslăvirea lui Dumnezeu cu un suflet, cu un gând și cu o inimă în bisărică, pre credincioș îi povățuiește însuși Mântuitoriul, carele nevăzut petrece aicea, după cuvântul / Lui: unde veți fi doi sau trii adunați întru numele meu, acolo sânt în mijlocul vostru. (Mat., 24, 18, st. 20).

În obșteasca adunare a creștinilor, însuș bisărica ne povățuiește în rugăciunile noastre, ne învață ci să cerem de la Domnul și noi nu vom schirbi mărirea lui Dumnezeu cu rugăciuni nevrednice, cerșând ci este de prisos pentru noi.

Aicea, din gura preoților slujitorilor de cele sfinte, aleșilor de Dumnezeu dascali și învățători ai noștri, noi auzim cuvintele Evangheliei lui Hristos, care sânt mai scumpe decât biserul; aicea de slujitorii bisăricii să săvârșesc cele strașnice și înfricoșate Taine, la care nevăzut cu frică stau mii de îngeri încunjurând / (f. 184) prestolul înfricoșatului judecători.

Pentru aceasta și sv. apostoli, împlinind porunca lui Dumnezeu sfătuiesc pre credincioș să facă adunări și să înalță dimpreună rugăciuni, cereri și mulțămiri cătră Domnul Dumnezeu. (Deian., 2, 42, 46; 20, 7).

Dar ap. Pavel poruncește credincioșilor să nu lasă adunările sale supt înfricoșare de lepădare de bisărică și vecinicia pierzare (Evr., 10, 24-25). Iată una din deosăbiri a rugăciunilor obștești – bisăricești, înaintea rugăciunilor singurate – casnice.

Vom lua de acum în băgare de samă firea ominească și vom vede carea rugăciune are mai multe îndrăznelă cătră spori. Omul firește să abate cătră obșteasca viață cu alți oameni, el cu dânșai iubește să să împartă cu cugetele sale, cu simțirile sale, cu scârba, cu bucuria. De aicea oricare lucru a omului merge mai cu spori / când el

aude de la alții îmbunătățare faptelor sale, vede prisimțire în vecinii săi sau când oamenii să trudesce obștește. Acest adivăr îl ispitește fiecarele din noi. Cu ce spori noi lucrăm în câmp vara în vremea zădufului, când suntem mulți la un loc? Cum ne pare noau de ușoare și nebagat în samă cel mai greu lucru, din pildă, cosirea ierbii, când sânt mulți cosaș să îndeamnă unul cu altul, să înșară pe brazde, să sălesc ca unul pre altul să înaintezi, nesâmțând obosire? Sau încă: cu ce mulțămire ascultăm noi în bisărică când mulți cântăreți cu iscusite viersuri alcătuiesc o cântare mângâioasă care pătrunde simțările noastre?

Asăminea și lui Dumnezeu mai cu priință este rugăciunea obștească în bisărică prin povățuirea celui de Dumnezău / (f. 185) aşăzat săvârșitor de cele sfinte, decât rugăciunea singuratică. Și pricina aceasta este însușită firei ominești, este înrădăcinată întru accia că oamenii obștește pot a să ruga lui Dumnezeu mai drept și mai cu osârdie în bisărică, unul cu altul să îndeamnă la rugăciune, unul de la altul ia pildă cătră rugăciune. Și așa toți rugătorii, închinătorii lui Dumnezeu să pătrund cu simțirea smireniei, cucernicieii și supunerii voii lui Dumnezeu. Acasă omul, fiind îngreoiet cu împresurările gospodăriei, cu grijile lumești, nu poate să să roage lui Dumnezeu cu asăminea osârdie, duple cum în bisărică.

Și așa, bisăricile au vajnică însămnare pentru creștin și sânt neapărat trebuincioasă în relighii. Scoposul zidirei lor este întru accia că în toate sărbătorile și duminicile să să certe de creștin.

Certând bisărica, noi sântem datori cu umilință din început pân la sfârșât a asculta slujba, neabătându-ne cu mintea la alte împresurări, dar să lepădăm toată grija cea lumească. Zic aceasta pentru accia că unii din noi poate vin la bisărică cu alt scopos, să uită la bisărică ca la o obicinuită adunare a obștiei, au în vedere să să întâlnească în bisărică cu acela sau celalalt priietin sau poate ei vin la bisărică nu atâta pentru rugăciune, cât pentru dorință ca să-i numească pre ei blagocestivi, să-i laude pre ei.

Unii poate vin la bisărică fără dorință a să ruga lui Dumnezeu, dar numai pentru accia că fiind ei mai numiți și mai vederăți în obștie, ocârmuitori / (f. 186) obștiei ar vroi întru toate să arate pildă în obștie, de multe ori și pentru interesurile sale. Să vor găsi poate și de accia, care merg la bisărică cum să zice neavând ci face, ca să prăvească ci să face la bisărică, cine au venit la bisărică, cum stă în bisărică și cu ce-i îmbrăcat. Cum ar fi, dar să vede accia că unii din noi nu cu băgare de samă urmeazi după cele ci să săvârșesc în bisărică. Adesiori în

vremca celor mai vajnice minaturi, din pildă când să săvârșăste minunea prifacerii pâinei și a vinului în precinstitul trup și sânge a lui Hristos, când cântăreții cântă „Pre Tine Te laudăm“, ei șoptesc / râd, dar uneori și iesă din bisărică; așa feliu de purtări în bisărică în vremea slujirei scârbesc pre Dumnezeu și câștigă osândă, dar nu milă de la Dânsul.

Vom îmbla dar, fraților, cu osârdie la bisărică. Stând în bisărică, vom lua în minte cele ci săvârșăsc într-însa.

Zidind acest sf. lăcaș nu ne vom îndestula cu aceasta, dar vom aduci întru împlinire aceala scopos pentru care s-au zidit el, amintilea toate ostenelele noastre, toată jertva noastră la zidirea lui vor pierde prețul său înaintea lui Dumnezeu.

Doamne Dumnezeul nostru, Cel / (f. 187) mare și mult milostiv, caută spre rugăciunea nevrednicilor robilor tăi, dă-ne noau putere și dar în toată vremea cu osârdie să certăm svânta bisărică și cu umilință, și fără fățarie să ne rugăm într-însa Ție și să binecuvântăm pre cinstit numele Tău. Să nu abați inimile noastre spre cuvinte de vicleșug, ca să lăgăduim linivirea noastră cătră umblarea la bisărică, îndreptându-ne cu aceia că obosiți fiind de ostenelele lucrurilor noastre preste săptămână, nu avem puțință să venim la bisărică și să stăm înaintea / feței Tale, un ceas sau doau, ascultând cele mântuitoare de suflet cuvinte a sf. Evangheliei Tale.

Nebăgând totodată în samă, că ostinelile lucrurilor noastre sânt nesimțitoare de noi, când noi pân în zioa în sf. duminici și sărbători cu grăbire ne abatem la locuri necuviincioasă, la cârșme, cu îndreptar<ea> ca cum să ne mai odihnim de ostenelele noastre și să ne mai întărim cătră trudă pe săptămâna viitoare, neauzind cătră aceasta sunetul clopotului care ne chiamă pre noi la rugăciunea obștească Ție, Făcătorului nostru.

Rugați-vă și voi, toți sfințai cărora este afierosit acest hram lui Hristos Dumnezeu, ca cu rugăciunile voastre să putem birui ispitile diavolești și prin rugăciunile voastre să luăm³⁹ de la Hristos iertare de păcate. Amin.

³⁹ Scris: 𐌹𐌸𐌰𐌿𐌿

(F. 188) LA ZIOA NAȘTEREI DE DUMNEZEU NĂSCĂTOARE

Mărește, suflet al meu, pre Domnul și s-au bucurat duhul meu de Dumnezeu, Mântuitorul meu.

Începând acest cuvânt cătră voi, cu cântarea Născătoarei de Dumnezeu eu nu gândesc, ascultătorilor, că va fi voau aceasta cu îngreuiere. Aceasta-i o așa cântare care nu este niciodată urât a o cânta. Ea este plină de așa bucurie că și în minutele cele mai amară aduce bucurie duhului, numai să fie ea cântată din inimă. Și noi acum ne bucurăm când cântăm cântarea aceasta, cu ce dar / bucurie au fost plină inima Pr. Născătoarei de Dumnezeu, când ea întâia dată au cântat cântarea aceasta.

Nu-i dat inimii noastre cei necurate să sântă bucuriia aceasta, înălțamea ei pot să o înțaleagă numai îngerii lui Dumnezeu. Însă este, ascultătorilor, și altă cântare de care mi-am adus eu acum aminte, cântarea tot a Pr. Născătoare de Dumnezeu, care sf. bisărică o cântă de la fața ei. Au numai de o aducere aminte de cântarea aceasta se umple inima de scârbă! Ascultați: vai mie, Fiiul meu, vai mie lumina mea, Fiiul meu cel iubit! Așa au plâns Maica lui Dumnezeu când sta ea înaintea crucii pre care spânzura trupul cel⁴⁰ fără de suflare a Fiiului ei și Dumnezeului / (f. 189) nostru.

O, pre cine nu-l va pătrunde cu scârbă această strașnică și fioroasă cântare? Cu ce dar scârbă au fost pătrunsă inima Maicii lui Dumnezău când să tânguia ea așa! Nu-i dat inimii noastre să înțaleagă adâncul scârbii aceasta: adâncul ei au să o sântă numai cei ci sta înaintea crucii Domnului Iisus, celui adormit.

Și așa, ascultătorilor, în viața aceasta și Maica lui Dumnezeu mult au scârbit, mult au pățimit. Au putem noi aicea a trăi așa ca numai toți să ne bucurăm și să ne veselim? Nicidecât, trebuie și noi să ne scârbim și să pățimim; fără de scârbe și pătimiri nimine nu poate să între întru împărăția ceriului. Maica lui Dumnezeu după bucuria buneii vestiri – nu multe bucurii au văzut în viață!!! Și tu, creștinule, după bucurie așteaptă-ți vro scârbă, negreșit așteaptă, / căci ea negreșit va veni, pentru că ea pentru tine este mântuitoare.

⁴⁰ Scris între paranteze rotunde.

Așa sânt legele la proniia lui Dumnezeu pentru cei ce caută mântuirea: după bucurie, negreșit urmează scârbă. Tot așa-i rânduiala la Dumnezeu și în firea văzută – după vreme bună urmează vreme ră.

Ce vra să zică aceasta? Pentru ce Dumnezeu binevoiește ca noi în viața aceasta să ispășim așa de mult amar? Dumnezeu toate preînțelept le-a întocmit și tot pentru a noastră mântuire, tot pentru a noastră fericire. Dumnezeu nu ne dă noau pre pământ mult să ne bucurăm, ca noi să nu ne legăm preste măsură cătră cele pământeste; Dumnezeu ne trimete noau în viață adesiori scârbe ca noau să nu ne fie greu a ne dispărți cu viața; Dumnezeu nu ne dă noau mult să ne veselăm pre pământ, ca să ne fie / (f. 190) mai vesăl a trăi în ceri.

Așa în ceriu îi vesăl, dar mai vesăl ne va fi atuncea acolo când noi aicea, pre pământ, mai mult vom pătimi, vom plânge, ne vom scârbi pentru Domnul. Aceasta de acum vremelnică a noastră scârbă ne gâtește noau bucurie vecinică în ceriu. Acest de acum al nostru amar este sămânța veseliei noastre ceii viitoare; și drept aceia cu cât cineva aicea mai mult are amărăciuni și scârbe, și le rabdă pentru mântuire-ș, cu atâta mai mult acela va ave acolo mângâiere și bucurie.

Greu este de a răbda scârbile în viață, cu obosire este de a te trudiș pentru aceia acolo va fi vesăl a te bucura, pentru aceia acolo va fi dulce a te odihni.

Dar, fraților, cine din noi poate să fie curat înaintea lui Dumnezeu, măcar de ar fi / viața lui numai o zi pre pământ? Cine poate să fie blând și smerit deacă trufia au biruit inimile noastre?

Împărăteasa ceriurilor după iubirea sa cătră neamul omnesc, nevăzut călătorește pre pământ, ceartă sf. bisărici și neîncetat să roagă pentru noi lui Dumnezeu, dar noi ne lenivim să rădicăm inimile și sufletele noastre către ceriu, pentru că noi sântem îngreioieți cu păcatele, pentru că inimile noastre sânt pironite cătră visterii pământeste sau sânt plecate cătră îndestulările și deșărtăciunile lumii aceștia – și noi cu totul uităm de patriia noastră ce cerească.

Noi fugim de aceia sărăcie întru care Maica lui Dumnezeu au petrecut viața sa. Noi întrebuițăm toate scoposurile ca să depărtăm de la noi crucea scârbelor, atuncea când Maica lui Dumnezeu căuta numai scârbele. / (f. 191).

Noi ne îngreoiem a certa sf. bisărică o dată măcar în săptămână, ba unii din noi cu anii nu vin la bisărică. Dar Maica lui Dumnezeu ș-au dat viața ei din copilărie sf. bisărici și 12 ani de zile nelipsit au trăit în prijma hramului Ierusalimului, petrecând viața sa în cetiri și rugăciuni și lucrând cu precuratele sale mâini. Pe urmă Maica

Domnului au ascultat toate ocările ci au fost vărsate din gurile lepădaților de lege iudei asupra Fiiului său, au văzut pătimirea Lui, a stat lângă cruce, pe care L-au răstignit pre El și înota ochii ei în lacrimi. Dar noi așa feli de cale alegim?! Noi și în bogătăe păcătuim, și în sărăcie greșim. Noi nu ne temem a scârbi pre Maica lui Dumnezeu și pre Dumnezău cu păcatele noastre. Noi socotim că în viața noastră această fărădelege pre mult facem deacă punem o lumânărică înaintea sf. icoane, deacă jărtvim puțin untdelemn sau / și mai puțină tămâie.

Nu voi să vă scârbesc, fraților, dar nu voi tăgădui dreptul toate aceste cuvinte vor fi de folos și spre mântuirea voastră. (Iată, acum 12 ani de zile, de când să zidăște la voi sf. bisărică și dreptul vă vădește că nu din pricina neajunsului sau a sărăciei, dar din pricina neosârdiei voastre cătră sf. bisărică. Bătrânii voștri au avut dragoste cătră sf. bisărică, au pus timilie, măcar că era mult mai nevoieș decât voi, pentru că nici pâinea nu se vinde atuncea cu așa preț, nici lucrul câmpesc nu să plăte așa, după cum astăzi, și toate era mai fără preți, dar și crâcime era mai puțină și straiile era mai scurte și mai de mic preț; și beții să face mai rar, necăutând la aceia, ei au găsit stare și au pus început bisăricii, lăsând urmașilor isprăvirea ei. Dar ce au făcut urmașii? Lăsând bisărica în jalnică stare pe atâta vreme au înmulțat crâșmele ca să aibă unde să desfăta, au îmbogățit / (f. 192) cârșmarii și cârșmărițele cu starea sa, au lărgit hainele sale și a casnicilor săi, s-au dat lenevirei și bețâiei, au uitat cu totul pre părinți și sfaturile bătrânilor, trăiesc pentru sâne și pentru lume, nu gândesc de Dumnezeu și de suflet, socotesc cât vor trăi să trăiască în îndestulări, dar pentru viața viitoare, mai nici nu gândesc.

Fraților, gândiți și pentru viața aceea unde sălășluiesc părinți și bătrânii noștri! Nu socotiți că veți trăi în veac, că nimine din cei născuți nu au trăit ca să nu moară. /

Astăzi, mâine, dar moartea este soarta sfârșitului vieții noastre⁴¹. Și cu ce veți arăta înaintea dreptului judecător? Cu ce vă veți lauda înaintea bătrânilor voștri? Ci bucurie veți duce lor de aicea?⁴²

Fraților, rugați-vă Maicei lui Dumnezeu ca să vă fie ajutori la toate lucrările voastre și mai vârtos la isprăvirea lăcașului lui

⁴¹ Scris inițial: *trebui să muriți*, secvență înlocuită de altă mână cu: *moartea este soarta sfârșitului vieții noastre*.

⁴² Urmează scris cu creionul de altă mână: Dar noi sântem foarte slabii ca fără ajutor să putem a ne mântui.

Dumnezeu ci este pornit. Maica Domului va fi întru ajutori, numai alergați cătră ajutoriul ei cu sufletul și cu inima. Prea sfântă stăpână de Dumnezeu / (f. 193) Născătoare! Fii ajutoare și sprijinitoare la toți creștinii. Amin.

Fraților, rugați-vă Maicii lui Dumnezeu, ca să fie ea solitoare înaintea Fiiului său și Dumnezeuul nostru, ca cu rugăciunile și mijlocirea sa înaintea lui Dumnezeu să fim păziți și apărați de scârbele ci ne cuprind în viața aceasta. Împărăteasa noastră cea prea bună, nedejdea creștinilor, caută din ceri și vezi nevoile și scârbele noastre, mângâie-ne pre noi și ne ajută noau și tuturor pravoslavnicilor creștini. Amin⁴³. /

(F. 194) (ÎN DUMINICA 6-A)

Astăzi am auzit noi în Evanghelie pentru slăbănogul pre carele Domnul Hristos l-au vindecat.

Fiilor, mulți slăbănogi sânt și în zioa de astăzi carii de s-ar înturna cătră Hristos cu așa credință pre care au avut-o pomenitul în sv. Evanghelie slăbănog și cei dimpreună cu dânsul, care purta patul lui, fără mica îndoială vor dobândi vindecare. Dar, vai noau cu toții de obște sântem pătimaș, unde-i la noi pre [...] / în Evanghelie slăbă[...] [...] dragostea lui cătră Hris[...] plinirea cuvintelor Evangheliei [...] urmașii învățăturilor Lui?

Mă spăimântezi de a gândi, mă cutremur de a vorbi! Dar faptele de sine răcnesc și ne vădesc înaintea lui Dumnezeu și oamenilor! Ce strașnică întristare ne pătrunde pre noi, pre toți trăitorii satului acesta, în zilele acestea? Au așteptat cineva din noi să să facă în satul nostru așa grozavă faptă care s-au săvârșit în zilele acestea la noi? Au gândit cineva că să fie în satul nostru oameni cu așa nărav de hiară sălbatică? Au gândit sătenii noștri că în mijlocul lor cresc și sânt așa roduri care sânt cu nărav mai aspru decât gheena?

Satul nostru / (f. 195) pân la o vreme, și pân când părinții avea frica lui Dumnezeu și da întru asăminea-ș frică învățătură copiilor săi, era pildă pentru mulți trăitori a satelor dimprejur, dar de când⁴⁴ părinții au pierdut căile legii lui Hristos, sânguri s-au razvrătit, s-au plecat

⁴³ Verso-ul filei nescris.

⁴⁴ Scris: КЪМН

cătră beție, curvie și alte înfricoșate nelegiuiri, satul nostru s-au făcut pentru mijieși pildă de răutăți și blestemății.

De astăzi înainte, mijieșii săteni ne vor arăta cu degetul și să vor înfricoșa să să întelegească cu noi. Dar nu numai mijieșii, ci toată lumea să va întrista de groaza uciderii ci au fost în satul nostru fără nici un feli de vinovăție din partea ucisăi. Că ce vinovăție au putut să găsească la răposata? Ea au fost fimei cu frica lui Dumnezeu / grabnică să dea ajutori fiecăruia vecin care alerga la dânsa și avea trebuință de ajutorul ei. Nu au fost fimeie bețavă, au fost săracă, dar foarte cinstită. S-aude că și viața ș-au pus pentru cinste și curățeniia sufletească. Ci au putut să găsească jeambașii și fărălegiuții la dânsa? Bani ea n-au avut, averea pământească nu au avut, dar au avut avere sufletească pentru care ș-au pus viața, care s-au făcut pentru sufletul ei moștenire cerească, moștenire vecinică, în împărăția ceriurilor, în viața de veci. Iară ucigașii pre carii să ne rugăm lui Dumnezeu ca să-i descopere, vor primi dreapta pedeapsă și aicea pre pământ și după moarte, deacă nu să vor pocăi, să vor pedepsî în veac în chinurile iadului, în vâpaia focului celui vecinic. / (f. 196).

Părinți! Deșteptați-vă, treziți-vă din somnul lenevirei voastre; uciderea roabei lui Dumnezeu Luchiei să vă fie spre învățătură voau și fiilor voștri⁴⁵. Învățați copiii voștri⁴⁶, urmați după fiecare pas a lor, dați-le învățătură în frica lui Dumnezeu; ci nu puteți sânguri, deprindeți-i să vie la bisărică și să asculte cu luare aminte învățăturile bisăricii. Nu cruțați varga, ca să nu vărsați lacrimi.

Prăviți cum să varsă lacrimi din ochii părinților celor ci să vinovățesc în uciderea aceasta! Întrebați-i ci folos le aduc lor lacrimile pre care le varsă după vreme. Luați învățătură de la dânsii și învățați-vă copiii așa ca să nu plângiți mai pre urmă fără mângâiere.

Un înțelept în legea vechi zice: Cela ce iubește pre fiul său îl bate, ca mai pre urmă să să bucure de el. Cela ce ceartă / pre fiul său, folos mare va avea de el și între cei cunoscuți să va lăuda pentru el. (Scr., 30, 1, 2).

Calul neînvățat să face năsâlnic și fiul slobod să face obraznic. Nu râde cu el, ca nu împreună cu el să te doară și mai pre urmă să-ți stripizească dinții; pleacă-i grumazul lui la tinereță și frângi-i coastele

⁴⁵ Scris: воцрїй

⁴⁶ Scris: воцрїй

lui pân este prunc, ca nu cumva învârtosându-să să nu te asculte.(Maliaș, 10, 12).

Grozăviia uciderii pre care o prăvim cu ochii și la care să vedesc unii din trăitorii satului nostru să străbată inimele și răurchii noștri⁴⁷ și să ne înveți a trăi și a da învățătură copiilor noștri⁴⁸. Să avem credința slăbănogului pentru care s-au cetit astăzi în Evanghelie cătră Hristos și să ne rugăm ca să vindece El lipra satului nostru, să curăți fărădelegile noastre și să ne ferească și pre noi, și pre copiii noștri⁴⁹, / (f. 197) și pre tot neamul nostru de așa cumplită grozăvie. Și pentru cei ce sânt la opreală, la pricina aceasta să ne rugăm ca să-i luminezi și să-i ușurezi deacă ei nu sânt vinoveți. Dar deacă sânt vinoveți, apoi să-ș tragă pedeapsa aicea pre pământ cu răbdare, ca să fie ușurate sufletele lor pentru viața de veci. Dar mai vârtos să ne plângim pre sâne și pre copiii noștri că în satul nostru s-au găsit așa sămințanie care au putut să săvârșască așa grozavă fapte de care să întristezi tot norodul.

Când pre Domnul Hristos îl ducea la răstignire, atuncea dupa El mergea multă gloată de norod și de muieri care plângea și-l tânguia pre El. Și întrocându-să cătră ele, Hristos au zis: Fiicele Ierusalimului, nu mă plângeți pre mine, ci vă plângeți pre voi și pre fiii voștri. (Luc., 23, 27, 28). Aceaste dumnezeiești cuvinte să cuvine să le băgăm adânc în inimele noastre și niciodată să nu le uităm. Să ne rugăm lui Dumnezeu cu lacrimi fierbinți să ne rugăm, ca să să milostivească spre noi Dumnezeu și să șteargă pata ci este pusă pre satul nostru de unii din sătenii noștri.

Iară pentru roaba lui Dumnezeu Luchii, care au suferit așa cumplete chinuri și muhci pentru curățânia sufletească, să ne rugăm să o așazi Hristos Dumnezeu, în lăcașurile dreptilor, în loc luminat, unde nu este durere, nici întristare, ci viață fără de svârșit. /

(F. 198) LA A 11 DUMINICĂ DUPĂ 50-ME

Pilda ci s-au cetit în Evangheliia de astăzi povestește pentru un împărat carele au vrut să ia sama de la slugile sale și aducând la el pre un datornic cu zăci mii de talanți, ci cuprind după banii noștri aproape

⁴⁷ Scris: **нощрїй**

⁴⁸ Scris: **нощрїй**

⁴⁹ Scris: **нощрїй**

de 25 de milioane de ruble, au cerut datoria și neavând datornicul banii au poruncit împăratul să-l vânză pre dânsul, pre muierea lui și pre copiii lui și pre toate câte le avea. Iară văzând că sluga aceia jalnic să ruga i s-au făcut milă / împăratului și i-au iertat toată datoria.

Iară ieșând sluga aceasta cu bucurie de la împăratul și întimpinând pre un asămenea slujbaş lui, carele era lui datori cu 100 de dinari, ci cuprind după banii noștri numai 21 ruble au început îl zugruma zăcându-i: plătește-mi datoria; deci datornicul acela căzând la picioarele lui să ruga ca să-l mai îngăduiască și-i va plăti. Iară nemilostivul acela nu au vrut să-l mai împăsuiască și aruncându-l în temniță l-au lăsat acolo pân ci nu-i va plăti datoria.

Atuncea împăratul înștiințând pentru fapta acestui nemulțămitori, l-au chemat și i-au zis: / (f. 199) Eu toată datoria ta ți-am iertat pentru că me-au fost milă de tine, pentru ce nu ai urmat și tu asămenea cu datornicul tău? Și poruncind slugilor, l-au băgat în temniță și l-au dat muncitorilor pân când nu va da toată datoria.

Fraților, oare nu și cu noi să întâmplă ceva asămenea cu pilda ci ați auzit-o? Oare nu și noi, primind iertare pentru greșalele noastre de la cei mai puternici decât noi, ne arătăm îndărăpnici cătră greșalele celor de aproape ai noștri? Noi în toată zioa în rugăciunea Domnului nostru Iisus Hristos cetim: „Și ne iartă noau greșalile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri.“ /

Oare adivărat este că noi stând la rugăciune și zicând cuvintele acestea iertăm pre cei ce greșesc împotriva noastră? Mi se pare că mulți sânt din noi carii nu numai cu buzele sale vorbesc cuvintele acestea, dar în inimile lor zace răsplătire cătră aproapele său, mi să pare că de ar fi după inima noastră, apoi nu numai temnița, ci și mai grozavă pedeapsă s-ar prigăti noau.

În Evangheliia de astăzi omul împărat este Dumnezeu, iară datornicii sântem noi, oamenii. Ați auzit cât de mare au fost datoria pre care o au iertat-o Dumnezeu slugii sale? Așa Dumnezeu / (f. 200) iartă greșalile noastre, cât de mari de ar fi ele, numai trebuiește din partea noastră pocăință cu lacrimi, pocăință din inimă înfrântă și duh smerit; nu este păcat pe lume care să covârșască milostivirea lui Dumnezeu; de-ar fi păcatele noastre ca nășăpul mării, noi nimica să nu ne îndoim că nu vom primi iertare, numai să fie curată pocăință din partea noastră.

Dumnezeu este nemărginit bun și milostiv, el ne-au zidit pre noi, el ne stăpânește și ne hrănește, el nu dorește moartea păcătosului, nu-i dorește lui pedeapsă și vecinică muncă, ci dorește ca să / să întoarcă el și să fie viu în veci. Dorește ca să fie și zidirea Lui după viața această

vremelnică acolo unde este El cu sf. îngeri și cu toți sf. carii din veac au plăcut Lui.

Iată ci dreptăți mari are omul creștin. Din altă parte, ați auzit cât de aspră faptă au arătat datornicul ci au căpătat iertare de datoriia sa de la domnul său, cătră fratele său, la care au avut așa mică datorie. Din fapta aceștia nemilostive slugi să văd deobște haractirile noastre. Noi sântem aceia nemulțămitori cătră darurile lui Hristos, că cu ce daruri scumpe nu ne-au încununat / (f. 201) pre noi Hristos.

Dar cătră toate darurile acestea noi sântem reaci la inimile noastre, noi ne numim creștini pentru că am priimit taina sf. botezi. Iară celelalte Taine a sf. bisărici, care ne povățuiesc pre noi în viața aceasta, noi le priimim foarte rar, iară unii din noi niciodată la sf. bisărică, care este taina noastră și povățuitoare în viața această vremelnică, unii din creștini vin foarte rar, și atunci când vin stau necuviincios în bisărică, nu ascultă cântările și cetirile sf. bisărici, umblă din loc în loc, fără nici un lucru, vorbesc în bisărică, râd, să trufesc, să mândresc și altele.

Toate aceste purtări sânt împotriva legii noastre, sânt nebăgare în samă a darurilor lui Hristos / sânt vederate nemulțămiri cătră acelea multe datorii a noastre, pre care Dumnezeu așa de lesne ni le⁵⁰ iartă.

După așa purtări a noastre, au nu ne așteaptă pre noi în cea viață temnița datornicului, povestit în Evangheliia de astăzi?

Să ne ferească Dumnezeu de așa soartă. Să ne rugăm, fraților, lui Hristos, împăratului nostru, să ne rugăm cu buzile și din inimă ca să ne ierte nouă greșalele⁵¹ noastre și noi să fim milostivi cătră cei de aproape ai noștri și să le iertăm greșalele lor, care sânt împotriva noastră. Să trăim unul cu altul în pace și liniște și unul pentru altul să ne rugăm. Amin. /

(F. 202) ÎN DUMINICA A 35

Mai lesne este cămilii prin urechiia acului a trece decât bogatului a intra într-o împărăția lui Dumnezeu. (Luc., 18, 25)

Ați auzit, fraților, ci s-au cetit astăzi în Evanghelie? Dar spre mai bună țânere de minte eu voi mai ceti o dată în scurt, cuprinderea celor

⁵⁰ Secvența *ni le scrisă*: не мн

⁵¹ Scris: грешалеле

auzite în Evanghelie. Un domn viind la Iisus l-au întrebat pe El zicând: „Învățătoriule, ci voi face ca să moștinesc viața de veci?“ Hristos i-au răspuns: Să nu curvești, să nu omori, să nu furi, să nu mărturisești strâmb, cinstește pre tatăl tău și pre mamă-ta.

Bogatul i-au răspuns: Toate / acestea le-am păzit din tinerețile mele. Iară Iisus auzind acestea, au zis lui: Încă una-ți lipsește – toate câte le ai le vinde și dă săracilor și vei avea comoară în ceriu și vino după mine.

Acestea auzind bogatul s-au întristat, că era bogat foarte. Și văzându-l Iisus că s-au întristat, au zis: cât de anevoie vor intra întru împărăția lui Dumnezeu cei ce au bani. Mai lesne este cămilii prin urechiia acului a trece, decât bogatului a intra întru împărăția lui Dumnezeu.

Fraților, auzind cuvintele cele mai sus spusă din Evanghelie și luându-le în băgare de samă după duhul vremii aceștia, nu după duhul sv. Evangheliei, am pute zice că bogații lumii aceștia nu vor mai moșteni viața de veci, împărăția ceriului.

Dar așa a judeca, fraților, nu numai că nu-i de cuviință, ci și păcat este. / (f. 203) Hristos nu bogăția cu aceste cuvinte o judecă, dar pre acia oameni bogați carii nu știu a să folosi cu averea ci li s-au încredințat lor de la Dumnezeu.

Dumnezeu fiecăruia din noi au împărțit talanții săi. Unuia au dat cinci talanți, altuia doi, altuia⁵² unu. Fiecăruia după vredniciia lui și după puterea lui. Deacă el ca un bun părinte împarte averea sa fiilor săi, pre care i-au zidit și îi hrănește, și îi povățuiește ca niminea dintr-înșii să nu piară pentru împărăția lui cea vecinică, apoi poate cineva să gândească că împărăția lui Dumnezeu este moștenire făgăduită numai unora din fiii lui Dumnezeu – numai săracilor?

Nu, fraților, Dumnezeu în Evangheliia de astăzi nu pre bogați îi judecă așa de greu, nu pre dânșii îi depărtează de împărăția Lui, dar pre aceia dintr-înșii care să lepsc cu inima și gândul / cătră avere, cari hiroasă și cheltuiesc averea la fapte răle, la îndestulări trupești, lumești, dar de suflet, de viața ci va să fie, de bunătățile raiului, de sf. bisărică niciodată nu-ș aduc aminte.

Acea bogați carii cuprind toată norocirea sa și toată îndestularea sa în mulțămirile lumii aceștia și niciodată nu-ș aduc aminte de Dumnezeu trăiesc pân la moarte în îndestulări, în neînfrânare, nu miluiesc săracul, nu îmblă la bisărică, nu să mărturisască, nu să

⁵² Prima silabă scrisă peste *ia*p

împărtășesc cu anii, nu păzesc posturile și sărbătorile, trec alături de cel pătimăș de boală și cu un cuvânt treiesc numai pentru sine și cu averea ci le-au dat-o Dumnezeu să folosească iarăși numai pentru sâne.

Aceia din oamenii de nu să vor întoarce / (f. 204) către Dumnezeu și de nu vor părăsi căile sale cele pierzătoare pentru suflet, adevărat că nu vor moșteni împărăția ceriului, după cuvântul Evangheliei. Asăminea soartă îi așteaptă și pre cei săraci carii și ceia ci li să pare că au cheltuiesc la mișalii, la beții și la alte fapte răle. Nu acela îi sărac care nu are bogăție, dar acela la care inima este legată către aceia ci are.

Poți să fii sărac pân la aceia că să ai lipsă de cele mai trebuincioasă pentru viață, de o bucătăcă⁵³ de pâine, dar tot atuncea poți să fii foarte bogat cu însătoșare către bogăție și plecare către ea. Și din împotrivă, poți să aibi tot binele în lume, dar către nimica din binele acesta să nu fie plecată inima ta. /

Nu acei bogați, ci cei ce slujăsc bogăției să judecă. Bogații fără cei săraci nu pot să să mântui. Când bogații deschid brațele sale și mâinile sale către cei săraci, atuncea și Dumnezeu deschide pentru dânșii porțile împărăției ceriurilor. Și așa, nu aceia bogați care cu înțelepciune și după Evanghelie întrebuințazi averea sa și să folosească cu dânsa spre mântuirea sufletelor sale, dar aceia carii nicidecum nu vor să întrebuințazi binele lor la fapte bune, carii uită pre Dumnezeu, nu bagă în samă cuvintele și învățăturile lui Hristos și nu le pasă⁵⁴ de asăminea lor oameni, pre carii îi văd la pedeapsă, pre carii ar pute să-i / (f. 205) folosească și să-i mângâi în scârba lor.

Pre cuviosul Gherman au vorbit sf. Evdochiei: Dumnezeu nu-ș întoarce fața sa de către cei bogați și nu oprește să fie omul bogat, dar uraște pre aceia carii cu nedreptul agonisăsc viesterie și o răsăpesc pre ea la poște către păcat; dar cine agonisăște avere cu dreptul și cinstit și o întrebuințazi la fapte bune, acela este fără păcat și drept înaintea lui Dumnezeu.

Și așa, fraților, să nu stăm la îndoială pentru cuvintele ci le-am auzit astăzi în Evanghelie, că bogații cu greu vor intra întru împărăția lui Dumnezeu, nu pentru toți bogații s-au vorbit aceasta, / dar pentru aceia dintr-înșii care nebunește să folosească cu bogăția și o răsăpesc la fapte răle.

⁵³ Scris: БУГЪЦЪКЪ.

⁵⁴ Scris: ПЪСЪ

Să ne rugăm dar lui Hristos Dumnezeu ca El, ca un milostiv și iubitor de oameni să împlinească cu darul Său cele ce ne lipsesc nouă către câștigarea împărăției cerești. El⁵⁵, sângur, au zis: că cele ci sânt cu neputință la oameni, sânt cu puțință la Dumnezeu. Facă Dumnezeu după voia sa, ca să nu fim pierduți pentru împărăția Lui. /

(F. 206) ÎN ZIOA SĂBORULUI ARHISTRATIG MIHAIL

Ci nagradă primesc acia din creștini carii vin la bisărică în zioa hramului bisăricii? Iată întrebare la care vreau eu astăzi să răspund.

Acela sf., în numele căruia s-au zidit hramul, în zioa hramului bisăricesc totdeauna este în bisărică și stă de față împreună cu toți creștinii ci să roagă în bisărică. Acesta vedem noi din viețile sfinților. Un călugur, cu numele Grigorii, au căzut în grea boală și nevăzând ajutori de la sf. întâiul mucenic Stefan, căruia să ruga pentru ușurință în boală, au început a răpști asupra sfântului; / ci îndată s-au arătat lui sf. mucenic și i-au zis: Ci răpștești? Eu nu am fost aicea, eu am certat bisăricile ci în sânt încredințate (afierosite) mie în toată lumea, duple cum fac și toți sfinții.

Așa, fraților, noi primim mare plată când ne rugăm sfântului căruia să prăznuiește hramul bisăricii, sfinții totdeauna stau de față cu noi în bisărică și pe la casele noastre când ne rugăm noi, dar mai vârtos în zioa aceia când să prăznuiește hramul bisăricii.

Credim, și neapărat trebui să credim, că sf. arhistratig Mihail stă astăzi nevăzut cu noi, primește de la noi rugăciunile și cererile noastre și le înalță către / (f.-207) prestolul lui Dumnezeu, către care are îndrezeală și să bucură praznicului care este așăzat întru cinstea și slava lui.

Al doilea, noi primim îndoit dar și milă de la Dumnezeu, pre care o cere de la Dumnezeu pentru noi arhanghelul Mihail. Deacă tu uneori crezi în cinstea și adevărul omului păcătos, apoi să poate să gândești ca cel mai mare între slugile dumnezeiești să nu dea răsplătire pentru osârdiia ta, pentru rugăciunea ta și pentru jertva ta pre care le-ai adus tu astăzi, în zioa hramului bisăricii lui?

El pre Dumnezeu totdeauna îl vede. Prăvește el și osârdiia ta în bisărică – fericit vei fi tu deacă vei crede lui și nu te vei sminti. Credința ta te va mântui pre tine. Toate cele ci îți trebuiesc / ție în

⁵⁵ Cuvânt repetat.

viiată aceasta și în viața cea vecinică și toate cele ci îți sânt ție de folos cere de la Dumnezeu prin credincioasa sluga Lui – arhistratig Mihail.

Scumpă este jărtva ta înaintea lui Dumnezeu, pentru că tu o aduci din inimă curată, scumpă va fi și răsplătirea de la Dumnezeu pentru osârdiia ta, întru care îți va ajuta ție sf. arhistratig Mihail.

El te va izbăvi de toată năpasta, de toate nevoile, va pune cuvânt înaintea lui Dumnezeu, întru laudă pentru tine. El îți va sluji ție întru mântuire, îți va petrece sufletul tău cândva prin vămile văzduhului, când sufletul tău de va înălța cătră cerescul părinte, va împoteri de la tine pre duhurile necurate / (f. 208) care vor năvăli asupra ta. Zic că mare slujbă va sluji ție sf. arh. Mihail, numai te roagă lui, cere ajutorință și nu vei rămânea rușinat.

Dar rugându-te tu aicea, în bisărică, sf. arhistratig Mihail, roagă-te și acasă. Și-au întimpinat pre tine vro nenorocire, vro boală sau vro lipsi, cazi înaintea icoanei lui și rădică ochii inimei tale cătră cer, unde el dimpreună cu toți îngerii slăvește pre Dumnezeu, chiiamă-l în zioa necazului tău și în zioa aceia vei priimi degrabă ajutori și mângâiere.

Sau casnicii tăi îndelung pătinesc de vreo boală, aleargă cătră sf. arhanghel Mihail, roagă-te și el va izbăvi pre iubiții tăi casnici de cuprindirea / boalei. Sau în gospodărie nu-ți merge, sau câmpul nu-ți rodește, nu sta la îndoiale că rugându-te cu toată inima sf. Mihail, nu să vor întoarce toate cătră bine și cătră folos.

Sau primejdiile și năpăstuirile te supără și te învăluiesc, aleargă și năvălește cătră sf. arhanghel, roagă-te sângur, roagă și pe preuții bisăricii să să roage pentru nenorocirea ta și fără îndoială te vei liniști în scârba ta.

Tu sâmți ispite diavolești și îndămnări cătră păcate, dar tu pre diavolul nu îl vezi, pentru că diavolii sânt duhuri necurate / (f. 209) dar sf. arhistratig îi vede, apoi roagă-te lui să te acopere cu acoperemântul aripelor sale, să-i biruiască cu arma mării sale cei netrupești, să te îndrepte la calea pocăinții care duce cătră vecinica mântuire, ca fără de frică și fără de cutremur, când vei trece tu de la această viață pământească să ajungi la viața cea vecinică în lăcașurile sfinților.

Iată ci folos primești tu, cel ce ai venit astăzi la bisărică să te rogi sf. arhistratig Mihail, păzirii căruia este încredințat de la Dumnezeu hramul acesta. Nu uita, dar, niciodată zioa de astăzi, zioa

hramului bisăricii, nu uita a te ruga în toată vremea și în tot locul mai mare<lui> voievod al oștilor cerești, sv. Mihail.

Însă, fraților, puțâni din poporâni bisăricii noastre au venit astăzi la bisărică să să roage sf. arhanghel Mihail. Să zic că cei ce n-au venit astăzi la bisărică nu au știut că astăzi îi hramul bisăricii nu-i de crezut, pentru că acest hram al bisăricii noastre l-au prăzdnuit și părinții, buneii și străbuneii poporânilor de astăzi și nicidecum nu să poate a crede ca cineva din lăcuiitorii satului acestuia să nu știe când să prăznuiește hramul bisăricii; dar mai adivărat va fi deacă vom crede că ei din pricina lenii nu au venit astăzi la bisărică.

Fie voia lui Dumnezeu cu dâșii, dar mie mi-i scârbă că așa puțân gândesc ei pentru Dumnezeu și așa puțin să îngrijăsc pentru suflet. Sf. arh. Mihail să fie rugători lui Dumnezeu pentru noi toț⁵⁶. /

(F. 210) (ÎNVĂȚĂTURĂ ÎN PRIMA SĂPTĂMÂNĂ A POSTULUI MARE)

Adivăr, adivăr grăiesc voau că de acum veți vedea ceriul dișchis (Ioan, 1, 51) și îngerii Domnului suindu-să și pogorându-să spre Fiiul ominesc.

Cât îi de fericit creștinul pravoslavnic auzind din pre curatele buze a lui Histos dumnezeiescul învățători așa scumpă făgăduință – a vedea ceriul dișchis, a vedea pre îngerii lui Dumnezeu, a vedea pre Fiiul lui Dumnezeu!

Și această mântuitoare făgăduință, fiilor, să dăruiește nu numai dreptilor, ci și păcătoșilor, nu numai bogaților, ci și săracilor, nu numai sănătoșilor, dar și bolnavilor: pentru că la Mântuitoriul nostru nu este / deosăbire între iudei și între păgâni, între robi și între cei slobozi, dar toate și întru toate este Hristos.

Iată ci mare milostivire a lui Hristos, Dumnezeul nostru, cătră noi păcătoșii. Noi nu mai părăsim de⁵⁷ a-l scârbi pre Hristos cu mulțimea păcatelor noastre, iară milostivul Hristos, necăutând la păcatele noastre, ne făgăduiește noau a prăvi ceriul dișchis și a vedea cu ochii pre trăitorii în ceri.

⁵⁶ În continuare patru foi lipsă (tăiate de la cotor).

⁵⁷ Scris: 44.

Fiilor, unde dar și când vedem noi ceriul dișchis? Unde ne apropiem noi cu ochii minții noastre către îngeri și cu sâmtirile noastre ne îndulcim în unire cu Hristos. Prin sf. pravoslavnică Bisărică, cu toate a ei mântuitoare / (f. 211) de suflet Taine prin a ei rugăciuni pentru noi, păcătoșii, prin una sf. bisărică a Maicii noastre cii-i iubitoare de fii noi ne înălțăm la ceri, ne învrednicim a vedea pre Fiiul lui Dumnezeu, vedem pre îngerii lui Dumnezeu care ne vestesc voia lui Dumnezeu și ne apără pre noi de tot răul.

Mai întâi noi întrăm în unire cu îngerii lui Dumnezeu, cu însuș domnul nostru Iisus Hristos în Taina sv. botezi, unde prin acufundare în apă, în numele Tatălui și al Fiiului și al Duhului sfânt nevăzut ni să dă noau darul lui Dumnezeu, carele ne naște în viață duhovnicească.

Cela ce / nu să va naște din apă și din duh nu va intra întru împărăția ceriurilor lui Dumnezeu, zice Mântuitoriul. Vra să zică cine nu să va boteza nu va vedea pre Hristos și pre îngerii lui.

Dar, fraților, și fiind noi împărtașiți cu împărăția cerească prin Taina botezului, adesiori cădem iarăș în păcate și întru acesta chip sânguri încuiem pentru sine ușăle împărăției cerești și⁵⁸ depărtăm de la sâne puterile îngerești.

Atuncea iarăș sv. bisărică ne unește cu ceriul prin Taina pocăinții, în care prin văzuta mărturisire păcatelor înaintea duhovnicului, noi nevăzut priimim darul sv. Duh carele dizleagă și iartă fărădelegele noastre.

Pocăiți-vă și faceți roduri vrednice de pocăință și atuncea voi iarăș veți fi fii lui / (f. 212) Dumnezeu. Atuncea iarăș Hristos, cu toate puterile cerești va veni în inimele voastre și cină la voi va face.

Dar cea mai întâi și mai mântuitoare taină către unirea noastră cu Hristos este Taina împărtașirii cu cinstitul trup și sânge a lui Hristos. Cela ce mânâncă trupul meu, zice Hristos, și bea sângele meu, întru Mine petrece și Eu întru el.

Priimind cu vrednicie trupul și sângele lui Hristos, noi prin aceia ne unim întru una cu Mântuitoriul nostru Hristos și priimim dreptate să fim clironomi în împărăția ceriurilor.

Iată, fiilor, ci scump și neprețluit dar priimim noi de la milostivul Tatăl ceresc prin împărtașirea cu sf. Taine a cinstitului trup și sânge a lui Hristos. /

Apoi ce grozavă osândă îș prigătesc pentru sufletele sale aciaa cari nu să îngrijăsc din lenevire măcar o dată în an să-și mărturisască

⁵⁸ Scris: **we**

păcatele sale înaintea duhovnicului și să să împărtășască cu sf. Taine! Amar sufletului aceluia care nebunește dăpărtează de la sâne așa mare mile a lui Dumnezeu. Noi nu putem să numărăm toate scoposurile sf. bisărici, care ni să dau noau de la nașterea noastră și pân la moarte și după moarte. Și toate acestea scoposuri ni si dau noau pentru unirea noastră cu ceriul și pentru mântuirea noastră.

Vom zăce cu adivărat că sf. bisărică în tot pasul nostru ne chiiamă cătră mântuire, ne dișchide noau ușile raiului. Gata este să ne îmbrășoazi, să bucură / (f. 213) pentru un păcătos ci să întoarce cătră pocăință mai mult decât pentru 99 drepți, care nu au rătăcit din⁵⁹ calea mărturiei.

Vedeți dar, fiilor, cât de tare ne iubește pre noi bisărica și cât de mult să bucură pentru mântuirea noastră. Pentru ce dar zăbovim noi și nu grăbim cătră brațile sf. bisărici? Pentru ce nu ne aruncăm în brațele ei cele pline de milostivire duple cum să svârl pruncii cei nevinovați cătră brațile mumelor sale? Nedejduim în sănătate și în vârtute, dar greu este Ziditoriului a poronci și într-o clipeală de ochi vor peri toate acestea cu sunet.

Gândim, poate, că Dumnezeu ca un mult milostiv nu ne va piiarde într-o păcate, ci cu feliuri de scoposuri și chipuri / întrebuințate de cătră sf. bisărică a Lui ne va întoarce cătră pocăință ca să nu murim în păcate și să nu perim pentru viața de veci. Dar nu vedem noi că toate acestea scoposuri să întrebuințazi neconținut de cătră sf. bisărică pentru noi, dar noi ne facim surzi și nu le auzim, ne facem orbi și nu le vedem, ne facim vicleni și nu vrem să ne folosim cu acelea scoposuri a sv. bisărici.

Și cine va fi vinovat atuncea în pierzarea noastră cea sufletească, deacă după poronca lui Dumnezeu într-o clipeală va sosi moartea și va săcera viața noastră.

Gândești, frate, și mult gândești pentru scurtarea vieții noastre, nu mutați pocăința din zi în zi, nu ziceți: lasă că încă is tânăr, mă voi pocăi la bătrineță; lasă astăzi să fac îndestulare inimii mele, că mâine mă voi părăsi.

Iată ne stau înainte zilele postului, zile scumpe pentru mântuirea noastră, numai de am vra să ne folosim cu înlesnirile pre⁶⁰ / care ne le pune înainte sf. bisărică. Să ne deșteptăm dar din somnul păcatelor, ca

⁵⁹ Scris inițial: ΔΕΛΛΑ

⁶⁰ Textul continuă în partea de sus a filei 210.

să nu fie sufletele noastre înghițite de focul iadului și să strigăm cu buzile și din inimă: Miluiești-mă, Dumnezeuule, miluiești-mă. /

(F. 214) TATĂL NOSTRU, CARELE EȘTI ÎN <CERURI>

Sf. biserică au priimit de la sf. apostoli și părinți multe rugăciuni cu care ea proslăvește pre Dumnezeu, mulțamește lui Dumnezeu și cere de la Dumnezeu cele sufletește de [...] bunătăți credincioșilor săi. Dar cea mai vajnică rugăciune este aceia cu care însuș Domnul nostru Iisus Hristos i-au învățat pre apostolii săi a să ruga. Apostolii au dat rugăciunea aceasta sf. bisărici și noau tuturor. Această rugăciune aș<a> să cetește:

Tatăl Nostru —⁶¹ Vom ceti mai cu de-amăruntul rugăciunea [...] spre sporirea noastră în rugăciune și spre întărirea noastră în nedejdea creștinească. Tatăl nostru, a cui nume este acesta? Pre cine Îl numim Tată? Pre Dumnezeu, fraților, Îl numim noi Tatăl nostru. Pentru ce așa? / [...] [Pen]tru ce nu zicem și Dumnezeu că [...] sântem înaintea lui Dumnezeu praf [...] nimica, noi sântem zidirea mâinilor Lui și încă ci zădire? Zidiri păcătoasă și ticăloasă, cum dar îndrăznim noi să-L nu[mim] pre Dumnezeu Tatăl nostru? Cătră [...] că să-L numim pre Dumnezeu Tată noi avem multe pricini și mai întâi cea nemărginită dragoste a lui Dumnezeu cătră noi și a Unul născut, Fiiul lui Dumnezeu, cătră tot neamul omnesc. Așa au iubit Dumnezeu lumea că și pre Fiiul său [...] unul născut L-au dat. Și Fiiul [...] Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Hristos i-au iubit pre [...] săi pân în svârșit i-au iubit. Vra să zică Dumneyeu este Tatăl nostru și noi sântem fiii Lui. Cu adivărat așa este, fraților. Fiul lui Dumnezeu luând firea noastră ne-au făcut pre noi frați ai Săi duple cum îi și numește El pre / (f. 215) cei credincioși. Du-te, au zis El Mariei Magdalena după învierea sa din morți, du-te la frații Mei și le spune lor: Sui-mă-voi la Tatăl meu și la Tatăl vostru (Ioan, 20, 17).

Dar făcându-ne pre noi frați, ne-au făcut și fii a lui Dumnezeu. Cum dar, priimim noi această punere de fii? Cu credința, fraților, în Domnul nostru Iisus Hristos și cu nașterea din nou în sf. Taină a botezului. Câți în Hristos v-ați botezat, zice sf. ap. Pavel, în Hristos v-ați și îmbrăcat (<?>al, 3, 26).

⁶¹ Linie marcată astfel în manuscris.

Și așa, fraților, noi sântem fiii lui Dumnezeu și este Tatăl nostru. Ci dar și milă a lui Dumnezeu cătră noi. Întru ce nu putem noi să nădăjduim spre Dumnezeu, ci nu putem noi să priimim de la Dumnezeu. Deacă noi, păcătoș fiind, iubim pre fiii noștri și toate cele bune și de folos le facem pentru dânșii, apoi cu cât mai vârtos trebuiește să așteptăm noi toate cele bune și de folos de la Dumnezeu –Tatăl nostru cel ceresc. /

Deacă voi, răi fiind, știți a da dări bune fiilor voștri, cu cât mai vârtos Tatăl vostru Cel din ceriuri va da cele bune celora ce cu credință cer de la dânsul. (Mat., 7, 11). Ci mângâiere avem noi de la Dumnezeu și cu ce îndrăznire putem să cerem de la Dânsul și să așteptăm toate cele de folos? Să ne apropiem dar cu nedejduire la scaunul darului Lui, ca să luăm milă și să aflăm dar spre ajutori la vreme de treabă. (Ev., 4, 16).

Tatăl nostru! Așa au poroncit Domnul nostru Iisus Hristos apostolilor săi să chieame pre Dumnezeu în rugăciune, așa și urmeazi pân în zioa de astăzi sf. bisărică. Așa se cuvine să-L chieame pre Dumnezeu cridincioșii nu numai în bisărică, când să roagă, ci și pe la casele lor. Aicea să descopere o întrebare, fraților.

Trebuiește să zicem Tatăl nostru și atuncea când sânguri te rogi nu ar fi mai bine să zici Tatăl meu? Nu, fraților, pentru că noi sântem toți fii Unuia Tată din ceriuri / (f. 216) sântem între sâne frați, apoi și a ne ruga Tatălui ceresc să cuvine unul pentru altul, măcar de ar fi rugăciunea noastră și sânguratică.

Și sf. apostol ne îndeamnă pre noi cătră obșteasca rugăciune. Vă rog pre voi, fraților, pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos, ca una să grăiți (I, Cor., 1, 10) și ca toți dimpreună cu o gură să măriți pre Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos.

Tatăl nostru carele ești în ceriuri. Pentru ce să adaog aceste cuvinte: carele ești în ceriuri? Pentru aceia ca să arătăm cătră care Tată noi ne atârnăm. La noi sânt părinți, și trupești, și duhovnicești. Dar noi, la rugăciune, ne atârnăm cătră Tatăl cel vecinic, cătră acela Tată, carele dă viață tuturor, pre toți îi hrănește și pentru toți să îngrijaște. Acesta Tată lăcuiește în ceriuri, caută spre noi cu milostivirea sa din ceriuri și primește rugăciunile noastre în ceriuri. Pentru aceia, când ne rugăm noi cerescului Tată, atuncea nu numai mintea și inima, ci și ochii trebuiește să rădicăm cătră Tatăl ceresc.

Fraților, Dumnezeu ne este noau Tată și noi sântem Lui fii, dar fi<i>i</i> cei buni totdeauna iubesc pre părinți; așa și noi să iubim pre Tatăl ceresc și cu osârdie să împlinim voia Lui și poroncile Lui. Iară

deacă nu împlinim noi voia lui Dumnezeu, apoi ci fii sântem noi a Tatălui ceresc? Cum putem să-L numim noi Tată? Dumnezeu este Tatăl nostru a tuturor, nu trebui dar să iubim noi pre cei de aproape ai noștri; cum vom zice noi Tatăl nostru, deacă nu vom avea dragoste unul cătră altul? Amintile, cum vom zice noi Tatăl nostru deacă nu vom și trăi noi între sâne ca frații și ca fiii unuia Tată. Și pentru ce mai deosăbit trebui să-L rugăm pre Tatăl nostru deacă nu pentru cele duhovnicești, pentru cele trebuincioasă, pentru suflet, / (f. 217) pentru viața vecinică.

Sf. Scriptură ne învață ca să căutăm mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și celelalte toate câte ne trebuiesc să vor adaogi noau.

SFINȚASCĂ-SE NUMELE TĂU!

Așa să cetește, fraților, întâia cerere în rugăciunea Domnului. Ci cerem noi de la Dumnezeu, Tatăl nostru, cu aceste cuvinte? Cerim ca să să sfințască numele Tatălui nostru, Celui din ceriuri. Dar parcă numele lui Dumnezeu nu este sfânt? Sfânt este numele lui Dumnezeu însuș de sâne, duple cum este sfânt și însuș Dumnezeu. Dar numele lui Dumnezeu nu este sfânt întru aceia din noi, creștinii, carii mărturisim numele lui Dumnezeu, am priimit legea Lui / cea sfântă în sfântul botezi, dar nu împlinim datoriile creștinești, nu trăim așa cum să cuvine creștinului să trăiască după lege și după pravilele sf. bisărici și a sfinților părinți. Cu un cuvânt, nu trăim creștinește. Deacă noi, numindu-ne creștini, și mărturisând numele lui Dumnezeu cel sfânt și prea înalt ne dăm voie să facem fapte răle, plecăm voia noastră cătră păcate și trăim nu după poroncile sf. Evangheliei, apoi atuncea nu să sfințăște în urmările noastre numele lui Dumnezeu, ci să spurcă.

Pentru iudeii cii fărădelege, Dumnezeu au zis: Au spurcat numele Meu cel sfânt, că zic ei: norodul Domnului sântem. (Is., 3, 36, 30). Și sf. ap. Pavel au zis iudeilor celora ce defăima legea lui Dumnezeu și în vederea tuturor făce nedreptăți și / (f. 218) păcătuia: Numele lui Dumnezeu prin voi să hulește întru neamuri (Rim., 2, 24)

Să luăm pildă și din viața noastră. Deacă la oareșcare părinți buni și cinstiți cu viața sânt copii răi (ci poate să să întâmples), apoi nu să necinstesc cu dâșii părinții? Cine nu poate să zică: ea, ci copii răi, a cutărora părinți, cum necinstesc ei părinții cu faptele lor cele răle. Așa și creștinii. Creștinii asemenea necinstesc pre Dumnezeu, Tatăl ceresc, deacă ei treiesc nu după lege, după pravilele sf. bisărici.

Cum dar să svințește numele lui Dumnezeu? Numele lui Dumnezeu să sfințească întru noi atunci când noi trăim ca aleșii lui Dumnezeu, cii sfinți și iubiți, întru milostivirea îndurărilor în bunătate, întru smirenie, întru blândeță, întru îndelunga răbdare (Col., 3, 12). /

Când vom avea noi cugete curate, pentru că urâciune este Domnului gândul necurat (Prit., 15, 26), când dorința inimei noastre va fi fără prihană, după poronca apostolului: pre Domnul Dumnezeuul vostru Îl sfințiți în inimile voastre (I Nem., 3, 15), când toate lucrurile și toată viața noastră va fi sfântă și creștinească: după sfântul carele v-au chemat pre voi și voi să fiți sfinți întru toată viața voastră (I, Nem., 1, 15).

Numele lui Dumnezeu poate să sfințească întru noi atunci când vom petrece noi viață blagocestivă și creștinească, când cu asăminea bună viață vom pute noi să fim pildă pentru alții și îndemănători către proslăvirea numelui lui Dumnezeu. Atunci întru noi să va împlini cuvântul lui Dumnezeu: Așa să luminezi lumina / (f. 219) voastră înaintea oamenilor, ca văzând faptele voastre cele bune să mărească pre Tatăl vostru cel din ceriuri. (Mat., 5, 16). Atunci și cel ce nu crede în Dumnezeu va crede și să va închina Lui, zicând că adevărat Dumnezeu întru voi este (I Cor., 14, 25).

VIE ÎMPĂRĂȚIA TA!

Ați auzit, fraților, ci cerem noi de la Dumnezeu Tatăl nostru în cerirea aceasta. Vom sta puțin și vom gândi pentru cuvintele acestea. Au doară nu Dumnezeu împărățește preste toate și totdeauna? Fără îndoială, fraților, Dumnezeu ca un ziditori și stăpân preste toate, împărățește, dar împărățește nu în tot locul deopotrivă. El împărățește în ceri, în nemărginita slavă și lumină, împărățește și pre pământ, / și în toată lumea, ocărnuind toate după puternica sa voi.

Împărățește Dumnezeu, firește, și preste tot neamul omnesc. Dar în moralnica atârnare din vremea în care omul au călcat poronca lui Dumnezeu și au căzut, din vremea în care Adam au gustat din pomul oprit, împărăția lui Dumnezeu, dreptatea, pacea și bucuria s-au deșărtat într-însul. Știți sânğuri, fraților, în ce punere să află omul. Păgânii nu cunosc pe adevăratul Dumnezeu și să închină idolilor. Ci împărăție cerească poate să fie la dânșii, când ei nu să închină lui Dumnezeu. Jidovii s-au lepădat de Hristos și L-au muncit, cum pot ei să aștepte împărăția cerească? Turcii cred lui Magomet și împlinesc (f. 220) legea lui; ci împărăție dumnezeiască poată să fie la dânșii?

Adivărat este aceia, că Fiiul lui Dumnezeu, Iisus Hristos, au apropiat cătră noi, creștinii, împărăția lui Dumnezeu. El au întimiat bisărica și împărățe într-însa, dar și în creștini totdeauna, oare, și în toți împărățe Hristos? Ci împărăție a lui Dumnezeu pot să aștepte ereticii și lepădatii de Hristos? Ci împărăție a lui este și la aceia creștini carii nu împlinesc legea lui Hristos, nu păzăsc pravilele sf. bisărici, care este, după cuvântul lui Hristos, stălp și întărirea adivărului? Ci mușteni a împărăției lui Dumnezeu sânt aceia din creștini, carii slujăsc patimilor sale, și numai cu numele sânt creștini, dar nu cu faptele?

Nu, fraților, întru asăminea creștini împărățe nu Hristos, ci păcatul (Rim., 6, 12). / Unde, dar, împărățe Hristos? El, fraților, împărățe întru cei drepți, întru aceia carii urmeazi după poruncile lui Dumnezeu, împărățe El și întru acii din creștini păcătoș carii să întorc cătră Dânsul cu pocăință în păcatele sale. Întru asăminea creștini cu adivărat că împărățe Dumnezeu – aicea pre pământ, cu începere duhovnicește, dar deplin împărăția lui Dumnezeu va fie în veacul ci va să fie, când Domnul Hristos va veni întru slava sa și toți sfinții îngeri cu Dânsul.

Vra să zică, împărăția lui Dumnezeu vine cătră noi duhovnicește și numai atuncea când noi părăsim de a greși, când cu toată inima ne întoarcim de la păcate cătră Dumnezeu și-i (f. 221) slujim Lui, ca lui Dumnezeu și Împăratului, când împlinim legea Lui.

Pentru aceasta și să cuvine noau a ne ruga lui Hristos, Dumnezeu, cerșind milostivirea Lui cătră noi, ca să lumenezi El și pre cei ci nu Îl cunosc pre El și pre cei ci au rățcit și s-au lepădat de legea mai cea adivărată, ca pre toți că-i lumenezi și să-i aducă cătră vecinica împărăție.

FIE VOIA TA!

Oare poate cândva să nu să facă după voia lui Dumnezeu? Poate să nu să îplinească așa duple cum voiește Dumnezeu? Adivărat că Dumnezeu ca un stăpân preste toate face dupa voia Sa întru tăria ceriului și în lăcașurile pământului (Dan., 4, 32). Lui Dumnezeu / toate să supun, toate jivinele pământului urmeazi după voia lui. Numai omul, fiind amăgit de diavolul, în orbirea minții sale, nu ascultă pre Ziditoriul său și nu îplinește voia Lui.

Vedeți, fraților, jivinele și toate hiarile împlinesc voia lui Dumnezeu, numai omul, carele este făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, pre carele Dumnezeu l-au încununat cu mintea și cu

înțelepciune și l-au deosăbit de toate cele trăitoare pre pământ nu împlinește voia lui Dumnezeu.

Cât îi de strașnic și de a gândi de așa neascultare și nesupunere, voiți lui Dumnezeu, dar adevărat este. Omul înșălându-se de diavolul, toate le face după voia sa, împlinește dorința inimii sale, urmează cum îi vine lui și cum i să pare / (f. 222) lui, numai să-ș împlinească gustul său și să-ș priimească folosul său; ca cum nu ar fi vecinicul stăpân și nu ar fi atotputernică mână care toate le ocârmuiește după vecinica sa înțelepciune.

Nu, fraților, nu așa să cuvine să urmezi omul și mai ales creștinul. Nu a lui voiți trebuiește el să facă, dar voia lui Dumnezeu; nu a lui dorinți trebuiește el să împlinească, dar a lui Dumnezeu, care sânt drepte și sfinte.

Înțelegiți, cum îngerii lui Dumnezeu slujesc Ziditoriului și cu ce credință și dreptate împlinesc cuvântul Lui. Însuș Fiii lui Dumnezeu au împlinit voia Părintelui său și s-au plecat Lui. M-am pogorât, zice Hristos, din ceriu, nu ca să fac voia mea, ci voia Tatălui meu, carele m-au triimes pre mine.

Au doară noi, cei muritori și ticăloș, nu vom împlini voia lui Dumnezeu? De vom căde noi în ce mai gre ispită, în ce mai înviforată soartă / care ne arată cea mai grozavă pedeapsă și atunci nu să cuvine să cădem în deznădăjduire, dar întru toate să ne supunem voiți Lui Dumnezeu, care este puternică și numai voia Lui poate să ne scape de toate întâmplările cele răle și să ne liniștească în scârbele noastre. Pentru că voia lui Dumnezeu toate le face pentru mântuirea noastră.

Să luăm pildă, iarăș, de la Mântuitoriul, carele, când îi sta înainte păharul muncilor, au strigat către Tatăl său: „Părintele meu, de nu poate acest păhar trece de la mine, să nu-l beau pre el, fie voia Ta.“ (Mat., 26, 42).

Așa, fraților, și noi toți creștinii datori sântem întru toate să ne plecăm⁶² voiți lui Dumnezeu și să ne rugăm Tatălui nostru cel ceresc să fie întru noi și cu noi voia Lui cea bună și plăcută și deplină. /

(F. 223) 4 CERERE

Pâinea noastră cea de-a pururea dăne-o noau astăzi

De aicea, fraților, în rugăciunea Domnului urmează cererile pentru așa lucruri în care are trebuință omul, trăitori în lumea această,

⁶² Scris: ПЛЪКЪМ.

plină de griji și de feliuri de neajunsuri și împresurări. Omul are nevoie întru toate cele trebuincioasă în lumea această vremelnică, în curăția de păcate, de ispite și tot răul. Acestea le și cerem noi de la Tatăl ceresc în cale următoare cereri a rugăciunei Domnului.

Pâinea noastră... Cu acestea cuvinte noi cerem de la Dumnezeu pâine. Dar parcă nu noi sânguri sântem datori să ne îngrijim de pâine? Nu sânguri trebui să ne agonisim cu truda hrană? Însuș Dumnezeu au zis: „Întru sudoarea ta vei mânca pâinea ta.“ (Galt., 3, 19).

Așa cu adivărat omul sângur trebuie să să trudească, să-ș agonisască pâinea de toate / zilile. Dar poate omul să facă aceasta fără de Dumnezeu? Poate omul un pas să pășască fără voia lui Dumnezeu și fără ajutorul Lui?

Omul răsădește sâmburul, dar îl crește Dumnezeu. Dumnezeu nu a da și nimica din truda noastră nu va fi. Dar aceia că Dumnezeu poate sângur să ne dea pâine și toate cele trebuincioasă fără trudă din partea noastră, deacă noi am căuta mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, la aceasta avem pildă pre izrailtineni, pre carii Dumnezeu i-au hrănit în pustietate cu mană cerească 40 de ani.

Supt numele pâinei trebuiește a înțalege nu numai hrana, ci și îmbrăcăminte și toate cele trebuincioasă în viața omului. În cerirea aceasta, mai înainte cetim: „Dă-ne-o noau astăzi“. Pentru ce numai pe astăzi cerem noi pâine? Pentru / (f. 224) aceia ca să nu ne îngrijim noi mult de la sâne și pentru sine, ci să așteptăm toate de la Dumnezeu, carele știe nevoile noastre și totdeauna și să îngrijaște pentru noi. Știe Tatăl ceresc că toate acestea vă trebuiesc voau.

Aicea, iarăș, Domnul poruncindu-ne să cerem pâine numai pe o zi, arătă la mana ci să pogorea de la Dumnezeu în postie izrailtenilor și cu aceia ne face pe noi de a-nțalege că precum Dumnezeu i-au hrănit pe izrailteni, așa ne va hrăni și pre noi, numai de am cere de la Dânsul cu credință adivărată.

Iară de mi să va da noau pâine mai mult decât pe o zi, apoi atuncea să cuvine prisosul să să împartă pe la cii săraci și neputincioș. Pentru aceia și zăcem noi: Pâinea noastră, dar nu zăcem pâinea mea, dă-ne-o noau, dar nu de-me-o mie. Să vede de aicea că noi nu trebuie să ne despărțim întru sâne, să nu cerem de la Dumnezeu numai pentru sâne, ci pentru toți frații noștri. Măcar / de am vede că fratele nostru nu să roagă lui Dumnezeu, nu cere de la Dânsul pâine. Și atuncea nu ne să să cuvine noau să ne lepădăm de Dânsul, precum Dumnezeu nu leapădă pre niminea din noi de la sâne, că soarele său Îl răsare preste

cii buni și preste cii răi și ploauă preste cii drepți și preste cei nedrepți (Mat., 5, 45).

De acum vom spune, ci vra să zică cuvântul de-a pururea? În cuvântul acesta să închei toate cele ci de sânt neapărat trebuincioasă în viața noastră. Nu numai de pâine avem noi trebuință în viață, ci și de haine, întru care ne îmbrăcăm, de casă, întru care viețuim, și de altele care ne trebuie, în starea întru care sântem.

Dar acelea ci sânt de prisos pentru viața noastră, acelea pre care le dorim noi din lăcomie, din pofta nesățioasii inimei noastre, adică: să mâncăm mai mult și mai dulce decât fratele nostru, să ne îmbrăcăm mai frumos decât ceialalți, să fim mai în mai mare cinste decât vecinul nostru – acestea nu numai că nu sânt vrednice de rugăciunea către Dumnezeu, ci și păcat.

/(f. 225) Bogăția, cinstea nu sânt neapărat trebuincioasă în viața omului. Noi vedem oameni săraci și blagocești, cu puțină stare, ci și din aceasta cu dragoste împart celor ci au lipsă și fac milostenie. Și pentru aceia sânt vrednici de împărăția lui Dumnezeu. Iară deacă Dumnezeu ne dă noau fără de a dori noi mai mult bine, mai multă stare decât este de trebuință pentru viața noastră, apoi atuncea să urmă, după cum ne învață prorocul David, zicând: „Bogăția de ar curge, nu vă lipiți inima“ (61/10).

Dar oare destul este, fraților, numai pâinea cu care să hrănește trupul și să țină viața noastră ce pământească? Omul are nu numai trup muritori, ci și suflet. Nu trăiește întru această viață vremelnică, ci va fi viu și în viața vecinică. Pentru aceasta noau ne trebuie hrană nu numai pentru trup, ci și pentru suflet. Însuș Mântuitorul ne arată noau trebuință neapărată în hrana sufletească, când au zis ucenicilor săi: „Mâncați nu mâncare pieritoare / ci mâncare ci rămâne în viața vecilor“ (Ioan, 4, 25).

Și în alt loc zice: „Tot cel ce va bea din apa aceasta, va însătoșa iarăș. Iară cel ce va bea din apa care Eu o voi da lui, nu va însătoșa niciodată; ci apa care Eu voi da lui va fi întru el izvor de apă curgătoare în viața de veci. (Ioan, 4, 13).

Vederat este dintru aceasta că este altă pâine, pâine duhovnicească, dumnezeiască care ne hrănește și ne întărește pentru viața de veci. Ci feliu de pâine este aceasta. Această pâine și această hrană este cuvântul lui Dumnezeu. Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu (Mat., 4, 4) au zis Hristos.

Iată, fraților, hrana pentru suflet. Cât îi de priincioasă această hrană pentru cii ci o primesc și iubesc să hrănească cu dânsa. David zice: „Cât sânt de dulci gâtlejului meu cuvintele Tale! Mai mult decât mierea gurii mele. (118, 103). Cât îi de sănătoasă și de sățioasă! Mâncând această hrană omul va trăi în veac. Cea ce va păzi cuvântul meu, moarte nu va vedea în veac (I., 8, 51), au zis Hristos.

/(f. 226) Este încă dumnezeiască hrană aceasta, este trupul și sângele lu Hristos, mielul cel de taină și dumnezeiesc trupul Meu cu adivărat este hrană și sângele Meu cu adevărat este băutură (I., 6, 55), au zis Domnul. Eu sânt pâinea cea vie care s-au pogorât din ceriu cel ce va mânca din pâinea aceasta va trăi în veac.“ (I., 6, 51)

Iată, fraților, ci hrană dumnezeiască pre care noi dimpreună cu pâinea de toată zilele datori sântem să o cerim de la Tatăl ceresc. O, cât de puțini dintre noi știu și o prețaluiesc această neprețluită hrană. Cât de puțini să îngrijăsc de această hrană duhovnicească, pentru folosul său și pentru viața cea de veci. Să deștepte Domnul Dumnezeu întru noi toți cu darul Său această foame și săte și îngrijire nu numai trupul să-l hrănim, ci și sufletul și mai mult sufletul cu dumnezeieștile cuvinte și cu cinstitul trup și sânge spre iertarea păcatelor și spre viața de veci, amin. /

(F.226^v) 5 (CERERE)

Și ne iartă noau greșalele noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri.

Aicea, fraților, cerem de la Tatăl ceresc iertarea greșalelor noastre, anume pentru aceia că și noi iertăm greșalele greșiților noștri. Ce feli de greșale sânt acelea cu care sântem noi datori Tatălui ceresc, și ce feliu de greșale sânt acelea cu care ne sânt noau alții datori. Aceasta mai lămurit să va vede dintr-o pildă a lui Hristos, pre care eu aicea o voi spune.

Un domn au vrut să socotească cu datornicii săi. Au adus la dânsul pe un datornic care era datori cu zăce mii de talanți (după banii noștri, foarte mare somă: 18.000.000); și neavând datornicul cu ce plăti, au poroncit domnul să-l vânză pre dânsul și pre fimeia cu copiii lui. Datornicul au căzut la picioarele domnului aceluia, rugându-l ca să-l mai îngăduiască că-i va plăti datoriia. Atuncea domnului aceluia i s-au făcut milă și i-au iertat datoriia lui. Ieșind de la domn, datornicul /

(f.227) acela au întimpinat pre un tovariști a lui, carele îi era datori cu o sută de dinari (aproape de 20 ruble) și l-au silit să-i plătească datoriia. Datornicul îl ruga pre el ca să-l mai îngădui că-i va plăti, dar el nu s-au unit, ci, luându-l, l-au închis în temniță. Alți tovarășci ai lui, văzând atâta nedreptate, s-au scârbit foarte și au mers la domn și au spus toate cele ce au fost. Atuncea domnul, chiemând pre nemilostivul datornic, i-au zis: „Slugă vicleană, eu Ț-am iertat toată datoriia pentru că m-ai rugat. Au nu ți să cuvine și ție să miluiesti pre datornicul tău, duple cum eu te-am miluit pre tine“ și, mâniindu-să, au poroncit să-l dei muncitorilor pân când nu-i va plăti toată datoriia.

Această pildă au închiiat-o Mântuitorul cu aceste cuvinte: „Așa și Tatăl meu cel ceresc va face voau, de nu veți ierta fiecarele fratelui său din inimă toate greșalele lor. (M., 18, 3).

Vedeți, fraților, de aicea ci însămneari greșalele noastre cu care sântem noi datori Tatălui ceresc. Acestea sânt păcatele noastre cu care îl scârbim pe Dumnezeu. /

Că ce nu am priimit noi de la Dumnezeu? Dumnezeu ne-au dat noau minte, ne-au dat cuget, ne-au dat sântiri și putere. Dumnezeu ne-au dat lege, au descoperit noau în poruncile Lui voiia Lui. Dumnezeu au dat dar, carele ne întărește pre noi întru împlinirea voiiei Lui. Pentru aceasta, noi datori sântem să urmăăm așa cum ne învață pre noi mintea, cum ne încredințazi pre noi cugetul, datori sântem toate sântirile și puterile noastre să întrebuițăm cătră împlinirea voiiei lui Dumnezeu, și toate faptele noastre să le potrivim cu sf. poronci. Noi datori sântem nu în deșărt să priimim darul lui Dumnezeu, dar, priimindu-l, să trăim cu trezvie, cu dreptate și cu bună credință. (Tit., 2, 12).

Dar oare împlinim noi a noastră datoriia așa, după cum să cuvine? Oare nu urmăăm noi împotriva minții și a cugetului? Nu îl scârbim noi pre Dumnezeu cu faptele noastre, nu ne sâlim noi cătră fapte răle și nu călcăm legea lui Dumnezeu? Toate acestea, fraților, și mai multe decât acestea, le facem noi împotriva voiiei lui Dumnezeu fără de muștrare de cuget. Noi sântem mult mai mult datori decât sluga aceia Domnului său cu 10 mii de talanți. /

(f. 228) Ce va fi cu noi, deacă Dumnezeu va cere de la noi datoriia, va cere de la noi dare de samă pentru toate faptele în viața aceasta? Avem noi cu ce ne arăta înaintea feții Lui? Avem noi cu ce îi plăti datoriia noastră? Nu, fraților, nimica nu avem, ca și pomenitul în pildă datornic, nimica afară de păcate nenumărate.

Deacă-i așa, apoi ci ne rămâne să facem? Nimica mai mult decât pomenitul datornic. Să cădem înaintea lui Dumnezeu, și să ne rugăm ca să ne ierte și să ne miluiască și ne va ierta noau Tatăl ceresc

păcatele noastre deacă numai îl vom ruga cu credință și cu osârdie. Dar să nu uităm și aceia că deacă noi cerem de la Tatăl ceresc iertarea greșalelor noastre, oare iertăm noi greșalele greșiților noștri? Tatăl ceresc vroește ca și noi să fim buni și milostivi către cei de aproape ai noștri, după cum El este bun și milostiv către noi și noi să facem celui de aproape aceia ci sânguri dorim și cerem de la Dumnezeu. Ce va fi deacă noi, cerând de la Dumnezeu iertare păcatelor, sânguri nu iertăm greșiților noștri? Atuncea și Dumnezeu nu ne va / ierta. Tatăl ceresc, Domnul Hristos, zice: „Deacă nu iertați voi oamenilor greșalele lor, apoi și Tatăl vostru nu va ierta greșalele voastre. (Mat., 6, 15).

Întru acest feli noi ne vom asămăna aceluia datornic carele priimind iertare datoriei de la domnul său, nu au vrut să ierte mica datorie a datornicului său.

Nu, fraților, să nu fim atâta de îndărăptnici și nemilostivi către frații noștri, să nu fim atâta de nemulțămitori către Tatăl ceresc. Să iertăm celor de aproape ai noștri toate păcatele, toate obișduirile, scârbele și puprelele ca să ni se ierte și noau pecatele de la Dumnezeu Tatăl ceresc.

Iar deacă noi sânguri sântem vinoveți către cel de aproape a nostru, deacă noi sânguri îl aducem la aceia, ca să să scârbească spre noi, apoi iarăș pre Tatăl ceresc să-l rugăm ca să ne de noau smirenje și răbdare în purtările noastre, să ne ajute El ca să iubim pre vecinul nostru, și totodată să grăbim să cerem iertare de la vecinul nostru. De vei aduce darul tău la oltari / (f.229) și acolo-ți vei aduce aminte că fratele tău, are ceva asupra ta, lasă acolo darul tău înaintea oltariului și mergi de te împacă întâi cu fratele tău și atuncea viind adă darul tău. (Mat., 5, 22-23).

Și așa, fraților, să ne rugăm Tatălui ceresc, ca să ne ierte noau greșalele noastre, dar și noi să iertăm greșiților noștri și sânguri să cerem de la dâșii iertare greșalelor noastre. Atuncea Tatăl nostru cel ceresc fără îndoială va auzi cererea noastră și va împlini rugăciunea noastră. /

(F. 229) (6 ȘI 7 CERERE)

Și nu ne duce pre noi în ispită, ci ne izbăvește de cel viclean.

Strepărinții noștri, Adam și Eva, gustând roduri din pomul cel oprit în rai, au călcat prin neascultare poronca lui Dumnezeu și prin aceasta firea ominească [...]truns de otrava păcatului. / Această fire strică prin păcat și noi strănepoții lui Adam și Evei am clironomisit

de la dânsii și pentru aceia noi trebuie neconținut să ne luptăm împotriva păcatului și, greșind totdeauna, înaintea lui Dumnezeu și cu lucrul și cu cuvântul și cu gândul, avem datorie cum s-ar pute de mai adesiori să ne rugăm lui Dumnezeu pentru lăsarea păcatelor. Dar câte nevoi și asupreri năvălesc asupra noastră de cătră feliuri de primejdii și valuri în lumea această plină de ispită și deșărtăciuni? Acestea le pășește fiecarele din noi și fiecăruia sânt știute.

Iată din nou punere care ne face pre noi ca să ne atărnăm cătră Dumnezeu cu rugăciuni / (f. 230) și să cerem milostivirea Lui și apărarea. Pentru aceasta, ne-au și poroncit noau Mântuitoriul ca să ne rugăm cu aceste cuvinte: „Și nu ne duce pre noi întru ispită, ci ne izbăvește de cel viclean.“.

Ce vra si zică ispită? Ispita însămneară așa punere a omului întru care să arată el așa cum și în adivăr este și cătră ce este el plecat, sau cătră bine, sau cătră rău. Pentru aceia și ispite sânt bune, dar sânt și răle. Pricinuitoriul ispitelor celor bune este prebunul Dumnezeu și de la dânsul să triimet ele spre slava dreptăților și folosul păcătoșilor. Așa Dumnezeu au ispitit pre Avraam, poroncind să aducă în jertvă pre fiiul său Isaac. Strașnică-i această ispită, dar Avraam nimica îndoindu-să, s-au hotărât să îplinească poronca lui Dumnezeu și / gata au fost de a o împlini, de nu ar fi fost oprit de însuș Dumnezeu, carile l-au și proslăvit pentru credința lui cea mare.

Așa feliu de ispită au avut și Iov, carele după voia lui Dumnezeu au suferit de la diavolul grozave munci, dar întru cele ce s-au întâmplat lui nimica nu au greșit înaintea lui Dumnezeu. Asăminea munci au suferit toți mărturisătorii lui Hristos, mucenicii pentru credința lui Hristos: Dumnezeu i-au ispitit pre dânsii și i-au aflat luiș vrednici ca aurul în topitoare i-au lămurit pre dânsii. (Înțăl., 3-6).

Vra să zică și Dumnezeu ne triimite oareșcare ispite. Oare ruga-L-vom pre Dumnezeu întru așa întâmplări cu noi ca să nu ne ducă întru ispită? Nu, fraților, fie voia lui Dumnezeu cu noi. Noi numai vom cere de la Dumnezeu ajutori și putere, ca să nu ne lasă a ne ispiti mai mult decât putem, dar împreună cu ispită / (f. 231) să facă și sfârșitul, ca să o putem noi suferi (I Cor., 10, 13).

Cu totul amintelea sânt, fraților, ispitele cele răle. Ele nu sânt de la Dumnezeu, pentru că Dumnezeu pre niminea nu ispitește (Iac., 1, 13). Acest feliu de ispite să întâmplă cu noi de la diavolul, de la lume și de la trupul nostru. Cât-îs de multe aceste feliuri de ispite? Diavolul ne ispitește sămânând în om gânduri răle și îndemnându-l cătră fapte

răle. Din pildă, s-au întâmplat zi de post. Diavolul îl ispitește pre om să mănânce de fruct, puindu-i înainte feliuri de prilejuri, îndemnătoare cătră călcarea aceștii poronci bisăricești.

Lumea ne ispitește, puindu-ne înainte feliuri de dăsfătări lumești, feliuri de mulțămiri și veselii trupești, ca să ne înșale și să ne plece cătră păcat.

Trupul ne ispitește, poftind mâncare dulce și bună la gust, îmbrăcăminte frumoasă și scumpă, somn îndelungit și pacinic.

Așa-s, fraților, ispitele cele răle, diavolești. De aceste ispite cerem noi ca să ne izbăvească Dumnezeu când zăcem: și nu ne duce pre noi întru ispită. /

Vra să zică: Și nu ne duce pre noi întru ispită au tot aceia cuprindere ce au și cuvintele acestea: Nu ne lăsa pre noi să fim atâta de slabi, ca la fiecare întâmplare să ne smintim și să cădem în păcat; întărește inima noastră în bine, ca ușor să biruim pre vrăjmașii sufletești și trupești ci bat război asupra noastră, ca să ne aducă cătră păcat. Cine nu vede de aicea cât-îi de trebuincioasă stăruința noastră cătră aceia, ca să fugim de păcat și să depărtăm de la sâne toate întâmplările prin care vine sminteala și alunecarea cătră păcat. Și nu ne duce pre noi întru ispită, ci ne izbăvește de cel rău.

Ci rău este acela, de care rugăm noi pre Dumnezeu ca să ne izbăvească? Cel mai întâi rău este păcatul. Pentru aceasta ne și rugăm noi Tatălui / (f. 232) ceresc, ca să depărtezi de la noi toată ispita cătră păcat și să ne păzască pre noi curați și fără prihană, dupa cum și să cuvine a fi creștinului. Fiindcă păcatul au născut în lume toate scârbile și necazurile, apoi cu aceste cuvinte îl rugăm pre Tatăl ceresc ca să ne izbăvească de scârbe și de toate nevoile, în lumea aceasta, ca să petrecem viață lină și fără gâlceavă, în curățanie și blagocestii.

Așa-i, fraților, sfânta și dumnezeiasca rugăciune, pre care ne-au dat-o noau Domnul Hristos. Rugăciunea aceasta Domnul au închiinat-o cu aceste cuvinte: „Că a Ta este împărăția...”

Cu aceste cuvinte, ca cum ar înrădăcina întru noi nedejde cătră primirea / cererilor noastre. Pentru că precum lumea toată, cu toate cele ce le prăvim într-înșă, așa și tot neamul omnesc este făptura Tatălui ceresc, și pentru aceia întru toate trebuiește să să împlinescă voia Lui cea sfântă. Pentru că El este atotputernic Dumnezeu și Lui să cuvine slava și cinstea în veci vecilor. /

(F. 232^v) ÎNVĂȚĂTURĂ ÎN DUMINICA PRAVOSLAVIEI

Pentru cei ce se depărtează de ispovedanie și sf. Împărtășire

Duminica de astăzi să numește Duminica Pravoslaviei. Pentru ce așa să numește această duminică? Pentru că astăzi sv. bisărică prăznuiește biruința pravoslaviei /(f.233) asupra protivnicilor svintelor icoane și dă anatemei pre toate eresurile și pre toți cii ce să leapadă de pravoslavnică credință și să dizbină de sv. bisărică.

Prăznuirea aceasta este așăzată de împăratul grecesc Mihail, de maică-sa Teodora și de patriarhul Metodii, după următoarea întâmplare. Nelegiuitul împărat Lev Isavreanin au rădicat mare prigonire asupra creștinilor carii cinste sv. icoane și să închina lor. Dupa acest împărat au urmat și alți împărați, asăminea lui necredincioși și asăminea prigonind creștinii, care să închina sv. icoane. Mai la urmă au împărățit împărăteasa Irina. Această blagocestivă împărăteasă au adunat sobor de arhierei și oameni iscusiti în învățăturile legii în orașul Nicheea, unde au așăzat cinstirea sv. icoane a sv. moaște și a cinstitei cruci, / pentru că cei adivărați închinători sv. icoane să închină nu lemnului, ci chipurilor care sânt zugrăvite pe icoane. După împărăteasa Irina, iarăș au fost câțivai împărați în Greția ci era împrotivitori cinstei sv. icoane, dar mai de pre urmă împăratul Mihail și maica lui Teodora, pe totdeauna au așăzat închinarea cinstitelor icoane și de atuncea să săvârșăște în pravoslavnică bisărică prăznuirea pravoslaviei în duminica de astăzi.

Voi spune și aceia că sv. bisărică, în duminica de astăzi, îi depărtează de la sâne și-i anatimisăște pre to<†>i cei ce să leapadă de bisărică, nu împlinesc pravilele sv. bisărici și nu urmează dupa legea creștinească. Această anatimisire și astăzi să săvârșăște la soboarile din orașuri unde slujăsc arhiereii. /

(f. 234) Dar săvârșind această rânduială în Duminica Pravoslaviei, sv. pravoslavnică bisărică să roagă pentru întărirea ei, fericește pre râvnitorii pravoslaviei, carii împlinesc datoriile legii și neclătit cred și să supun învățăturilor și dogmelor pravoslavnicii bisărici. Iar pre eretici, pre cei ce s-au lăpădat de legea lui Hristos și pre împrotivitorii Lui îi dă anatemei.

Fraților, cine sânt împrotivitorii lui Hristos? Nu numai ereticii și de Dumnezeu hulitorii, ci și toți carii să împrotivesc pravilelor sv. bisărici și nu să supun ustavurilor bisăricești, încă și aceia carii nu să

ispoveduiesc în posturi și nu să împărtășesc cu cinstit trup și sânge a lui Hristos.

Auziți, fraților, și aceia ci nu să ispovăduiesc și nu să împărtășesc sânt împrotivitori lui Hristos. Cătră mare scârbă trebuiește a spune că mulți sânt în satul nostru de / aceia carii să depărteazi de ispovedanie și de sv. împărtășire. Sânt și așa creștini carii câte câțivai ani nu împlinesc această vajnică datorie creștinească. Ci pricină poate să fie la așa îndărătnicie și nebăgare în samă? Nimica mai mult decât linevirea lor și împietrirea inimei, pentru că niminea dintr-înșii nu poate să se îndreptezi cu aceia, că nu au avut când să mărturisască, nu poate niminea să zică că în curgirea de un an întreg de zile nu au avut 2-3 zile slobodi cătră pocăință și rugăciune. Cu adivărat zice înțeleptul Solomon: „Când vine necredinciosul întru adâncul răutăților, nu bagă samă.“ (Pr., 18, 3) pentru sufletul său, pentru mântuirea sa; dar cii ci nu să îngrijăsc pentru de a-ș hrăni sufletele sale cu pâinea cerească, cu cinstitele și făcătoarele de viață / (f. 235) a <lui> Hristos Taine, nu sânt vrednici nici creștini de a să numi, cum zice sv. Iosif Volocolamschii (Sl., II, l.⁶³ 317).

De nu să va împărtăși creștinul în curgirea anului de trii or, dobitocului acela creștin să va asămăna, zice sv. Scriptură (Cat. Bolșoi⁶⁴, l.⁶⁵ 245). Dar după slăbăciunea noastră și împresurările a multor griji, măcar o dată în an, anume în sv. marele post, negreșit să cuvine fiecăruia creștin să să împărtășască; iar deacă cineva-i nici aceasta nu o va face și i să va întâmpla moarte, acela om mai bine nu să vor fi născut în lume. (Cat. Bolșoi⁶⁶, l.⁶⁷ 99).

Vedeți, fraților, cât îi de strașnic a nu te împărtăși cu sv. Taine din linevire sau nebăgare de samă.

Părinților și mumelor! Voi bună faptă își face deacă și sânğuri veți împărtăși și pe copiii voștri îi veți săli ca să / împlinească această scumpă și pentru suflet folositoare datorie creștinească.

Vă poflesc ca să spuneți și vecinilor voștri, acelora ci cu anii nu vin la bisărică și nu să împărtășesc, cât îi de cumplit păcatul acelora carii să depărteazi de sv. ispovidanie și împărtășire. Sv. ap. Iacob zice: „Să știe că cel

⁶³ Prescurtare pentru rus. *list*; în traducere: *filă*.

⁶⁴ În limba rusă în original; în traducere: *Catehismul cel mare*.

⁶⁵ Prescurtare pentru rus. *list*; în traducere: *filă*.

⁶⁶ În limba rusă în original; în traducere: *Catehismul cel mare*.

⁶⁷ Prescurtare pentru rus. *list*; în traducere: *filă*.

ce au întors pre păcătosul de la rătăcirea căii lui va mântui suflet din moarte și va acoperi mulțame de păcate“ (Iac., 5, 20).

Vedeți, cât îi de scump de a sfătui pre cel dizbinat de credință și pre cel leniș către împlinirea datoriilor legii creștinești. Fiți dar, fraților, blânzi cu inima și iubitori de frați și vecini, carii din îndărăpnicie / (f. 236) nu să supun pravilelor bisăricești și le dați sfaturi de mântuire, ca și pre dâșii să-i scoateți de la strașnica răspundere înainte lui Dumnezeu și sânguri să priimiți plată cerească de la Dumnezeu.

(F. 236) ÎNVĂȚĂTURĂ ÎN VINEREA MARE

Fraților, în lumea această văzută și în grabă trecătoare, vedem obicinuit așa feliu de rânduieli, că părinții la svârșitul vieții sale să sârguiesc ca să lasă ceva clironomie copiilor săi și cu cât îi mai bogat omul, cu atâta mai mare clironomie lasă el copiilor săi. Din altă parte, cu cât mai mult au lăsat părinții copiilor săi clironomie, cu atâta mai mult să cere de la clironomi dorință și știință a să folosi cu clironomie spre binele / său și a celor de aproape ai săi.

Acuma, fraților, noi stăm la groapa dumnezeiescului Mort, carele au pățimit pe cruce, Îl prăvim înfășurat cu pânză curată și pus în mormânt de Iosif și Nicodim cu mironosițele. Ce clironomie ne-au lăsat nouă acest dumnezeiesc pătimitori și cum ne-am folosit noi cu clironomia Lui?

Mergând către Tatăl său, domnul nostru Iisus Hristos la cina cea de taină au dat sfinților săi ucenici al său precinstit trup și preacinstit sânge, zicându-le: „Aceasta să faceți spre pomenirea Mea“ (Luc., 22, 19). Și întru acest feliu tuturor nouă ne-au dat puțință în Taina sv. Împărtășiri să ne unim cu Dânsul⁶⁸. /

(F. 241) ÎNVĂȚĂTURĂ LA ZIOA ADORMIRII A MAICII DOMNULUI

Sv. bisărică ne pomenește nouă astăzi pentru fericitul sfârșit a Apărătoarii neamului creștinesc, a Presfintei Ficioarei Marii. Acest sfârșit au fost atâta cu pace și cu liniște, că să numește nu moarte, dar

⁶⁸ Filele 237-240^v conține predica *Pierzare de beție*, traducere din lucrarea *Urmare creștinească* a preotului A. Lunin.

Adormire. Sf. predanie ne povestește că Maica Domnului, după înălțarea Domnului Iisus Hristos la cer, dorea sfârșatul vieții aceștia pământești, și să ruga Fiului său ca să o ia de pre pământ; și iată, odinioară, în vremea rugăciunii i s-au / arătat Ei arhanghelul Gavriil și i-au vestit că, preste trii zile, Ea va fi luată din lumea aceasta. Prea svânta ficioara cu mare bucurie au priimit vestea de la arhanghelul, s-au pregătit pre sâne cu rugăciune către trecerea din lumea aceasta, s-au iertat cu apostolii, carii minunat au fost aduși prin noor în Ierusalim și în cântări îngerești sufletul ei au fost luat la cer.

Și nu numai una Maica Domnului, fraților, cu pace și cu bucurie au întimpinat ceasul petrecerii din lumea aceasta. Sf. ap. Pavel asăminea dorea să să dizlege și cu Hristos să fie, să uita la moarte / (f.242) ca la câstig și cu duh de bucurie zăcea că vremea prestăvirii au sosit. Mie, zăcea el, a vieții este Hristos și a muri –dobândă.

Și mulțamea mucenicilor și a plăcuților lui Dumnezeu fără scârbă să despărte de lumea aceasta și cu cântări de mulțămire și de laude întimpina pre îngerul morții.

Fraților, ceasul despărțirii sufletului de trup va sosi și pentru noi oarecând! Zilile anilor⁶⁹ noștri trec răpede și fiecarele ceas în viața noastră ne apropie către ceasul morții. Dar prigătim noi, oare, sfârșăt creștinesc vieții noastre? Fără de patimă și nerușinat, asăminea-aceluia sfârșit de care s-au învrednicit Maica / Domnului și sfinții plăcuți lui Dumnezeu.

Nu, fraților, noi foarte rar ne aducim aminte de ceasul morții. Noi uităm că aicea, pre pământ, sântem streini, sântem oaspiți și veniți și trăim așa ca cum am avea a trăi în veac aicia și mai mult ne îngrijim de aceia cum mai bine și mai ușor am trăi aicea pre pământ.

În tinereți, noi obicinuit zăcem că ne vom pocăi când om fi bătrâni, dar sosăsc bătrânețele și noi iarăș depărtăm de la noi pocăința cu feliuri⁷⁰ de prilejuri, că poate nu va sosî degrabă ceasul morții, că a mai fi vreme de pocăință, că nu-i vremea / (f. 243) trecută pentru pocăință.

Fraților, zioa Domnului sosăște fără veste, și bătrânețele, și tinerețele, și copilăriia, toate deopotrivă sânt supt stăpânirea morții – și cine din noi carii stăm aicea în acest sf. lăcaș poate să încredințazi că nu trăiește el cel mai despre urmă ceas pre pământ?

⁶⁹ Scris: **анелор**.

⁷⁰ Scris: **фелюли**

Pentru aceia, trebuiește să trăim așa ca totdeauna să fim gata fără frică să întimpinăm pre îngerul morții. Deacă înfricoșatul ceas a morții ne va întimpina negata, apoi cum ne vom arăta noi feții lui Dumnezeu? Cum vom sta noi înaintea înfricoșatului județi, încurcați fiind în păcate și nepocăiți? /

Sv. proroc David zice: „Moartea păcătosului cumplită este.“ (Ps., 33, 22). Având în vedere scurtarea vieții noastre și cumplita moarte a păcătoșilor, ne vom stărui, fraților, să prigătim fiecarele pentru sâne sfârșât cu pace și fără de rușine, asăminea Maicii Domnului și tuturor dreptilor, carii cu fericită viață aicea pre pământ au plecat cătră sâne mila lui Dumnezeu.

Să ne luptăm totdeauna împotriva păcatului și să ne împodobim / (f. 244) pre sâne cu fapte bune. Atuncia și pentru noi, ca pentru tot dreptii lui Dumnezeu, moartea va piierde înfricoșata sa putere, atunci și noi în pace și cu bucurie gata vom fi în tot ceasul să ne mutăm din lumea aceasta, pentru că sufletele dreptilor în mâna lui Dumnezeu sânt și nu să va atinge de dâșii munca. (Pret., 3, 1-3). Fericiti cei ce mor întru Domnul. (Apoc., 14, 13). Amin⁷¹. /

(F. 245) (ÎN ZIUA ADORMIRII SFINTEI NĂSCĂTOARE DE DUMNEZEU)

Astăzi, pravoslantici creștini, prăznuim noi Adormirea Maicii Domnului. Nu putem noi, fraților, ca să nu proslăvim pre marele Dumnezeu, carele cu atâta înțelepciune și bunătate poartă grijă pentru om și nu putem noi să nu ne mângâiem cu sf. credința a noastră, care și moartea o prefăce pentru noi întru veselie și pomenirea dreptilor o proslăvește cu bucurie duhovnicească.

Căutați, cât îi de mare pentru noi sărbătoarea de astăzi și cât de luminat sârbeazi astăzi sf. bisărică Adormirea Presfintei Născătoarei de Dumnezeu! Și cum să nu prăznuim noi astăzi? Precinstita Maica Domnului și Mântuitoriului nostru Iisus Hristos astăzi s-au prestăvit și s-au mutat de la pământ la ceri / gustând moartea ca un om, dar pe foarte puțină vreme pentru că preste trii zile ea s-au sculat din mormânt și cu trupul au fost luată la ceri, la viața de veci.

⁷¹ Fila 244^v albă.

Acum Ea, nu numai că trăiește, ci și împărățește întru slava dumnezeiască, întru fericirea dreptilor. Să fie astăzi și de cătră noi păcătoșii împărătesii și Doamnei vecinica laudă, mulțămire și plecare.

Așa, fraților, sânguri vedeți că viața omului nu se sfârșește aicea pre pământ, dar prin moarte, ca printr-o⁷² ușă noi mergim la altă viață vecinică și nemuritoare, așteptând acolo nu numai învierea din morți, ci și veacul cei va să fie.

Să stăm dar și să luăm în samă ci este viața vecinică și în ce stare vor fi sufletele dupa învierea din morți? /

(f. 246) Veacul ci va să fie cu totul nu-i potrivit cu veacul acesta. Aicea viața noastră este scurtă și cum ar și fi, trebui să ne despărțim de dânsa, că așa de la începutul lumii este, iară viața ci va să fie este nemuritoare, este vecinică. Acolo niminea nu va avea trebuință de mâncare, de băutură, de haine, acolo nu vor fi tinereță, bătrâneță; acolo nu vor fi patimi, poște trupești, dar toți vor viețui duhovnicește; acolo nu vor fi boale trupești, stricăciune sau moarte.

Însuș Hristos zice: „Fiii veacului aceuia nici să vor însura, nici să vor mărita, că mai mult nu pot muri că sânt asămenea cu îngerii și sânt fiii lui Dumnezeu, fiind fiii învierii. (Luc., 20, 25, 26).

Așa-i veacul de-apoi. / Dupa învierea din morți vor fi 2 stări: starea dreptilor și starea păcătoșilor. Și vor ieși, zice Mântuitorul, cii ci au făcut bine întru învierea vieții, iar cii ci au făcut răle, întru învierea judecății. (Ioan, 5, 29).

Și iarăș zice: „Și vor merge păcătoșii în munca de veci, iară dreptii în viața de veci.“

Și așa, fericiți vor fi dreptii, oamenii cii blagocestivi și făcători de bine, carii viața aceasta au petrecut-o în credință și în fapte bune, carii cu osârdie împlă la bisărică, să supun pravilelor bisăricești, fără lenevire să roagă lui Dumnezeu, carii sânt milostivi, făcători de bine și trăind în lumea această păcătoasă în toată vremea avea în mintea sa moartea și fericirile dreptilor în veacul de apoi.

Sf. ap. Pavel mărturisăște pentru sine că el au fost răpit în rai și au auzit cuvinte ascunsă care nu este omului a le grăi (II Cor., 12, 4). /

(f. 247) Și în alt loc el zice: „Cele ce ochiul nu au văzut și urechiia nu au auzit și la inima omului nu s-au suit, care au gătit Dumnezeu celor ci îl iubesc pre Dânsul.“ (I Cor., 2, 9).

O, ci fericire pentru cii drepti! Ei în veac vor fi vii, în veac vor viețui în raiul ceresc, în împărăția cerească, cu îngerii, cu Hristos!

⁷² Scris: *притрѣ*

Dreptii în veac vor fi vii, <vor> trăi (Irim., 5, 15). Ei în veac vor prăvi slava lui Dumnezeu, vor vede frumsăța Domnului și fiind luminați cu slava lui Dumnezeu însuș vor străluci ca soarele întru împărăția Tatălui ceresc. Ei în veac să vor bucura cu bucurie negrăită și vecinică.

Din împotrivă, starea păcătoșilor va fi jalnică. Jalnică va fi starea acelor carii nu au crezut în Dumnezeu, nu au avut dragoste cătră sf. bisărica a Lui, nu au păzit poruncile lui; aceia carii nu crede în tainele bisăricești, nu priime taina pocăinții cu anii, nu să împărtășe cu sf. daruri. Toți / aceștii vor peri și vor fi duș dupa înviere în iad, la locul muncilor de veci. Acolo păcătoșii nu vor vede pre Dumnezeu.

Căutați, fraților, cât de strașnică va fi starea păcătoșilor în viața ci va să fie și dimpotrivă cât de slăvită și fericită va fi soarta dreptilor în rai. Să ne înfricoșazi dar starea păcătoșilor, să trăim așa în viața aceasta, ca să fim, după moarte, vrednici de fericirile dreptilor întru împărăția cea de veci.

Să iubim pre Dumnezeu, pre sf. bisărică a Lui, cu credință să alergăm cătră Hristos Dumnezeu Mântuitorul nostru, să ne rugăm Lui și să ne pocăim înaintea Lui, să fim totdeauna blânzi, / (f. 248) cinstiți, făcători de bine, iubitori de cei de aproape, să ne îngrețosăm de păcate, de viața prihănită, ca să nu perim pe totdeauna cu păcătoșii, să nu fim triimiș la locul muncii de veci, unde așa de strașnic sânt prigătite nesuferite munci pentru trăitorii cii după voia cea slobodă și după duhul vremii aceștii înșălătoare. Să ținem totdeauna în mintea noastră că, de curând vom muri și după moarte neapărat ne așteaptă sau soarta fericirilor, sau soarta păcătoșilor, să cădem cu fierbinți lacrimi cătră Născătoarea lui Dumnezeu, care / este nedejdea tuturor creștinilor și grabnică ajutătoare, Maica prebunului și milostivului Împărat, ca să fie solitoare și mijlocitoare către Fiiul său și Dumnezeul nostru, ca să nu fim rânduți la locul cel de muncă, ci la locul veseliei de veci, unde dimpreună cu Dânsa, cu sf. îngeri și cu toți dreptii să cântăm și bine să cuvântăm pre Hristos Dumnezeul nostru în veci. /

(F. 249) <PREDICĂ>

Doamne! Noi am greșit înaintea Ta și Tu te-ai mâniat.
(Rugăciunea la neploare)

Aceste cuvinte le-am cetit noi astăzi în rugăciunile de neploare. Noi, totdeauna, greșim înaintea lui Dumnezeu, păcatele noastre sânt grozave, sânt nenumărate; întru acestea mi sã pare cã niminea din noi nu trebuie sã stea la îndoială și dreptul judecãtori / cu dreptate sã mânia spre noi și triimete feliuri de certãri asupra noastră. Boalele pre care noi astăzi le pãtimim, pre care pãrintãii noștri nici nu le-au știut, au doarã nu sânt certãri dumnezeiești.

Prãvim noi astăzi vânturile acestea și sãcita care ne vestesc noau lipsã în hrana de toate zilele, au doarã acestea nu sânt de la Dumnezeu? De la Dumnezãu sânt, /(f. 250) noi cunoaștem și märturisim, însã märturisim numai cu buzile, dar inimile noastre departe de la Dumnezeu stã. Unde spunem noi jalobele noastre? Pin crășme, pe la locuri necuviincioasã, unde ne ascultã asãminea noau pãcãtoș – dar bisãricile, unde nevãzut stã Dumnezeu cu îngerii Lui și cu toți plăcuțai Lui, / totdeauna sânt pustii.

În începutul cuvântului am zis: noi, Doamne, am greșit și Tu te-ai mâniat, dar din faptele noastre ar urma / așa, cã Dumnezeu s-au mâniat și pentru aceea noi am greșit. Sã ne fereascã Dumnezeu de așa judecatã! Dumnezeu este pre bun, pre blând și lesne iertãtori, El nu numai cã nu voiește ca noi sã pãcãtuim, ci sã scãrbește de pãcatele noastre și triimete feliuri de certãri asupra noastră, ca noi sã ne deșteptãm din somnul pãcatului și sã ne întoarcim cãtrã Domnul cu pocãințã. /

(f. 251) Ce ni s-ar pãre noau, fraților, când un copil a nostru nu s-ar supuni ascultãrii noastre, ar îmbla numai în voia lui și în toate zilele ne-ar amãri pre noi? Noi întâi l-am certa pre dânsul cu blãndețã, pe urmã am întrebuintã mãsuri mai aspre, iarã mai pre urmã, deacã el ar rãmãne nesupus certãrii noastre, l-am și disființã cu totul de la noi, ca pre unul nevrednic de familia noastră, de cinstea noastră.

Deacã noi și sânguri fiind plini de pãcate și poate priimim de la copiii noștri măsura, cu care / cândva și noi am mäsarat pãrintilor noștri, întru asãminea feliu urmãm cu copiii noștri, apoi gãndi-vom cã dreptul Judecãtor, cerescul Pãrinte al nostru, Ziditoriul a toate, cãte le prãvim ne ceartã pre noi pe nedreptate; sã nu fie la noi așa judecatã. Când copilul nostru, pre care noi pe dreptate îl certãm pentru vinovãția

lui își va cunoaște greșala lui, să va întoarce către noi cu pocăință /(f.252) să vor ivi din ochii lui lacrimi pentru vinovăția lui; atuncia noi nu numai că îl vom ierta, dar și cuvânt vom da, că nici nu ne vom aduce aminte de greșala lui, numai de nu s-ar întoarce el iarăși către dânsa.

Asăminea și Dumnezeu. Nu numai iartă, ci nici nu pominește fărădelegile noastre, când noi, cu toată inima, cu cugetul și cu gândul ne întoarcim către dânsul și cu lacrimi cerim milostivirea Lui. Cu asăminea pocăință / cu asăminea căldură, cu asăminea lacrimi să ne întoarcim către Domnul, fraților, în toată vremea, în tot minutul, dar mai vârtos în nevoie săcițai de acuma care ne vestește noau sărăcie și lipsă întru toate, cele trebuincioasă pentru noi și pentru dobitoacele noastre.

Dumnezău aceea și așteaptă de la noi, El nu va zăbovi cu milostivirea sa și ne / (f. 253) va mângâia pre noi. Sfințai Îngeri, sfințai împărați și întocma cu apostolii Constantin și Elena, și sfințai carii au plăcut lui Dumnezeu cu faptele sale, să fie rugători înaintea lui Dumnezeu pentru noi, nevrednicii și mult păcătoșii.

Nevoia pre care o vestește săceta ci o prăvim se uită pe fereastra casilor noastre, ea stă la ușă, gata fiind să între în casă, cu toată bi<ci>sniciia și sărăciia pre care mai le prăvim cu ochii. Au / doară vom mai zăbovi de a ne ruga lui Dumnezeu pentru milă, au doară și acum vor înceta ochii noștri de a da lacrimi și inimile noastre de a slobozi suspinuri. (Noi poate încă nu am ispitit nevoie de foamete, pentru că, mulțămind lui Dumnezeu, în zilele noastre nu au fost foamete în locurile noastre; dar să întrebăm de bătrânii noștri, carii tân minte anul 1833, când au fost foamete în Besarabie, ei ne vor spune ci nevoie mare este foametea.

Să ne întâleptim /(f. 254) măcar din spusurile lor și să cădem către Hristos Dumnezeu ca să ne ferească de așa strașnică grozăvie și întâmplare.)

Să nu zăbovim, fraților, de a căde către Hristos Dumnezeu în rugăciune, cerșând milă de la dânsul. Să alergăm către Dânsul, cu mic cu mare, poate Dumnezeu va auzi glasurile de rugăciune, măcar a pruncilor celor fără vinovăție.

Să mai lăsăm năravurile noastre cele răle, să ne mai oprim pre sâne de beții și de alte fără/delegiuri, către care sântem noi atâta de răpezi și fără de judecată. Să strig[m, cu o gură și cu o inimă către Tatăl ceresc, ca să nu ne răsplătească după păcatele noastre, ci să-ș

întoarce fața Sa către noi și să ne miluiască ca un bun și de oameni iubitori. /

(F. 255) (ÎNVĂȚĂTURĂ LA ÎNCEPUTUL SECERIȘULUI)

Să dăm mulțămire Domnului, fraților, am ajuns vremea săcerușului, vremea strănerii acelor sămânțe, pre care în vremea sa au fost de noi sămânate. Să mulțămim Domnului, și pentru aceia [că] ne-au dat roadă Dumnezeu îndestulă câmpului. Atâta că nu vom ave pe la locurile noastre lipsă în hrana de toate zilele de care să aude pe la alte locuri în țara noastră. Dar apropiindu-să vremea secerușului, nevrând îți aduci aminte de pilda Domnului nostru Iisus Hristos pentru grâu și neghină și pentru aceia vom scoate din pilda aceasta învățături mântuitoare pentru suflet. /

După cum în vremea săcerușului iese săcerătorii la câmp și săceră pâinea, așa și la sfârșitul veacului acesta Domnul va trimite pre îngerii săi și vor trimbița și să vor strânge la Judecata lui Dumnezeu toți oamenii.

Și iată atunci, duple cum lămurim noi grăul de neghină, așa să vor lămuri și faptele noastre, să vor despărți dreptii și cei păcătoș. Grăul cel curat să strânge în jitniță, iară neghina să aruncă afară, așa și dreptii vor intra întră împărăția ceriurilor și vor străluci ca razile soarelui, iară păcătoșii vor fi aruncați în întunerecul cel mai din afară, unde viermii nu doarme și focul nu să / (256) stânge, unde va fi vecinica plângire și scrâșnirea dinților.

Văzând apropierea săcerușului, gândește, creștinule, la sfârșitul vieții tale, ca să nu te arăți și tu în ochii lui Dumnezeu neghină și să nu fii aruncat afară și pân când ai vreme, stăruiește-te și te pocăiește. Când va sosi secerușul vieții tale, atunci va fi târziu și de a gândi pentru pocăință, pentru că atunci nu-ți va ajuta ție nici tânguirea, nici suspinarea. Să iei în băgare de samă și aceia că vrăjmașul au sămănat neghina în grâu atunci când sămănătorul dormea. Pentru aceia și / tu, frate, totdeauna deșteaptă-te, privigheazi duhovnicește ca vrăjmașul tău, diavolul, să nu samine în sufletul tău sămânță de gânduri răle, din care curând pot să crească, ca florile cuvinte putrede și ca rodurile, faptele cele fără de lege. Iar te uită-te: cine au sămănat grâu la acela grâu i-au și răsărit, cine au sămănat popușoi, la acela popușoi au răsărit,; cine ci feliu de sămânță au sămănat, aceia au și crescut pe ogorul său, așa și în duhovniceasca

viiată, ci vom sămăna în viața aceasta, aceia vom săcera în viața ci va să fie.

Deacă /(f. 257) cu dreptate și cu blagocestie noi am trăit în viața aceasta, vom intra după moarte în lăcașurile dreptilor, pre care le-au gătit Dumnezeu celor ci Îl iubesc pre El și păzăsc poruncile Lui. Dar deacă noi nu ne-am îngrijit pentru mântuirea sufletului, pentru lucrarea faptelor bune, apoi în viața ci va să fie, ca neghina din grâu ne vom alege și vom fi aruncați în întunericul cel mai din afară, unde va fi vecinică pedeapsă în vecinica muncă a iadului (plângere și scrâșnirea dinților), în sfârșat, vă uitați și la aceia, la cine îi / mai multă roadă? Nu-i drept, că cine mai mult s-au trudit și mai bine au lucrat pământul, la acela-i și mai multă roadă. Așa-i și în viața duhovnicească. Cu cât mai mult ne vom trudi în viața duhovnicească, cu cât mai mult ne vom împodobi cu fapte bune, cu aceia mai multă slavă vom priimi de la Dumnezeu în zioa cea de apoi, cu aceia mai împodobite lăcașuri vom clironomisi în viața de veci.

Și așa, fraților, să sporim în fapte bune, să privighiem cu duhul ca să nu samine în noi diavolul /(f. 258) neghină de fapte răle, ca crescând cu duhul noi să ne arătăm în ochii lui Dumnezeu grâu copt și curat, vrednic de strâns în jâtnița cerească, unde dimpreună cu toți dreptii neîncetat vom slăvi pre Dumnezeu cântând: Slavă Ție Dumnezeul nostru, slavă Ție! ^{73/}

(F. 259) < PREDICĂ >

Fraților! Astăzi este zi de lucru. Lăcuiitorii în țară nu au vreme de a veni la bisărică, pentru că ei în zile de lucru au trebele gospodăriei – unul în câmp, altul pe lângă casă, dar la bisărică în zile de lucru ei vin numai atuncea cât au vreo trebuință de trebele bisăricești. Apoi ci, dar, trebuință v-au adunat pre voi astăzi la sf. bisărică?

Voi ați venit astăzi la bisărică ca să înălțați rugăciuni de mulțămire, cătră Dumnezeu, că v-au dat gând mulțămitori să mirimitisiți acest sf. lăcaș, căruia îi sânteti din început ctitori și / v-au învrednicit să aduceți întru împlinire ceia ce ați făgăduit înaintea Lui.

Tare bine ați făcut, pentru că de n-ar zidi Domnul lăcașul, în zădar s-ar osteni ziditoriul. Ci poate să fie mai greu pentru sufletul creștinului, deacă nu aceia când el în zile de duminici și sărbători nu

⁷³ Fila 258^v albă.

are norocire să să roage lui Dumnezeu în bisărică, nu are putință⁷⁴ să înalte mintea, gândul și inima către prestolul celui prea înalt în bisărica Lui, cea pământească, să fie față la săvârșirea sv. liturghii și să priimască blagoslovenie de la păstoriul său.

Dar, slavă lui Dumnezeu, voi, fraților, nu aveți neajuns întru aceasta. Voi aveți bisărică cu toate potrivit împodobită. Voi vă / (f. 260) îngrijiți pentru ținerea ei în buna stare, o miritisiți la vreme, când cere trebuința, jărtviți cele trebuincioasă spre împodobirea ei, voi, cu un cuvânt, sânteti norociți întru aceasta. Să vedem dar cum poate să fie creștinul norocit cu băserică?

A noastră norocire și cel mai pre înalt bine este Dumnezeu.

Bisărica este văzut lăcaș a nevăzutului dar dumnezeiesc, au nu-i vederat de aicea, că bisărica este loc prea fericit. Ci însămnă la Răsărit în Edem pentru strămoșii noștri raiul aceia însămnăezi și pentru noi astăzi biserica. Acolo, în rai, cea mai întâi norocire pentru Adam și Eva era Dumnezeu, și aicea acelaș Dumnezeu stă de față noau nevăzut. Acolo era prisosul rodurilor duhovnicești câte au fost de trebuință pentru duhul lui. Acolo era mângâiecioasă cântare / a păsărilor; și aicea auzim unita cântare a psalmurilor duhovnicești care îndulcesc sufletul creștinului. Acolo era pomul vieții cu a lui prea minunate roduri și aicea să dă sf. trup și scump sânge a lui Hristos în sfânta împărtașire care ne dă noau nemurire și viață vecinică.

Și așa, sf. biserică iaste adivărat rai și nu numai asăminea raiului din Edem, dar fără de asămănare mai folositori decât dânsul. Acela rai au fost numai într-un loc, dar bisărici sânt în toate locurile. În raiul acela strămoșii noștri, prin călcarea poruncii dumnezeiești au căzut în păcat și s-au izgonit din rai, dar aicea păcătoșii să curăță de păcate, cei depărtați de la Dumnezeu să apropie către Dânsul, nenorociții să norocesc și să învrednicesc fericirilor celor vecinice.

Țaneți minte, fraților, că bisărica / (f. 261) este lăcașul lui Dumnezeu, unde el stă nevăzut și prăvește toate mișcările noastre. Apoi purtați-vă către bisărică și în bisărică, așa ca purtările voastre să fie plăcute lui Dumnezeu. Pentru aceasta, mai întâi umblați la bisărică totdeauna, și mai vârtos duminicile, și sărbătorile.

Acela creștin foarte greșaste care având putință să vie la bisărică și să să roage, rămâne acasă, socotind că și acasă să va ruga ca și în bisărică. Acasă roagă-te totdeauna, dar când te chiiamă pre tine la bisărică, la rugăciune, leapădă toate și te du la bisărică și acolo

⁷⁴ Secvența nu are putință repetată.

împreună rugăciunea ta cu rugăciunile sf. bisărici. Hristos au zis: unde sânt doi sau trii adunați în numele Meu, acolo voi fi în mijlocul lor. (Mat., 18, 20). Și așa, mergi acolo unde și Hristos stă de față cu credincioșii. /

Al doilea, când stai în bisărică leapădă de la sâne toată grija cea lumească, toate gândurile și sâmtirile cele necurate, care te smintesc pre tine. Nu uita că tu în bisărică stai înaintea lui Dumnezeu, Împăratului împăraților și Domnului domnilor, Judecătoria tuturor gândurilor și cugetelor noastre. Aicea nevăzut stau îngerii și sfânții, au doară nu te vei rușina tu în ființa strașnicului Judecători, în ființa îngerilor și sfinților a gândi și a cugeta rele?

Dar de să va întâmpla să-ți vie ție din ispita diavolească vreun gând rău, când stai în bisărică, apoi ridică ochii inimii și a gândul[ui] / (f.262) cătră cerescul Ziditori și zi rugăciunea lui Iisus și îndată ți să va limpizi mintea ta și te vei păzi de păcat.

Al 3-lea. Trebuiește și acasă să te porți, creștinule, cu cuviință, pentru că și fiecare casă a creștinului este mică bisărică. Pentru aceia, ci este păcat în bisărică, aceia-i păcat și în casă. Nu să cuvine acasă să te îndeletnicești cu beția, cu cânteci netrebnice, mai ales duminicele și sărbătorile. Uită-te, că și în casă sânt sf. icoane ca și în bisărică și în casă duple cum și în bisărică și în tot locul stă nevăzut de față Dumnezeu, stă îngerul păzătorul vieții tale, carele ți s-au rânduit / ție, de la Taina sf. botezi, stau sfînții și prăvesc toate faptele tale, aud toate vorbele tale și nu vei scăpa de dreapta răsplătire pentru dânsile.

Și așa, creștinule, grăbește la sf. bisărică în toată starea vieții tale, ascultă cu luare aminte cetirile și cântările bisăricești, adună-ți în mintea ta păcatele tale, varsă-le cătră Sionul cel de sus, spune-ți neajunsurile tale, cere de la Dumnezeu ajutori și sprijineală în tot pasul tău, astăzi lăcrămezi, plângi din adâncul inimei tale și vei ieși din bisărică îndreptat înaintea lui Dumnezeu, ca vameșul și toate cererile tale să vor împlini duple marea mila lui Dumnezeu.

Sfântă Născătoare de Dumnezeu, miluiește-ne. /

(F. 263) (ÎNVĂȚĂTURĂ DESPRE POMENIREA MORȚILOR)

Astăzi am găsat de cuviință să vorbim ceva pentru pomenirea celor răposați, spre folosul lor și mântuirea sufletelor noastre.

Sf. bisărică, maică duioasă pentru fiii săi, purtând grijă pentru cei vii, începând de la zămislirea lor și nașterea din pânțele maicilor

lor, ca să nu-i scapi în robia vrăjmaşului şi să nu-i pierzi, totodată poartă grijă şi pentru cei adormiţi. Pentru aceştia bisărica neconţinut să roagă lui Dumnezeu ca să-i odihnească în lăcaşurile dreptilor, / în locurile cele fericite ci sânt gătite dreptilor, într-o împărăţie a lui Dumnezeu.

Aşa urmează şi va urma sf. bisărică până la sfârşitul veacurilor. Aşa ne învaţă şi pre noi să urmăm şi ne porunceşte să săvârşăm pomenire pentru cei răposaţi părinţi şi fraţii noştri, noi, urmând glasului sf. bisărici ca nişte fii plecaţi poruncilor şi povăţuirii ei ne rugăm lui Dumnezeu pentru iertarea păcatelor celor adormiţi şi facem pomenire pentru dânsii după putinţa noastră. Însă această poruncă a sf. bisărici să împlineşte de noi nu cu aşa osârdie, după cum s-ar cuveni. Unii din noi îşi aduc aminte foarte rar pentru cei răposaţi / (f. 264) şi deşi săvârşesc pomenire, apoi săvârşesc numai ca să să îndreptezi în ochii oamenilor şi să împlinească cum vei obiceiul acest creştinesc şi foarte folositori pentru sufletele celor adormiţi; alţii îşi aduc aminte pentru dânsii numai atunci când sânguri sânt în grele nevoi, când Dumnezeu îi ceartă cu boale, cu întâmplări în gospodărie sau şi alte neajunsuri; iară alţii în viaţa lor nu gândesc nici pentru sâne, pentru sufletele sale, nici pentru cei morţi; de la aşa feliu de oameni în zădar aşteaptă sufletele celor răposaţi ajutori şi mângâiere, în zădar aşteaptă ei şi un pahar de apă să fie dat celui ci însătoşazi spre pominirea lor /.

Aşa feliu de creştini însuşi pentru ale sale suflete nu poartă grijă, pentru a lor mântuire nu oftează, nu suspină către Dumnezeu, dar tu, nenorocitul părinte sau frate ci eşti răposat, aştepţi aducerea aminte pentru al tău suflet. Mult vei aştepta şi în zădar va fi aşteptarea ta.

Iată, de curând, au trecut zilele sf. post într-o care datorită este fiecarele creştin mai deosebit să poarte grijă pentru sufletul său şi pentru răposaţi, însă şi aceste zile au trecut după cum obicinuit este, fără de băgare în seamă de mulţi din creştini, şi din toţi poporării aceştia bisărici, abia a tria parte s-au sârguit să-şi curăţă păcatele sale în baia pocăinţei şi să să învrednicească sf. cereştilor ale lui Hristos Taine. /

(f. 265) Puţini au gustat din izvorul ci izvorăşti apa vie, curgătoare, în viaţa de veci; au putut dar răposaţi să aştepte răcoreală sufletelor sale de la aşa feliu de rudenii, când ei pentru a lor suflete să linească să poarte grijă.

Cu mare bucurie aşteptăm noi zilele de praznice a anului, cu mare bucurie am întâmpinat noi şi praznicul sf. Învierii a lui Hristos ci

de curând au trecut, însă cu ce vrednicie ne-am prigătit noi pre sâne cătră intimpinarea zilei aceștiia?

Mulți din noi nu au împlinit cea mai scumbă datorie creștinească, ca să-ș curăț păcatele sale înaintea pricinuitoriului aceștiia sărbători, Hristos Dumnezeuului nostru; apoi multă nedejde poți să aibă răposatâi pentru sufletele sale la așa neamuri, multă milostenie poate să să aștepte de la așa creștini pentru cei adormiți?

Astăzi / este la noi zioa ce să numește Paștile blajânilor, zioa întru care obicinuit este să să facă obșteasca pomenire pentru cei adormiți la tântirimuri, însă și această datorie în poporul nostru s-au făcut nu de mulți, așa că și zioa aceasta așa cu nerăbdare așteptată poate de răposatî va trece de cătră rudeniile lor fără de aducere aminte pentru dânșai.

Ei s-au sârguit numai pentru sine, să-și hrănească trupurile sale pân la neînfrânare, au petrecut sărbătoarea Paștelui în beție și alte fapte răle, iară pentru răposatî aici aminte nu ș-au adus. /

(f. 266) Și așa, ascultătorilor, puțân ne îngrijim noi pentru sufletele celor răposatî, dar să țanem minte că cu ce măsură vom măsura, cu aceea ni să va măsura, duple cum noi facem pomeniri pentru răposatîi părintâi și frațai noștri, așa și copiii noștri ne vor pomeni pre noi după petrecirea noastră din viață, dar că vom muri la aceasta îndoială nu este, pentru că toți de la facerea lumii aceștiia câți au văzut lumea au murit; vom împlini și noi cândvai hotărârea aceasta dumnezeiască.

Să nu ne linevim dar cătră pomenirea celor răposatî, având în vedere asăminea răsplătire de la urmașai noștri. Toate să le împlinim după rânduială, ca să fim adivăratî fii lui Dumnezeu, amin⁷⁵. /

(F. 267) ÎNVĂȚĂTURĂ ÎN DUMINICA FIIULUI CEL CURVARI

În Evangheliia de astăzi sf. bisărică ne-au arătat noau pilda pentru fiul cel curvari. Dupre cum ați auzit, ascultătorilor, fiul acesta, priimind de la tatăl său parte din avuția sa s-au dus întru o țară departe, au trăit acolo în dizmărdăciuni și au chieituit toată averea sa. Mai pre urmă, viind întru sine, s-au înapoit cătră părintele / său și au priimit iertare.

⁷⁵ Fila 226^v albă.

În pilda aceasta să arată starea fiecăruia din noi: aicea să descopere viața noastră, purtările noastre și să arată ci trebuie să facem noi pentru mântuirea noastră.

Acest fiu curvari sântem noi cu toții, iară tatăl, care au împărțat averea și mai pre urmă s-au întors cu milă cătră vinovăția fiului său este Tatăl ceresc. Noi am priimit de la Tatăl ceresc – Ziditoriul nostru viață, înțelepciune și putere a împlini voia lui cea sfântă, a trăi cu Dânsul, a sluji și a ne închina Lui, dar făcându-ne nemulțămitori pentru toate / (f. 268) darurile cele scumpe, priimate de la Dumnezeu, ne-am făcut neînțelegători și am uitat datoriile noastre cătră Dânsul.

Noi ne numim creștini, cei mai de aproape fii a Tatălui ceresc, ne arătăm că trăim cu Dânsul și întru Dânsul, dar la lucru adivărat noi departe stăm de dânsul. Gândim și lucrăm toate cele plăcute gustului nostru, toate care aduc îndestulare trupului nostru, dar de lege uneori mai cu totul uităm. Noi sântem aceia care am răsăpit averea tatălui ceresc, am pierdut răbdarea, curățania și dragostea cătră Dumnezeu și nebunește slujim dorințelor noastre celor necurate, trăim numai pentru dânsăle. /

Și le dizmierdăm pre ele, iară de viața ci va să fie nu gândim. Noi sântem aceia care nu avem nici adivărată bucurie, nici pace, sântem adesiori scârbiți, ne aruncăm în toate părțile nebunește, ca să dobândim îndestulări nesățiosului trup, una numai gândim, ca să ne fie bine aicea pre pământ, să trăim în dizmerdăciuni și niciodată nu ne mai saturăm de am ave tot binele în lume, iară de fapte bune, de viață sfântă și creștinească, sântem goli.

Noi sântem acest auzit în Evangheliia de astăzi, jalnic și nenorocit fii, pentru că sântem păcătoși și nevrednici fii a milostivului Tată ceresc! /

(f. 269) Ție, Doamne, noi am greșit și tot rău înaintea ta am făcut. Fraților! Noi sânguri vedem jalnica starea noastră, noi cunoaștim că zăcem în nororiul păcatelor, ci dar să facem ca să ne ajutăm noau? Să urmăm pildei fiului celui curvari, milostivirea lui Dumnezeu nu este închisă și pentru noi; fiul cel curvari însuși sângur de sâne ș-au cunoscut greșala sa, iară pre noi însuș Tatăl ceresc ne chieamă cătră sâne. El au ieșit întru întimpinarea noastră, au dischis brațele Sale ca să ne îmbrățoșazi pre noi; Mântuitoriul nostru, unul născut, fii a Lui, stă cu milostivire la ușa inimei noastre, bate în ușă, numai noi să deschidim ușa și el va intra și să / va sălășlui întru noi.

Iată, ne stau înaintea și zilele sf. post, zile mai deosăbit însemnate pentru pocăință ci nu ne ajunge⁷⁶? Numai dorință să avem, numai să oftăm pentru păcate și tot oftul nostru va fi auzit de Tatăl ceresc, să lăcrămăm pentru vinovăția noastră și toată picătura de lacrimi va fi văzută de Dâmsul și va fi numărată.

Poate unii din noi să nădăjduiesc întru aceia că sânt încă tineri și sânt tari la sănătate, dar oare nu vedem că la groapă petrecim și pre bătrâni și pre tineri? Zilele noastre sânt numărate de Dumnezeu / (f. 270) și viața noastră este în mâna lui.

Poate unii din noi socotesc că de a câștiga mântuire destul este un cuvânt zis din adâncul inimii: „Pominești-mă, Doamne“ după cum tâlhariul pe cruce; iată tâlhariul atunci întâi au cunoscut pe adevăratul Dumnezeu, atunci au și crezut și pentru mântuirea lui în văpaia chinurilor întru care era el atunci, destul au fost și atâtea cuvinte spre a câștiga raiul; iară noi, cunoaștem pre Dumnezeul adevărat din scaldătoarea sf. botezi, noi creștim în legea Lui.

Sf. bisărică neconținut ne învață pre noi, ne arată feliuri de căi spre mântuire, apoi pute-vom noi să ne mântuim așa de curând neîmplinind învățăturile sf. bisărici? /

Din altă parte, cine poate ști, ave-vom noi la moartea noastră și atâta vreme cătră pocăință câtă au avut tâlhariu pe cruce?

Fraților! Să nu mutăm pocăința din zi în zi, pentru că nu știm sfârșitul vieții noastre, nu știm nici preste un ceas ci va fi cu noi. Să zicem: Tată, Te-am scârbit noi pre Tine, greșat-am înaintea Ta și nu sântem vrednici de mila Ta, însă la Tine năzuim, că pre alt Dumnezeu noi nu știm. Înaintea Ta cădem, Tu ne-ai zidit, Tu ne povățuiește și ne mântuiește, pre noi. Amin. /

(F. 271) (ÎNVĂȚĂTURĂ LA ANUL NOU)

Fraților și surorilor! Astăzi la noi este an nou. Din bătrîn<i> și din adâncă vechime am luat noi obicei astăzi a hiritisi unul pre altul, spuind dorințele inimilor noastre unul cătră altul. Țiindu-mă de acest obicei și eu vă hiritisăsc cu anul nou și vă doresc la toți sănătate. Vă doresc să petrechiți anul viitori și ceialaltă vreme a vieții, cât a fi însemnat de la Dumnezeu, sănătoș.

⁷⁶ Scris: ажѹнче

Socot, fraților, că dorința mea va fi la toți plăcută, pentru că mai întâi ea este din inimă, iară al 2-lea este că nimica pentru om nu este mai scump pe lumea aceasta decât sănătatea. De ar avea omul cât de mult bine, de ar moșteni viesteriile lumii, de ar înota în / destulări, iară de nu va avea sănătate, bucurie la dânsul nu este, deplin norocire nu va avea niciodinioară.

Toate îndestulările și binele omului bolnav nu numai că nu-i aduc mângâiere, ci la toate acestea să uită el cu oareșcare scârbă, ca cum averea i-ar mai mări patema boalei. Din împrativă, să ne uităm noi la cel sărac și sănătos; el îi îndestulat cu cele ci i le-au dat Dumnezeu, să mângâie cu casnicii săi și nu sânte greotatea nevoilor, fiind totdeauna în putere a agonesi, a-ș hrăni casnicii și a-i încălzi în căsuță sa.

Ci, dar fraților, trebuiește să facem noi astăzi ca să fim sănătoș în anul ci îl începem și să petrecim viață liniștită? Mai întâi să mulțămim Domnului Dumnezeu că ne-au învrednicit să petrecim anul trecut, ne-au păzit sănătoș / (f. 272) și au îndelungat viața noastră. Mulți din frații noștri și prietenii noștri s-au trecut din viața această vremelnică la acea vecinică, în anul trecut. Noi toți sântem sănătoș și ne folosim cu acest prescump dar nu de la sâne, nu din puterea noastră, dar după nemărginita mila lui Dumnezeu cătră noi, păcătoșii. Pentru că Dumnezeu așteaptă de la noi în anul început viață nouă, dorește ca să prifacem noi viața cea plină de păcate și să ne abatem cătră pocăință, cătră împlinirea poruncilor lui, cătră viață blagocestivă și plăcută lui Dumnezeu.

Al doilea – să ne rugăm lui Dumnezeu ca să ne apare El de tot răul în anul acesta, să ne păzască sănătoș și să ne izbăvească de toate primejdiile și năvălirile asupra noastră ci ne vin de la diavolul, / de la lume și din poftele trupului.

Cătră aceasta, fraților, vom cunoaște că scumpă este vremea, dar ea este și foarte de grabă trecătoare; nu ne vom lenevi, nu vom muta grija pentru suflet din zi în zi. Ne vom sângui mai adesiori și mai cu căldură a ne ruga lui Dumnezeu, ca să plece El milostivirea Sa cătră noi, păcătoșii, vom rădica în toată vremea ochii noștri spre ceri, cătră prestolul a tot puternicului Dumnezeu și de la Dânsul vom aștepta mântuire și liniște în supărările noastre.

Sângur Domnul au zis: Cu vrere nu vroiesc moartea păcătosului, ci ca să se întoarcă și să fie viu (Iez., 33, 11). Din aceste cuvinte vederat să vede că Dumnezeu nu / (f. 273) dorește pierzarea noastră,

dară vroește pocăința noastră, ca să viezi sufletele noastre în viața de veci, într-o împărăția cerurilor.

Noi, fraților, pentru aceia am și venit astăzi la sf. bisărică, am venit nu numai să mulțămim lui Dumnezeu pentru viața noastră în anul trecut, ci și să ne rugăm Lui ca El să ne ajute, ca să petrecim în anul acesta viață nouă, viață îmbunătățită cu faptele și să nu păcătuim. Fiecarele din noi dorește să fie sănătos, norocit și liniștit. Fiecarele să știe și să fie încredințat că numai unul Dumnezeu, puternic este a împlini dorințele noastre.

Domnul ne-au dat viață, Domnul ne păazăște, Domnul ne hrănește, Domnul tot pasul nostru îl ceartă și într-o clipală de ochi puternic este a săcera viața noastră. Numai mai adesiori ne bolnăvim pentru aceia că trăim în neînfrânare. Durerile noastre și boalele ne întimpănă pre noi, pentru că noi petrecim viață ră și prihănită, pentru aceia ne și triimete Dumnezeu certare și boale, ca să ne trezim și să ne deșeptăm din somnul păcatelor și a fărădelegelor. Deacă nu vom grăși înaintea lui Dumnezeu, apoi vom fi sănătoși. Deacă vom petrece viață plăcută lui Dumnezeu, potrivită cu poroncile lui Dumnezeu și pravelele sf. bisărici, apoi vom avea de la Dumnezeu și sănătate și bunătațale cele trebuincioasă, care niciodată nu vor scăde.

Cel / (f. 274) blagocestiv și chemători de Dumnezeu, totdeauna este în stare să miluiască săracul, să hrănească flămândul și să îmbrace pre cel gol și binele lui nu va scăde. Sv. proroc David zice: „Eu în toată viața mea nu am văzut pre dreptul lipsit, nici sămințâniia lui cerând pâine“ (36, 25).

Și așa, fraților, să mulțămim lui Dumnezeu pentru bunătațile ci ni le-au trimis noau, de sus, în anul trecut, și să ne rugăm Lui ca El, Milostivul, să ne ajute noau cu începerea Anului Nou, să începem viață nouă, viață curată, dreaptă și creștinească, să ne ajute El să triim blagocestiv și fără de păcat.

Să ne rugăm lui Hristos, Mântuitoriul nostru, cela ce astăzi s-au tăiet împrejuri pentru mântuirea / noastră, să taie toate fărădelegile noastre, toate năravurile noastre cele răle.

Să ne rugăm și sf. Vasilie cel Mare, a căruia pomenire să săvârșăște astăzi, ca el să fie mijlocitori înaintea lui Dumnezeu și rugători pentru iertarea păcatelor noastre. Ziditoriule, și Făcătoriule a toate, cel a ce ai pus vremele și anii în puterea sa, blagoslovește cununa anului bunătații Tale, Doamne păzește-n pace pre împăratul și satul Tău, cu rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu și ne mântuiește pre noi. Amin. /

(F. 275) ÎNVĂȚĂTURĂ ÎN ZIOA TĂIERII CINSTITULUI CAP A BŢIZĂTORIULUI DOMNULUI, IOAN

Benchetuluieşte Irod cu cnejii lui, cu boierii, nacealnicii şi prietenii, benchetuiesc toţi, beau şi vesălesc, dar niminea din ei nu ştie ci fioros svârşit va avea această veselă petrecire; niminea nu să pricepe că svârşitul benchetului acestuia să va încheie cu moartea celui mai mare şi mai drept supt soare proroc.

Parcă iubitorii de benchete mai gândesc pentru cevai când petrec. Pentru aceea ei şi petrec, ca să nu gândească pentru nimica. Dar au nu toate petrecerile / şi beţâviile fără de măsură să mântui cu ceva rău? Sau aduc pagubă gospodariului în interesul gospodăriei sale, sau vătămare sănătăţii, sau ucidere naşte beţâia, deacă nu trupească, apoi moralnică.

Dar, fraţilor, Irod au făcut fărădelege, pentru că nu ştie Evangheliia. Iară noi sântem creştini, ştim sv. Evanghelie şi la bisărică umblăm şi învăţăturile ei cele însufleţate de Dumnezeu auzim, dar tot ne abatem cătră veselii, cătră petreciri, cătră beţ\uvii. Şi nu numai cei mai tineri sânt ohotnici cătră asăminea fapte, ci şi cei bătrâni.

Irod au făcut benchet la zioa naşterii lui; dar sânt în vremea noastră creştini carii benchetuluiesc şi în zile de sărbători, şi în zile de lucru, şi la voie bună, şi la voie rea, şi în toată vremea când găsăsc prilej / (f.276) cătră benchet. Irod benchetuluie în casa sa, dar în vremea noastră iubitorii de benchete nu iubesc să benchetuiască pe la casăle sale; ei fac bencheturi pe la cârşme, pe la locuri tănuite, care locuri să pare lor ca nişte palaturi împărăteşti.

Uitaţi-vă totdeauna, dar mai ales în zi de sărbători, în fiecare casă unde să vinde băutură, acolo în toată seara, în toată noaptea veţi auzi cântări, jocuri, râsuri, şăgi, vorbe de ruşâne, judecăţi şi ce vei pofti; ci ai gândit, toate sânt înaintea ta (numai bani să fie în buzunari, cum de greu nu i-ai dobândit tu mănâncă, bea, suflete, şi te vesăleşte).

Înaintea lui Irod numai o fată de muiere curvă cânta şi juca, dar în cârşmă câte fimei slobode, groasă de obraz şi fără de ruşâne auzi tu cântând şi vezi / învârtindu-să înaintea ta. Au nu să va struncina cugetul tău, au nu te vei sminti tu, cât de voinic ai fi, căutând la aceste feţă rumenite, înnălbite, împodobite cu scopos ca să smintească pre cel mai tare.

Una îţi cântă, alta îţi bate din palme, alta îţi joacă şi toate să ostinesc ca să te smintească. După aceste toate prăvite de tine, viderat

este pentru ce te înapoiești tu acasă cu alt duh? Pentru ce fimeia ta ți să pare țăie și bătrână, și lenișă, și slută. Mâncarea ți să pare și nefiartă, și nesărată, și fără de gust; pân când și copiii tăi și toți casnicii tăi să par mai urâți și mai / (f. 277) nepotreviți decât a vecinilor tăi. Pentru ce?

Gândește sânțuri; când tu ședeai în cârșmă beat și prăveai pe acele slugi a Irodiadei, au nu îți șoptea diavolul: „Ci ar fi, deacă una din aceste mândre ți-ar fi țăie muiere? Și ziceai tu: eu aș da pentru dânsa toate ale mele, numai să o capăt.

Au nu tot acestea au vorbit și Irod prăvind la jocul fetii Irodiadei? Cere de la mine ci vroiești, eu toate îți voi da țăie.

Dar, o, nenorocitul și nebunule Irod! Adu-ți aminte ci ș-au vorbit țăie acest mucenic și proroc Ioan! Nu îi să cuvine țăie a avea pre fimeia fratelui tău? Au nu tot acest Ioan, au nu tot acest tăiet cap și astăzi ne mustră pre noi, zicând: Creștinule! Nu ți să / cuvine ție a căuta la frumseța fimeilor streine. Tu ai a ta fimeie, de moarte greșăști smintindu-te cu frumseța altora fimei, pre care diavolul ți le arată spre pierzarea sufletului tău. Dumnezeu toate le vede și toate le aude și vei fi osândit strașnic.

Și ce răle urmări și fapte nu iesă din beția? (Iată la noi, în sat, ci grozavă faptă cu câteva zile în urmă s-au săvârșit din beție! Unul din poporâni au ucis pre fratele său, pre vecinul său din beția și numai o ucidere au fost aicea. Cel ucis au murit, iară ucigașul și să odihnește, să muncește, așteptând răspunderea pentru fapta sa. Fimeia ucigașului să pedepsește moralnic, așteptând soarta bărbatului său⁷⁷, / (f.280) fimeia ucisului, cât numai nu s-au pierdut din minte pătrunsă fiind de

⁷⁷ La f.278 la se repetă formulările pe un alt tip de hârtie și cu un scris ulterior: „Iată la noi în sat, cu câțavai vreme în urmă ce grozavă ucidere s-au săvârșit din beție? Și cine să vinovățesc? Băieți tineri, frumoș, voinici, plini de vârtute – de la carii putei să aștepti de curând numai mare folos și în obștie și în căsătorie și pentru părinți, frați și rudenii. La ce stare i-au adus beția? Și încă ce îi așteaptă de curând. Fioros lucru. Dar părinții lor? Sărămanii părinți. Ochii lor izvorăsc neconținut izvoară de lacrimi și multă vreme nu vor înceta păraiele / lacrimilor la dânsii! Să poartă vorbe că și benchetu tinerilor acestora nu au fost slobod de sminteli muierești, să aude că și lor le-au jucat în vremea beții o muiare fără de lege, duple cum lui Irod fata Irodiedii. Iată ce roduri naște beția, iată la ce svârșit aduce petrecerea fără de măsură cu oameni fără înfrânare și fără de lege.“ . F. 279^{r-v} albă.

moartea bărbatului său; dar copiii? Măcar că ei astăzi sânt mici și puțin înțeleg lucrul, dar vor veni în vârstă și atunci vor înțelege toată grozăvia faptei de acum.)

Fraților, vedeți câte fapte grozave naște beția? Lepădați beția, depărtați-vă de ea; atunci și fimeia ta nu-ți va părea urâtă și lenișă, atunci nu vei rădica mâinele tale asupra fimeii, asupra copiilor, asupra vecinilor. Atunci nu vor ieși din gura ta vorbe ocărătoare, vorbe de sudalmă, atunci nu să vor vărsa lacrimi din ochii casnicilor și a vecinilor tăi, rugându-ți ție răsplătire. Depărtați-vă de acest Vavilon ca să nu pătimiți aicea pre pământ trupește și în viața de veci sufletește. /

Irod în beție au ucis pre dreptul Ioan Botizătoriul, iară voi în beție răstigniți a doă oară pre Hristos, voi bajocoriți sf. bisărică, sf. Taine, sf. Cruce, fimeia, copiii, vecinii și frații cu feliuri de cuvinte ocărăcioasă, mârșave și nesuferite în viața creștinească.

La batul nimica nu este sfânt, mintea lui este întunecată, el toate faptele răle le face și i să pare că nimica nu greșăște.

Irod pentru nebuniia lui au fost trimis în pustietate la Galia și acolo de viu au fost mâncat de viermi; iară bețavul va fi trimis în gheena, unde viermele nu doarme și focul nu să stânge.

Sv. Ioane Prorocule și Botizătoriule a Domnului, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi. Amin. /

(F. 281) (LA BUNAVESTIRE ȘI LA DUMINICA FLORIILOR)

Mare sărbătoare este la noi astăzi, fraților, doau sărbători mari prăznuim astăzi: Bunavestire presvinței Născătoarei de Dumnezeu și întrarea Domnului în Ierusalim.

Ne ne precepim de care sărbătoare mai mult să ne bucurăm, pre care sărbătoare mai mult să o cinstim. Și una și alta sărbătoare deopotrivă pătrund inimele noastre de bucurie, și una și alta sărbătoare deopotrivă sânt vrednece ca să să cinstească de noi. Mare este pomenirea / zămislirei Mântuitoriului nostru de presvânta Ficioara Mariie, pre care au binevestit-o arhanghelul Gavriil în Nazaret, mare este și pomenirea întrării în Ierusalim a Domnului Hristos.

Să vedem, oare nu este ceva obștesc în aceste doau sărbători? Adecă oare nu vom înțelege vro unire între amândou sărbători?

Vom înțeleg, fraților, fără de îndoială, unire în sărbătorile ei prăznuim astăzi. Când arhanghelul Gavriil au binevestit Ficioarei Mariei zămisirea Fiului lui Dumnezeu, atunci i-au zis: „Acesta va fi mare și Fiul celui prea înalt să va chema; și-i va da lui Domnul Dumnezeu prestolul lui David, Tatălui lui, / (f.282) și va împărăți în casa lui Iacob în veac și împărăția lui nu va avea svârșit”. Cuvintele acestea lămurit ne descopăr că cel zămislit de Ficioara Mariea, Fii va fi Împărat și Împărat nu asămenea împăraților pământești, dar fără de asemănare mai înalt. El va împărăți nu numai pe pământ, dar și în ceri, nu numai preste un norod, dar preste toată lumea, nu numai pe o vreme, dar pe totdeauna, în veci: „Împărăției Lui nu va fi svârșit!”

Și iată, fraților, această prorocie a arhanghelului Gavriil, astăzi pune începutul către împlinire. Astăzi vedem noi pre Mântuitorul Hristos intrând în Ierusalim ca un împărat. /

Nu multă vreme trecând după învierea lui Lazar, celui mort de patru zile și cu puțină vreme mai înainte de patima, moartea și învierea Sa, Domnul Hristos au intrat în Ierusalim. Atunci El au trimis pre doi ucenici ai săi poroncindu-le să-i aducă pre un mânzi de asân, pre carele încă nimene nu șazusă. Când ucenicii au împlinit această poruncă, atunci Iisus au șazut pre asân și au intrat în Ierusalim.

Mulțamea noroadelor așternea veșmintele sale pre cale. Iară norodul ei merge înaintea și îl petrece, striga: „Osana Fiul lui David, bine este cuvântat Cel ce vine întru numele Domnului. Osana celui dintru înălțime!”/

(f. 283) Dar cu aceasta nu s-au svârșit împărăteasca proslăvire a lui Iisus Hristos pre pământ. Intrând în Ierusalim și pătîmind întru el, Domnul Hristos a triia zi cu slavă au învîiet din groapă. Cu aceasta s-au săvârșit cea mai de pre urmă proslăvire a lui pre pământ.

Dar Hristos s-au proslăvit nu numai aici pre pământ, dar și în ceri, nu numai în lumea oamenilor, dar și în lumea îngerilor: în a patruzecilea zi după înviere El cu slavă s-au înălțat la ceri și au șazut de dreapta Tatălui – adecă: au priimit cinste / dumnezeiască, slavă și închinăciune.

Fraților, fiți uniți cu mintea și cu inima în prăznuirea acelor sărbători care sânt așazate spre pomenirea împărăteștei mării și slave a lui Hristos, Mântuitorul nostru. Una din aceste sărbători noi prăznuim astăzi, dar alta sărbătoare vom prăznuir preste o săptămână. Aceia sărbătoare, adecă Paștile, este mai luminată decât sărbătoarea de astăzi.

Hristos au biruit pre pământ pre diavolul și pre păcat și s-au proslăvit – vom birui și noi / (f. 284) pre diavolul și pre păcat și Hristos ne va proslăvi și pre noi dimpreună cu sâne. Vom proslăvi împărăteasca mărire a lui Hristos, care s-au arătat în întrarea Lui în Ierusalim și în învierea din morți. Și El ne va proslăvi pre noi în împărăția cea vecinică, când va veni să judece viii și morții⁷⁸. /

(F. 285) PENTRU ÎMPĂRTĂȘIRE

Oricine va mânca pâinea aceasta sau va bea păharul Domnului cu nevrednicie, vinovat va fi trupului și sângelui Domnului (I Cor., 27).

Așa, fraților, sv.ap. Pavel, înfricoșazi pre cei ci cu nevrednicie să împărtășesc și cu aceasta ne prigătește pre noi cătră priimirea prea cinstului și scump trupului și sângelui lui Hristos, Dumnezeuului nostru, cu vrednicie. Niminea din noi sângur de la sâne nu este vrednic / de așa mare și dumnezeiesc dar, duple cum este unirea cu Hristos, Dumnezeu, în taina sv. Împărtășiri. Aceasta este darul nemărginitei iubiri a lui Hristos cătră noi, păcătoșii.

Apoi, fraților, așa mare și prea cinstit dar dumnezeiesc, datori sântem noi a-l⁷⁹ priimi cu vrednicie și cu dreptate. Ap. Pavel în numărul creștinilor din vremea lui au văzut că unii dintr-înșii să apropie cătră priimirea sf. Taine cu nevrednicie, cu nebăgare de samă, fără cuviincioasa cucernicie și pentru / (f. 286) aceasta îi învața ca să priimească trupul și sângele lui Hristos cu cuviință și cucernică prigătire, îngrozindu-i cu județul dumnezeiesc pentru nevrednica împărtășire.

Cine va mânca pâinea aceasta sau va bea păharul Domnului cu nevrednicie, vinovat va fi trupului și sângelui lui Hristos. Ci să să ispitească omul pre sine și așa din pâine să mănânce și din păhar să bea. Că cela ce mănâncă și bea cu nevrednicie, judecată luiș mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului. (I, Cor., 11, 27, 28, 29).

Ci să cere de la noi, fraților, ca să ne apropiem cătră sf. Taine și să le priimim cu vrednicie. Ascultați cum ne învață / când să scot sf. Taine din sv. otari pentru cei ci să împărtășesc, atuncea preotul

⁷⁸ F. 284^v albă.

⁷⁹ Scris: ♯

(diaconul) zice: Cu frica lui Dumnezeu și cu credință să vă apropiați. Dar când tot acestea sv. Daruri la Liturghie celor mai denainte sfințite să mută la vâhodul cel mare, atuncea cântăreții cântă: „Cu credință și cu dragoste să ne apropiem, ca părtaș vieții de veci să fim”.

Iată, fraților, cum trebuie să ne prigătim și cum să ne apropiem către priimirea sf. Taine!

Noi datori sântem să ne apropiem către sf. Taine mai întâi cu frică. Și să poate amintea? Cum să să atingă fânul de foc și să nu să aprinzi? Cum să va apropie tina de ziditori, cel muritori către cel / (f.287) fără de moarte, păcătosul și necuratul către preadreptul și preasfântul?

Cum deacă nu cu frică și cu cutremur, cu adâncă smirenție și cu cunoștința nevredniciei sale; deacă nu prin plecarea sufletului și trupului, minții, a inimii și a genunchilor?

Ascultați cum să apropie către dumnezeieștile Taine sfinții. Foc fiind carele arzi pre cei nevrednici, să nu mă arzi pre mine, Făcătorul meu. Mă cutremur priimind foc, ca să nu mă arzi ca ceara și ca iarba.

O, înfricoșată taină! O, bunăvoință dumnezeiască! Cum mă voi apropie către dumnezeiescul trup și sânge, tină fiind, și mă voi împărtăși și fără stricăciune mă voi face. /

Al doilea, noi sântem datori să ne apropiem către sf. împărtășire cu credință Numai credința ne apropie către Dumnezeu și ne mântuiește pre noi, după cum fără credință nu este cu puțință a plăcea lui Dumnezeu, așa nu este cu puțință de a primi de la Dânsul darurile Lui.

Pentru aceea, apropiindu-ne către sf. împărtășire, noi sântem datori cu toată inima a crede că Fiiul lui Dumnezeu, Domnul Iisus Hristos ne-au răscumpărat pre noi, cu cinstit sângele lui au curățit păcatele noastre și ne-au adus către dragostea și bunăvoința a lui Dumnezeu Tatăl, a crede că însuș răscumpărătorul nostru, Iisus Hristos, după a lui dumnezeiească făgăduință stă față / (f.288) în sfintele și înfricoșatele Taine și prin împărtășire ne hrănește pre noi cu cinstit trup și sânge a Lui, ca să ne unească pre noi cu sâne și să ne facă vrednici de fericirile cerești – așa trebuiește a crede și cu credință a uni adincă cunoștință a nevredniciei sale înaintea lui Dumnezeu.

Sf. bisărică așa ne și învață pre noi, poroncind celora ci să împărtășesc în auzul tuturor a striga către Hristos: Crezi, Doamne, și mărturisesc că Tu ești cu adivărat Hristos, Fiiul lui Dumnezeu (și celelalte).

Al treilea. Cătră sf. Împărtășire să ne apropiem cu dragoste. Și cu ce adâncă dragoste! Însuș Hristos ne stă înainte în dragoste și însufletazi a noastră dragoste. El mai întâi ne-au iubit pre noi. El din dragoste cătră noi au pătimit și au murit pentru noi; / ne dă⁸⁰ noau trupul și sângele lui, întră în casa sufletului nostru și să sălășluiește.

Așa feliu de nemărginită dragoste cătră noi a lui Dumnezeu și Ziditoriul au doară nu este puternică a trezi a noastră dragoste cătră Dumnezeu? Au doară noi, făptura lui Dumnezeu, vom priimi acest scump dar al lui, fără fierbinte dragoste?

O, noi trebui adânc să pironim inimele noastre în dragoste cătră Hristos Dumnezeu și în lacrimi de umilită mulțămire datori sântem să strigăm cătră Dânsul, după glasul sf. bisărici: Îndulcitu-m-ai, Hristoase Dumnezeule și m-ai schimbat cu dumnezeiască râvna Ta. Așa au urmat curva care cu mir și cu lacrimi au spălat picioarele lui Hristos; însuș Hristos au mărturisit că ea au iubit mult și pentru aceea i s-au iertat ei păcatele cele multe.

Așa, fraților, dupa ci ne vom învrednici de priimirea / (f. 289) dumnezeieștelor Taine, apropiindu-ne cătră dânsule cu frică și cu cutremur, dupa ci vom priimi trupul și sângele lui Hristos; dupa ce vom gusta din izvorul cel fără de moarte, cu căldură vom mulțami lui Dumnezeu, ne vom purta înainte, cinstit și vom petrece viață sfântă. Prin priimirea trupului și sângelui lui Hristos noi ne sfințăm⁸¹ ne curățim⁸², ne îndreptăm⁸³ înaintea lui Dumnezeu și ne îndumnezeim! Sufletele noastre să fac lăcaș lui Dumnezeu și trupurile noastre – mădulări lui Hristos.

Au doară vom face mădulările noastre iarăș slugi necurățeniei și fărădelegii? Au doară iarăș va împărăți întru noi păcatul? Dumnezeu să ne ferească! Iisus Hristos pentru / aceea păcatele noastre le-au înălțat pre cruce, ca noi, de păcate scăpând, să viețuim cu dreptate.

Fraților, învrednicindu-ne de acest scump și dumnezeiesc dar, pre care îl priimim în sf. Împărtășire, să ne stăruim în tot chipul a ne depărta de păcate, de necurăția trupului și a sufletului, păzind cele sfinte în frica lui Dumnezeu.

⁸⁰ Scris: де

⁸¹ Scris: сфинцѣмъ

⁸² Scris: кѣръцимъ

⁸³ Scris: ѿндрептѣмъ

Să mărturisim cu lucrurile și purtările noastre ci au zis pentru sine ap. Pavel: „Viezi nu de acum eu, ci viazi întru mine Hristos.”

Să fie darul lui Dumnezeu și împărțășirea sf. Duh cu noi cu toți, de acum și pân în veac. Amin⁸⁴. /

(f. 290) (LA DUMINICA A 9-A DUPĂ CINCIZECIME)

În Evangheliia de astăzi am auzit cum Domnul nostru Iisus Hristos au întins mâna sa sv. ap. Petru, ci să acufunda în mare, zicându-i: Puțin credinciosule, pentru ce te-ai îndoit? Și întrând el în corabie au stătut vântul și s-au liniștit marea (Mat., 14, 32).

Pravoslavnici ascultători! De vom lua în băgare de samă cuvintele ci s-au citit în evanghelie astăzi, apoi multă învățătură vom scoate dintr-însile pentru noi. Să luoăm sama că sv. ap. Petru, cufundându-să în mare și fiind în primejdie de moarte, au strigat: Doamne, mântuiești-mă! Și Domnul au auzit rugăciunea lui și l-au izbăvit de primejdie.

Ascultătorilor, toți noi înotăm în marea vieții și pre toți ne învălui viforul ispitilor, toți ne luptăm cu mulțamea necazurilor, scârbelor și a nevoilor / care neconțin ne cuprind în viața aceasta, dar puțini din noi, foarte puțini, în primejdiile sale aleargă către Domnul, puțini strigă către Dânsul din inimă și cu așa credință, după cum au strigat sv. ap. Petru: Doamne, mântuiești-mă!

Noi avem obicei în scârbe și primejdii mai degrabă să alergăm către vrăjitori, discântători și de la dânșii așteptăm izbăvire din primejdiile noastre, de acolo socotim ca să primim liniște și mângâiere în nevoile noastre. Dar către Domnul, către sf. bisărică a Lui, deși ne abatim unii din noi, apoi mai puțini și tot mai pre urmă; iată, pentru ce adesiori cererile noastre nu să împlinesc. Ni să pare noau cu uneori și către Domnul alergăm și Lui ne rugăm, dar cum ne rugăm? Buzile șoptesc rugăciune, pre care nici mintea nu le înțelege, dar inima-i plină de zavistie și de răutate către fratele / (f.291) său.

Zicim noi adesiori cuvinte și din inimă, dar luoți sama, ci cuvinte sânt acelea. Atuncea vorbim din inimă când ocărăm pre fratele nostru, când blăstămăm pre cineva, când ne sfădim cu cineva, atuncea noi nu cruțăm nici limba, nici mintea, nici inima. Atuncea toate sâmtirile noastre sânt pătrunsă de mânie, sânt pironite întru aceia,

⁸⁴ O foaie ruptă de la cotor

cum l-ar pătrunde mai adânc pre vrăjmaşul nostru şi am fi bucuros să-l înghiţă îndată pământul!

Aşa duşmănie între creştini, aşa veninoasă inimi aduc roduri nenorocirii noastre. (Dăunăzi, ucidere, aşa ucidere care mi să pare de când lumea nu au fost, de care te ieu fiori, deşi a-ţi aduce aminte mai de curând care este iarăş rod de răsplătire / şi de duşmănie. Socotiţi, ascultători, că la aşa duşmani este inimă creştinească, au fost măcar cât de mică scântei în inimile lor de dragoste cătră Dumnezeu şi cătră legea Lui cea dreaptă şi sfântă? În faptele acestea aşa de grozave prăvim noi nu alta decât numai îndemnări diavoleşti, prin a lui duşmănie cătră oameni s-au săvârşit aşa grozave fapte; el, începătorul răutăţii, ca un leu umblă răcnind, căutând ca pre cineva să îngată. Noau ni să cuvine să plângim pentru aşa fapte şi să ne rugăm lui Dumnezeu ca să-ş facă milă de sufletele vinovaţilor şi să nu-i trimeată după vinovăţia lor la locul cel de vecinica pedeapsă.

Şi pre părinţi, care vărsa astăzi lacrimi pentru dânşii, să-i mângâie Dumnezeu şi să le dea tărie ca să pitreacă scârba ce o au / (f. 292) în răbdare şi în plecare cătră voiia şi milostivirea lui Dumnezeu.

Să strigăm ca Petru din inimă cătră Domnul: Doamne, mântuieşte-ne pre noi şi pre dânşii şi izbăveşte toată lumea şi satul de aşa îngrozire!)

Şi aşa, ascultătorilor, viaţa noastră este marea învăluită de viforurile ispitilor. Lină şi în pace curge viaţa noastră, dar iată să rădică noorul nenorocirilor şi lina curgere a vieţii noastre să învăluie de aşa scârbe, care nevrând pătrund sufletele noastre şi le aduc cătră diznedejduire, dar şi mai mici nenorociri uneori să adun atâtea, că noi pierdem răbdarea şi ne numărăm cei mai nenorociţi în lume.

Unde să căutăm noi întru aşa puneri ajutori, deacă nu la Dumnezeu? El au zis: Chiiamă-mă pre mine în zioa necazului tău şi te voi scoate, şi mă vei proslăvi. (Is., 49, 15). /

Pentru aceiia, ascultătorilor, când ne învăluiesc pre noi viforul ispitilor şi gata sânt să ne înece, atuncea să ne rugăm Domnului Dumnezeu şi din adâncul inimii să strigăm cătră Dânsul: Sprijinitoriul meu, pentru ce m-ai uitat şi pentru ce măhnindu-mă umbli când mă necăjaşte vrăjmaşul. (Is., 41, 23)

Mântuieşti-mă de toată nevoile şi ispitele şi fără de îndoială vom priimi linişte şi mângâiere şi vom afla ajutori temelnic. Dar nu vom uita şi aceiia că mila şi ajutoriul de la Domnul să dă numai celora ce să tem de Dânsul, numai celora ce cred într-Însul.

Putâna credință este pricina tuturor nevoilor și scârbelor noastre, dar temelnică credință este izvor de mile și de blagoslovenia lui Dumnezeu. Numai una credința poată să ne scoată pre noi din adâncul răutăților / (f. 293) și a scârbelor noastre. Vom striga dar, ascultătorilor, către Domnul ca Petru: Doamne, mântuiești-mă! Vom striga din inimă și Domnul va tinde mâna și ne va scoate din adâncul primejdiilor⁸⁵. /

(F. 294) ÎN DUMINICA A 10 DUPĂ 50-ME

În Evangheliia de astăzi cetim că premilostivul Hristos după cererea unui om au izgonit din fiul lui pre diavolul cel mut și surd; acest duh necurat pân la atâta au fost de cumplit, că de multe ori arunca pre pătimașul în foc și în apă și mai vârtos să muncea bolnavul la lună noi. Mulțămire Domnului așa feliu de bolnavi ci-i vederat să muncesc de duhul neputinței noi astăzi puțin vedem între creștini, dar așa creștini care în taină să muncesc de diavolul / noi vedem fără de număr, pentru că fieștecare păcat carele muncește pre om este viderat dovadă că în omul păcătos sălășluiește diavolul. Omul ci păcătuiește din pildă cu curvie, cu beția, cu jăfuirea, cu trufie și cu alte păcate să roșaste la față, să îngălbinește, sânte frică, mustrare de cuget și alte nestatornicii în sufletul său. Dar bețivii⁸⁶ văd cu ochii ca cum ar veni asupra lor vederat diavolul. Iar asupra acelor oameni carii niciodată nu să depărteazi de păcat, diavolul desăvârșit pune stăpânire și să face ocârmuitori în toate lucrurile lui.

Întrebați: cine îl trage / (f. 295) pe bețâv la cârcimă? Au nu diavolul? Vedeți duminicile și sărbătorile când preotul săvârșaste sf. liturghie aduce jărtva cea fără de sânge a înfricoșatelor Taine a lui Hristos bisăricile pustii iară cârcimile bătute de creștini. Și când nu vei întâmpina asămenea faptă? (Iată acum avem sf. Post întru carele să cuvine creștinului să-ș curăță sufletul său de păcate prin Taina pocăinței și împărtășirei; și ce socotiți, mulți creștini gândesc de aceasta? Mulți port grijă pentru suflet? Acești puțin ascultători de vroiti să vă încredințați și în minutul acesta veți afla toate cârșmile în satul nostru / bătute de creștini).

⁸⁵ Fila 293^v albă.

⁸⁶ Scris: Бѣцѣвей

O, neînfrânare! Pre părinți nu-i mustră cugetele că acasă poate copiii sânt și goli și flămânzi și însătoșați și așteaptă cu dragoste venirea lor acasă ca să potoale neajunsurile lor și ce așteaptă sărămanii copii? Vini părințai beți și în loc să potoale nevoile lor, ei le găsăsc feliuri de pricini, întrebuițazi feliuri de scoposuri cătră gâlceavă ca să acopere de cătră dâșnai fapta lor, să aruncă asupra lor ca niște hiere sălbateci, îi batjocoresc, îi bat și îi alungă de la casă, neavând nici atâta milă cât au dobitoacele cătră copilașai săi.

De aci să pornește aceea / (f. 296) că copiii urăsc pre părinți, să uită la dâșnai ca la niște dușmani ai săi, nu primesc învățăturile lor, măcar de s-ar arăta ele și folositoare pentru dâșnai, cresc de la sânne cu a lor însuși povățuire și să fac răi răzvrătitori, înșăluitori, bețivi⁸⁷ și în feliuri de răutăți înnoată în viața sa. Și ce nu iese de la bețâie? Curvie, tâlhărie, minciuna, amăgirea, neubirea de către aproapele său; au doară acestea nu sunt roduri diavolești și pentru ce le întrebuițazi diavolul pre toate acestea? Pentru ca să aducă cătră pierzare pe creștini și să-i facă moștinitori iadului și vecinicii foc. Îngroziți-vă ascultătorilor, / măcar acești puțâni care stați aicea de față, nu luați pildă de la așa creștini, îngrețosați-vă de faptele lor ca să nu vă ajungă soarta lor.

Să ne înapoim iarăși cătră istoria evangheliei de astăzi. Sf. apostoli nu au putut să-l tămăduiască pre cel îndrăcit, pentru că ei avea atunci încă puțână credință după cum Hristos au zis și mai vârtos pentru aceea că diavoli să scot cu postul și rugăciun[ea]. O! Cât⁸⁸ sântem noi ucenicii apostolilor de slabi în tămăduirea celor îndrăciți și pentru aceia că avem slabă credință și pentru aceia că puțân ne postim și ne rugăm și pentru aceia că sunt foarte mulți îndrăciți ci să muncesc cu patimile drăcești.

Strașnic este de așa gândi, dar / (f. 297) adivărat este că tot păcatul este de la diavolul duple cum Hristos au zis: Sărămanii de noi, nenorociți sântem noi pentru aceea că noi sântem creștini. Domnul mi-au spălat de păcate cu apa botezului, ne îngrădește de cătră păcat cu ungerea sf. mir și cu pecetea sf. Duh, ne curăță de păcate cu taina pocăinței și cu sf. și preacuratul trup și sânge a Lui. Și cum sântem noi de nemulțămitori cătră toate acestea, cum nu luăm noi în băgare de samă mila lui Hristos cătră noi și nu vrem să ne folosim cu darurile lui. Ci poate să ne aștepte pre noi după aceasta? Au nu sântem noi mai

⁸⁷ Scris cu litera inițială b latină

⁸⁸ Scris: кѣмъ

pătimiși decât îndrăcitul pentru carele să povestește astăzi în evanghelie? / Cine ne va mântui pre noi? Au doară Hristos pre carele noi astăzi nu îl căutăm și poroncile lui nu le împlinim? Au doară sf. bisărică de care noi astăzi fugim și ne abatim la cărșmă, la beția, la curvie, la lăcomie și alte fapte răle.

Înfrișoșă-vă, păcătoșilor, de ceasul morții, care prea nimine nu-l va trece, înfrișoși-vă de focul gheenei carele este gătit diavolu și slugilor lui. Nimine nu știe cu ce mânie va sosi moartea, poate va sosi⁸⁹ moartea fără de veste, poate în ceasul morții nici cei mai mică pocăință nu vei pute aduce, poate nici doi cuvinte „Doamne, iartă-mă“ nu vei ave când a zice, dar nu să te prigătești cătră dânsa cu pocăință și împărțășire. Ferească-ne Dumnezeu de așa moarte!

Doamne, Doamne, dupre cum au vindecat pre lunaticul de astăzi, vindică-ne și pre noi și ne miluiește! /

(F. 298) (ÎN JOIA MARE)

Cinii Tale cei de taină astăzi, Fiiule lui Dumnezeu, părtaș mă primește.

Astăzi sv. bisărică pomenește săvârșirea de Domnul Hristos cinii cei de taină cu ucenicii săi și așăzarea cei pre svinte taine a împărțășirei pre care au lăsat-o El tuturor creștinilor să o săvârșască spre pomenirea Lui (Luc., 22, 19). Și sv. bisărică țiind minte cuvintele lui Hristos că acela nu va priimi viață vecinică carele nu va mânca trupul lui Hristos și nu va bea sângele lui au săvârșit și va săvârși această taină pân la svârșitul veacului.

În bisărica Domnului la liturghie să săvârșăște aceia cină de taină care au săvârșit în gornița Sionului / tot acela prea cinstit trup al lui Hristos și tot acela sânge a Lui să dă credincioșilor prin mâna preotului care au fost dat de Hristos Mântuitorul sv. apostoli la cina cei de taină pentru că preotul numai stă de față, împlinind chipul și aducând rugăciune, dar toate le săvârșăște Darul lui Dumnezeu, zice sv. Ioan Zlatoust.

⁸⁹ Scris: съсь

Cu ce dar cutremur trebuiește să să apropie fiecare frate creștin către păharul Domnului. Aicea îngerii stau de față preotului, toată oastea îngerească strigă și împle locul împrejurul prestolului întru cinstea celui ci șade pe prestol. La aceasta cu cutremur se uită îngerii și nu îndreznesc să să uite fără de frică, din pricina strălucirii ci iesă de aicea – noi cu aceia ne hrănim, cu aceia ne unim și ne facem un trup cu Hristos. „Cu adivărat înfricoșat este locul acesta“. „Aceasta⁹⁰ este casa Domnului“, aceasta este poarta care duce la viața de veci.

Apropie-te dar creștinule, totdeauna cu frică și cu cutremur către păharul / (f.299) Domnului, strigă cu credință: Ciniile tale cei de taină astăzi Fiiul lui Dumnezeu părtaș mă primește. „Ține minte că de mare judecată este acela creștin carele mănâncă și bea din păharul cu nevrednicie.

Ce dar, ascultătorule, vom zice pentru aceiia creștini care să depărteazi de această cină de taină? „De nu veți mânca trupul lui Hristos și de nu veți bea sângele lui, viață nu aveți întru voi“ (Ion, 6, 53), zice Mântuitorul. Deacă cela ce să lepăda de zaconu lui Moisei, fără de milă era vrednic de moarte, apoi de ce osândă este vrednic acela, carele nu bagă samă de Fiiul lui Dumnezeu și nu cruță svințeniia sângelui lui Hristos cu carele este svințit și ocărăște darul Duhului svânt? Zice sv. ap. Pavel: Dupre cum trupul fără hrană slăbește și moare, așa și sufletul nehrănindu-să nu dumnezeiasca masă a cinii cei de taină, negustând trupul și sângele lui Hristos slăbește în putere, darul lui Dumnezeu / să depărteazi de la dânsul și sufletul este mort de fapte bune. Strașnica moarte duhovnicească îl cuprinde pre acela om și el să lipsăște de nedejde să guste din dumnezeiasca cină, nu numai aicea pre pământ, dar și în zioa cea neînsărată a împărăției ceriurilor.

Împărtășaște-te, creștinule, măcar o dată în an nelipsit cu trupul și sângele lui Hristos și, apropiindu-te către păharul Mântuitorului, roagă-te cu credință și cu nedejde către milostivirea lui Dumnezeu ca Domnul să te primească și să te facă părtaș cinii cii de taină și aicea pre pământ și în zioa cea neînsărată a împărăției sale în ceri, amin. /

⁹⁰ Scris: **ачесна**

(F. 300) ÎN A 11 DUMINICĂ

În Evangheliia de astăzi am auzit noi, fraților, pilda pentru milostivul împărat și cea fără de milă slugă. În pilda aceasta să vorbește așa: Împărăția ceriului este asemenea omului împărat, care au vrut să ia sama de la slugile sale. Și iată i-au adus lui un datornic cu 10 mii de talanți, și neavând el să dea, au poroncit Domnul să-l vând pre el, pre soția lui, pre prunci și toată averea lui și să plătească. Atuncea căzând sluga, se închina lui zicând: Doamne, mai îngă[dui]ești-mă și toate îți voi plăti. Domnului i-au fost milă de dânsul, i-au iertat datoriia și l-au slobozit.

Vedeți, fraților, ci milă mare au făcut domnul cu sluga sa?

Poate să a gânde ca aceasta să uite cândvai bunătat[ea] aceasta. Ci sâmtă / nenorocitul cât au auzit din gura domnului său poroncă ca să-i vânză pentru datorie toate ale lui? Și cât de mult s-au bucurat el când Domnul i-au iertat toată datoriia. Este de gândit ca să mai uite el așa bunătate și să ștergă din mintea lui așa mare facere de bine? Dar nu, fraților, nu așa sâmtiri de mulțămire zăcea în inima cea îndărătnică a slugii cei nemulțămitoare și fără de jale? Să ascultăm mai înainte evangheliia și [o]m vede.

Ieșind sluga aceia de la Domnul său au aflat pre unul din cei împreună slujitori cu dânsul carele [i]i era lui datori cu o sută de dinari și prinzându-l pre el îl zugr[u]ma zicând: plătești-m ce îmi ești datori. Deci, căzând cel împr[eu]nă slujitori cu dânsul la pici[oar]ele lui îl ruga zicând: mai îngăduiești-mă și toate-ți voi / (f. 301) plăti; iară el nu au vrut, ci ducându-l în temniță l-au închis pân va plăti.

Iată, fraților, cât de mult au ținut minte bunătatea făcătoriului de bine sluga cea nemulțămitoare! Nu au ajuns nici acasă ca să să bucure dimpreună cu soția și cu copiii săi pentru așa mare milă ci îndată iertat fiind de așa mare datorie încă în cale fiind au arătat sâmtirea inimei sale cei fără de jale asupra fratelui său.

Dar să vedem ci sfârșât au fost cu îndărătnicul acesta. Iară văzând slugile ci să făcuse, îndată au venit și au spus domnului pentru cele ci să făcuse. Atuncea s-au mâniat domnul și chiemându-l i-au zis: Slugă vicleană, toată datoriia Ț-am iertat, pentru că m-ai rugat. Au nu ți să cădea și ție să-ți fie milă pentru cel împreună slugă, precum și mie mi-au fost milă de tine? / Și mâniindu-să domnul, l-au dat pre el muncitorilor pân va plăti toată datoriia.

În pilda aceasta, fraților, supt nume de împărat să înțelege Domnul Dumnezeuul nostru, Tatăl ceresc, dar supt numele datornicilor

– toți noi păcătoșii, cu nenumăratele noastre fărădelegiuri. Păcatele noastre să numesc înaintea lui Dumnezeu datorii pentru că noi tot ci avem și cu ce ne folosim am priimit de la Dumnezeu și pentru aceia datori suntem și să înapoim lui Dumnezeu, adică toate să le întrebuițăm întru slava Lui.

A noastră viață, a nostru trup, suflet, haina, hrana și toate ci le avem, nu sânt a noastre, ci a lui Dumnezeu. Sânt darurile lui Dumnezeu pre care nu trebui noau să le întrebuițăm la fapte răle, la lucruri împotriva poroncilor lui Dumnezeu dupa poftele noastre pentru că toate acestea să vor cere de la noi și pentru toate vom da răspuns la judecată înaintea / (f. 302) lui Dumnezeu.

Dar cum urmăm noi, fraților, urmăm noi oare asăminea milostivului împărat cătră datornica slugă? Oare nu urmăm noi mai degrabă celui nemilostiv împrumutători carele așa de aspru și fără de jale l-au pedepsit pe datornicul său? De vom judeca drept și fără fățarie apoi toți noi sântem asăminea aceștiia ticăloasă slugă și toți sântem răzvrătiți și păcătoși înaintea lui Dumnezeu. Noi cetim în toate zilele, sara și dimineața, Tatăl nostru, în care zăce: Și ne iartă noau greșalele... Dar oare înțălegim ci cetim? Și deacă înțălegim, apoi urmăm așa, cum cetim? Nu mai degrabă oare buzile noastre vorbesc, iar inimele departe stau? Noi de obște așa judecăm: Cum pot eu să iert pre cel ce m-au obijduit? El m-au scârbit fără vinovăție din partea mea, m-au batjocorit, m-au defăimat înaintea norodului, s-au atins de cinstea / mea; pot eu după aceasta să-l iert? Și tot atuncea înturnându-ne cătră sf. icoane zicem: Și ne iartă... Nu mințim noi, nu amăgim pre Dumnezeu carele toate le știe și în mânule căruia este și viața noastră și moartea noastră? Cum dar noi rugăm pre Dumnezeu ca să ne ierte noau greșalele noastre, când în inima noastră zace răsplătire cătră⁹¹ fratele ci ne-au greșit întru ceva noau? Și când sântem gata nimica să nu cruțăm numai cum mai de aspru să-l osândim pe fratele nostru?

Să luom noi în băgare de samă măcar și darurile ci ne sânt date de la Dumnezeu. Cum ne folosim cu dânsăle și cum le numărăm? Nu zicem noi: a mele sânt toate acestea, eu ci voi vra voi face cu dânsăle, cine ce are cu ale mele? Dar noi nimica nu avem aicea pre pământ. De trebui să avem ceva / (f. 303) apoi după moarte în cea lume și pentru acestea bunătăți trebuie să ne îngrijăm ca să le prigătim în viața vecilor, dar aicea pre pământ noi astăzi sântem dar mâine nu, poate

⁹¹Cuvânt repetat.

pân în sară vom auzi glas: Nebunule! Astăzi vor lua sufletul tău de la tine, iar cele ci ai adunat cui vor fi? Dumnezeu! Cât îi de greu de a auzi pentru sufletul blagocestiv așa adevăruri, dar toate acestea sânt adevărate și niminea din noi nu poate să dea glas împotriva lor.

Să urmăăm, fraților, pildei milostivului împărat cătră datornicul său, pentru care am auzit astăzi în evanghelie. Când zicem Tatăl nostru și ajungim la cuvintele: „și ne iartă noau...” să stăm / cu luoare aminte. Să știm bine că deacă noi nu iertăm greșiilor noștri, apoi și Dumnezeu nu ne va ierta greșalele noastre.

Dar pentru ca mai ușor să ne paie noau a ierta greșiilor noștri, apoi să pironim în mintea noastră pilda ci s-au cetit astăzi pentru împăratul și datornicul. Această pildă mult ne va învăța pre noi, va muie inimile noastre cătră greșiții noștri și ne va fi ajutorință în calea mântuirii noastre. /

(F. 304) PENTRU AUZIRILE DE HOLERĂ. ÎN DUMINICA A 10

Fraților, multe nevoi, multe scârbe și nenorociri petrece omul pân când trăiește pre pământ. Multe sânt în viață întâmplări care îl aduc pre om în fiori, îl face pre el să să cutremure când aude de dânsăle și își închipuluiește în mintea sa acele pătimiri care sânt însușate auzitelor întâmplări. Dar nu sânt în lumea aceasta mai grele nevoi și scârbe decât aceia când să poartă auziri pentru vro boală cumplită care răpește dintre norod sute și mii de jărtve și le / duce de la viața aceasta la viața cea vecinică și necunoscută de noi, trăitorii pre pământ, și încă răpește așa oameni carii sânt în floarea vieții tineri, frumoși și de folos, duple cum pentru sâne și casnicii lor așa și pentru obștie.

Nu este pentru norod mai mare și mai strașnică frică decât aceia când auzi de vro boală pierzătoare care fără milă săceră oameni tari cu sănătatea și vârtoși la putere și încă cu totul nepregătiți cătră moarte. Așa feliu de nevoie așa cumplită și nemilostivă boală s-au ivit acuma în patriia noastră. Iată acuma mai 2 luni sânt de când s-au ivit la noi în Rosiia strașnica boală ci să numește holera, care încet să apropie și cătră locurile noastre / (f. 305). Să nu fie nimenea la îndoială că Dumnezeu au pornit spre noi această cumplită boală spre certarea noastră pentru păcatele și fărădelegele noastre; dar fiecarele din noi să ție bine în minte că aceasta este grozăvia lui Dumnezeu de care noi

demult sântem vrednici și care s-au pornit asupra noastră spre înțeleptirea noastră și ca să ne deșteptăm din somnul păcatelor celor urâte lui Dumnezeu.

Pentru aceasta, toți noi ispita această dumnezeiască trebuiește să o petrecem cu răbdare, cu credință în Dumnezeu și cu nedejde cătră milostivirea Lui. Măcar că în locurile noastre nu s-au auzit încă întâmplări ca să moară cineva de holera, dar trebuiește noau foarte bine să ascultăm suspinurile și văitările fraților noștri celor mai de departe, unde holera trage la groapă sute de jărtve; și să cuvine să priimim această certare a lui Dumnezeu ca pre o certare obștească a noastră / a tuturor pentru păcatele noastre.

Pentru aceia datori suntem fraților, să ne rugăm lui Dumnezeu și să ne rugăm cu căldură și osârdie ca să potoale Domnul Dumnezeu mâniia sa care este pornită asupra noastră pe dreptate și să ne izbăvească de cumplita și purtătoarea de moarte boală. Pentru aceasta trebuiește noau, fraților, să ne pocăim în păcatele noastre, să ne svințăm pre sâne cu tainele mărturisirei și a împărtășirei cu sf. trup și sânge a lui Hristos. Domnul este drept judecători, dar el este și blând și lesne iertători și milosârd cătră aceia fii ai lui, carii să întorc cătră Dânsul cu pocăință.

Iată acum avem zile de post, zile de pocăință. Creștinii⁹² cei evlavioși și adivărați și fără de aceasta mulți să ispoveduiesc și să împărtășăsc cu sf. Taine dupre cum și să cuvine creștinului, dar încă în prăvirea fricii de care să aude nu pot socoti ca să să mai găască în poporul meu așa creștini care s-ar mai / (f. 306) lenevi și dupa aceasta ca să să prigătească 'pre sâne creștinește și să fie gata de toată întâmplarea cătră primejdiia de care să aude. Poate în locurile noastre nu a fi holera, dar de întâmplare, de va fi, apoi știe Domnul pe cine va săcera și cine va rămâne. Iară deși va cuprinde pre cineva această cumplită boală, apoi trebuiește să priimească cu creștinească răbdare, trebuiește a țane minte că noi toți sântem fii lui Dumnezeu și fără de voia lui nici un păr din capul nostru nu va peri. Toți noi, creștinii, de trăim, de murim, a Domnului sântem.

Să fie fiecarele încredințat și întru aceia, că moartea pentru noi nu este curmarea vieții, dar numai răzlețirea sufletului de trup, izbăvire de greșalele lumești cele deșarte. Totodată, fraților, să cuvine noau să fim plecați la toate măsurile ci sânt așăzate de stăpânire în

⁹² Scris: крещиней

vremea această tulburată și să întrebuițăm pravilile care sânt date de către nacealnicii / noștri împotriva acestii boale.

Sânt oameni carii nu vor să să folosească cu leacurile, ci să dau de doftori. Sânt așa oameni carii tăgăduiesc bolnavii în casăle sale ca să nu sântă slujbașii satului și să chieame pe doftori la bolnavi. Asăminea oameni lasă să ție minte, că cine iubește primejdiia, acela va cădea într-însa. (Sir., 3, 25). Afară de aceia celi ce nu va întrebuița măsuri împotriva boalei sale, ca să o lecuiască, acela poate să molipsască și pe alții, ci să ating de dânsul, în boală și atuncia va fi el vinovat pentru moartea celui de aproape a lui.

La toată boala, dar mai vârtos la boala aceasta, să cuvine fiecăruia, cum va cunoaște vron sămn de boală, mai întâi să dei de știre doftorului și să să folosească cu leacurile întocmai cum va sfătui doftorul. Foarte nebunește să poartă aceia oameni carii să tem ca să să încredințazi pre sâne doftorului și tăgăduiesc boala pân când ea mai tare să înrădecineazi și atuncia rabdă sânguri mai cumplită patimă. Sf. Scriptură zice: (f. 307) „Fiiul meu! Cinstește pre doftor pentru că și pre el l-au făcut Domnul. În boala ta nu fi nebăgători de samă, ci te roagă Domnului ci dă loc doftorului și să nu să depărtezi el de tine, pentru că el îi de trebuință, că și el să roagă Domnului ca să dea bolnavului odihnă și sănătate spre viață. Domnul au zidit din pământ leacurile și omul înțelept nu să va scârbi de ele“ (Sir., 1-14).

Sv. bisărică ne povestește noau pentru oareșcare plăcuți lui Dumnezeu sfinți carii să îndeletnice cu iscusința doftorilor, anume svinții fără de arginți Cosma și Damian, Kir și Ioan și alții. Având aceasta în vedere uită, creștinule, toată neplecarea ta către doftor ci neadivărat sau înrădăcinat în mintea ta. Aleargă în boala ta către doftor, chiamă-l ca să-ți ajute în boala ta și te folosește cu leacurile și cu sfaturile lui ca și sângure să te ușurezi / și pre alții să nu împli de boala ta. Mai la urmă toți noi trebuiește să ne purtăm trezi. Să ne ferim de beție, pentru că s-au descoperit vederat că beția adesiori aduce către boala aceasta. De folos este să nu întrebuițăm apă nefiiartă, lapte nefiert, fructuri de tot feliul și alte roduri a pământului. Iarăși sf. Scriptură zice: Nu fi nesățios într-o toată desfătăciunea și nu te vărsa pre mâncări, că în mâncările cele multe va fi slăbăciune și nesațiul va veni pân la îngreșare. Greata și ho[le]ra cu omul cel nesățios.

Priimind, fraților, toate ace[stea] spre povățuire, ne vom nedejdi întru toate celelalte spre Domnul. Ne vom întoarce către Dânsul cu rugăciune că El este Ziditoriul nostru și Chivernisitoriul nostru. Doamne Iisuse Hristoase, mântuiște-ne și ne miluiește pre noi!//

(F. 308) (LA DUMINICA FLORIILOR)

Astăzi, fraților, noi luminat prăznuim sărbătoarea Întrării Domnului în Ierusalim. Domnul și Mântuitorul nostru, viind în lume ca să ne mântuiască pre noi păcătoșii, întră astăzi în Ierusalim ca să-și puie aicea preacurat sufletul Său pentru toți oamenii și cu aceasta să ne împace pre noi cu cerescul Părinte și să ne câștige noau mântuire sufletească.

Mare și negrăită este cătră noi milostivirea Ziditoriului nostru Dumnezeu, carele din iubirea Sa cătră neamul omnesc au dat pre unul născut / Fiiul său spre ocarî, batjocorî, bătăi și răstignire (Mat., XXI, 18); au nu ne vor pătrunde pre noi acestea toate și nu ne vor sâli cătră înțelegirea nevredniciei noastre, cătră sântirea pocăinții întru toate păcatele noastre cele cumplite?

Domnul au pățimit și au murit pentru noi, dar noi oare ne sâlim să omorâm întru noi patemele și plecările cătră păcate; răstignim noi oare trupurile sale cu nemărginitele a lui poște? Domnul rădică păcatele noastre și pentru noi pătimește, totdeauna îngrijându-să pentru noi după cum să îngrijaște muma pentru copii, dar noi îndărăptnicii / (f. 309) și nemulțămitorii, oare prețăluim cum să cade puterea iubirei de oameni a Lui, ne tânguim noi oare pentru a noastră cădere și pentru răsplătirea ci ne așteaptă? Căutăm noi oare vindicarea boalelor noastre cele sufletești? Ori totdeauna scârbim cu purtările noastre cele răle pre prea dulcele Iisus?

Astăzi noi stăm înaintea lui Hristos Dumnezeu cu stâlpări în mâni și ca cum am fi pân la inimă pătrunș cu înalta prăznuire a Întrării Domnului în Ierusalim, dar în adâncul inimilor noastre, dimpreună cu stâlpările oare aducem noi lui Hristos inimă înfrântă și curată, viață blagocestivă, plină / de dragoste curată și nefățarnică cătră Mântuitorul? Oare strigăm noi cu guri și cu inimă curate ca pruncii jidovești: „Osana celui dintru înălțime, bine este cuvântat cel ce vine întru numele Domnului!“. Oare nu zădăresc inimele noastre alte strigări ce au zis iudeii vânzătorii lui Hristos: „Răstigniți-l, răstigniți-l!“

Pravoslavnici creștini! Astăzi noi stăm înaintea ușilor săptămânii a Patemilor a Domnului nostru Iisus Hristos, astăzi este cea mai potrivită vreme ca să dișchidim și noi ușili inimilor noastre cătră pocăință și cătră milostivire. Să nu uităm că noau bine ne este astăzi / (f. 310) trăind fără supărări supt umbra milostivirei împărăteștii sale măriri a pre bunului nostru împărat. Toate cele trebuincioasă pentru hrana trupească și sufletească poate să le aibă îndestul omul harnic și carele sângur nu caută buclucurile și alte furtoșaguri, dar să nu uităm

că tot în vremea aceasta frații noștri, dar a unora și copiii, astăzi cu depărtare de la locul acesta sânt în război cu păgânii, care nu au nici sântiri ominești, carii ca niște sălbatici din zavistie fără de nici o pricină mai mult decât numai din zavistie au rădicat război asupra noastră cătră pacea țării noastre cu scopos să prădi moștinirea noastră și încă atuncea când noi nu am așteptat asăminea tulburare și gâlceavă. Acolo, frații și copiii noștri pentru / bunul împărat a nostru, pentru patria noastră și mai vârtos pentru legea creștinească și sf. bisărici varsă sânge, unii dintr-înșii poate acum ș-au pus viața sa, iară alții zac răniți de sabiia păgânilor sau și de alte boale. După cum unora, așa și altora le trebuiește neapărată și grabnică ajutorință. Oare rămâne-vom noi răci cu inimile noastre cătră punerea fraților noștri ci sânt astăzi în oaste? Să ne ferească Dumnezeu de așa răceală! Să-i ajutăm, fraților, cine cu ce poate, dar niminea din noi să nu zică că nu poate da ajutorință, că mințăște înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor.

Toți avem puțință să / (f. 311) ajutăm cât de puțin, nimene nu poate să zică că-i sărac și nu are de unde ajuta, pentru că toți sântem norociți cu aceia că avem toate înlesnirile cătră îndestulările cele trebuincioasă omului și putem să ne folosim cu ele, deacă numai vom fi sănătoși și ne vom trudi cu osârdie și cinstit.

Așa că omul cinstit și iubitori de ostinele nu poate să aibă lipsă în cele trebuincioasă în viața sa; numai acela om poate să aibă lipsă în viață carele are plecare cătră năravuri răle, cătră beție, judecăți, prădăciuni și alte furtușaguri. Și în toate acestea pre nimine nu poate să vinovățască decât / pre sâne; bețivului cine îi vinovat deacă el cei mai de pre urmă copeică cu sudoare agonisătă o dă pe băutură, lăsând casnicii în lipsă și în mișălie tâlhariului, carele îi la pedeapsă? Cine i-i vinovat deacă lui nu i-au fost jale de averea vecinului său și au lăsat casnicii apropei său săraci și flămânzi luându-le cei mai de pre urmă hrană?

Dar frații și copiii noștri care sânt în bătălie varsă sânge și sufire rane și nespuse dureri pentru împăratul nostru, patria noastră și pentru legea creștinească. Să nu rămânem răci cu inimile cătră punerea lor, să-i ajutăm cu ce putem și avem. Să-l rugăm mai întâi cu suspinuri din adâncul inimii și cu lacrimi pre Domnul Hristos Cel / (f. 312) ce au suferit grozave patimi și răstignire pentru mântuirea noastră ca El atotputernicul să rușinezi și să înfrunzezi pre vrăjmașii noștri, să-i rășăpescă cu puterea sa și să dăruiască împăratului nostru biruință asupra vrăjmașilor, noau pace și sf. bisărici liniște și apărare (ocrotire), iară celora ce și-au pus viața sa în război vecinica pomenire și sălășluire în împărăția ceriurilor. /

NOTA EDITORULUI

Am dorit să publicăm textele unor scrieri la care ne-am referit în discuția despre normă și uz lingvistic pentru că ele sunt rarități bibliofile (cazul *Molitvenicului* din 1820) sau reprezintă texte inedite, aflate în manuscris (predicile preotului Dumitru). Ne propunem să facem, în viitor, o comparație a acestor predici cu cele păstrate în manuscrisul aflat acum la Biblioteca Academiei de Științe a Rusiei din St. Petersburg. În ceea ce privește manuscrisul predicilor lui Antim Ivireanul copiat la mănăstirea Dobrușa în 1814, aflat în 1983 în păstrarea lui Paul Mihail⁹³, el a fost înstrăinat și nu am avut posibilitatea să-l consultăm pentru ediția de față. Sperăm că vom putea avea acces la această copie a predicilor lui Antim, pentru a face o comparație detaliată între prototipul muntean și copia din Basarabia. Soarta unui alt manuscris-copie a Cazaniei lui Varlaam⁹⁴, nu se cunoaște, el nu a mai putut fi identificat și localizat după 1944.

1. Cuvântările pe care mitropolitul Gavriil le recomandă să fie citite de către preoți la sfârșitul celor două ceremonii religioase, ale botezului și cununiei, publicându-le în continuarea textelor respectivelor slujbe în *Molitvenicul* apărut la Chișinău în 1820 sunt dovada că formulările sale erau destinate tuturor românilor, atât din Basarabia cât și din alte provincii românești.

Caracterele slovelor chirilice folosite sunt 44, existente în Tipografia Duhovnicească de la Chișinău în acea perioadă, de asemenea numerotarea filelor este cu caractere slavone. Valorile slovelor le-am discutat în capitolul anterior. Transcrierea pentru ediția de față am făcut-o conform regulilor adoptate, de interpretare fonetică interpretativă. Semnul moale ъ folosit curent în finalul cuvintelor, după consoană, fără valoarea fonetică, nu l-am reprodus. Am respectat normele ortografice actuale.

2. Am adoptat pentru ediția textului predicilor preotului Dumitru din ms. BCU-Iași III-160 aceleași principii de transcriere fonetică

⁹³ Cf. *art. cit.*, „Manuscriptum“, 1983, nr. 2.

⁹⁴ Paul Mihail(ovici), *Varlaam. O copie din 1731 a Cazaniei sale*, „Revista Critică“, Iași, 1930, nr. 1-4, p. 202-205.

interpretativă⁹⁵. Am discutat valoarea slovelor chirilice și interpretarea lor în capitolul despre *Ortografia chirilică românească*. de aceea, nu vom reveni aici asupra acestui aspect.

Am respectat normele ortografice actuale, am reprodus însă forma verbului a fi la pers. a 3-a pl., *sânt*, așa cum este folosită în text. În ceea ce privește celelalte forme ale acestui verb, varietatea de forme folosite de autor, *ia* și un semn compus care prelungea slova *e* cu o buclă sub baza rândului, având valoare, așa cum am mai discutat, de *ea*, *ia* sau *e*. și, în fine, un *e* simplu, care marca, considerăm noi, pronunția reală a verbului, celelalte forme fiind folosite în virtutea unor tradiții grafice.

Presupunem că textele au fost scrise la intervale de timp, bazându-ne pe faptul că predicile erau alcătuite în preajma zilei când urma să fie pronunțată, deci alcătuirea lor s-ar fi întins cel puțin de-a lungul unui an bisericesc. Hârtia folosită, care este foarte diferită (am stabilit, pe baza filigranelor, cel puțin 8 feluri de hârtie, provenind din fabrici diferite, toate din Rusia) cât și diferențele de grafie, care arată mai tremurată sau din contra are liniile mai decise și mărimea literelor variază de la o predică la alta, ne determină să considerăm că intervalul în care au fost alcătuite textele din ms.III-160 se întinde pe mai mulți ani.

La legarea volumului, ordinea textelor nu a fost cea cronologică deoarece succesiunea lor este aleatorie. Fiecare text formează o unitate independentă, caietele au fost alăturate ulterior în vederea conservării lor. La început au fost numerotate predicile, stângaci, cu creionul, în colțul din dreapta jos al paginii care conținea începutul predicii. Considerăm că aceasta a fost prima operațiune, pentru că, la numerotarea ulterioară a filelor, cu creion roșu (f. 1-200) și albastru (f.201-313), se constată lipsa unor texte care fuseseră tăiate sau smulse

⁹⁵ Am ținut seama de normele de interpretare recomandate de Ion Gheție, Al. Mareș, *Introducere în filologia românească. Probleme, metode, interpretări*, București, 1974, p.170-176; Mioara Avram și Florica Dimitrescu, *Principii de transcriere a textelor românești. Secolele al XVI-lea - al XVIII-ea "Limba Română"*. XI, 1962, nr. 6, p. 653 - 660; A. Ursu, *Problema interpretării grafiei chirilice românești în jurul anului 1800*, în „Limba română“, IX, 1960, nr.3, p.33-46; G. Ivănescu, *Îndrumări în cercetarea morfologiei limbii literare românești din secolul al XIX-lea*, în „Limba română“, IV. 1955, nr.1

de la cotor, cf. la f.80 cel care a făcut numerotarea cu creionul roșu constată lipsa prediciei nr.19 și consemnează lipsa f. 76-79, de asemenea, la f. 88 se consemnează lipsa prediciei 21 și a f. 84-87, smulse de la cotor. Mai există o numerotare cu creionul, numai a paginilor 1-50, în dreapta, respectiv, pe verso, stânga sus; după grafie probabil de aceeași mână care a numerotat predicile.

Scrisul este destul de regulat, în pofida faptului că lasă impresia unui scris repede, în fuga condeiiului. Modul de așternere pe hârtie, trăsăturile slovelor, mărimea intervalului între linii îl apropie de grafia reprodusă într-un album de scriere chirilică românească, reprezentând un act din 1836 din Muntenia⁹⁶. Caracteristica acestei grafii indică faptul că scrisul nu aparține unui copist ci unei persoane versate să redacteze un text direct în formă definitivă. Diferențele între ductul aceleiași mâini oglindește într-o anumită măsură și starea sufletească a celui care redacta respectivele texte, probabil la intervale de timp.

Frazele sunt continuative, fără separarea în paragrafe, datorită faptului că textele sunt scrise destul de înghesuit. Când nu are loc pentru încheierea ultimei fraze, autorul se întoarce și scrie sfârșitul pe prima filă, deasupra titlului sau a citatului cu care se începe fiecare predică (cf. f. 42, 113, 117, 146, 210 ș.a.). Câteva dintre citate sunt subliniate, aspect pe care l-am reprodus și noi. În schimb citatele nu au fost separate prin ghilimele, sfârșitul lor fiind marcat, de obicei, cu indicarea izvorului între paranteze. Citatele provin din scrierile sf. Scripturi sau, în două locuri, din *Catehismul Mare* slavon al lui Filaret Drozdov, tradus în limba română și tipărit la Chișinău în 1862 și dintr-o scriere a sf. Iosif Volokolamski (f. 235). Nu am întregit siglele acestor trimiteri bibliografice, deoarece modul în care au fost indicate de către autor reprezintă forma tradițională de redare a excerptelor din Biblie, cu citarea prescurtată a numelui „cărții,, și indicarea capitoului și versetului. Consemnăm faptul că citarea s-a făcut cu indicarea numelui slav: *Rim*.[ljani] în cazul Epistolei către Romani, *Dijan*[ie] = Faptele [Apostolilor], *Prit*[ča] = Pilde, *Lev Isavreanin* (f.234), pentru Leon Isaurul. Unele nume proprii sunt redată în forme corupte, pe care le-am respectat ca atare: *Maliaș*, în loc de *Maleahi*. De asemenea, mai apare citat un alt cuvânt slav, *i proci* „și celelalte,, folosit în genere în scrisul bisericesc vechi românesc. Sunt ortografiate cu consoane duble

⁹⁶ Veronica Vasilescu, Aneta Boiangiu, *Scrierea chirilică românească*, București, 1983, pl. 92.

cuvintele *Bessarabia*, *Ioann*, *Osanna* și *manna*, pe care le-am redat conform ortografiei actuale

Faptul că autorul a revenit abia după redactarea unei întregi pagini sau a textului în întregime, pentru a face unele corecturi de stil, arată că el compunea cu ușurință, că frazele erau formulate până la capăt. Corecturile sale au urmărit nuanțarea expresiilor, eliminarea repetițiilor unor cuvinte pe aceeași pagină, intercalarea unor noi idei. În câteva cazuri se observă că același text a fost folosit în împrejurări diferite și, de aceea, s-a operat o aducere la zi sau adaosuri specifice momentului (cf. f. 277-278, scrise pe o hârtie de altă calitate, introduse ulterior, care conțin variante ale acelorași formulări, pentru ca vechea predică să fie folosită într-o altă împrejurare).

Am indicat prin [...] locurile în care filele sunt rupte sau acolo unde petele nu permit descifrarea scrisului. Între paranteze ascuțite < am consemnat completările introduse de noi. Traducerea noastră a unor formulări în limba rusă a fost reprodusă între paranteze rotunde .

Prescurtările folosite de autor au fost întregite tacit: **аск.** = ascultători ; **ав.** = avgust ; **авр.** = Avraam ; **арх.** = arhanghel(ul) ; **ботѣз.** = Botezătorul ; **кр.** și **крещ.** = creștine, creștinule, creștini sau creștinilor (47, 309^v) ; **чер.** = ceresc, cer(i)ului ; **д.** = Duhul(ui) ; **дзѣѡ** = Dumnezeu ; **длѡѡ.** = Domnului ; **дом.** = Domnul ; **дѡм.** = duminica ; **ев.** și **ев.** = Evangheliia, Evanghelie(i), Evanghelii ; **фр.** sau **фрац.** = frate, frați(lor) ; **хс.** = Hristos ; **к.** sau **кон.** = Constantin ; **ел.** = Elena ; **ис.** = Iisus ; **ѡмп.** și **ѡмпѣр.** = Împărat(ul), împărăția ; **магд.** = Magdalena ; **мант.** și **мантѡит.** = Mântuitor(ul) ; **Пр.** = Precista ; **пр.** și **прав.** = pravoslavnic(i) (f. 47, 68, 120, 170, 210, 309^v ș.a.) ; **нѣск.** = Născătoare ; **прорѡѡѡ** = prorocului (f.168^v) ; **р.** = ruble ; **сф.** sau **св.** = sfânt (a,ă,ul), sfinți(lor) sau svânt(a,ă,ul) ; **сѡр.** = strașnic(a,ul,ului) ; **тат.** = Tată(l)(ui) ; **зл.** = Zlatoust. Tilda nu a fost notată niciodată.

Glosar

- arhistratig** s.m. „mai marele îngerilor” f. 206
- auziri** s.f. pl. „zvonuri” f. 304
- benchet** s.n. „banchet, petrecere” f. 275
- benchetului** vb. „a petrece, a chefui” f.275
- blagocestie** s.f. „cucernicie, blândete” f. 274
- blagocestiv** adj. cucernic” f. 274, 303^v
- cartină** s.f. „Imagine, fotografie” f. 8
- certa** vb. „a cerca, a cerceta” f. 185^v
- cneji** s.m. pl. „conducători” f.275
- cumineca** vb. a împărtăși” f.41
- gorniță** s.f. „munte” f.298
- hiritisi** vb. „a felicita”, f.71
- închipului** vb. „a închipui, a imagina” 304
- înșăluitor** adj. „înșelător” 296
- meremetisi** vb. „a repara” f. 261
- milosârd** adj. „darnic” f.305^v
- moralnic** adj. „moral” f. 275^v
- muncitor** s.m. „persoană care torturează” f. 199
- nacealnic** s.m. „șef al unui serviciu sau al unei instituții (civile sau religioase); conducător” f. 275, 306
- nagradă** s.f. „decorație” f. 206
- obijdui** vb. „a nedreptăți, a jigni” f. 71^v
- ohotă** s.f. „plăcere, poftă, apetit” f. 10^v
- ohotnic** adj. „dornic, lacom pasionat după ceva sau cineva” f. 275^v
- oltari** s.n. „altar” f. 228^v
- podan** s.m. „Supus, locuitor al unui stat, al unui oraș, etc.” f.7
- podvig** s.n. „penitență, pocăire” f. G 32

poezd s.n. „tren” f.7
pravele s.f. „dispoziție, regulament, hotărâre” f. 273^v
pravoslavie s.f. „ortodoxie” f.232^v
predstavlisire s.f. „înfățișare, prezentare, raportare” f. 181^v
răpști vb. „a dojeni” f. 156
religioznică adj. „religioasă” f. 182^v
rod, -uri s.n. „faptă” f.211^v
săceruș s.n. „seceriș” f. 138
scopos s. n. „scop, țintă” f.182
siguripsi vb. „a (se) asigura împotriva unei prilejdii” f. 182^v
stâlpări s.f. pl. „ramuri înfrunzite care se împart în biserică de Florii” f. 309
șagă s.f. „glumă” f. 276
temelnic adv. „temeinic” f. 292^v
țintirim s.n. „cimitir” f. 265^v
ustav s.n. „regulă, rânduială (bisericească sau monahală)” f.18
vâhod s.m. „ectenie” f.286^v
vederat adj. „care se poate observa sau înțelege bine; care este evident” f. 272^v, 276^v
via (a), în forma **viazi** vb. „a avea viață, a trăi” f. 289
zacon s.m. „lege” f. 299
zavistie s.f. „invidie” f. 310
zătoni vb. refl. „a se îmbăta, a se chercheli” f. 10^v

[illegible]

Писать аще и не будетъ,
 18 числа а 10.

Срочно! Милый мой, мы так долго
 не можемъ не писать другъ другу, а ты
 и не пишешь про насъ. Мы так хотимъ
 of course of our children, какъ и ты аще
 про насъ of course, какъ аще про насъ
 а ахъ какое счастье, какъ аще и не
 ахъ мы и мы of course of course
 а ахъ какъ мы, какъ ахъ of course
 мы ахъ ахъ of course of course, да
 мы ахъ of course of course, какъ ахъ
 ахъ мы ахъ, ахъ ахъ, какъ
 ахъ ахъ ахъ ахъ ахъ ахъ ахъ
 ахъ ахъ, какъ ахъ ахъ ахъ ахъ
 ахъ мы и мы ахъ ахъ ахъ ахъ

A. S.

Redactor: Janeta LUPU
Tehnoredactor: Magdalena ILIE

Bun de tipar: 13.08.2001 ; Coli tipar: 12,5
Format: 16/61 x 86

Editura și tipografia Fundației *România de Mâine*
Splaiul Independenței, nr.313, București,
Sector 6, Oficiul Poștal 78
Telefon: 410 43 80; Fax. 411 33 84
www.SpiruHaret.ro

**LUCRĂRI APĂRUTE
ÎN EDITURA FUNDAȚIEI ROMÂNIA DE MÂINE**

Aurelian Bondrea
STAREA NAȚIUNII 2000. ROMÂNIA ÎNCOTRO? Vol. I

Aurelian Bondrea
SOCIOLOGIA OPINIEI PUBLICE ȘI A MASS-MEDIA

Ioan Scurtu
ROMÂNIA ȘI MARILE PUTERI. Documente (1918-1940; 2 vol.)

Constantin Vlad
RELATII INTERNAȚIONALE
POLITICO-DIPLOMATICE CONTEMPORANE

Titu Georgescu
ISTORIA ROMÂNILOR

Grigore Posea
ROMÂNIA. GEOGRAFIE ȘI GEOPOLITICĂ

Const. Dominte, Zamfira Mihail, Maria Osiac
LINGVISTICĂ GENERALĂ

Ion Toma
LIMBA ROMÂNĂ CONTEMPORANĂ.
FONETICĂ-FONOLOGIE-LEXICOLOGIE

Ion Dodu Bălan
ISTORIA LITERATURII ROMÂNE.
EPOCA VECHIE ȘI PREMODERNĂ

Valeriu Râpeanu
ORIENTĂRI ÎN CULTURA ROMÂNĂ MODERNĂ.
ÎNCEPUT DE SECOL. DIRECȚIA NAȚIONALĂ.

ISBN: 973-582-437-X

EDITURA FUNDAȚIEI

ROMÂNIA DE MÂINE